

Knijha o wodách hogitedlných neb Teplicech Morawských ... / [Thomas Iordan].

Contributors

Iordan, Thomas, 1539-1585.
Zborský, Ondřej, active 1580.

Publication/Creation

[W městě Holomúcy] : [Wytisstěna v Frydrycha Milichtalera], [1580]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/zp4ntcgy>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

C. N. V. 45.

Lat. Krüge, gest. nene Jana prau

W. m. R.

L LXIII W

3481

Bibliotheca Neo-Prag: ad S. Catharina
Vel R. Ord. Eremit. S. b. Augustini.

VI C.

Summa geographica z klaznabučn dolhora
Lata zimphro z Markrabství Moravskan
Kudaj svoj trdnost, zrb. Hrdi. (Moravskan)
nym Chapar. Kavin Mark. Mor. Giepani. 1580

66984
Thomase Jor-
dana z Klauznburku /

Doktora / a Lektare Zemského w
Markhrabství Morawském.

Kniha

o Godách Hogitedlých neb Te-
plicech Morawských.

z Slavným Lžtýrem Sta-
wnom Markhrabství Moraw-
ského připsaná.

M. D. LXXX

Herodotus ex Oribasij X. Collect:
cap: V.

Poněwádž někteří nevměli smysli / že Te //
plicné vody pšpěšně gsau k zachování zdra //
wí / a pro tu příčinu gich neopatrně / žádného
způsobného času w tom neseťříce / a (yáž do //
sti k prawdě podobně gest) y se škodau zdra //
wí swého užívagí / a kdyby ge wždycky při
tomné měli / y místo Lázně by gich užíwali :
náležiteby bylo / aby z takowého sfalessného
domnění wywedeni byli .

Wysocy Důstojnému /
Vrozeným / Velebným / Vrozeným
a Statečným / Moudrým a Opatrným : Se //
ho milosti Panu Biskupu / Sich milostem Pa-
nuom / Panům Prelátům / Panům Rytířům a vlády-
kám / a Rádcům Náš / A tak všechněm Stawům
a Obywatelům Markhrabství Morav-
ského / Panům svým milostivým .

Thomáš Jordan z Klauzburku
Doktor a Lékař Zemský w Markhrabství
Morawském / vstawičného štěstí žádá .

Je Krá-
ně / kteráž nyní
Morawa slowe / že
jsu za času panová-
ní Římského Mark-
mannové bydleli / to
z historie nebo Kro-
ny zřejmé a zřetel-
né jest . Nebo Arrianus Historicus praví : Ne-
byť těmi Narody nayzadnější jsau Swado //

mark-
manno-
vé w
mora-
wě by-
dleli .

ne gest . Nebo Arrianus Historicus praví : Ne-
byť těmi Narody nayzadnější jsau Swado //

Předmluva.

wé (to gest Slezacy) a Markmannowé (to gest Moravané) po nich Jacygowé (Sedmihradčané) Náród Sarmátský: za nimi Gétowé / (Národowé w Walasské Zemi bydegijcy) potom Sarmatuow (to gest Rusow Bilych y Ezermených / a Wozkwanow) dijl weliký. Též Velleius Patriculus kterež za času Tiberia Cysaře (za něhož Spasitel Pokolení Lidského Vkrizován gest) swau Hystorij sepsal / povchýliw se k wychwalování gich / prawí: Nic nebylo w Germanii cožby přemoženo býti nemohlo / krom Národu Markmanského / Kterýž Wüdc mage Marobudua, wysšed z swých Obydlí / a do skrytěgšých míst wesšed / po wsšech rowninách Lesu Harcyanského bydlel. Pakož pak y Cornelius Tacitus prawí: Nayslawněgšý a naysmocněgšý gšan Markmannowé / kteříž vyhnawsše před časý Boge (národ tak řečený) Obydlí sobě swau vdatností zpřisobili a dobyli. Ti narodowé pro to že při Pomezí / kady cesta gest od Dunage na Pannonské / to gest Dherské země / přebýwali / Markmanni / yakoby rekl při Pomezí bydegijcy / nazváni býli. Nayswětšý pak moc měli / a nayswz

Předmluva

nessenějšy byli za času M. Antonina filozoffa /
a L. Domitia Aureliana Cysarŭom Říjmských /
okolo Lětha páně C. LXXIII. (Nebo Anto-
ninus Cysarstwij přigal Lětha páně C. LXII.
umřel Lětha C. LXXXI.) A potom mezy Le-
them páně CC. LXXI. a CC. LXXVI. w kte-
rých Aurelianus Cysar panoval. Odtud puo-
wod a starožitnost toho Národu wzat byti
má. Pakau glau pak / nepřemoženau swau
vdatností a smelostí / porážku Říjmanůw v-
činili : yaf glau tomu útěstu nad Swětem pa-
nugjčymu / strachu nabnali : tak že teměr wsse-
cko Říjmské Cysarstwij wywrátili : a zemdi
wsse moc gegich / wssech pokladůw zbawili : a
ge k tomu / aby do Knijch Sybilliných a pro-
rockých nahljeli / a k nim o radu se wtěli / při-
hnali / tak že k smjření a społogenj Bohuow
wssech Národůw Aurelianus Cysar Lidi zaga-
té a wězné / též wssecka howada Kralowšká do
browolně k obětowánj oddal : potom yafz
glau tjjz Nartfmannowé ne Lidskau mocý / ale
Božskou pomocý / ne přemoženi (yako ginj ná-
rodowé) a podmaněni / ale pokřoceni a spo-
łogeni byli / o tom se v Kronykárůw / kterjz

Předmluva.

těch časůw byli / čijši mŕže. Mezy kterýmiž
 Iulius Capitolinus w Knijze o žiwotu M. Antoni-
 na, tato slova poſládá: Tať ſe pať welmi wál-
 ky Markmanſké ſtrahowali / že Antoninus kně-
 žij odewſſud ſwolati / neznámé (w obětowanj)
 obyčej wykonati / a Krijm wſſeliyať wyčisti-
 ti dal / A málo potom / Když na tu wálku w-
 ſſecky ſwé poſlady wynaložil / a toho umyſlu
 neměl / aby mŕjno porádek na Kraginy néyafu
 Berni wložil / na Kyňku Cyſare Traiana ozd-
 by ſwé Cyſarſké wyložiti dal / a prodal Koſſlij-
 ky zlaté / Kriſtálowé a Myrrhowé : teſ nádo-
 bij Králowſké / a ſſaty Ženſké hedbawné a zla-
 tem ozdobené : tať y drabé kamenij / kterehož
 mnoho w ſkrytěgſſy poſladnicy Adriana Cy-
 ſare našel. Za dwa mēſyce ten prodag trwal /
 a tať mnoho Zlata z toho utrženo gť / že kdýž
 oſtateť wálky Markmanſké / podle wuole a
 žádosti ſwé wykonal / potom tēm kterij to kau-
 pili moc dal / aby kdžby chtěl kaupenſí wěc na-
 wrátiti / a Zlatto nebo Penijze zaſe wzyti / to
 učiniti mohl / A žádné ſtižnoſti nad tím neměl /
 buď že kdo wěc kaupenau nawratil / nebo nena-
 wrátil. Teſ prawij : Za tři Letha potd wál-

Předmluva.

ka s Markmanny gest wedená : a mnozý zna //
menitij Lide / z mnohých národůw gsau zahy //
nuli . Tehdáž šrze swau prosbu hromobitij //
s Nebe / proti vkladům nepřátelským / a swým //
Wogákům / když žijžnili / dešť / wyprosyl . O //
tom zazračném wítěžstwij Marka Antonina / //
poněwadž gináce smyslij Pohansstij Krony //
kari / tehdáž ginena Křystowa vhlawnij Ne //
prátele / a gináce Křestiansstij : onino f kauce //
olným prosbám Antoninowým ge přičižtagij //
ce : titu pať pokorným wroditbám Křestia //
nuow ge přiwlastnigijce : A poněwadž nema //
lo f oslawenij gmená starých Markmannow //
přidati mŕže to / že gegich Wogsko od žádného //
gineho než od Boha poraženo byti nemohlo / //
Protož mi se za dobré widělo / abych to / co gt //
každá strana o tom sepsala / slowo od slowa //
tuto položil . Dio Cassius Kzijmske hystorye //
Spisowatel / fteryz toho času žiw byl / In vita //
Marci takto pijsse : Protož Marcus Markman //
ny a Jacygy podmanil / w fterězto wálce wij //
tězstwij mimo naděgi / aneb radše z Božijho //
dobrodinij / gest dosahl / proto že Kzijmané w //
bitwě gsice / a w weliké nebezpečnstwij vpad //

Předmluva.

še / diwně a Božskou pomocí zachování gsau.
Nebo gsauce obflijčení / kdyz w miiſtech při
hodných w hromadě ſe držíce / vdatně bogo
wali. / A mezy tím nepřátele s bitwau prodlí
wali. (naděgi magijce / že Ržijmané od horſka a
žijzně zahynau / kterěz / oſadiwſſe wſſecká okol
nii miiſta / tať byli obflijčili a zawřeli / neb gich
bylo mnohém wiíce / že wody žádným způſo
bem miiſti nemohli) w tať weliké težkoſti vpad
li / že nemoc / ranami / horſkoſtij Slunce / a žij
žnij trápeni byli / a pro ty příčiny bogowati / a
neb ginani ſe odebrati nemohli / než w Slacht
ordnuntu a na miiſtech ſobě wyměřených ſto
gijce / yaťo hořali. w tom čaſu Oblakowé po
gednau tať ſe w hromadu ſeſſli / že weliký při
wal ſpadl / ne bez pomocy Božſké. Prawii že
Arnuphiſ Egipſký Eſaroděgniiſ / kterýz při
Markowi byl / Merkuriiowi tomu který geſt w
Powětří / a giným duchum / yaťýmſ kauzedl
ným uměníjm ſe modlil / a ſkrze ně deſſt wypro
ſyl. Paťz pať na yprwé deſſt priſſeti počal / Ržij
mané k Nebi wzhlíru hledíce / gey do wſt lapa
li / potom Pawězy a Lebky podſtawiwſſe / z
nich w hognoſti pili / y Kone Wodau obcerſt
wiwſſe.

Předmluva.

wiwšše. A kdýž Nepřátele na ně wtoř učinili /
 piqijce bogowali / a mnozý ranění gsauce / krew
 kteráz do Lebeť wtekla / spolu s wodau wysr-
 kowali. Kdýž pak Nepřátele na ně tiskli / a sřto-
 du welikau / proto že na wětšým díle pitím za-
 neprázdňeni byly / gin čínili / weliké Zromobitij
 a Krupobitij na Nepřátele vderilo. A tak by-
 lo widěti na gednom miššě / že Woda a Oheň
 s Tebe padali : a pro tu příčinu gedni byli čer-
 stwíj a pili / giníj byli opaleníj / a hned zprosta-
 hynuli. Tebo Ržijmanuow Oheň se nedotý-
 tal : gestliže pak někdy mezy ně se w miššyl / tedý
 zhasl : Aníž Desť Nepřáteluom byl co prospě-
 šný / ale nic gináče než yačo Wleg ge rozpalo-
 wal / tak že / gsauce Desťem smočeni / Wody zá-
 dostiwíj byli / a sami sobě rany čínili / aby krewíj
 Oheň vhasyli. Někteříj pak utíkali se k Ržij-
 manum / yačoby gin. samým toliko Woda pro-
 špěšná byla : nad kterýmiž se Marcus slitowal /
 a pro tu příčinu / od Wogaťů po sedme Impe-
 rator, gmenowan gest. Až potud Dio.

Gináče Tertullianus ad Scapulam Aphricæ Pro-
 consullem, Tež in Apologetico cōtra gentes. cap: V.
 tež w swé Chronyce / yačoz také y Eusebius lib:

Předmluva.

V. Historia Ecclesiastica cap: v. o té věci yať se
dala wyprawugij. Gest také na swětle list M.
Antonina Cysáře / prawdu o té věci wyswěd-
čugijcy / kterýž ne Arnuffowi (yať pohane
záwistij proti Křestianům oslepeni gsaucedale
Bohu Křestianskému to wítěžstwí připsuge.
Nebo měl Antoninus w Hussě dwanáctém pra-
porec Drábů kterij w Křysta měřili : od těch
kdýž Ržijmané wssudy od nepřátel obkličeni
gsauce / sauzeni byli / a Cysář giž newěděl yaťau
radou sobě dáti / a o wsecto Ržijmstě wogsto
se bál / přisled k němu Maršalek / genu ozná-
mil / prawě / že nic není / čehoby ti / genž se Kře-
stiané gmenugij / strze Modlitbu swau / wypro-
syti nemohli / a že gť w Hussě dwanáctém pra-
porec takowých Lidij. To kdýž Cysář zwěděl /
gich za to žádal / aby se Bohu swému modlili.
Což kdýž učinili / Bůh ge hned wlyssel / a na pře-
přátely hromem vdeřil / a Ržijmany deštěm
občerstwil. Kterýmžto wěcmi Marcus sa wel-
mi zděssen / wydaw zgewný Mandat / Křestia-
nům weliku poctiwost činil / a ten Hauff w kte-
remž oni byli / Fulminatricem, to gest / hřijmagij-
cy neb hromem bigijcy / na památku té věci /

Eulēbio
lib. 5. ca:
5. nazy-
wa ten
Hauff
Melite-
nam, ke-
gauwoko-
rov, to
gest me-
litenstý
hromě
bigijcy.

Předmluva:

gmenowal. Když (yaťz Tertullianus swědčij)
Lid žrítšy těmito slowy / Bohu Bohůw /
a kterýž sám mocný gest / pod gmenem Ju
piterowým / Bohu našemu swědectwí wydal.
Tež Paullus Orosius lib: vii. cap: xv. dii: Wálka
Markmanská že Božskau pomocý konána gest /
to yaťoz mnohými duowody / tať obzwláštne
Listem toho welmi wážného a pokorného Cy
sáře / žřetedlně wkazano gest. Nebo když pow
stali Narodowé wfrutnij / diwocý / mnozý a ne
žčistnij / to gt / Markmanni (utorawane) Kwa
di / (Siezácý) Wandali / Lužičané / Sarmatowé /
(polácý a Rusowe) Šwabi / a teměr wšsecta
Germania, a woysko Říjmské až do Končin
Kwadských přitahšy / a od nepřátel obklíče
no bywšy / pro nedostatek wod / nebezpečn
stwij wíce od žijžně / nežli od nepřátel snássel
e wzywánij gmena Krystowa / kterémuž se ry
chle s welikým dauffánijm Drábi některij zge
wně modlili / tať weliký Desť spadl / že Říjma
ny hogně / bezesfody občerstwí / nepřátely
pať částým hromobitijm zděšné / a zwláště
když gich mnoho zbito bylo / utíkatí přinutil.

Předmluva.

Kteréžto Říjmané honiwšše / a do gednoho
zbiwšše / slawného wítěžstwí / kteréž wšsecka
starodáwní přewyššuge / špatným a malým po
čtem Wogášiwale šrze mochnú pomoc Řy //
štowu gšau dosáhli. Až potud Paullus
Mám Já Peníž Měděnný / Lazurem a ferne //
žij potažený / w Kolij v Máměšstě nalezený / kte
rýž málo před tauto porážkau bitý gť. Ezež
potwrzuge Mápíš / poněwadž teto bitwě Cy //
šar šwrchu gmenowaný / Imperator po šedine na
zwan gest.

M. ANTONINVS. AVG.

T.R.P. XXVII. to gest:

Marcus Antoninus Augustus Tribunitia potestate
vigelimum septimum. Na druhé straně Iupiter
šedě na stolicy / a w prawě ruce drže Victorij,
(to gest wítěžstwí) křídlatou / s Wěncem z
Oliwy vđelaným: Lewau pať rukau na Oštip
špolehššy / s tímto Mápíšem wyrytý gest:

IMP. VI, COS. III. to gest:

Imperatori sextum, Consuli tertium.

pod Stolicý S. G. Litery / wložowaly že ten
peníž ku poctiwosti Cýsari z wuole aneb z šne //
šerij Raddy / bitý gest.

Předmluva.

Giz přistoupim k časuom Domitia Aureliana
Cysáře / kterýchž Markmannové až k Medyo //
lanu a k Placencij přitáhli. Nebo Flavius Vo //
piscus takto píše: Za času Aureliana Cysáře sta //
la se porážka od Markmannůw z omylu. Neb //
on když péce neměl / aby se vpříjmo proti nim //
postavil / nepřátelé rychle vyskočili: kteréž //
když on strogil po zadu honiti / okolo Medio //
lanu giz všecko náramně zplundrowano bylo.
Wtom pak strachu když Markmannové vše //
cko hubili / w Říjmě veliké baňky vznikly / a //
všyckni zstrasseni byli. Tež pravij. Tak we //
liká porážka v Placence se stala / že Říjmské
Cysářství teměř kleslo. A příčina tohoto ne //
bezpečenství byla newěrnost a chytrost toho
pohnutij a zbavenij nepřátelského. Nebo když
zgewně se poslati nemohli / do lesuow hustých
vstoupili / a tak nasse / když večer nastával / zssi //
ku vyrazili. Naposledy / kdyby nepřátelé //
skrz pomoc Božskou / když do knih nahlédnuto
bylo / a Oběti se výkonaly / zavražky některými
a přislerami známými nebyli / Říjmani byliby
neswítězky. S těchto připomenutých
swědectwí zřejmé jest že moc a síla Markmã //

Předmluva.

nuow přemožená a zahlazena niťdā nebyla / než
že od Boha trestáni byli / pto že Moudlám rad//
še tehdaž / nežli prawěnu Bohu slaužili .
Paťau by pať příčinau / aneb ktereho wěku / ti //
to kterij nynij wtěto Kragině bydlelij / wy//
hnawše Markmanny / Morawu sobě osobili /
newijm . Nebo / yakož tomu odpjratí nesimjm /
žeby od Illirykůw / Dalinatyw / Kacůw / Sr//
bůw / Bulgariůw / a tať wssechněch Mtaroduow
Slowanských / starij Obywatele přemoženi a
wyhlazeni nebyli (poněwadž to jazyka gegich
prijbuznost zřegmē wřazuje) : tať žeby to za
hlaupeho toho wěku / w nedostatku Kronykář//
ůw / w něyatyých psaných pamětech pozname//
náno bylo / sotwabych to gistiti chtěl . Anobř
to což se o časů taženj neb stěhowánij / wůdcých
půwodů / a wzrůstu gegich / zde y onde čte / ne //
gistě / a toliťo samě důmrysly lidské byti saudijm .
Ale řekne někdo / f yakěmu Čyli směřuje toto
tať dlouhé připomínánij / aneb radše odginus
sebrané sem přepsánij : Tytul této Knijhy gť
o Teplicech : yakať ony s půwodem a činy sta//
rých Markmannůw společnost magij : Kro//
nykáři o tom přísluší mluwiti ne Dělaři .

Předmluva

Nat to necht odpověd tuto má: nebo příčiny
vmyslu svého zatajiti nikoli nechcy. Mnozy
sau wteto naši Zeiri znamenitij a slawnij Mu-
žij / wtipem / uměním / a mnohých giných věcy
znamostij welice ozdobenij / kterijž zprawowá-
ním obecných věcy welice zaměstňání gsauce /
nemagij tak mnoho chvíle zbytečné / aby se od
nich odtrhnauti a hystorye čijsti mohli. Gsau
také ginij kterijž cyzych Jazykuow powědomi
negsauce / sami od sebe hystorij čijsti nemohau /
a wšak wždy yakaukoli znamost těch věcy m-
ti žádostiwi gsau. Obogijm chtěl jsem w tom
poslaužiti: oněmno / abych gich práce w wyhle-
dávání těch věcy zbawil: těmto pak / aby w
swém přirozeném Jazyku / o čnostech a skut-
cích předkůw swých zwěděti mohli. Nebo to
gest wěc howadská a ne lidská / yakž Cicero pra-
wij / o těch věcech / které se před nim staly / newě-
děti. před oči tehdy / yako w Zrcadle před-
stawiw vdatnost / sprawedlnost / zdrželiwost /
welikomyslnost / stálost / a věcy wálečných v-
mělost / starých Markmannuow / tím sem chtěl
dědicům nebo potomkům / kterijž s právem té
Kraginy gsau dosáhly / k následování čností

Předmluva.

předkuow svých wzbuditi a ponuknutí. Ze
bo příkladové Otcůw / Dědůw / pradědůw /
zč. welikau moc magij k zázření skrytého V
hnička ctnosti. Pakož v Wirgilia Andromache
Manželka Hektorowa / o Askaniovi wnuku
svém se wyptáwage / dii :

Ecquid in antiquam virtutem animosq; viriles
Et pater Aeneas & auunculus excitat Hector.

To gest:

Zdaliž w něm starožitnau Ctnost /

Tež v srodnatou zmuzilost.

Wzbuzuge Eneasův Otec /

Tež v Hektor geho Vjec.

Činiňte to sami od sebe ochotně Páni Mora
wane / tak že wám žádného napomenutí a po
buzení potřebí není. Ssau zgewnij příkla
dové wraucy wassij myslí / že wšsem Heroyc
kým Ctnostem nachylně a hotové / yafau chti
wostí a žádostí k dosažení cti a slawy / netaf
wedeni býwate / yafau sami chwátate. Očemž
by se tuto mnoho prawiti mohlo / Ale pro štud
toho zanechā / aby chťege wás tuto wychwa
lowati a oslawowati / za pochlebníka giniu ne
byl. Tímto pak připomínáním / w myslí mé
yafaus

Předmluva.

yafauš radost gšem sobě zpusobil/že z Božího
 wnušutij a wile/od Wassich milostij powo-
 lan gša/wteto přestiašné Kragině gšem se o-
 sadil/Kterauž poněwadž Manžellau/Diſtka-
 mi/tež y bytem poſogným obdaren gšem / za
 wlašt swau mám: protož gegij chwały a slá-
 wy částku sobě ošobowati a přiwlaštnowati se
 neostychám. Inobrž tento dluh/w wyhledá-
 waniij hystorij o gegijm puowodu a skutčých
 slawných/gi gšem yafo zaplatiti a wyſonati
 chtěl/a powinen byl. Ešte se že Codrus král
 Altheuſký/Edyž mu Božſká odpowěd dána by-
 la/že to Město nepřátele zahubij/gestli že on
 sám nezahyne/newažiw sobě swého žiwota/a
 wzaw na sebe oděw žebrača/tagně z Města wy-
 ſſel/a do naxhuſtſkého Hauffu nepřátelſkého
 wſkočil/a žiwot swiig/pro zachowaniij wlaſti
 swé/na zahynutij wydal. Ináma taſe geſt
 hystoria o Markowi Curtiowi Ržijnmanu/za
 wlašt swau se obětugijcým / kterýž aby Město
 od moru vřutného wyſwobodil/do Propaſti
 gedowatě wſkočil. Ale yafož ſebe w Proze-
 noſti a zaſlauženij rovného gim nečinijm/taſ
 poněwadž od Wassich mi: Obywatele Mark-
 brabſtwij Morawſké gšem wčiněn/a od Sta-

Předmluva

wu Rytířského / do Towaryšstwa přigat / nic
milejšího a žádostiwějšího mi nebylo / než a //
bych / vaš na wděného / a vlast swau milujs //
cyho Obywatele nalež / k ozdobování a osla //
mování gij / wšeliyafau yaž mysl / tak y tě //
la snažnost obrátil a wynaložil . A znage swau
powinnost a možnost (tak abych věci mně ne //
należitých na sebe nebral) wywolil gsem sobě
Materij / s kterauž bych býti mohl / a kteráž po //
wolání mému gest případná / a o kteréž žeby
Kraganů mym všitky mnohé přinesti mohla //
naděgi mám . = Ta ač gest skryta / od žádného
nikdy nezgewena / anobř temnostmi welikými
přikryta byla (Nebo aby Wody hogitedlné w
Morawě býti měly / žádný teměr newěděl / o //
wssem pať aby o mocech gegich něco na gewo
wydati měl) : Těž ač gsem žádného Wuodce /
kteréhož bych w to následowal / a na něho spo //
léhal / neměl : wšak gsem předsě ty Studánky
zgezdil / Wod těch kóstowal / ohněm ge prubo //
wal : gegichžto Pruby wšecky při sobě mǎ : tak
že vměly wyhledawatel přirozených tagnostij //
w hromadu sebrané / v mně gednim yaž pohle
děním to widěti / rozwážiti / a rozsauditi mocy
bude / což gsem Já pomalu ne bez weliké práce a

Předmluva.

nákladu shledati musel. O ty věci když pecugi
a vsylugi / a všeho sebe vlasti oddávám / za
rozdišnauli wěc od předsewzetij meho / nědo
sauditi bude to / že jsem z Říjmstých hystori //
kuw / ty věci / kteréž k ozdobě a sláwě gegi při //
slussegij / frátce wybral a shromáždil / a na mii //
tě Předmluwy / při počátku Knihy této polo
žil. : Repřišlussyli Lekaři známost Historij. : To //
ho k gegich vlastnijmu sandu podávám. O
vžitečnosti pak Knihy této / abych sám sebe ne //
wychwalowal / a wysoce o sobě nesmyslil / aneb
Čtenářům zlatých Hor nezalibowal / tuto pra
witi nebudu : sama sebe chváliti bude. Aniz tu //
to o mocech Teplic yakěby užitky tělu lidstěmu
prinášely / šířegij wyprawowati / poněwadž
to samo w knize / gedno po druhém oznámeno
bude / za potřebné mi se býti widělo. Takowí
pak býti prawim / yaká odemně způsobená bý //
ti mohla. Naposledy / poněwadž od
starodáwna ten obyčej gest že té Knize / kteráž
w nowě na světlo wygiti má / nowij Ochrán //
cowé se ustanowigij / aby pod gegich ochranau
od gwalta a mocy / aneb od záwislného a gijz //
liwego zlých Lidij vtrhání / bezpečná býti mo //
hla : A poněwadž Wassým milostem we všem

Předmluva.

gšem zawázan a powinen : protož abych y tu //
to Knihu Wassim milo: oddal / slusně a nále //
žité gest. Nebo / poněwadž giž po celých deset
Leth / Sluzbu sšedraui od Wassich mi: mám /
mšteremžto času / odewssech wšselikeho Sta //
wu lidi / welikau k sobě přijeň a lásku sem s hle //
dal / Protož abych Wassim milo: y tuto práci
swau připsal a oddal / za potřebné mi se byti wi //
dělo. Neb gšem k tomu gedinému cyli směřo //
wal / aby cožby naywijce možné bylo / Wassich
milosti užitku slaužila. Račtež tehdy s ochot //
tnau myslj / tu Knihu / giž ne mau / ale wassy
přigijti / gi častokrát čijsti / a k swému užitku o //
brátiti : a kteréhož gste gednau za hodného mi //
lostiwé ochrany wassij byti vznati ráčili / od to //
ho prawnij své lásky neračte odgijmati. A za
zase / cožkoli wěku a syli mé pozůstáwa / to wšse
cto ke Eti gměna Wassich milo: a k wěrně a pe
čliwě při hogenij Nemocných práci a pilnosti /
obrátití a wynaložiti chcy. Při tom wšsech //
něm Stawim Markhrabstwi Morawského /
od pána Boha wšemohaucého / wstawičného
pofoge / myslí pofogně / a zdrawij Těla z sro
ce žádám. Datum w Brně den S. Bartho
loměge / Letha M. D. LXXX.

Talis eram, numerans vitæ decies quater annos,
Alter ab his annus cæpit & ire mihi.
Cum me Pæonia florentem vidit ab arte
In Morauis, ætas quæ duodena fluit.
Quorum sum medicos annos tot lectus in usus
Et satago, & terræ commoda pando bona.
Vina, colone, sapis tua, nullo sponte magistro
Me Doctore at aquas noscere dilce tuas.

¶ Porádek a Summa Kapitol a
Rozdílůw w této Kniize se združujících.

W Částce První

Summowníj porádek Knihy. Kapi//
tola první — — — w listu — — — 1.
O rozličných Gmeníj Teplic. Kapitla
Druhá — — — w listu — — — 4.
O přirozeníj / složeníj / a mocech wod hogite//
dlných / a o věcech těch / kteréž k ustanowe//
níj gich (aby vlastně hogitedlné slauti mo//
hly) potřebné gsau. Kapitola Třetíj — w listu — 7.
příčiny vstawičného Toku wod hogi//
tedlných. Kapitola Čtvrtá — — w listu — 18.
proč se wody hogitedlné gedny horčegssy nežli
druhé / a některé y studené preysstij / a odkud
se horčnosti docházejí. Kapitola Pátá — w listu — 26.
Oheň kterýž wody zahřívá / odkud půwod
swatg má / w kterém místě / a jakéž způsobu gí /
a odkud swau potravu má. Kapi: Šestá w listu 39.
Které věci s wodami hogitedlnými smiřseny
bývají : způsob toho smiřseníj : a mohau li se
viněním takové přístrogiti. Kapi: Sedmá / w li : 53.
prubování neb ztuffování věci w wodách
hogitedlných se združujících / a jakým způso//
bem se wyhledáwati mají. Kap: Osmá / w listu 70.

W Částce Druhé.

Jakau příčinau wody hogitedlné nalezeny gsau /
a kolikerým způsobě se gich užívá. Kap: I. w listu 85.

pitij wod hogitedlných vaše včiny wtěle pií //	
lobij / a kterým Audum gest prospěšné : to //	
líkež které z těch wod ku pitij glau příjhod //	
né . Kapitola II. — — — wlistu — —	95.
Sprawy neb Regule / které se před pitijm za //	
chowawati magij . Kapitola III. — wlistu — —	105.
Sprawy w pitij a po wykonání pitij po //	
třebné . Kapitola IIII. — — — wlistu — —	118.
O užitij w wodách hogitedlných . Ka: V. wlistu — —	135.
O potropování aneb po Krupěgich smačová //	
nij wodami hogitedlnými . Kap: VI. wlistu — —	159.
O užívání wod hogitedlných w příkladání /	
pořmijch / Napogi : tolikéž o Gelfyněch ne //	
bo Sereyšsich / Dálčých / a o Blatu Teplě //	
ném . Kapitola VII. — — — wlistu — —	171.

III Částce Třetíj .

předmluwa — — — — wlistu — —	181.
woda Losynská — — — — wlistu — —	188.
woda Hrantická — — — — wlistu — —	202.
woda Wirowanská — — — — wlistu — —	215.
woda Bochorská — — — — wlistu — —	217.
woda Slatinská — — — — wlistu — —	222.
woda Buchlowská — — — — wlistu — —	229.
woda Petrowská — — — — wlistu — —	233.
woda Korytnenská — — — — wlistu — —	238.
woda Trenčijnská — — — — wlistu — —	248.
předmluwa na Wody Kyselé — wlistu — —	261.
woda Kyselá Nezdenická — — wlistu — —	267.
woda Kyselá Zahorowská — — wlistu — —	269.
woda Kyselá Suchalozská — — wlistu — —	271.
Sezero v Čezyce — — — — wlistu — —	284.

I

První Částka Knihy hny této / o Přirození Šod šogitedlných.

Summownij Porádek Knihy.

— Kapitola První.

K Dožkoli o věcy některé Přiro-
zene / pod mtesýčným okrslkē se
ždržugijcy / chtělby buď psati / neb chlu-
witi / ten prwotně přirození té wěcy / plně
a celé poznati musí: Xterěžto přirození / poněwadž
neywíce wformě a neb w podstatě té wěcy zalezij /
ona pak příšhodnan Materygi (poněwadž pravě
gest powědění že z ničeho nic nepocházý) miji chce /
té wěcy dofonale známosti nikoli miji nebude / gedi
ne leč v Materygi teč wěcy wyhledá. A poněwadž
Buoh nic nadarmo newčinil / aniž se co na prázdno
w běhu přirozeném děje / Cyl tehdy neb wžíwání
t nemuž gedna každá wěc tať stwořena gest / wyhle-
dan byti má: oduž potom na to přiwedeni bude
me / abychom na půwodnij příčinu tijn pilněgij hle-
děl / a gij se dimili / kdýžbychom z wšlechtlosti stwo-
řených wěcy to spatřili / že se při nich nic nahodau ne
stalo / ale newystiženau Boží odandrostij tať z pui-
sobně wšlecko gest zporádano. Toho pořádku

Kdo chce o
tě psati / mu-
sý přirození
té wěcy poz-
nati.

Z ničeho nic
nepocházý.

Bůh nic na-
darmo new-
činil.

při Stwo-
řených wě-
cech nic se
nahodau ne
stalo.

Kapitola První.

3

me k tomu / abychem bleděli na přirozené složení
 Teplic / a na věci ty kteréž byti musejí při těch wo-
 dach genž vlastně Teplicemě slauti mají: A yafé
 gšau toho příčiny / že vstavičné tečau: (při čemž s
 malickým od věcy povchylením o vstavichnosti
 Studnic mluveno bude) odkud horkost sivan ma-
 gi: Proč gedny horlé / gine Wazné / některé pať
 Studeně se wyprýstugij: Které věcy s wodami Te-
 pličnými se mýchagij (a tu y o přirozeném složení
 Rownow wyprawowáno bude) yafé způsob a pří-
 činy toho smíssenij. Zatím pať / yafým vinně-
 ním a snažností wyštíhnauti bychom mohli Ro-
 wy s Tepličnými wodami smíssene.

Když se psáti bude o vžíwání Teplic (kteréž by-
 wá w Pití / w Užití / Kropení / Blátem mazání /
 Páření / natírání neb přitladání / Sijdel waření /
 s Wijnem míssenij) obzvláště naučení dáno bu-
 de / čeho před vžíwáním Teplic / při vžíwání gich /
 ano y po vžíwání / gednomu každému vžíwagijcy
 musetiti slusij: Totiz kterým přirozením prospí-
 wagij / a kterým Audnom Těla / kterém wěku / po-
 blawij / a proti kterým Democem prospěšné gšau / a
 neb škodij: A gestli žeby které škodné věcy při vží-
 wání se nehodily / yafýmby způsobem za času a bez
 meškání tomu wstříc wygíti se mohlo / tať aby
 tomuto lékařství zvláštěním Božím dobrodi-
 ním k welikému užtku Lidskému / totiz k zachowa-
 ním zdrawí naríženému / každý kdož gen rozum má /
 snadně porozuměti mohl.

Naposledy / porádek a počet Morawských Te-
 plíc položen bude. A tať magijce sobě před Oči
 předložena Summu celé této Knijhy / gíž k věcy
 přistupijme.

21 h

II.
 Částka Knij
 hy o vžíwa-
 ních Teplic.

III.
 Částka Knij
 hy o Teplic
 ech Moraw-
 ských.

O Rozličných Gmeních
Teplíc.

Kapitola Druhá.

I.
Therma.
Teplíce proč
to Gmeno
magij.

Tepličné wo-
dy vssecky
zahřijvají.

2.
αυλοφύς, sa-
my od sebe z-
rozené wo-
dy.

D Byčeg za prámo wzat gest / od
Starých snad filozofuow a lékařuow
puowod swuog magijcy / gestli žeby co
při kóstowánij wody nechutné / aneb
čichu odporného bylo / aby to hned tím Gmenem
Therma, totiž / Teplícemi nazýwali. Kteréžto Slo-
wo z Řeckého Jazyku wzaté / nic jiného newyzna-
menává než horkost: A poněwadž wody / kteréž w
počtu Tepličných zawjráme / ne vssecky w skutku
horké gfaou / aniž se horké z Země přýstij / newlast-
ně tehdý / ale podle figury / genž Antonomalia slowe /
Gmeno toto gijm se přiwlastňuje: Syc ginať by ty
kteréž se studené přýstij Teplícemi gmenowány bý-
ti nemohly. Lečbychom rozuměli o moci gegich
zahřijvajícy / poněwadž vssecky tu moc magij aby
zahřijwaly / byt pak samy byli Studené: Ale voda
prostá wždycky studij / a wlhčíj. A nebo že wjíváno
bylo toho Gmena Therma zdomněnij některých kte-
rých smyslij / že vody zde wně studené / přive hluboko
w zemských skrejšťích byli horké / ale olauhým wen-
tečením horkost swau potratily / a wšak že wždy
z horlosti té / a dobrého složení / hogite dlná moc
wnich zůstává. Ty kteréž samy od sebe se přýstij
αυλοφύς, yakoby řečl / samy z sebe zrozené / Gmenuge
Galenus lib: 3. de sanitate tuenda. cap. 4. Když ge proti
prostým nebo sladkým / Zhřijvaným y studeným.

Kapitola Druhá.

5

stavit: což raději z Země vyfopaným a studnič-
ným / a ne tekutým ne pramenem se preysstijcym
naproti stavijno byti mělo: nebo se zdá že více v
sobě obsahuje to gmenno / než aby toliko vodami
hogitedlným připadati mělo: poněvadž nečistě
jsau Studenky / kteréž vody samy od sebe / a neb z
sebe pocházející vydávaj. Lečby rozuměl Ga-
lenus že hogitedlné vody jsau samy od sebe / totiž
že žádným Rzemestným Vměním nepřigaly k sobě
mocy hogitedlné: Ale však (k vvarování se té
nesnáze) měl zegněna doložiti / hogitedlné / a neb
něco k tomu podobného. Ten týž Lib: j. de facul-
tatibus simplicium medicamentorum Capp. 4. 6. 7. nazý-
vá je vodami ne prostými / ale smíšenými / neb
složenými / když včij tomu / že vody prostě vssecky
studij a mhlčij / ale složené a smíšené vssecky že za-
brijvají a vysussugij. Obecná však voda vla-
stně prostau a živelnu nazivána býti nemůže /
poněvadž ona na stupni nevyšším nevystudená
ssy a nevlhčejší býti má / a proto od protivr-
ně sobě věci / mtlejší nežli jest sama nesnadněhy pře-
možena býti / a své mocy pozbyti měla: což při na-
ssij obecně každého dne že se děje / vjdáme / v nížto
zvaříšli Amen / a neb podobnau valaukoli Bylinu
snadnější Woda vezme vsebe tu moc hogitedl-
nu. Item: Gestliže do osmy Liber vvržeš dva
Loty (vahy lékařské) Vitriolum, budeš mjeti wo-
du genž slove Sylná / kteréž Zlatníky vřijvají při
oddělování Zlatta od giných Kowuow / daleko
(řku) rozdílnau od vlastních a přirozených mocy /
neb gi zpreysstijící a páčivau včinnější (což od
přirození vody jest velmi vzdalené) a Stý díl

3.
Smíšené
neb složené
vody.

Obecná wo-
da není ži-
velná.
vody živel-
né přirození

Woda obe-
cná snadně
přirození své
změní.

Woda sylná /
aneb Schaid
wasser valse
strogij.

Částka první.

Wody prave
živelné
není.

4.
Lázně.

5.
Koumné wo-
dy.

6.
Svaté wo-
dy.

Starší při-
obětích Sy-
rau Radí-
wali.

6
Lékařství přemůže Dewadesáte dewet dijn wo-
dy. Poněwadž tehdy prave / prosté / čisté a živelné
ne Wody není / obecna pak gest f živelné neypodo-
bnějšij / a wždycky má moc chladiti a wlhčiti / ne-
zle gi prostau a čistau nazíwati můžeme / když gi f
wodám smíšeným přirovnáme. Sine pak wše-
cky / poněwadž od wěcy těch s kterýmiž smíšseny
jsau / hogitedlnau moc přigali / hogitedlné neb
lékařské a složené (totiž z Koumow / yako / Prysky /
řice / Syry / Soli / Sanytru / Mannu / Zeleza / Mědi /
witriolů) gmenowány budau. Někteří Wody
takowe / proto že se gijmi někdy mýwali / Lázněmi
nazýwagij: Ale naodpor tomu může byti powě-
dijno / že y těm Wodami kteréž nemagij w sobě mo-
cy hogitedlné se mýwáme / a wšak proto že gich w
Lázní vjíwáme / ne hned hogitedlnými Wodami
jsau. Koumnými Wodami tež ge gmenowali /
proto že z wětšij částky něco Koumného w sobě
magij. Aristoteles problemate ultimo, sectionis 24.
Thermas iodas, to gest Teplice Svaté nazwal / pro-
to že z wěcy welmi Swatých / z Syry totiž a hromu
puowod smog magij: Snterowau snad f wlast-
nosti slowa toho / Syra / kterauž skop (yako by řekl
něco Božského) Ržetowe gmenugij / a což gest
Božského to za Swatoswaté sauzeno byti má:
a nebo že při Obětích někdy Syrau kadíwáno bylo.
A poněwadž hrom podobně yako Syra smrdí / tau
příčinau gim wlastnost a yako příbuznost / polec-
nau připisugijce / také y Teplice podobně pachnau-
cy odtud že puowod smog magij domníwali se /
a ten týž počátek gegich byti zapsali. Mnozí
pak hrom a Syra to učiniti / aby Wody w Studni //

Kapitola Třetíj.

cyh horke byli / o tom niže na svém místě vřáza //
no bude. Já pať abych vssech nesnázy vvarovati
se mohl / Wody Teplicné (proto že k vřívání se //
karstému neb stvořeny jsou / neb obracený býwa //
aj) tak jako v jiné věci k lékařství přínaležej //
cy / odkudžkoli vzate / a k lékařskému užívání o //
bracené / Wodami Hogitedlnými gmenovati budu.

Hogitedlné
wody.

O Přirození / složení / a Mocích
wod Hogitedlných / a o věcech těch kterých
k ustanovení jejich (aby vlastně Hogitedl
né slauti mohly) potřebné jsou.

Kapitola Třetíj.

Diková jest věc složených a sm //
šených vlastnost / že se moc gegich dofo //
nále rozeznati nemůže / jediné léčby
prvé na své prosté částky (z nichž slože //
ný a smíšsený jsou) rozdělený a jako rozebrány by //
ly / a neb věc smíšsyteclných (to jest těch kterých se
smíšsyti mohou) moc rozvážená byla. Nebo když
věc prosté neb smíšsyteclné složení se pozná / tedy
také celé složené neb smíšsené věci přirození zřeg //
mé bude. Poněvadž pať právě na tom zavřij //
no jest / že Hogitedlné Wody prosté nejsou / než
složené neb smíšsené / protož ty věci kterých k tomu
gegich smíšsených se zbíhají vyčteny / a gegich při //
rození neb mocí vyhledány bytily měly. Což
kdyžby se stalo / také o mocích obzvláštích kte //

Moc věci
složené po
znána bytine
může bez zna
mosti věci
prosté.

Hogitedlné
wody nejsou
prosté.

Částka První.

Wody hogi-
teolné wse-
cky zahrňwa-
gij a wysussu-
gij.
Druowod 3
Galena že za-
hrňwagij wo-
dy hogiteol-
né.

Druowod 3
Oribasia.

Rozdielnost
wod hogi-
teolných.

Druowod 3
zkusnění.

rýchž Wody Hogiteolné před obecnau Wodau do-
sahugij / praweno býti by mělo. Ale ta podle příj-
kladu Slavných lékařů / s kterýmiž se také zkusse //
nij srownáwa / pořádkem odporným k tomu přistau-
pjm / a wěc celau nebo wsecka předlože / a potom //
ně / wyčta po částkách ty Waterye nebo wěcy kteréž
se s Wodau smijšyti mohou / prawau býti vřázi .
Kterážto wěc takowa gest . Wsecky wody ho-
giteolné magij w sobě moc zahrňwagijcy a wysu-
ssugijcy : yakoby řečl : Aby Woda byla hogiteolná /
gest potřebij aby zahrňwala a wysussowala Tělo
lidské . Čte se v Galena j. lib : de simpl : med : fa-
cult : capitibus 4 . o . 7 . kdež zgewně prawij : Že wsecky
Wody / kteréž negafau moc hogiteolnau při sobě
vřazugij / horkeho přirození gsau . Item . j .
de sanitate tuenda 7 . Že wsecky naprosto wysussugij .
Potwřzugij toho Archigenes a Antyllus . Tak Ori-
basius 10 . collectaneorum cap . 3 . těmito slowy prawij :
Adezy Lázněmi nebo Wodami které se samy od sebe
preyštij mnozý gsau rozdielové / pro příčinu při-
rozenij Země strže kterau tefau . Nebo gedny Sa-
nytrowau / giné Solnau / giné Pryskyřičnau / giné
Wěděnau / giné Zeleznau moc magij : giné gsau
složený z mnohých těchto wěcy spolu spogených .
Moc pak wsech wod / kteréž se samy od sebe prey-
štij / gest wysussugijcy a naprosto zahrňwagijcy /
edyž welmi sylné gsau : Že příčiny proti nedu-
huom ostrým nebo tuhým negsau příhodně / než
raději k Nemocem dlouhotrwačným / a zvláště
wltkým a studeným . Necht se to zkusněním vřáze .
Skutečná horkost dotknutým se čeytj . A která
wěc sama od sebe gest horká / ta aby giné wěcy za-
hrňti

Kapitola Třetíj.

9

břijiti nemohla / pochybnosti o tom není zadné.
 přirozená pak horkost w wodách w skutku stude //
 ných / když těch Kowuow / srže které tekau / mocy
 wyprawowány budau / poznána bude. Suchost
 vřazuje ofussenij / nebo moc wysussugijcy srže ofu //
 ssenij se poznati má. Galenus j. Simpl: med: o. wisse //
 ky ty Wody wysussugij / w kterýchž se srže ofusse //
 nij hogitedlná nēgafá moc nalezá : Nebo poně //
 wadž Woda žádné chuti w sobě mīiti nemá / tedy ta //
 w kteréž ofussenijm chut nēgafá býti se poznává /
 musí wysussugijcy moc mīiti / neb gest od složení
 prostě Wody / kteráž gest mocy ochlazugijcy a swla //
 zugijcy. Tato powědenij že gsau pravá / srže do //
 statečné oznámenij neb wyčtenij částek / domedeno
 bude. Gestli že Kowomé neb Hlinny hogitedlné /
 okolo kterýchž Wody dolu tekau / a od kterýchž moc
 hogitedlnau přigijmagij / horké budau : tedy y ty
 Wody (nebo wěc od někuo pocházegijcy / přirození
 puowodu swého následuge) za horké sauzeny býti
 magij. Syra gest horká a suchá na počátku
 čtvrtého stupně. Mlaun horký a suchý na tře //
 tīm stupni. Witriolum horké na koncy třetij //
 ho / a na počátku čtvrtého stupně. Pryskyřice
 horká w prostředku třetijho stupně / s nēgafau wsh //
 kosti / nebo moc obměčugijcy má. Suol horká
 a suchá na třetijm stupni. Nēd za horkau po //
 kládagij / nebo y Grunspāt horký gest. Srij //
 bro a Zlatto neymīrniēgsijho přirození býti se
 saudij. O železu ačkoli na obě strany nemalá
 gest rozepře / kteráž toho že gest buďto horké nebo
 studené / yakož z starých Lēkaruow / tak y z obecného
 zkusenij a rozumu / mnohé duowody přivozugij :

B

Duowod z
 Galēna / že
 wysussugij
 mody ho-
 gitedlné.
 Woda žádné
 chuti mīiti w
 sobě nemá.

Wody hogi-
 tedlné mocy
 swé od kowu
 dosahugij.

3. přiro-
 zenij Syry.
 přirození
 Mlaunu.

přirození
 witriole.

přirození
 pryskyřice.

přirození
 Soli.

přirození
 mēdi.

přirození
 Zlatta a Srij-
 bra.

O přirození
 železa roze-
 pře.

Zeležo suché
ho přirození
Důvod 3
me těch kterých
Zeležo studé
ného přiroze
ní byti pra
ví.
Důvod 3
Aristotele.

Důvod 3
Galena.

Giný důvod
3 Galena.

Auerroës.

Vitruvia
důvod.

příklad.

však na tom se všichni shodávají že gest suché.
Nebo v starých filosofů malo gest / kterýchž qslau /
vskáhoby Zeležo přirození nebo mocy bylo / vypsa //
li / Než že gest suché všichni se shodávají . Kterých
praví že Zeležo ochlazuje / tímto toho dovozují .
Přivozují povědění Aristotelovo 4 . Meteor //
ologicorum 6 . Kterých praví : že všecky věci kte //
réž strže vysušení a všecké horkosti vymizení
stvrdu / rozpustěny býti nemohau / leč příslušnu
horkostí / než změkčeny / jako Zeležo a Koh že býti
mohau . Z kterýchžto slov tomuto se poro //
zumívá : Gestli že gest Zeležo stvrdo pro vyhna //
ní horkosti / tedy gest horkost zmizela / neb vysla /
a sama toliko studenost zůstala / pro kterážto /
že Zeležo 30 studené gmižno býti má . Co též smy //
slí Galenus 9 . Therapeutica 17 . Kdež dí : Kamennou
podstata gest stálá a pevná pro suchost a stude //
nost / a tím způsobem mezi Zeleza a Slatta / a
Sumnu všech věcí kteréž z Země pochazegij .
Tedy gest Zeležo studené . Což též 3 Galena 4 . Simpl //
med : facult : 18 . rozuměti se muože / Kdež praví :
že Zeležo gest z částek zemnatých a hustých / o kte //
rýchžto částkách / w též Knize / mluví o Zemích
nebo hlinách muobec / pravil / (Poněmáží y Země
gest přirození studeného a suchého) že také studij a
suchij . Auerroës 5 . Colliget : 26 . dí : Ty věci kte //
réž stvrdu od horkosti s panováním částek zem //
natých / sandijme býti suché a studené / jako gest Ze //
lezo . Vitruvius lib : 8 . Architectura dí : vody Ze //
lezné studij . Co že tak gest / příklady se vřazati
muože . Nebo byvše od Lékařův Nemocným
tu pitij daný / pro ochlazení Jater a Ledví / Žia //

Kapitola Třetíj.

11

ludem prve studený mnohem studenějšij a mdejšij
 asau učinily. Zkusenij také toho potvrzuje že se
 lezo šivjra / šivjragijcy pať moc více připadá stu
 denosti než horkosti. Nebo Wjno a Woda / w
 kterýchž Ocel poněkolikrát gest zhasená / anobř y
 Opilky nebo Prach Zelezný / dávají se ženám w
 gegich měsěčné Nemocy / a vychrčování Krve
 z Prsuow / tolikž y těm kterijž Luplawnicy neboližto
 Ezerwenau Nemocy ztrápeni byli : Kterěžto wěcy
 toho duwodij / že gest Zelezo přirozenij studeného /
 poněmadž Woda a Wjno / ne samy od sebe / ale od
 Zeleza moc šivjragijcy asau přigaly. Potom že
 Tělu horkotřemnému / horkem a žijzni ztrápenému /
 gedem Kostiž te Wody / w nějž Ocel zhasená byla /
 více prospěge w vhasenij žijzně / nežli tři neb čtyři
 Kostižowe Wody obecně / y to že od Zeleza pocházý
 pochybnosti není žádné. Šivjragij potom své
 duwodody tím / že lékařři wždycky gednosivorně a
 stále smyslili o Zelezu / že gest přirozenij studeného /
 y toho dokladažice / kdyby Wody Zelezné byly
 horké / a z toho y Zelezo horké / tedy žeby Zelezo mu
 šelo něgakau mion / a chut ostrau w sobě miji / ya
 lo Syra / Snol / Maun / Witriolum / a jiné wěcy.
 Ale toho že se při Zelezu nikdy nenaslo. Na od
 por tomu / ti kterijž Zelezo horkého přirozenij byti
 prawij / ne mdejšijch duwodowow zrozuwu a zku
 senij (kterěž dvěma žnáty nebo podporami lékař
 řowými Galenus nazývá) wzatých vžijwagij. Při
 wozugij Powědenij Hippokratowo / kterýž lib : de
 aere, locis, & aquis. Wody prejššijcy se z miji / w nichž
 gest Zelezo / Slatto / Měd / neb Maun / nazývá zahřij
 wagijcy a twrdě / kdež mezy wěcni horkého přiro

Duwod z
 zkusenij.

Šivjragijcy
 moc od stude
 nosti pocházý

prach želez
 ný šivjra.

Moc Wody
 w kterěž ocel
 gest vhasená

Šivjra dū
 wodowow stu
 denosti žele
 za.

Duwodowe
 těch kterijž se
 lezo horkého
 přirozenij by
 ti prawij.

Duwod z
 Hippokrata.

Dinomod 3
Galena.

Dinomod 3
Aetia.

Scribonius
Largus.

Paullus.

Dinomod 3
zkuseni.

Zacpanij str
ze horkost o
twjranu by
wa.

zeni / také Zelezo požívá / tím snad aša ošlamán /
že smyslil / žeby iwenšlech Kowijch veliká horkost
byla . Za pomocnička svého smyslu heran také
Galena 9. Simpl: cap: de terris, kterýž praví že w Ko-
wijch mnoho gest Ohně / pro tu příčinu že ašau
ostrij / a chtělilibychom gich dobře vžíjwati / žeby se
obměti museli . W počtu pak Kowuow že y Ze-
lezo gest / žádný rozumný tomu neodepře . Přes
to Aetius lib: II. cap: 30. W nedostatečných Auduow
močowých / horkých wod vžíjwal / Scribonius Lar-
gus w temž Meduhy Zelezné wody Nemocným dá-
wal . Z čehož se domyslíme / že Wody Zelezné
ašau horké / syc ginálby o neyhlavnějších Léka-
řích to praveno býti mohlo / žeby o těch věcech
negednosivorně smyslili . Ož přistoupíme k gi-
ným dinomodům . Paullus lib: I. cap: 52. Zelezné wo-
dy požívá mezy zahříjwagijcými wodami . To
tež Arabstij Lékaři učinili . Rhasis ultimo Conti-
nentis . Zelezo horké a suché na třetím stupni býti wy-
svědčil . Haly Abbas 5. Theorica 14. di: Woda
Zelezna (ne sivan mocý ale od Zeleza) sussy a zahříj-
wa Slezyuu . Naposledy Arabstij Lékaři wssy-
ckni vžíjwagij gi w Oteklínách twrdých a w zacpá-
nij Slezyuy a Jater : Zacpanij pak Prunoduchové
otwíjraní bywagij strze horkost : Tedy Zelezo gest
horkého Přirození . Tež Zelezo Břich obmětci-
ge / Otekliny flegmatycké s žijra / tak že také wrdau-
sseni Matky od flegmy neb wodnotrewnosti le-
pře pocházegijcým / ženám některým dáwano bylo .
Dinomod toho také heran od zkuseni / poněwadž
Črůsta neb nečistota Zelezna gest mocý wyžíragijcý /
rovně yako Grunsspat / a wíno betrukté mocý

smau ztenčuge Slezynu / tedyt z těchto věcy Zelezo
 horkeho přirození byti se poznává . Vysaf s
 odpustěním wšech těch / toto pravím / že wšycni
 Řečtí Lékari / from Hippocrata a Galena, gluce pod
 wedeni od Archigena, Arabstij pať od Haly Abbate,
 Zelezo horkeho přirození byti sandili . Nebo že
 Hippocrates ginať o tom smyslil / z toho se rozuměti
 muože / že Wody twrde / totiž / twrdeho zažiti byti
 prawil / a k obecnému waření posrnuow / tolikéž y
 tu pitij / poněwadž za geho času Wody obecně k ná
 pogi se vžíwalo / nepřihodne / proto že horlost Sia
 ludka / a yako nechutenstwij negať nzbuzugij. A niž
 z toho duowod bran byti muože / žeby Zelezo horké
 bylo / poněwadž wšechněm Wodam Rowným tu
 wadu dává / žeby w Saludeť horlost negaťau v
 wodily . Že pať Wino / w kterém gest Ocel zha
 šowana / Břicho měkčí / to nám nic není na odpo
 ru . Neb gest yakešy trpkosti z toho připalowa
 ní / poněwadž gest Zelezo tolikrát w něm zhašeno
 bylo / a ne od podstaty Zeleza / nabylo : Několi y ně
 gať šupinky do Wina w padnauti mohly / od kte
 rýchžby gemu negať subtylně částky vdeľeny byli .
 A muože y to byti že Woda w směm běhu nebo toku
 negať šupinky nebo Trusky z Zeleza / neb z ginych
 Rownůw zadržela / z čehož negať horlosti dosahnuť
 ti mohla / Napodobně yako Wino / šrže částé zha
 šowání / od Oceli / kteráz nic gineho není než Zele
 zo častokrát rozpálené / a od zbytkow wycištěné /
 čímž twrdší a bělejší učiněno býwa . Včinowé
 pať Zeleza w Čele Lidem / kteríž horlosti puořo
 břeý se přiwlastňugij / ne Zelezu / ale geho zbytkem
 připisowání byti magij . Nebo weliky w tom roz

Odpor naho
 ře psaným či
 wodu o hor
 losti Zeleza.

Smysl slov
 Hippocrato
 wých.

Wody Row
 né horlost w
 Saludeť v
 wozugij .

Ocel co gest ?

Moc Trusky
 Zelezné. Děl gest / Kowuli sameho / čili geho zbytečnosti / vžij
 wati chceš. Truska Zelezná posyluge žialudka
 w hleho / mdeho / a změkčeného / ale gest zbytečnost
 neb nečistota od Zeleza / yako y Grunsspat od žrědi.
 Rež Zelezná
 horčí. Tak Rež železná žtencuge Slezynu / nebo gest shni
 lost Zeleza / a škrze tu shnilost nebo pořazení dosá
 bla gest mocy horčí : yako y Rež žrědná nebo
 Grunsspat / od pořazení žrědi dosahl gest mocy
 wyžiragický / Což w složení žrědi žgyptské žrěg
 me a žgěnné gest. Protož se nemagij Zelezu ty
 mocy připisowati / kterěž geho zbytkuom neb neči
 stotám přislussegij. Žež y mocy wijna žetruské
 wijno že
 truské. ho (tak řečeno / proto že se geho w žetrurij žra
 gine žlasté mnoho vžijwa) že na Rež žáležegij / v
 řazuge to geho složení / Kterěž pro obecni vžitel
 tuto položim / aby řečeno nebylo / že bych toho welmi
 mocného žekářstwiž naschwal zatagiti chtěl.
 Wypřání wi
 na žetruské. Wezmi prachu z Oceli / drobným neb subtylným
 pilničkem pilowaného vnc: ij. žrěbičkow neb
 Skorice vnc: 5. smižseg to spolu / a rozdáhna na
 žněnan žatku / meč toho tak přes žtoc / a Ocel
 hned žeržawij. Potom to wlož do osmi žb. wijna
 žahodného / to gest do tříž žasuow žmorawských.
 Wstaw to w psy dni na Slunce po patnácté dni.
 W žymě pak w Swětnicy / nebo w pecy at se chowa.
 Dawá se toho wijna okolo vnc: vi. neb vnc: viij.
 každého dne. Wywodij z žěla mnoho černých
 wěcy / Slezynu welmi měkčí. Giniž prach před
 řečený w žamém wijně přes žtoc močí / a na druhý
 den dawagij geho až do pěti vnc: a geho žtež wěcy
 za třidceť dni vžijwagij. Žěkterij také gey při
 žijmagij w wěcy na měko pečeni neb wahreném /

Kapitola Třetíj.

15

tež y ženy pro wzbuzeníj Toku Měsíčního Rhalis Le-
 far z Trusek Zelezných Lektwar wypisuge takowau.
 R. Miobalanorum Indorum, Bellericorum, Emblicorum,
 lingulorum drachman vnam, Spica Indica, Schœnanthi,
 Cyperi, Zinziberis, Piperis, amios, thuris, singulorum se-
 muntiam, scoria ferri infusa in aceto per dies septem, postea
 torrefacta, drachmas tres, Mellis decocti cum decocto Em-
 blicorum vncias sedecim. His permixtis fit Electuarium.
 Česky takto: Wezmi Miobalanuow Indyckých/
 Bellerických a Emblických / každých Drach: j Spij-
 ky Indycké / Squinantu, Galganu planého / Žázvoru /
 Pepře / Amios / Radidla každého vnc: 5. Trusek Ze-
 lezných / Sedm dníj w Octě močených / a potom wy-
 sussených neb wypražených drach: iij, Medu wahrené-
 ho s Sichau neb wodau z Miobalanuow Em-
 blických wymařenau vnci: XVI. To smíjssege vdeley
 Lektwar. Kterauz Rhalis wychwaluge že gest
 dobra ku počistěníj a posylněníj Zialudka / tež y k
 ztenčeníj Slezyny. Ale kdo gi bezesškody vsij //
 wati chce / at gi pripravij spůsobem tijnmto: Wez-
 mi prachu pilowaného z Oceli Libru gednu / a gey
 w wodě dobře wymeg / potom sceď tu wodu / a
 prach na statě roztahni / potom wezmi žřebičku
 Kramských vnci: j. (Gestli pak gsau dobříj a moc-
 nij dosti bude vnc: 5.) Stluč ge na prach / a posyp-
 nijmi ten prach Ocelnij / a nech toho přes celý den a
 noc stati. Potom wezmi šest nebo osm Liber wij //
 na co neysylnějšijho / totiž Malwazy neb Vherstě //
 ho wijna stareho (nic wijce přes osm Liber / a nic
 méně pod šest Liber) a wleg do Sklenice do kteréž //
 by wgiiti mohlo / potom dey tam y ten prach Ocel-
 ný / a Sklenicy často pohybug / w Letě we dne po-

Lektwar z
 Trusek Zele-
 zných.

moc té Lek-
 tware z Tru-
 sek Zelezných

Giné stroge-
 nij toho pra-
 chu.

stavu na slunce / ale v noci v ně nechávej /
a to čiň vstavičně za osm nebo deset dní (v zimě
pak v peci aneb v místě teplém to chovej) Což
když náležitě vykonáš / ten prach pilovaný částým
Sklenice pohybováním neb potrásním roz-
pustí se / tak že se ho téměř nic na Dně nevstojí /
než zdáti se bude že gest s vínem jako spojený.
Toto víno ať se dá ráno v temocnému Trunk / v.
nebo vj. Vncia: ztíží / a genu ať se poručí / aby hned
vypije to víno / seba tuze heybal / čtvrt míle
aby pěšky šel : Aniž na tom záleží / Zmali gest
čili horko / geonom ať se větruom vystříhá . po
přigetí / toho lékařství z temocných vychází
nečistota černá a Melancholická . A taková
moc má to lékařství / že z částky šrže vyprázdně-
ní / z částky šrže rozehnání vlhkosti / hogí rychle
těžké a tvrdé otoky Sleziny . Odporne tedy dít
vody přemohše / praviti budeme / že studeného při-
rození gest Železo / jako y Ocet / kterýž ačkoli v sobě
má některé částky horké / ostré a kausavé / kterýchž
od suchlosti dosahl (nebo trplost pochází od hor-
losti) však potom zřetelně ochlazuje . Což y o
Železu praveno býti může / poněvadž proti geoně
horké své částce dwadeti studených v sobě má .
Protož kromě Železných a Wolověnných vod /
ač jsau li kde takové / jiné vssecky horké a suché
býti znávané . A ačkoli se často přihází že
lidi vyhubeněli / myslí se v některých místech vo-
dách / zas se vytlustli / neb tlustost od vlhkosti / a
hubenost od suchosti pochází : však se to prvotně
a vlastně neděje pro moc vody hogiteelně síla-
žující (poněvadž ty kteríž Suchotiny / Zymnicy

Moc toho
vína.

Závěrka dít
voduom že
gest Železo
přirození
studeného.

Ocet přiroze-
ní studeného

Tlustost od
vlhkosti.
Hubenost
od suchosti.

Kapitola Třetíj.

17

řecenanu Hectica magij / a hubenij gsau / také w Wan-
ně w wodě sladké / pro tuž příčinu meyváme / totiž
abychom sřlazili Maslo / a neb aby srze Pruduchy
Masa otwřené / to čimž se Krvij z wnitřku wy-
taženo / a do Masa wwedeno bylo / než tjm se to
dže / že mocy Wody Hogitedlně Zialudek bywa po-
sřluen / Horlost přirozená rozmnožená / a Žazjtij do-
bré nawráceno / zčehož Maslo y Sylá zřijst sřnag
wzala / a dobrý zpusob Čela pogijti musel . A pro-
tož se to z přijpadneho a ne zprwotnij^o nebo vlast-
nijho učinku Wody přihodilo . K ustanowenij
pak Wod Hogitedlnych (totiž aby vlastně Hogite-
dlně slauti mohli) mnohých wěcy gest potřebij .

Čteyprwé aby se skutečně dotýkati mohly Čela
nasseho / buďto žebychom wsecko Čelo nasse w nich
myli / a neb pitijm ge do Čela přigijmali / a neb žeby-
chom gimi po Krupegi Lud některý Čela nasseho
šropowali / o čemž dolegij šijře wyprawowáno bu-
de . Druhé gest potřebij aby se z Země wstawi-
čně Preysstily / to gest / aby gegich Pramenowé w-
stawičně bez přestání telli / yako y gine Studenty
wstawičná swa Wrehowistě magij . Třetíj
aby byli wraucý / teplé / nebo wlažné / ačťoli se y štu-
dené z Počtu Wod Hogitedlnych newymřtaqij .
Čtwrté aby nebyly prosté / nez složené / a wždyčy
aby negafau Rownan chut wjobě měly . Páté
aby měly negafau rozdiřlnau Barwu od prostých
Wod / Což ačťoli se newždyčy přiházý : Wřřať řijd
to gest / aby se při nich Barwy negafé rozdiřlné ne-
nalezalo . Šřřsté aby chut gegich byla nepřij-
gemná / a rozdiřlná od chuti prosté Wody . Šed-
mé aby woněly Syrau / Pryřtyřicý / a neb podobný

II. Částka
Kapitoly.

Wěcy potre-
bné kteréz při
wodach Ho-
gitedlnych by-
ti magij .

I.

II.

III.

IIII.

V.

VI.

VII.

E

VIII.

IX.

mi věcmi. Osine / aby byly těžší a vážnější /
a podstaty hustší / nežli obecná voda. Demá //
té / že se gich w vaření pořmuow / zdravých lidí
nevžívá. A gestližby se to někdy nahodau neb
z nevědomosti stalo / žeby zdravij lidé pořmuow
w hogitedlných nebo čeplicných wodách waře //
ných používali / tedyby jim to bezeslody nebylo / než
vrazení / a zřetelnau těžkost by z toho ceytili. Ty
věcy a nebo přednější gegich částky / gestli že gsau
přítomné / tedy bezpečně muože se o těch wodách
praviti / že gsau hogitedlné.

Příčiny vstavičného Tofu wod hogitedlných.

Kapitola Čtvrtá.

Mžy věcmi f ustanovenij wod
hogitedlných potřebnými / zmijna vě-
něná byla y o vstavičném tofu gegich.
poněmáoz pak Materie wod hogite //
dlných se srovnává s Materij vody prosté / to //
líže y tu podobnost mezy sebau magij / že yakož vsta //
vičným pramenem gdu vody sladké / tak y ho //
gitedlné vody bez přestání tekau : Která věc za
příčinu vstavičného Tofu giných Kžel gest / ta //
také wodam hogitedlným / a vstavičnému gegich
tečení / přičtená býti muože. Kterážto příčina z
Aristotele i. Meteorologicorum wzyti se má. Kte //
ryž několikerý Smysl starých filozofuow klade /

prostých
wod a ho-
gitedlných
geóna a taz
příčina / nebo
půwod.

proč Studenty vstavičné hognost vody z sebe vy-
damagij/a gi Řekám k vstavičnému gegich Tolu
dodávagij. Uteprve některij smyslij/že Země
cožkoli Wody z sebe vydá/to zase do sebe přijímá/
a pro tu příčinu že Moře nikdy nepřibývá. Uteb
což do něho vteče/toho že w sobě nezadržuje/
nez hned zase navracuje: A Země cožkoli z deštiuow
do sebe přijme/to zase do Řek z sebe vypausstij/
Ostatek že se moci paprskow Slunečných wzhu-
ru táhne/a z toho že Oblakow/z nichž pak deštowé
a Přijwalowé pocházejij: A tak Woda gšanc wzhu-
ru wtažena/a shromážděna/nčinije valoby nēga-
té Kolečko/že zase dolu padá. Smyslij dale ti
švrchu pšauj/že gšau w Zemi nēgaťa mija práz-
dná/ neb škreyse a Pamy nesinijrnie/do nichž Woda
deštowá se táhne/Protož času Zymnijho/poměwadž
wijce deštiuow býwá/že také y Řeky wětšij býwá-
gij: Což se o teplejšijch Kraginách/kdež meně Ze-
du a Sněhu býwá/rozuměti má/a w těch Gestyňijch
neb Pamyách když se Wody nedostává/že y Řeky te-
cy přestanaui. Ale w kterých Pamyách tak mnoho
Wody shromážděno gest/žeby mohla až do přišstij
Zymy trivati/že Řeky z nich pocházejicý newysy-
chagij: Které pak tak šyroky a prostranných
pam neb škreyšij nēmagij/těch takowé že přestati
musējij. Smyslij také některij/že Řeky z samých
deštiuow do Země wpitých pocházejij/tau toliko
příčinau hnutí gšauce/že w těch Kraginách kdež
neymeně dešt přisijwá/valo na pustinách Maure-
nijnských a Afryckých také Řek gest málo: A na
proti tomu w Europě/kdež y času Letnijho bez de-
ště nebýwá/a kdež Powětříj gest mlhě/že Poto-

Prvníj smy-
sl o vstavi-
čném Wody
tečeníj.
Moře nepři-
bývá.

Druhý Smy-
sl o vstavič-
ném Wody
tečeníj.

Odpor proti
prvnímu smy
slu.

Smý odpor/
temuž smyslu.

Woda gest
těžká.

I.
Odpor proti
druhému smy
slu.

tuom a Řeč gest hognost. Prvnímu Smyslu
tímto způsobem odpírá Aristoteles: Gestliže kdo
w myslí své vvažuje a sobě vyměřuje velikost té
Pámy / do kteréz se za celý Řeč Wody s hromáždou
gij / gisté znati a vsauditi musý to / že ona velikosti
svau vslechu zemi daleko přewyššowati musý / a
tati přičinai / že Země nic giného není / než yako ně
yafé Břicho / nebo Měch a neb Nadoba prázdna /
kterážby toliko kchowánij Wody potřebná byla .

K tomuto odporu / y giné přičiny přidány býti mo
hau . Čo gestližeby pravé bylo / musýlaby ta Pá
ma býti pod Studentkami a neb nad Studentkami .
Gestliže gest pod Studentkami / nemůže swau vlast
nij mocý Wody wzhodu hnáti / poněwadž Woda
gsuic těžká / od svého přirození / doluom se dnu se
táhne . Gestliže pak gest nad Studentkami / tedyby
Woda yako z negafé Čisterny / protřhna vslechy
bráže / doluom stékala : Ale to zkusenij obecnému
gest odporné : Nebo Haméři nikdy toho tak býti
nenalezli / ačťoli gsau gíž mnohé Wrchy stopali a
promnali . Dále ačťoli Pamy nebo Pruliny we
lífe wnitř w Zemi se nalézagij / Vměníim / Kufama
Lidskýma / a neb Zemětřesenijm učiněné / a Wodau
se naplňugij : Wšak yafé nepřímé důra nebo Prů
chod do nich se učinij / hned tu Wodu z sebe wypu
stij a wyprázdňij / aniž tak mnoho w sobě magij wo
dy / aby wstawičné tacy mohla / což w dolích kdes
se Kowové wykopáwagij zřejmé gest . Proti
tém pak kterijž smyslij žeby Potokowe z desstiuom
wstawičný swuog toť měli / na odpor se postawuge
Seneca lib : 3. Naturalium quaestionum . Nebo pravij
že gest to zkusenijm shledáno od Sedlákuom / že

Kapitola Čtvrtá.

21

Dešťiowé neb přijímalowé nikdy přes čtrnácté sse-
pěgij zhloubij nepronikagij do Země. Než inspekta-
ta wlkost / že w neyvrchněgšij Zemstě (ať tak
dijm) kře stavená býwa. Kterak tedy dešť
poněwadž samý toliko swrcheť Zemstý / s Nebe spa-
dna / procházý / mnoho Řekám k vstawičenému ge-
gich Toku Wody dosti dáti : Nebo z něho něco má-
lo do Země se wpijij. Wětšij částka Wody se
stěm spadlé Řekám stěká : Země pak gšic suchá
a žijžniwá / něco gij do sebe přijijmá / a ostatek do-
lu teci dopausstij. Wjdáme to žregně / že od pří-
jwalow kterijž neyprwé spadagij / Řek nic nepři-
býwá / neb ge Země suchá požijrá / když se pak nasý-
tí / že ostatek Řekám dodawá. Druhé widij
me že Studenty wyskakagij a preysstij se z holých
Skal a Kamienij na Horách wysokých / kterijž teměr
žádnau Zemij přikrytíj negsá. Čwrdij pak a
skalnatij Wrchowé nemohau tak namoňnauti /
aby z sebe čisté teč y hogné potoky wydawati měli.
Čretij na mýstech welini wysokých / a žamcých pře-
pewných / wjdáme že dvě nebo tři Sta ssepe gij
zhloubij Studně wykopawány býwagij / w kterýchž
hognij Wody Pramenowé se nacházegij / Kterak
gest tam dešť proniknauti mohl : Čtwrté / wjdá-
máme že Woda dešťiowa s vrchůw hned dolu zbě-
hne / z čehož se důwod bere / že Studenty tam wnitř
purowod swug magij / a ne z deště. Žda se ně-
kterým že proti prwmijmu odporu / tato odpověd
dostatečná gest / když prawij : že se nacházegij pro-
pusti hluboké / čtrnácti ssepe gij zhloubij / kteréž do
sebe y Řeky požijragij / yatož y lauze a Ozeza ne-
wysýchagijcy / z kterýchž pára hogná pocházeti / a

Dešť yaf blu-
boto do Ze-
mě proniká.

Druhý od-
por.

Čretij odpor.

Čtwrtý
odpor.

Třetí smysl
o vstavičné
tečení vody.

Odpor proti
třetímu smy
slu.

Smysl Ary
stoteluow o
vstavičném
tečení wod.

Zimlowé se
gedni z dru
hých rodij.
Woda se nad
Zemij rodij z
powětříj.

Woda yafy
se spůsobem
pod Zemij ro
dij.

Studentkam Wody dodawati se mnoho. Ačkoli
tekaucy Wody řijdo ge w hlubokosti neb welikosti
přewyslují. Třetí smysl tak že vstavičného
tečení Studentek za příčinu gest more, kteréž Ze
mi wssudy wuotol obkličuge/a do skreyssij neb Prů
duchuow Zemských wchází. A tím swým Pruocho
dem že procezeno bywa a rozličnými okolky a oflíky
Woda sauc yafá sklácená a slučena/že hořkost a sla
nost swu potracuge/a w dobran Wodu se obracuge/
tím spůsobem že Studentkam Wody dodawá. Ale
tomu se odpírá tímto/ Ačkoli se tomu powoliti
množe/že w některých místech more do Země skrze
pruliny a yafá negalé žily wchází: ale na wrchy
wysoké wyliti se nemůže/poněwadž Woda swau
tichotau přirozenau dolu se táhne. Pozuostáwa
geste smysl Aristoteluow/mezy těmi neygistšíj/a
neymeně odporuow magijcy. Totiž že wssechněch
Zimluow takowé gest spříjzněníj společné/že se ge
den z druhého wždycky roditi může. Cito Regu
li powědem prawij dale. Pakož se Woda nad
Zemij rodij/tak také w wnitřnosti Zemské zroditi
se může. Nad Zemij se rodij z powětříj/ kteréž
zpusob páry w sobě má/ kterážto pára do druhého
powětříj se dostanau/tam se shustunge (odkudž
Oblakowé/ Krupobitij/ Sněhowé/ Mraz/ Rosa/
a dešt puowod swuog magij) a tak prwe po Krup
egijch se shromáždugij/potom yafá dešt teka a
padaugij. Tím spůsobem w skreyssijch Zemských
míst gest zawřený/ kterýž studeností Zemskau se
shustunge/a hned po Krupegijch w hromadu se
schází/a gedna Krupěge druhau ženau aneb tláčije
Wody Studentkam dodawá. Tolikž poněwadž

Kapitola Čtvrtá.

23

W Zemi weliké Pámy gsau / také z nich páry pocháze-
 gij / kterážto gsauce od studenosti shusštěné w wo-
 du se obracugij / a do gistého místa se shromáždou-
 gij / kdežto počátek pramene gest / kterýž Studentau
 neb Wrchowisštěm se gmenuge . Toho potwr //
 zuge příkladem Stawitelau / kterýž pod Zemi prů-
 chody k vedení Wody dělagij : že yako pot z Čela /
 tak w vysokých Wršsých z Země se Woda rodí : ya-
 koby w potu / Krupege neyprwé wystařowaly / kte-
 réž w hromadu se zbehnauce potom dolu teřau .
 Dowodij toho y tím že z neyvyššých Wrchuw ney-
 wětšij Řeřky se preysstij : w Rowinách pař že ma-
 lé Studentky / z nichž spíše stogaté Wody a Lauže /
 než Řeřky / pocházeřgij / se nalezagij . Doklada y
 toho že Wrchowe gsau yako ěuba zawěšsenij / a
 deřš do sebe w přigegij / potom že zewšech swých
 stran tu Wodu zase po Krupeřgich wytlačugij / kte-
 ráž se potom w řebřích shromážduge / a Potok činj .
 potom že Wrchowe páru / mocy neb horkosti Slu-
 ce wyzdwiženau / swau studenosti shusštiugij / a zase
 w Wodu obraceřgij / Protož že z vysokých Wrchuw
 Studentky hogné se preysstij . Některij užijwa-
 gij / rozdiľu tohoto : že se některé Wody z deřstiuw
 zbřragij : Některé že se rodij z páry : Některé že se
 z Móre a z Řeř táhnau : Studentky pař / to gest /
 Wody samy od sebe z Země se preysstijcy / že často
 puowod swuog magij z páry / ačoli se někdy shro-
 máždugij z deřstiuw / odkudž také přibyti gich mů-
 že / řijoko pař že se z Móre nebo z Řeř / y dořti hlu-
 bořých táhnau . Do Studnij / z Země wyřopa-
 ných / z nichž se Woda Ořowem wářij / že často se
 Woda táhne z Móre / a z Řeř hlubokých / teř z de //

Podoběřtwj .

Z neyvyš-
 šých wrchuw
 Řeřky ney-
 wětšij pochá-
 zeřgij .

Z vysokých
 Wod Wody
 hognost se
 preysstij .

Studentky
 odkud puo-
 wod swuog
 magij .

W Studnijch
 wyřopaných
 z čeho se wo-
 da děla :

Smysl Se-
neky o polo-
žení vody
pod Zemí.

Zemělove ge-
dny v druhý
se proměnu-
jí.

stínou se tam zbjírá / než sama od sebe že se řídíto
preysstij. Protož že se tomu odpírati nemá / žeby
desttiowé / Řekám vysychajícím / k vstavičnému
geach Toku Wody nedodávali (ač některij tomu
chtějí aby takowij potokowé ne Řekami / než pru-
dým příwalowým potokem gmenováni byli) ya-
to kdýž se Řeky / giné k sobě přigmauce / rozvodnij.
Tež v tomu odpírati že se nemá / žeby ktere do Ze-
mě newcházelo. Seneca dvě přiwotnij příčiny
poslává / z kterýchž se Wody pod Zemí rodij. Prw-
nij / že cožkoli pod Zemí páru z sebe vydává / nemá
ge swobodného wychodu / se shusstiuge / a hned w
wihlost obrací. Wčemž se s Arystotelem srowná-
wá. Druthau: že se Země w wodu proměňuje /
Nebo poněwadž wšychni Ziwlowe gsau proměni-
tedlnij / že se také Země může w wodu obratiti / to-
likéž v příčinau podobnosti a přibuzenstwij / Neb
gest oboje těžká / hustá / a w neyspodněgšij straně
Swěta postawená. Protož že Řeky nikdy Wody
nedostatku nemagij. Ale řeknes / po tak mno-
hem tečení odluď se wždycky nowá Woda bere.
Odpowijda / že se tu tak děge yafo při wětrijch /
kterijž ačkoli hnutijm welmi rychlým / powětrijm
wzhůru / dolu / sem y tam obracejí / rozhanějí a
zmijtagij / wšak mezy tijn žádného místa prázně-
ho nezustává / kdežby powětrij nebylo. A tak
poněwadž ani Země ani powětrij býti nepřestává /
slusné gest aby ani Woda / kteráž gest gedna z Ziw-
luow / býti nepřestávala. Nebo Ziwlowé tako-
wý způsob při sobě magij / že gedn w druhý se obra-
cy / a což gednomu zhyne / to druhemu přibude a k
užitku přigde. Ale poněwadž gest Země wěc welmi
hustá /

hustá / zda se býti na přeláze spěšnému rození mo-
dy / kteréhožby rychlý běh potokův potřeboval.
Nevgistsij tedy ze vsch gest Arystoteliov smysl /
kterýž praví / že s hustinutij ducha nebo dymu w Ze-
mi zawřeného / příčinou gest tečení Wod: totiž že
wšeliká Woda skrze sublimování páry / a jako pře-
palování neb přehánění se rodí / kdesby se koli ro-
dila. Nebo / poněvadž se Země wždycky smaču-
ge / tak od desťe jako od More a Řek / a poněvadž
gest horkost negatá pod zemí kteraž tu wlkost za-
hřívá / a páry wlké do streysij nebo prázdnotij
kteréž w Wrsijch glau vypaustij (z té příčiny
wschky Studenky preysstij se / buďto na Wrsých
nebo pod Wrchy.) Protož ty páry odtud vychá-
zeti nemohauce / býwagij husté včinený / a potom
tak se shustí / w hromadu se stiskagij neb slézagij / a
mezy sebou obrážagij / a tak Krupěge se z nich děla-
gij / kteréž potd spolu shromážděné / Wody Studen-
tám dodawagij. Odkudž pocházý / kdes se Země ne-
smačuje / že také páry wzhluru wstupowati nebudau /
a Wody rození přeláza se stane. Tak se y při ho-
gitedlných Wodach přiházý / že někdy / ač zřijoka / te-
cy přestawagij. Tomu kdo porozuměti nemu o-
že / necht sobě ku příkladu wezme Alembijky / nebo
ty Nástroge / skrze kteréž se Wody Systyllugij nebo
párij / Kdes oheň pod nimi roznicený / zahřívá tu
wlkost w nádobě zawřenau / z kteréž páry wzhluru
wstupugijce / w Klobauku se scházagij / a odtud /
glauce po Krupěgijch shromážděné / skrze Traubn-
dolu tekau wstawičně / potud počudž té wlkosti / z
kteréž páry vycházeti mohau / stánu. Poněvadž
tedy při počátku pravěno gest že Wody hogitedlné

Woda w Ze-
mi rodí se
skrze sublimo-
wání.

příklad.

[illegible]

Proč se Vodn Hogitedlné / gedny
Horčeyssý nežli druhé / a některé y stu-
dené preysstij / a odkud té horkosti
docházegij .

Kapitola Vátá.

DJe newssceky wody horké hogi //
tedlné / ani wssceky hogitedlné horké
glaui / wyswědčugijto Plinius, Seneca, Vi-
truuius, Galenus. Nebo Plinius swětle
horké wody newssceky su hogitedlné.
Pteré glaui horké za hogitedlné držány býti magij /
yako w Egestě na Ostrowu Syciliij / w Larissě /

Kapitola pátá.

27

Croadie / w Magnesi / melu / Lipare. Ze se pať
 vody horké / kteréž jsou sladké / a z té příčiny žádné
 mocy hogitedlné w sobě nemagický / nalezají / ozna-
 muge Galenus lib. 6. sanit: tuenda. 9. když praví / že
 hlava od horkosti bolest trpící / vodami kteréž se
 samy od sebe horké preysstí / polívaná býti nemá:
 Nebo ty kteréž jsou mezy nimi pryskyřičné a Syrna-
 té / přidávalyby hlavě horkosti: Allamowe pať /
 proto že Pruouchy hlavní siviřagij a s vžugij /
 překáželyby wlhkostí parau vycházeť / a zte pří-
 činy nemyslařilyby se wlhkostí / a bolestby se roz-
 množila. Však že se může wod horkých / těch kte-
 réž jsou sladké vžímati / při nedostatkú w hlavě hor-
 kém / ač s malým vžitkem / poněmáď ta skutečná hor-
 kost / snad také na hogitedlné mocy záleží. Ale pra-
 ví / že se takové vody zřídka nacházejí / leč v Mě-
 sta Prusy a w Allianském Kragi. S gíž planých
 povědění / některý sobě příčinu tu pochybování
 vzali / žeby vody horkosti své ne zsmiřsení / než
 od gímů dosáhly / Al poněmáď se nalezají horké /
 ale hogitedlné / protož že s žádnými hogitedlnými
 věcmi smiřseny nebyly. O čemž trochu dolegij
 praveno bude. Že se vody hogitedlné nachá-
 zejí také naprosto studené. Ale při Otázce o hor-
 kosti / vlážnosti a studenosti Teplíc rozdíl býti má.
 Žebo wyzvědíno býti má / jsouli vody w prvním
 svém počátku horké neb studené / čili w Pruocho-
 diích Podzemních / když tekau / teprw horkosti do-
 sahají. Obojí se státi může / totiž: Že se stu-
 dené rodí / a když tekau že se zhřeje / a neb že se hor-
 ké rodí / a w totu vystydnau: a neb že se rodí a te-
 kau horké nebo studené. To se vysvětlí takto:

vody horké
 sladké.

horké wo-
 dy w bolesti
 hlavy hor-
 ké jsou sto-
 olivé.

příklad.

Wody wse-
cky studené
je rodij / při
počátku.

Wšelaká woda že se srze Sublimowánij / to gest
wyzdwihowánij pár rodij w předestlé Kapitole gest
povědíno. Muže to býti zpusobem horkým
o wnitřnostech Zemských. Což tímto příkladem
dowedeno bude. Necht wre Woda w hrncy
posličkau přifrytém / ta když se seque / Krupě ge z
páry shustlé rovně tak zwijsati budau yako Woda
w hrncy wraucy. Co tež w Zemi býti muže / že od
Ohně w Zemi zamřeného vycházegij páry horké /
kteréz Studénkám hogitedlným horkým Materye /
to gest / Wody dodawagij. Dwogita tedy gest
o tom Otázka. Totiz / počínagijli se Wody stude-
né / a telice přes mįsta horká / tepriwli zhřety býwa-
gij. Čili tak hned horké se počawsse neb zrodinssse /
také tak horké se wen wypreysstingij. Praweno
spisssse býti iná / že sau při počátku studené / a že se ne-
gináť rodij / než yakž gest o rození prosté Wody na
hoře wyssáno. Uže kdyby se horké počínaly /
museloby to býti žeby příčinau dalekosti pruocho-
duow / kterýmiz telau / wzdycly něco z horkosti vby-
walo. A které daleko swuoa počátek maagij / žeby
wlažněgssij byly / nežli ty / kteréž se bližze počínagij.
Ale widijme že gsau ty Wody wzdycly gednosteyné /
a dalekost mįsta nic gich neproměňuje / aniž býwa-
gij gednoho času horčegssij než druhého. Po-
tom kdyby při počátku byly horké / museloby se o
tom tak prawiti / žeby Oheň welmi welký byl na
dně wrchůw z nichž ty Wody wyssakugij / kteréžby
zhřijwal ty Wody / a gináčeby nemohlo býti / než
žeby ti wrchowe wtať dlouhém času zpálení a strá-
weni býti musely. Ale ani Oheň / ani Plamen nebo
popel nikdyž spatřijn nebýwá. Protož tedy w

pruochodijch / a neb tehdáž když tekau zhrěty bý-
wagij. Odkud pak a z které příčiny to bývá?
Čtvrtý smysl filozoffuow o tom se pokládá / Ther-
mopyli, Milei, Democriti, Alberti, Magni, po kterýchžto
prawdivý a vlastnij smysl oznámen bude. Ther-
mopilus sáudij / že Slunce wnitřnosti Zemské proni-
kagijce wodu zahřívá. Země pak nad pruocho-
dy / skrze kteréž wody tekau / ležijce / že gest hladká /
řídká / měká / tak že skrze sebe paprsky Slunečné
pauštíj / kterijž tam se obrazysse / dwognasobnij
horkosti také wodu zahřívagij. To kdyby pra-
wé bylo / pročby se při Řekách a jiných Studen-
kách tak nedálo / poněwadž k gegich počátkuom
tak dobře Sluneční paprsky docházeť mohou.
posloby z toho y to / žeby časů Letního když gest
den neydelšíj / a neb w psy dni / když gest Slunce
neyhorčegšíj / a paprsky své vprjmo dolu pauštíj /
wody horčegšíj / w Zymě pak pro wzdělanij Slu-
ce / a paprskuow stranau neb posikem pauštěnij /
studenegšíj býti musely. Ale tomu obecně zkusse-
nij odpjra. Nebo kteréhokoli času w Noce wdy-
cky gednosteyná horkost se při nich nalezá / Potom
yākaby se vřázati mohla příčina horkosti při wo-
dách horkých / skrze Skalij a Kamenij tekaućých /
poněwadž Slunce Skalij twrdého pronikati nigať
nemůže / bychom pak / že se to w Zemi státi může /
domolili. Necht se doložij y toho / že Slunce když
gest neyhorčegšíj / sotwa po vrchu Řeky a Lauže
neb stogaté wody / zahřijti může / tak aby se na nich
něgká wlažnost poznati mohla / ačkoli na oslonij
tekau : Pak tedy w skreyšíjch Zemských tak welikau
horkost způsobij / aby woda sobě y své horkosti

Čijm se wo-
dy pod zemí
zahřívagij.

Thermopy-
li smysl / že
wodu pod
zemí Slun-
ce zahřívá.

Odpor proti
tomu smyslu.

wody Tepli-
né wzdychy
gednostegně
horké.

Slunce wo-
dy nad zemí
zahřeti ne-
může.

I Částka První.

30

welini odpornau / k takowé wraucnosti přiwesti mohlo / Poněwadž Paprskowé Sluneční do hlubokosti Země pronikati nemohau. Toho dosvědčují Saméři / že Prúchodowé nebo pramenowé Wod Hogitedlných / gsau welini hlubocý .

Ezebož se y z Theoplasta i. de Historia plantarum cap. 11. dowesti muože / kdež prawí / že se Kořenowe Stro muom nic hlaubě do Země nepausstěgí / než počud horkost Slunečná proniknauti muože / kdež yako nēgaty Jazraf wyprawíge / že gedem Strom Jaworowý Dřidcyti a tři Slepěgí zhloubí do Země Kořen swuog wpuští . Protož tedy ani Paprskowé Sluneční dále nepronikagí . Pať mnoho Paprskowé mocy své potratí / pro studenost Země přive než tam progda . A yako mnoho gim zůstane horkosti / kteraužby Wodu zahřívati měli . Teplice pať gessě zhlubšých mījst vycházegí . To muto také smyslu na odpor gsau y ti genz Studně wykopawagí / Kterížto wykopawagíce Zemí dwadcyti Slepěgí zhloubí / wždycky Wodu studenú nalezagí . Ačkoli pať tak hlubokó horkost Slunečná proniknauti mohla / wšak předsě Wody nezhřela . Zanechagíce tedy tohoto domnění / považme Myleowa o tom smyslu / kterýž prawí / že Wětrowe w Prulinách a skreyšších Zemských zawříni gsau / kterížto podle swého obyčege / welikau prudkostí sem y tam se zmištagíce hledagí wychodu / kteréhož když mījti nemohau obrážegí se gedem o druhý / a tijn hýbáním redší včíněni / zahřeti / a zapálení býwagí / a nad těmi prameny létagíce / že Wody w prúchodých se zdržugíce zahřeti mohau . Spatřiti se to muože když v prostřed powětří z Obla

Kořenowe
od stromů
yako hluboko
do země ro-
stau.

Slunce yako
hluboko do
země proni-
ká.

Myleowo
domnění / že
wítr wodu
pod zemí za-
hřívá.

Kapitola Pátá.

31

tuow w hromadu se sražejících hromobitij a bly-
skanij pocházy. Potom y Zemětřesenij wložugij
to že wětrowé gšau pod Zemij / kterijž se wen dobu
dauce třesau Zemij / a Plamen / Popel / a jiné podobné
připálené wěcy wen wymiřtagij. Tento smysl
gestě neduowodněgšij gest nežli prwnij. Neb
by pak všem u tomu což se tuto prawij dovoleno
bylo : wšak wiřtr tať horčý / aby Oheň pod Zemij
zazžeti mohl / se nalezá. Polednij wiřtr mezy wšse-
mi wětry neyhorčegšij / šotwa býwá wlažny / ale ni-
kdý nepálí. Odtudž tedy a od kterého wětru
Čeplicná horčost pocházy. Potom řdyžby ten
wiřtr wen wysšel (což že se někdy štati množe neodpi-
rám) tedyby Wody hned rychlé šwau horčost ztra-
tily. Ale ta wěc gínáče sama w šohě gest / Neb
mnoho Šet Let trwaly Čeplice wždyčly horčé / a
gestě trwagij. A gštiti toho nemužeme žeby
wětrowé w nitřnostech Zemských wždyčly ge-
dnoštegny m spuošobem wáli / ředli / a se rozpálowali.
Neb ne wždyčly gednoštegny / ale někdy wětšij / ně-
kdý menšij gšau / Protožby se podle gegich spuoš-
bu také Čeplice proměnowati musely / totíž žeby ně-
kdý horčegšij / někdy studeněgšij / a ne wždyčly ge-
dnoštegny a wšlawičně tecy musely. Třetij smysl
neb domněnij Demokritowi přičítá. Seneca 3. quasti-
onum naturalium s ktery mž se srownáwá smysl Alber-
ti Magni. Domněn wá se Democritus že wody ho-
gitedlně horčosti dosahugij od popela a od wá-
pna / gša hnut duowodem widitedlným / že řdežkoli
Čeplice widel / tu také něco wápná / Popela / neb
některé wěcy zpálené nalezl. Přiwozugij také po-
weděnj Arystotelowo / yakožby se s nimi w temž smy-

Wiřtr gest w
Zemi.

Odpor tomu
Smyslu.

Polednij wi-
řtr mezy wě-
try neyhor-
čegšij.

Demokritu
smysl / že se
wody pod že-
mij od pope-
la a od wá-
pná zhrříwa-
gij.

Luh yal se
dělá.

Odpor proti
třetímu smy
slu.

Wody horké
některé piji
se mohou.
Camœnaria
& Martia a
qua.

flu srownámal / kterýž 2. Meteorolog: 3. též 24. Sectio :
probl: 18. chuti horké a slané při Čeplicech za příci //
nu býti pořáda Wapno a Popel / přes kteréž vody
tekau. Příklad toho dáwagij na Luh / kterýž
se dělá tak / když voda skrze Popel prolita a proce //
zená býwá / A w tom průchodu že voda giné mo //
cy nabýwá. Tolikéž když se Wapno wodau skro //
pí / že hned oboje gšauc zapálené wře. Albertus
Magnus připsuje Arystetolowi kaťněr podobný
smysl (ale Anijha o vlastnostech Simluow není
wlastnij Arystetolowá) totíž že Wody tím horké
gšau že přicházejí rudy Syrnaté a Pryšťříčné / kte //
rehožto domněnj / prawij se / že byl neyprawnějšij při //
wod Empedocles. přimodij geý Seneca a prawij že
Syra rovně tak od vody zapálená býwá yako Wá //
pno. Tento Smysl bylby mimo giné k prawdě
podobnějšij / ale y ten mnoho odporow má. Když //
by vody procezuwány byly skrz Wapno nebo Popel //
yako Luh / tedyby wsecky Wody hogitedlné muse //
ly neb slané / nebo horké býti / Což není prawé.
Nebo nahore powědijno gest / že se nalézagij Wody
horké / žádné zlé chuti w sobě nemagijcy. Aristote //
les 16. probl: Sectio: 24. dij: w Magněšij a w Arcadij
Kraginách gšau Wody welmi horké / wšak se proto
piji mohou. Vitruuius 8. Architectura 3. mnohé se
nacházejí Wody horké tak libé nebo přigemné že
ani Kamenarinské ani Marcianské Wody nepotře //
bugeme / kteréžto Wody za neylepšij w Říimě ně //
kdy držány byly. A kdyžby praweno bylo že wo //
dy horkost jwau od Wapna nebo Popela magij //
tedyby se jim wsecky vlastnosti Lubomé přičijšti
musely / z strany barwy y podstaty / totíž žeby musely
byti

Kapitola pátá.

33

býti wšecky čerwené a husté / z kterýchž wšak mno //
 hé preysšij se velmi čisté . pocházy z toho gina //
 nelmylná wěc . Kdyby od Wápna Wody z hřetý //
 byly / nebyloby Čeplice wstawičné horlé / Nebo když //
 Wápno Wodau polito býwá / neyprwe wře : Když //
 wywře / by pať yať koli mnoho Wody přilijwal //
 giž wijce zwijsati nebude / nebo gedinyjm zapálenijm //
 Wápno gest vhaslo . Protož by pať tomu mijsťo //
 dáno bylo / že gest Woda / přessedši Wápno / z hřetá //
 z počátku byla : Wšak gestliže po druhé nebo po //
 třetij přegde / giž se niľdy nezahřege . Ale w Čeplici //
 cech gest horľost wstawičná . Aniz ten odpor ya //
 ľau moc má / řdež se prawij / že řdež se řoli Čeplice //
 preysšij / to také mnoho wěcy zpálených / yaľo Wá //
 pna a Popela se nacházy . Anobř odporná wěc //
 tim se wřazuje : Totiž že Wody řľau horľé / protož //
 tu Popel býti muřý / a ne naproti tomu / že pro přij //
 tomnost Popela řľau horľé / Nebo Popel a podo //
 bné wěcy zpálené / řľau yaľo ořtáľowe / řé wěcy řte //
 ráž od Ohně zřawená gest . Aniz od řýry za //
 hřijti se Wody mohau / a zle Seneca prawij / že Wá //
 pno a řýra gednořtegného řľau přirozenij . Nebo //
 gestliže tisycřrát řýru do Wody wlořijř / wšak se //
 niľdá nezapáľij / by pať toho y wtěch řolijch řdež se //
 řýra wyľopáwá zľuřyti řtěl / totiž na řiwé řýře / //
 řteráž gestřé niľdy Ohněm přepuřřtěná nebyla . //
 Tolilež newšecky Čeplice magij wuoni nebo řhut //
 řýrnatau / aľoli yaľauřý připáľeninau a řazemi za //
 páchagij / řijmž se řořazuje / že není potřeby a neb //
 nemuřý to býti / aby tu řýra přitom byla / řyčby //
 řom také o řromijch / řterijž řromem wderěni //
 řľauce / připáľeninau řýrnatau řinrdij / prawiti mo //

Wody od //
 Wápna zře //
 řé negľau w //
 řtawičnéhor //
 řé .

Horľost ne //
 pocházy od //
 Popela : neř //
 Popel od hor //
 ľosti .

řýra w wo //
 řě nehorij .

Čeplice ne //
 wšecky řý //
 řu woněgij .

Woda dešto
má zhrěta /
Sýrau monij.

Rozum slovy
Aristotelis
wych.

Woda mor-
ská strz pij-
seť procezená
osladne.

Wody horké
proč jsou sla-
né.

hli / že jsou plni Sýry. Což se také spatřuje při wo-
dě deštičné zhrěté / a neb dýstýllované že Sýrau
monij / Ale toho žeby w nij Sýra byla prawiti se
nemůže. Aby pak tam y Sýra byla / wšakby se
Woda / tečauč přes ty Rudy nezhrěla / Nebo giné //
ho gest přirození Sýra nežli Wápno / a nezapálila //
by se. Potom kdyby byly (yáž tomu chce Seneca)
geónoho přirození / Woda přecházející přes Ru-
du Sýrnatou / měla by ty tež wlastnosti / yáko ta kte-
rá přechází přes Wápno / to gest / bylaby také bij //
lá / horká a slaná / ne geónom horká. Ale tomu zku-
šení odpírá : Nebo newšleky Wody horké / yáž
na hoře powědíno gest / takowu chut w sobě mají /
a ginačegší chut y barwu má Sýra než Wápno.
Na přivedené powědení Aristotelowo 2. Meteor :
odpovídá se takto : že na tom místě Aristoteles ne //
mluví o horlosti Wody / než o chuti gegij / čemuž
je nikoli neodpírá / aby Wody neměly giné rozdílné
chuti strze procezení nabyti. Což že prawě gest
důwod toho gest při Luhu. A mořské Wody sla-
né strze pijseť nebo drobné Kamenníčko procezené
že osladnau / wědí o tom Plawcy. Několí prawí
že slané Wody před časý také horké byly / nyní pak
když Oheň zhasl / že pozůstal Popel / přes kterýžto
tečauč Woda / že barwy y chuti rozdílné nabyla.
Ale to se nic k našemu předsewzetí netrešuje / po-
něwadž na tomto místě o samé toliko horlosti wo-
dy řeč gest / totiž odkud Woda horlosti své / a ne
chuti nebo barwy gest dostala. Tak in probl: 18.
Sect: 24. otázku čini / proč Wody wrancey na wět-
řijm díle slané se přexstíj? Odpovídá proto //
že mnohé z nich strze Zemi Alaunowau procházejí //

neb procezeny býwagů/ což se z gegich wuoně pozná-
wá. Nebo wssch wěcy zpálených popel gest
slaný / a Syrau wonů: Protož wssceky wěcy wrau-
cy rowně yak o hrom pálů / a mnohé wěcy když na
ně hrom vberil horké včiněny byly. Též y na tom
to místě žádná se změnka neděge o Wodách čím se
zahřívagů/ gednom toliko o chuti gegich. A pro-
tož ne horkost Slunečná skrze řůdkau a měkau Zemí
pronikagůcy zahřívá Teplice: Ani wětrowé do
wnitěností Zemských wehnau a yak zawřenů / a
na Wody tuze spolehagůcy: Ani hnutí rozličná a
nasylná Wod o skalů se tlučaucých: Aniz wěcy skrze
které Teplicné Wody tekau / gegich horkosti přijí-
nau gsau / Než Oheň w místech podzemních zaz-
jený / přičinau Materye k hoření spůsobné a tam
se zdržugůcy. Což se z tohoto powěděnů Arysto-
telowa rozumů / když prawů / že slanů Potokowé
prwé horcý byli / a když Oheň zhasl / že se Země w
popel a w Wápně obrátila. A málo potom: Stus-
dénky a Potokowé rozličné w sobě chuti magů /
Kterýchžto wssch přičinau gest moc Ohně. Tým
Ohněm Země gsauc připálená / rozličných barew a
chutů nabýwá/ yak Alaunowé/ Wápenné. Pra-
wíme tedy že se pod Země nalézá Oheň skutečný /
kterýž zahřívá Teplice. Což se duowodem zřete-
dlným prawé včinití muže. Woda poněwadž
gest žímel neystudeněgšů / gestliže se zahříti/ a při-
rozenů své proměnití má / musý toho od wěcy odo-
porné mocné a sylné dosáhnutí. Nebo ačkoli
Wodu wraucý včinůs/ wssak málo potom/ když gi-
státi zanechás/ ku prwnů své studenosti se nawrátí.
Protož přičiny proměňugůcy mocné a sobě odporo-
u

Popel gest
slaný.

Oheň w Ze-
mi se zdržus-
gůcy Wodu
zahřívá.
Duowod z
Arystotele.

Oheň gest
pod Země.

Duowod.

né/ a hned vpřímě naproti celýcy potřebuge. O
 takové pak žádné jiné newíme než o Ohni. Pro
 tož gestliže horkost z Země pochází / tedy také Wo
 da pod Zemí od Ohně zhrěta býti má / jakož se na
 Zemi tak děje : Nebo poněwadž již nahore to vřá
 záno gest / že se Woda skrze sublimování / to gest /
 pár wyzdwihowání / studená ehromážduge / a tam
 hned w skutku studená gest / protož od něho jiné
 zhrěta býti nemuže než od Ohně. A poněwadž
 Woda sama od sebe žádné náklonnosti nemá k to
 mu / aby sama od sebe horká byla / tedy musy nřga
 tá příčina zahřívající položena býti / totiž Oheň.
 Oheň pak gest dwogý / jeden žiwelný / čistý / neporu
 šený / a na vysokém místě postawený : Druhý náš
 obecný Oheň / totiž Plamen (kterýž gest toliko dým
 zazžený) a neb Vhel. Ale žiwelný Oheň pro sub
 tylnost a vřlechtlost swau potravu kteraužby cho
 wán byl sotwa potřebuge. Náš pak Oheň / ya
 kožto hmotněgšší / bez potravu blaoho trwati ne
 muže / než což mu se koli nahodí to zpaluge a zžírá.
 A poněwadž se okolo Teplie wraucnost weliká na
 chází / tolikéž y Popel / saudití se má že to od toho na
 šeho Ohně / kterýž w wnitřnostech Zemských zapá
 len gest / pochází / a ne od Ohně žiwelného / kterýž
 hně pochází pro vřlechtlost sotwaby mohl zapáliti w
 a zemnatau. Že pak Oheň gest pod Zemí zregmé
 gest z swrchupsaného powědění Arystotlowa 2.
 Meteor: kdež o Wětrých mluwí / prawí / že Země mno
 ho Ohně a horkosti w sobě má. Též w Kapitole
 8. mluwí o Zeměřešení / prawí / že Země gsauc od
 Slunce / a od swého vlastního Ohně zahřetá /
 mnoho duchow / to gest dymuo nebo pár / wnitř w

Oheň gest
 dwogý / ži
 welný a obe
 cný.

Horkost Te
 pličná od o
 becného O
 hně pochází
 ne od žiwel
 něho.

sobě yzewnitě zplozge. Protož se prawiti má že se Wody zahřívagů / ne od horkosti paprsky Slu-
nečnými na swrchku toliko země wzbužené / ale od
Ohně kterýž w neyhlubších wnitřnostech Zemských
gest.

Kterýž gey pak žiwelný býti prawů / a gey
wíce za páru Ohniwau nežli za samý Oheň magů /
těch duowodowé w následugýcy Kapitole ohledá-
ni budau.

Proč se pak Wody některé welmi hor-
ké / některé wlažné / mnohé pak studené preysstě?

Odpowěd. Swě gsau toho příčiny / gedna wel-
kost Ohně / Druhá geho dalekost a neb vzdalení.

Gestliže gest Oheň weliký / sylný a nepřelís vzdá-
lený / tak aby Woda nedaleko tekla / prwe nežliby se

wypreysstila / gisté poreče welmi horká. Pakli gest
Oheň malý / a daleko od Studenky / tedy wlažná se

wypreysstě. Též když Oheň gest prostřední / a m-
sto geho prostředně daleko od Wrchowistě / také y

Woda bude prostředně horká. Podobně gestliže
gest Oheň malý a místo geho blížké / také Woda

wlažná bude. Pakli gest Oheň malý / a místo od
Wrchowistě vzdalené / málo horkosti zuostane / ne-

bo také když teče / wzdychy mnoho té horkosti párau
wymizý. A tak rozličná bude Woda podle polože-
ní neb místa / a welikosti neb množstwí Ohně.

Což se má o Wodách na prosto studených smy-
sliti? Mohlo to býti že gsau byly horké / ale příči-

nau Skálů / o kteréž se obrazegů když tekau / mohly
tu horkost potratiti / a zwláště gestli že z dalekých

míst pocházegů. Zawržen tedy má býti ten smysl /
kterýž se neprávě Arystotelowi připsuge 24. Sečti:

probl: 17. totiž žeby Wody žogitedlné studené se
preysstěti měly / proto / žeby pramenové Wody prosté

Proč se Wo-
dy některé
welmi horké /
giné wlažné /
giné studené
preysstě.

Wody žogi-
tedlné studen-
né byly prwe
horké / ale wy-
stydly daleky
tečením.

Četřby horkost vhařovali / s nimi vžbyčky smí-
šeni byli / ale Wápna w němž gest hogitedlná moc
že odgřiti nemohau / a protož že mohau býti spolu stu-
dené y hogitedlné. Ale tomu se dowoliti nemuože /
nybrž y Lékari tomu odpůragų. Nebo řdyby
Wody hogitedlné byli studené z přičiny přimýšes-
nų Wody prosté / tedyby / gsauce ku pitų dány / w h-
řosti syrowé w žiwotě plodily / a nehogilyby Wodu
huow studených / z zlého spůsobu žialudka / a gi-
ných wnitěných Auduow pocházegųých. Ale
gináť se to nacházý / Nebo wjdáme že pitųm Wod
Tepličných / ne w skutku horkých / než zhrųwaných /
studenų nedostatkowé Auduow wnitěných napra-
weni býwagų. Potomby šřeze to smýšsenų chut ge-
gich slaná nebo hořká vmenssena byla / pro přimý-
ssenų Wody sladké : Ale toho není / neb w cele chut
swau zachowáwagų. Četř / řdyby byly w hro-
madu smýšseny / dřųwe by se zshrabilý neb shnogí-
ly / rovně jako obecna Woda / řteráž se dlaho cho-
wati nemuože. Ale hogitedlné Wody w Spis-

Wody hogitedlné za talųch w Wlastě žemi / netoliko za některý Měsýc /
mnoho Leth ale za mnoho Leth ku potřebě Wemocných / bez po-
chowány bý- russenų chowány býwagų : Tak že gedenzname-
ti mohau bez nítý Lékář wyswědčuje o Wodě Aquar'anské w
porussenų. Bragi Řhegienském / že gi Sto Leth giž ch-
Woda Aqua wssak nepokáženau pil. A ta Woda také w skutku
rianšká. studená se preysstų. To se děge přičinau wobrého
smýšsenų. Nebo řdež Aristoteles in Meteoris, o sla-
nosti Wody Mořské řeč mage / prawų / že hogitedl-
ných Wod studenų gsau studené / proto / že gest hor-
řost zhasla / na gegųmžto mýstě Popel zůstal : Ani
tomu za prawé dáno býti můž. Nybrž prawų

Kapitola Pátá.

39

me žež též přičiny / totiž že Popel zůstal / všecky Wody
 hogitedlné zahřívány býwagů / Ale pro dale-
 kost neb dlouhost toka / že gest horkost vymizela /
 nebo skrze Skály / a neb skrze místa studená gsau tes-
 tly. Tolikéž pravíme že studené Wody musely z
 počátku býti velmi horké / proto že zachowaly moc
 hogitedlnau / kteráž gest od výborného a dokon-
 lého smíšený posla / A to se neděje než od sylné
 horkosti / tak že / ačkoli horkost vymizela / však moc
 hogitedlná gest w Wodě w celosti zůstala : A
 kdyby bylo nějaké mdlé smíšený / vymizelaby spo-
 lu s horkostí y moc hogitedlná. Aniz tomu po-
 woleno býti má / žeby Wody sladké / s hogitedlný-
 mi gsauce smíšené / horkost w nich se zdržugýcy /
 vhasly.

Oheň kterýž Wody zahřívá od-
 kud puowod swouog má / w kterém místě /
 a yakeho spuosobu gest / a odkud swau
 potravu má. ~

Kapitola Šestá.

Oheň že gest w skreyssých Zemských
 kterýž Wody zahřívá na hoře vložano
 gest / kteréhožto počátek / místo w kte-
 rém gest / a zpuosob vložán býti má. A Obecný O-
 poněwábž Oheň náš obecný když Potrawy nemá heň nemage
 zhasne / protož položena neb oznámena býti má ge-
 ho Materye / totiž Potrawa / a to vstawičná / poně-
 sne.

Některý smy
slá je pára o
hniwá Wod
du pod Zemí
zahřívá.

První ge-
gich odpor.

Aetna Hora.
Vesuvius
Hora.
Puteoli Mě-
sto.
Druhý Od-
por.

Třetí odpor.

wádž Oheň gest vstawičný. Což z vstawičné a ne-
přestawagýcy horkosti Wody zregmé gest. Za-
čtyby pak ten Oheň byl / mezy některými gest rozepře
proto že sandý / žeby raděgý párau Žiwelnu / nežle
Ohněm obecným / totiž Plamenným a Vhelným /
slauti měl. Vlechtegý / řekl sem / toho gístiti / že-
by Oheň w některé wěcy gla zazžený / Wody zhrě-
wal : než negaká pára ohniwá wznašsegýcy se neb
létagýcy nad Wodami / a ge yako přikrywagýcy / a
tým obraženým neb opýraným se o Wodu rozmno-
žena gsaucy / teprw že to / yakž widýme / při nich pů-
sobý. Nesmyslú žeby tam negaká Materye Syra-
natá neb Pryskyřičná w skutku hořýcy byla : než yako
ž w Ohni něco Wětru gest / a naproti w Wětru
něco Ohně / tak také že w Zemí (od horkosti neb wrů-
cnosti Země že se Železo zplozuge prawý Hippocrates)
y Ohně y Wětru negaká částka gest / odkudž páry
ohniwé wystupugýce Wodu ze wsech stran zahře-
ti mohau. Ty též častokrát z Země wyskakugý /
yako z Hory Aetny na Ostrowě Sicili, z Wesuwia Ho-
ry Kampanké. W Měste řečeném Puteoli, a při
Zátoce Bayanské w Města Neapole / w noci Plamě
widýn býwá / a wedne dým. Tak se y w Teplicých
děge / ale žádné hořýcy Materye se newitá. Dru-
hé prawý / Bdyby Pryskyřice neb Syra w Zemí ho-
řely / muselyby wsecky Wody Syrnaté neb Prysky-
řičné býti : Ale gsa Wody Alaunowé / Sanytrowé /
Witriolowé / kterýmž žádná Materya k hořený přý-
hodná horkosti dáti nemohla. Třetí / gestližeby
byla w Zemí Materye ohniwá neb hořýcy / zdalížby
od Wody kteráž gi pod Zemí zhasšená / a neb od stu-
denosti Zemské moc gegý horká zemblena nebyla ?
Ale spa-

Kapitola Sestá.

41

Alle spatřuge se wěc tomu odporná / totiž že Teplice
od několika Set Let horké se preysšily.

Czwor^{ty} / Gestliže gest Materye hořící / kdo gest gi neypr^o
wé zapálil ? dymeli že gest to pára negatá Ohniwá
včinila giž zblaudíme. Nebo kdybychom dowo
lili / že se to strze páru Ohniwau dęge / yakaby potře
ba byla Materij hořící potkladati ?

Páté / Ge
stli že gest Oheň w Syře a w Prystřicy / skutečně ho
řící / proč z sebe newydáwa dymu nebo Plamene ?
Řeknemeli že se to dęge pro skrownost Ohně / gest
nám na odporu to / že Teplice giž několik Set Let
trwagů / k čemuž welikého množstwů Ohně gest po
třebů. Lečbychom řekli že se w Teplicých páry Wo
dnaté a ne Ohniwé spatřugů / neb g'au od Wody
wzdwůženy a ne od Ohně.

Sesté / Kdyby by
la Materya k zapálení spůsobná / a neb w skutku
rozpálená a neb řetawá / aby musela wzdychy býti
gednostegná / a někda zstráwena nebýti / rovně jako
horkost Teplicná wzdychy gest gednostegná / a ne
proměnitelá. Nebo k gednostegnému zahře
tů / gednostegný Oheň / a z toho také Materya neb
potrawa Ohně gednostegná přysluffá / kteráž s těž
kostů bude moci nalezena býti.

Tito odporowé
přewozowánů býwagů od těch / kterůž zawrhše O
heň hmotný / saudů za příčinu horkosti Teplicné bý
ti páru Ohniwau.

Tento smysl gest podobný k
domněnů Myleowu / kterýž prawil že Wětrowé o
Zemi se obrazegůcy / horkost w Teplicých puosobů.

Protož týmiž odpory zkažen býti muože. Ale pro
wywedenů z pochybnosti a dowedenů prawdy / smys
lití se do cela má / že gest pod Země Oheň / kterýž
dým z sebe wydáwa. Cžehož dosvědčuje C. Plinius

Czwortý Od
por.

Pátý odpor.

Sestý Oda
por.

Prvnímu
odporu od
powěd.

w Listu k Tacitowi / w kterémž Hora Vesuvium, a Smrt Vgce svého Plinia wypisuje. A málo před nassým wěkem we Wlassých w Městě řečeném Puteoli, po velikém za mnoho dnů Zemětřesení / udělala se Propast w Zemi / Plamen z sebe vydá wagýcý / za kterýmž potom Popel a Kamení vyskakowalo / tak velké že y celá Hora potom wen wynikla / kteráž gestě tam gest / a Zátoku Mořskau tam wcházegýcý zahradila. Protož tedy Oheň zazžený gest w Materí páru z sebe vydá wagýcý. A druhému odporu takto se odpowýdá / že není potřebý aby wssedý Wody zapáchaly Syrau a Pryskyřicy : Nebo horkost ačkoli gest zapálena w Syre a w Pryskyřicy / wssak Wody se nedotýká / než Zemí neyblížší kteráž gest tu w pruochozu zahřívá / kteráž zhřeta gsauc / také Wodu kterauž w sobě zdržuge / a neb kteráž skrze něj teče zahřívá / tak že není potřebý aby proto Syrau nebo Pryskyřice woněla / po nřwádž se gich nedotýká. Což tñmto příkladem wyswětleno bude : Jakož Zrnec plný Wody gsa přistawen k Ohni / ob Ohně zahříván býwá / a od Zrnce uděluje se také té horkosti Wodě / tak Syra a Pryskyřice hořící gsauc tuto nápodobně jako Oheň. Země pak neyblížší kteráž se pruochozem gmenuge / a Wodu tekaucý w sobě zdržuge / gest tuto jako Zrnec / kteráž gsauc zhřetá / také Wodě horkosti uděluje. Protož yaká koli moc nebo woně w vhlý gest / té Zrnec a owssim pak Woda w Zrnecy se zdržugýcý k sobě nepřigýmá : A tak Woda ne bude woněti tau wěcy kteráž gest w ohni. Tñm spuosobem Woda tekaucý nepřigýmá k sobě mocy Pryskyřice nebo Syry hořících / než samé toliko

Druhému
Odporu od=
powěd.

Příklad nebo
Podoben=
stvá.

Woda nepřigýmá
mocí
swě od ohně /
než od té wě=
cy w které se
zdržuge.

horkosti od nich nabývá. Protož z toho nepo-
cházy / žeby z Syry a Pryskyřice hořících hned také
Wody takowú moc mjeti měly. Než yaťá bude Země/
takowau moc mjeti budau / gestliže Sanytrowá / A-
launowá / Witriolowá / ič. takowé také budau Wo-
dy / ačkoli horkost skutečnou přigijmagij od Prysky-
řice a nebo od Syry hořící. A Třetímu odpo-
ru odpowůdá se takto : Že Oheň vhasen nebývá /
pro welikost neb množstwí své / totiž k Wodě gsa-
přirównán / neb gest Wody méně / a též proto že se
Oheň Wody nedotýká. Ulybrž horkost gsauc
odpornými sobě wěcmi wssudy wuokol obkličena /
mocněgšij a sylněgšij učiněna bývá. Což w prostře-
dním okrslku powěťtí / při wěcech tam se rodících
žregmé gest. Čtverté: Abo gest ten Oheň zapá-
lil ? Prawíme že gest toho pára nevčinila / než mů-
že to býti yaťož paprskowé Sluneční Oheň w žr-
cadlých ohnivých zazjeti mohau / A yaťož z Křemes-
ne gednoho o druhý obraženého Gistry křessme :
tak Paprskowé sluneční Zemi pronikse / tu Mate-
rj zapálili / kterážto potom mage swau potrawu /
wždyčy gest hořela. Příklady toho máme y ny-
něgšij nowé / že strze Oěna sklenná od Slunce za-
hřetá / ty wěcy kteréž w pokogých zawřjny byly / k
zazjeti negsauc spuosobné / zapáleny býwaly / od-
kudž potom celá stawenij shořela. Pročezby-
chom tedy tomu odpjrali / žeby se toho w Zemi djeti
nemohlo / a zwlášť gestližeby se Paprskowé tam
obráželi ? Častokrát se třese Země / w kteréž
gest mnoho Skalj / a w tom třesenij mohlo se to sta-
lji gedno o druhé obrázyti / a z toho Oheň pogjeti /
yaťo když z Křemenuow / podložjce Traud / Oheň

Odpor
na Třetí od-
por.

Va Čtvertý
odpor odpo-
wěd.

Příklad.

Odpověď
na pátý Od-
por.

Odpověď
na šestý od-
por.

roztrěssugeme. Ukazuje to duowob wiběda-
ný / a příkladové giž nahore oznámený. Protož
ne od páry Ohníwé zapáliti se má. A odporu
pátému odpowídá se tak : Že dým y Plamen wů-
dání býwagů / Protož rozumný Komuow Wyhes-
dawatelé w Nocy Plamene ssetrů / Nleb w noci se
swětů / we dne pak samým toliko dýmem swau pří-
tomnost ukazuje. Též y Obecny lid často wůdá-
wá Plamen / a za to má že gsau Dusse Lidů zmrlých
tudy se taulagůcých. Tolikéz y w Teplících wůdy
cký wůdáme / a zwláště w Zymě / množstwů pár
wzhuoru se wyzdwiugůcých. Na šestý odpor
o gednostegnosti a wstawičnosti Ohně / poněwadž
Materýe geho nenů gednostegná / nesnadná welmi
gest odpověď : A wssak to přičítáme welikosti Že-
mě : Nleb Teplíce nepreyssť se z gístého a vložená
ho mýsta. A kdo otom wědomost má / odkud a z
yak dalekého mýsta Wody tekau ? Pruochodowé
gegich yak daleko počátek / a neb kde konec swoog
magů ? Mohau při počátku gegich býti Wrchowé
Syrý a Pryskýřice / a ty wěcy wůdycký se zase znou
zroditi mohau / tak že yak mnoho toho ztráweno bý-
wá / tak mnoho se toho zase zroditi muože. Protož
množstwů té Materýe / a Pruochoduow kterýmiž
Woda tečerozličnost / puowodem nebo příčinau
wstawičné Tepličné horkosti býti má. Tlybrž týmž
gegich Ssypem zase naně slusně střeliti muožeme.
Nlebo kdyby horkost byla od páry ohníwé / snadno
by ztráwena byla. Wůdává se při Kométách a
gíných ohníwých wěcech kteréz w powětřů spatřů-
ny býwagů / když gegich puowodnů Materýa ztrá-
wena gest / že hned zmizegů. Protož gestliže w

Powěťtý Pára zazžená / malý čas trwá / lečby gý
hned Materye dodáno bylo / yak tedy w wnitrnos
stech Zemských pára ohniwá / bez Materye trwati
mocy bude? Zuostává tedy ten Smysl pewný
a nepohnutý / že Woda od Ohně skutečného / w Prys
kyticy a w Syře se zdržugýcýho / zhřeta býwá / vpro
střed Země / kteráž od nich neyprw horkost přigýmá /
a gi potom Wodě / kterauž w sobě yak w negakém
Zlebě zdržuge / wdéluge / rovně tak yak se dře w
Hrncy. W kterém gest pak mýstě ten Oheň otáz
ka gest. Nemuože býti w prwný a neb w swrchný /
ať tak dým / Kuore Zemské / nebby wssch zrostlin a
Stromůw Kořenů zpálil. Ani w prostředku Země.
Nebo tam Země gest práwě Země / to gest na ney
wyssším stupni studená a suchá / kterážby vhasyla
Oheň. Protož w prostředním mýstě / wssak blýs
že swrchku Země býti má. Budeli se na to dotazo
wáno / bylliby w průchodůch / giž nahore odpowě
dýno gest / že se Oheň Wody nedotýká / sycby snad
vhasen byl. A tak ne w gednom a témž průchodu
sau Woda a Oheň / než wuokolů / a neb pod průcho
dy Oheň býti musý / tak Země nebo Skalů mezy těmi
ležýcý / gedno od druhého dělů / kterážto gsauc zhře
té / potom y Wodu zahřýwagý. Materye pak /
kterážby zdržowala neb zachowáwala Oheň tento /
prawý někteřý / a zwlastě ti kteřý Materý w pás
ě býti sandý / že gest horkost Nebeská. Ale bu
demelt tak smysliet / pogde z toho to že w puolnos
tných Kraginách / kdež Wrchowé sněhem gsaui přis
krytý / Oheň pod Země býti nemuože / Neb by tam
skrze Led a sněh hluboký paprskowé Sluneční pro
niknauti nemohli / lečby se Led a sněh rozplynul.

Oheň w kte
rém mýstě ge
st pod Země?

Oheň yakau
Materý má?

Island O- A wssak w Islandu Ostrowě na Hoře Ecla řečené /
strow w Mo kteréz Vlámcy Hakelberg říkagú / Oheň weliký wys
ti Puolno- skatuge / kdež se sspatně paprskowé obřážegú / a po
znám. celý Rok wssacko od Sněhu sršgú. **Ginú** a zwlaš
Hakelberg sstě Peripatetici, Silozosowé tak řečenú / saudú / že mus
Hora. sý negaká Potrawa býti kterauž se Oheň krmú a
Peripatetiz chowá / Ačkoli o té Potrawě yakaby byla / mezy ni
tuow smysl mi gest rozepře. A neyprwé prawú / že k wstawis
o Materú čnému zachowánú ohně gest potřebú wěcy celistwé /
Ohně. kterážby poněkud tomu odporowala / aby ztrawena
nebyla / yakó gest Alaun / kterýž proto že podstatu
má celistwau a hustau / déle trwati muože. **To**
ho smyslu puowodem gest Vitruuius lib: 8. cap: 3. Ale
když powážýme yakéby potrawy Oheň potřebowal /
vznáme že potřebuge Materye olegowaté a mastné /
yakó gest Lauč / neb Pryskýřice : A neb rýdké a suš
ché / yakó gest Sláma a pléwy. Z kterýchžto
Alaun není wěcy žádná se při Alaunu nenacházý. Nebo ani
mastný ani pro mastnost / kteréz nemá / zapáliti se / a hořeti mo
řdký. cy nebude. A potom ačkoli gest suchý / wssak není
rýdký / než welmi zemnatý / a k Kamenu podobný /
a hned žádné powětnosti w sobě nemá. Protož
gest k hořenú nezpuosobný. **Ginú** mezy nimiž gest
Georgij A- Georgius Agricola, muž znamenitý / a Vlámekých Bra
gricolae smy gin ozdoba / prawú / že Materye Ohně gest Pryský
sl o Materú řice / a neb Země klowatá / genž slowe Naphtha (kter
Ohně. réžto za gednu wěc / a neb z gednoho pokolenú
Naphtha ž býti saudým) a přiwodú přičiny tyto : A zazjetú
mě klowatá. (prý) a zachowánú Ohně gest potřebú mastnosti /
kteréz gest mnoho w Klaffce. Kterážto wěc duos
Petroleum. wodu nepotřebuge / poněwadž Petroleum, to gest /
Stalnatý Oleg / dosti zdaleka se zapaluge. A ti ktes

Kapitola Sestá.

4>

čtjž w hlubokých ssichtách kopagů / častokrát pro
neopatrnost zle toho zazili / totiž / když se pryskyřice
zapálila / že gsau yako by něgačým welikým pohnu-
tým země / na kusy roztrhání / a wen do powětří
wyrženi. Protož swých Bahancuo nebo Lamp
odtud opodál necháwati / a neb / poněwadž bez swěs-
tla w těch skreyských pro wstawičnau temnost nic
dělati nemohau / pilně zahraditi a opatřiti magů.
Že pak weliké množstwů pryskyřice gest pod zemí /
wkazuge se tím / že se gů weliká hognost bez přestá-
nů wykopáwá / tak že Ohni Potrawy dosti dodá-
wá. Druhé / poněwadž Teplice tak welmi hors-
ké gsau / smysliti se má (prawů on) že w gedné Lámně
Woda a pryskyřice se zdržugů / syc kdyby daleko by-
la pryskyřice / netakby Wody horké byly. Gestli
že swrchu oznámený odpor připomeness / totiž o zha-
ssení ohně / odpowůdá týž Georgius Agricola, že prys-
kyřice také w Wodě hořů / protož že spolu bý-
ti mohau / anobrž že má býti pryskyřice s Wodau w
těch pruochoďch kterými Woda teče. Že pak
pryskyřice w Wodě hořů zregmá wěc gest / yako y
Basse / kterýž pro tu příčinu za částku pryskyřice od
některých se pokládá. Anobrž pryskyřice s Wody
swau Potrawu má / Nebo wždyčy něco od Wody
k sobě přitahuge / což k swému vžitku obracý / a z té
příčiny Ohně déle trwá / poněwadž Woda pomalu
ztráwená býwá. Ale když maličkau částku Vla-
sey / to gest země pryskyřičné / zazžené neb zapálené
do Wody wvržess / vzrůss díwnau wěc yak tam
dlaugo trwati bude. Což se děge příčinau wlh-
kosti / kterauž pryskyřice od Wody k sobě přitahu-
ge / a na místě Potrawy w své přirozené obracuge /

Prudkost a
moc prysky-
řice.

Pryskyřice w
Wodě hořů.

Basse w Wo-
dě hořů.
Pryskyřice s
Wody potra-
wu má.

Odpověď
na smysl G.
Agricolæ.

Toho při Kassru každý zkusiti může. Protož já
bný se tomu diviti nemá že Teplice tak dlouho svou
horkost zachovávaly / poněvadž mají Potravu
hognau a sobě velmi příhodnou / totiž Prýskřice.
Ty věci již pověděné / ač jsou velmi k pravdě po-
dobné: Však neníi vzdychy potřebý / aby Ohně tu
w průchodích byl. Nebo y skrze vmenší tepla my-
tí způsobiti se mohou / gednom aby Ohně w Kam-
nách neb w Pecy byl by se pak newzdychy Wody do-
týkal. Potom měla také zmínka o Syře učiněna
býti / poněvadž rovně tak Potravu dodává Ohni
yako Prýskřice. Aristoteles tak smyslil 24 Seť: pro-
blemate vltimo, kdež praví / že Lázně horké neyswa-
tější / proto že z věci velmi Swatých pocházejí /
totiž z Syry a z Hromu. Gestliže pochází z Syry /
yakž saudí Aristoteles, Syra gisté w Jamách kdež
Woda gest / nehoří. Protož to býti musí že Syra
ginde w giném místě hoří / a však nic méně že Wo-
du zahřívá. Že pak Syra w průchodích ani
zapalena býti / ani hořeti nemůže / domozuge toho
tím že když gi do Wody vvržeš / sama od sebe se
nezapálí / a když gest zapálena / tedy zhasne. Ocom
pak žeby Teplice od Hromu pocházely lidé za staro-
dáwna hned tak se domnívali / ač žádné přirozené
příčiny / proč by se to tak dalo / newěděli / leč tu / že
Teplice od oboge / totiž Hrom y Teplice Syrau woní. Pro-
tož Já toho domnění / poněvadž se k přirozeným
Hromu ne-
pocházejí. věcem nic netreffuge / a toliko od Obecného lidu
Materya O-
bně podzem-
náho gi Pry-
skřice a Sy-
ra,
wymysleno gest / bez odporu / w své wáze zanechám.
Ale praviti budu že Ohně podzemnímu w někte-
rých místech Potravu dodává Prýskřice / a w ně-
kterých Syra. Odkud pak pochází taková hog-
nost

nost Syry a Pryskyřice / aby k zachování toho Ohně postačiti mohly? Wěz že tak mnoho se toho vstawičné znou zplozge/ yať mnoho ztráweno býwá : Nebo w zemi gest Materya příhodná a dostatečná k tomu aby se Syra a Pryskyřice zase znou zrodily. Očemž se to též prawiti muože yať o gíných Rowých / kterýchž ať weliké množství od počátku Swěta již wykopáno gest : A wssak nic méně gest před se mnoho pozuošťawá / cožby se wykopati mohlo. A když za nějaký malý čas od wstawičného wykopávání těch Rowow se přestane / tedy w gístém a vložení času se zase zrodí. Proč bychom tedy tomu odpůřali / žeby se toho dít nemohlo při Zemích kteréž gsau měkčegšší nežli ti twrdí Rowové / genž k swému znou zplození něčeho wíce potřebují / onyno pak rychlegú a snadněgú se zrodí. O Pryskyřici gest zřejmé že tu kdež se zbýrá neb shromážduge / Seuběky gsau nepřewážitedlné / a wždy gest před něco pozuošťawá / cožby se zbýrati mělo. Protož není k tomu potřebú nesmírné welikosti neb množství / odkudžby se yať z nějaké spížírně / Materye Ohně dodáwalo / než toliko tak mnoho / cožby k zachování toho Ohně dosti bylo / a kteréžby se zase roditi mohlo. Tu také odpor přiwozován býwá tento : Kdyžby ta potravazstráwena byla / tedy žeby se Ohně musel na jiné místo přenesti. Nebo poněwadž Ohně gde za swau potrawau / tedy zstráwě gi / odejde z toho místa. A tak Teplíce newždycky budau horké / a newždycky na témž místě zuošťanau / než promění místo a ztratí swau horkost. Na tento odpor takowá se odpověď dáwá / že dwogú gest způsob kter

Rowové se
wždycky zase
znou rodí.

Odpor.

Dwogú způsob
sob chová
Ohně.

rýmž se Oheň cho wá, totiž když on sám gde neb se po
dáwá za swau potravu / a neb když potravu gde za
Ohněm. Oheň gsa w dřívěj roznicený / gde za po
trawu / a gednu částku po druhé zžhřá: Ale w Swj
će Log podává se za ohněm. Tak w Bahancy neb
w Lampě Oleg gde za Ohněm w Anotu zapáleným.
Tým způsobem w wnitřnostech Země Syra podává
se za Ohněm / a ne Oheň za Syrau. A protož Oheň
wždycky na gednom místě zůstává. Anobřz poně
wadž Oheň w Zemi zahřívá Syru / a gi spolu y roz
pauštěj při stěnách nebo Březých okolo průchodůw /
tak tedy ona gsauc rozpauštěna gde za Ohněm a ges
mu Potrawy dodává. Vechť gi toho příklad ten
to: Wstaw střpek na horký Popel / wlož do ně^o tro
chu Syry / a když se rozpustj zapal Anot / vhlédáš
hned / že Syra wždycky k Ohni se podávati bude / po
tud knot hořeti bude. Tým způsobem Břehové neb
stěny okolo průchodůw gsauc rozpálené / rozpauštěs
gj Syru / kteráž hned podává se k Ohni. A tak od
horkosti Břehůw a ne od Ohně rozpauštěj se Syra /
ale od Ohně hned přitahována býwá. A poněwadž
se Syra vstawičně rodj a rozpustj / také vstawičně
Ohni Potrawy dodávati bude: a z toho / když se
Oheň nepohne / Woda se vstawičně zahřívati bu
de. To též se o Prýskyřici smysliti má / Poněwadž
gest od swého přirození tekutá / a nepotřebuje welis
kého rozpauštěn. A wssak nemá se hned na tom
zawýrati / že wsscky Wody Prýskyřicj nebo Syrau
woněti magj / Nebo některé zhřety býwagj na Ce
stě / a ne wždycky w Prýskyřici a w Syře se warj.
Ačkoli pak Oheň wždycky z Syry a z Prýskyřice po
trawu swau má / wssak Země kteráž se samé Wody

Příklad.

Wody nez
wsscky Sy
rau a Prýsky
řicj wonj.

Kapitola Sestá.

51

boteyká/newzdycký gest taková : Vlez které Wo-
dy právě od Syry a Pryskyřice / když žádná Země a
neb něco giného vprostřed mezy nimi neleží / zhřety
býwagů / w těch se Syrnata a Pryskyřičná / jakož
wůně tak y chut ceýtiti bude. Témto již powe-

děnými věcmi dowodů se / že Ohně Wodu zahrň-
wagů má Materů / a neb Zemi Syrnatau. O

počátku pak Ohně Teplice zahrňwagůcyho rozli-
čnů byli smyslowé : Nebo přičina rozněcugůcy neb
zapalugůcy položena má býti wnitřnů nebo zewně-
třnů / to gest oznámí se má / gdeli Ohně za swau Po-
trawau (čemuž prvé odpůráno bylo) tak aby w ge-
dnu chwůli y Ohně zazžen byl / y Syra počátek swůg
měla : čili gest byla Materye od některé zewnitřnů
wěcy zazžena. Nemůž se toho prawiti že Ohně

gde za Rudami neb Rowy / Nebo kdeby koli Ro-
wowé byli / tuby také hned Ohně býti musel. Čes-
muž odpůrá zkusenů : Nebo w mnohých místech
se Rowowé wykopawagů / kdez se žádného Ohně
nenachází. Aníž to gístiti smůjme / žeby ten Ohně
wměním Lidským roznicen byl / poněwadž tam Ru-
ka Lidská nedosahuge / aby jako přistrčů Pochod-
nů / zapálila Zemi / neb sau pruchodowé pod Ze-
mů na wěssům důle skrytů / a pramenowé welmi
hluboců : Jakož y toho prawiti se nemůž / žeby Pa-
prstowé Slunečnů gey rozňtili / poněwadž tam
nikoli pronikati nemohau. Aby se pak tomu y

powolilo nebo místo dalo / žeby tam pronikli : w-
ssak widůme zewnitř při těch dolůch / kdez se Syra
wykopawá / by se gů weliké množstwů vprostřed Lé-
tha na Slunce wyložilo / že se nezapálů / ačkoli Pa-
prstowé na swrchku Země wěssů moc magů nežli

O počátku
Ohně Pod-
zemního.

Syra se od
Slunce neza-
pálá.

G ů

Oheň pod-
zemná od pá-
ry suché a hor-
ké zapálen bý-
vá.

w neyhlubššých a neyskrytějších gestyněch Zemi-
ských. Praweno tedy býti má podle smyslu Arysto-
telowa 2. Meteor: cap: de terrae motu: že pára nebo
dým horký a suchý / w skrytějších Zemských zawřený /
hledá kudyby wyšel / čehož když mŕtí nemůže zmŕtá
sebau sem y tam / ztŕrá se / a ředne / a potom se rozpá-
lá (nebo weliké zřednutí wždycky gest s welikau
horkostí / pogené) potom gestlíže se obrázý o Row
k zapálení neb hoření spůsobný / býwá zazžen / a
potud se tam Oheň zdržuje / pokud Potrawu swau
má. Ta se pak hned zase znouu rodí / yakž na
hoře toho dowedeno gest. Protož Oheň wstawí-
čně trwá / a Wody wždycky se zhrŕwagŕ. Gestlí-
že ta pára nebo dým gest weliký a hogný / tedy spŕso-
bŕ zemětřesenŕ / a yako z negatě propasti / nebo pecy
hořící / wystaŕge / wymŕtage z sebe wŕcy spálené /
yakž nahore w příkladu puteolanském oznámeno
bylo : Nebo (prawŕ Aristoteles) příčina Ohně
w Zemi / gest zazženŕ neb zapálení ducha (to gest
páry neb dymu) otlučeného / když wŕter prwe na ma-
lé kausty roztrhán býwá. A wssak se z toho rozu-
mŕti nemá / žeby hned wlastní příčinau Wodu za-
hrŕwagŕící / ten duch nebo dým zapálený byl / aby-
chom w Myleuow blud nevpadli / kterýžto giž pr-
we za neduowodný počten gest : Než že ten duch
zapaluge Materŕ k hoření spůsobnau / kteráz Ze-
mi podle sebe hořící zahŕwá / a ta teprw Wodě
swé horkostí wdŕluge. Mohl gest y zrom ty
Materye zapáliti / gestlí že gest náhodau w mŕsto
plné pryskyřice a Syry vdeřil / a wssak toho negistjm.
O mŕstu O-
hně podzem-
náho. Pozuořtawá gessce / aby něco o mŕstu / kdeby Oheň
byl / powědŕno bylo / w samémli gest pruechodu / to

Kapitola Šestá.

53

gest / zdržugeli se Oheň tam spolu s Wodau / Což
se zdá býti k pravdě podobné / proto že wždycky od
toho Rowu nějaké kausky Woda s sebou bere a wy
wodí / Cožby se státi nemohlo / Kdyby Oheň vhelný
a plamenný w gednom a témž místě s Wodau nez
byl : Čížli (yáž to Seneca Empedoklowi žeby tak
smyslil připsuge) že není potřebý / aby Woda pře
cházelá Row horčící (yáž se domníwal Agricola)
Nebo dosti na tom gí / Když Woda teče přes místo /
pod kterýmž gí ten Oheň zazžený w Rowích. Obo
gí smysl pravý gest : Nebo to býti může že Wo
da teče přes Skály / od Ohně / pod nimi své místo
magčýho / zahřete / kteréž wšak nebýwa obráceno
w Wapno neb w Popel / proto že nemůže zpáleno
býti od horkosti kteráž nepřilís sýlná / než toliko
k zahřetí toho Skály dostatečná gest / A neb pro
to že Oheň gest řídký. Též y to nepochybné gest
že Wody přecházejí přes Rudy nebo Rowy horčíc
ý / poněwadž yako z břehu wždycky něco Rowného
vrywagí / a s sebou wywozugí.

Oheň gest y
w průcho
dích / y pod
průchody.

Které věci s Wodami Hogitedlný
mi smýšleny býwagí : způsob toho smý
šlení : A mohauť se vměním takowé
přistrogiti. ~

Kapitola Šedmá.

Je gest smýšlení k ustanowení
Wod Hogitedlných potřeb / w Kapi
tole třetí vřázáno gest. Nebo yakož ku
G iij

Woda čím
více gest s
Kowy smí-
ssená / čím le-
pší gest.

Wody hor-
ší s Kowy ne-
smíssené ne-
gsau k Lékat-
ství vžitečné

a za lepšij y vžitečnegšij býti se saudij ta / kteráž s
wěššijm počtem těch věcí smíssená gest / nebo pro-
ti wěššijmu počtu neduhůw prospěšná bude. Z
čehož se rozumij / že Wody negsauce s žádným Ko-
wem smíssené / by pak byly horké / k žádnému vžitku
w Lékařství negsau / a toliko Lidem rozkošným k
schlazenij Kuože gegich že zanechány býti magij.
Ač se někdy widij žeby k zdrawij vžitečné byly / a ně-
které lehké nemocy zhogily: Wšak když se doma pře-
strogij Lázeň z Wody sladké / rovně tyž vžitek pře-
nese / a zvláště gestliže horkost gegij oměnijm tak
zpravená bude / aby wždycky gednosteyně horká by-
la / a někdy aby horčegšij / někdy wlažnegšij / a po-
tom také y studená nebyla : A protož ty wlasti
ně Hogitedlnými gmenowány býti nemagij. Ty
pak které zdaleka pod Zemij / skrze rozličná mýsta /
prvé nežli se wypreššij / tekau / musegij rozličných
spuſobuow nebo mocý nabýti / Nebo když tekau
přes mýsta měkčegšij / odkudžby se yako z břehu ně-
co vryti mohlo / tedyť w swém tom břehu / něco s
sebau wezmau a wen wynesau : Gestliže přes mýsta
Skalnata / a wlkostij negatých plná potekau / ne-
množ tak býti aby wždycky něco s sebau newzaly / a s
tým se nesmíšly / podle spuſobu mýsta a té Ma-
terye / wíce nebo méně / yakž Země snadně neb ne-
snadně sebe vryti dopustij. Děje se tedy smíššenij
tak / když Woda tekauc mimo negatý Kow / a neb
Wyzname- ginau wěc / něco z něj vře neb vryge / a s sebau wez-
nánij to slo- wa smíšsenij. me. Adež to slovo smíšsenij trochu šyršij wyzna-

Kapitola Sedmá.

55

menánij své má / netoliko gedné věci celé s druhau celau jako sgednocenij / ale také přičiněnij neb přis danij gedné věci k druhé. Prawij některij žeby k smýšlenij Teplie potřebij bylo mocy negaké Nebes ké / ale to gest wěc příjliś powěrná.

Že pak poslednij forma věci smýšlených od Boha neb zes wnitřně dána býwá / jakož proti tomu negsem / tak neodpýrám aby škrze vměnj / některé wwedeny býti nemohly. Což wkaže Dryák / kterýž teprw šsešského Měsíce své dokonalosti dosáhuge / genž před tijn časem zahrňwá y ochlazuge / potom pak času toliko zahrňwá / yakoby teprw škrze wykysanij praz wého smýšlenij dosáhl / kteréz se dře škrze společné těch Lékařstwij gednoho w druhém mocy své působenij.

Aniž se to smysliti má / žeby do Dryáku ta moc od Zwězd wlitá byla. Tak my při Teplících věci s nimi smýšlených / kteréz spatřeny býti mohau šseřijme.

Jako widijme že některé Wody / zwlaš šse ta w Řijmě w Řece Tyberis, mnoho hljny a Řidy bjlé ssebau plawij / kteráž za některý den wšes cka w dosti welikém množstwij se na dně vsadij / a teprw ku pitij libá a vžitečná býwá / kteráž prwe pro kalnost od žádného pitá nebyla. Z wěcy / řku / w Wodách se zdrjugjých přirozenij Wod Hogítez dlných saubijme / zanechagjce včinkuow Zwězd Nebeských.

Smýšlenij pak toto je odtud pocházj / řdyž se něco od břehu vdře neb vryge / šwedčij

Galenus j. simpli. medicamentor. 4. prawě takto: Gestliže woda přes Pryštyřičná / Syrnatá / Sanyerowá / a neb Alaunowá mýsta teče / a z gegich podstaty něco zes dře / a s sebau wezme / ta gest gj smýšlená. Vlacházegij se někdy také trusky Syrnaté neb Sanyerowé /

Dryák teprw šsešského Měsíce své dokonalosti dosáhuge.

Tyberis Ře fa.

Přirozenij Wod Hogítez tedlných saubij se z wěcy w nich se zdrjugjých.

Woda která gest smýšlená z

na dně těch Vádob / do kterýchž ta Woda brána byla / též y při pléwách na Wodě splewagých. Tož líkěz y při kragých Studnů wykopaných / a neb Studenek Wrchowissených yakes drobty / yakoby negazky púsek z Rowow wúbdáme / z kterýchžto wěcy se domyslíme / že ta Woda gť smússená. Tohoto pak Smússenů spúsob newzdycký gest gednostegný.

Smússený Nebo některý Rowowé / tak dokonale s Wodau dokonale. se smússugů / že gedna wěc nebo podstata / anobřz gedno smússený včinený býwagů / a nebo pod gednau Formau neb spúsobem smússený se zdržugů / yako by se Rowowé obrátili w podstatu Wody / a yakoby z obau gedna Forma a gedna bytnost včinená byla. Tito Rowowé tůmto smússeným neb sgednoceným s Wodau smússený / nesnadně mohau od Wody oddělení neb odgatý býti / leč wařeným sylným a dlaným. A toto smússený dobroře a trwánliwosti Wody welmi gest prospěšné. Druhý smússený

Smússený gest když Wody / ačkoli tekauce pod Země z Rowow neb z Země / skrz kteraú gdaú / k sobě něco přigůmagů : Wssak s tům ne tak dokonale se smússugů neb sgednocugů / než sau yakoby gedno k druhému přimússené. Prvního smússený znamený gest

Dokonalého smússený zna to / že ty Wody když se wen preysstý ne hned zgeružmený. gů toho Rowu / který w sobě magů. Druhý pak znamený ne smússený tak se poznáwá / že Woda hned yak se wyssaké Barla w bau plawů / že Karolestj a lúšťj / kteréz do nů z Strowow padá / Kamennau kóžkau nebo kuorau obtaženo

Dokonalého smússený. Spatřuge se to při Teplicy Cýsaře Karla / kteráž Wary slowe / w Czechách w Místě Lokte / Teplice Cýs. kdež Woda tak mnoho Kamene Wápenného s seba

Kapitola Sedmá.

57

taženo býwá / a zlábkowé wssyčnī zkameněgŭ / a
z nich Kopauchowé clustŭ wíŭ / z kterýchž wssak
také vžitek obzwláŭŭ pocházŭ / nebo do dalekých
Bragin ge odwážegŭ / a gŭmī Roňuom rány Se
dlem zhnetené zaseypagŭ a hogŭ / tolikéz sšerednau
barwu Zubuow stŭragŭ a odgŭmagŭ. Ta Wo

Kopauchy
Kamenné.

da kdyby Mŭžku Kamennau s sebau wynáŭŭŭ / a
kdyby ty wěcy dočonále s sebau smŭŭŭŭ mēla / ne
hnedby yatkžby se wypreyŭŭŭ / Kamenných trusek z
sebe wydáwala. Počládá se y třetŭ spuosob smŭŭ
ŭŭŭ / totiž když gŭau Rowowé s částky dočonále s
Wodau smŭŭŭŭŭ / a s částky nedočonále / yako se
ŭtáti muože / že gedem Row gest s Wodau dočonále
smŭŭŭŭŭ / a druhý nedočonále / totiž že gest k nŭ y
ko přimŭŭŭŭŭ / přŭklad toho nechť gest tento : W

Třetŭ smŭŭ
ŭŭŭ.

Teplicy Čysaře Karla nechť gest Kamem Wápenný
toliko přimŭŭŭŭŭ / a Syra / neb Alaun / nebo Sany
tr nechť gŭau dočonále smŭŭŭŭŭ / kterézto wěcy ne
mohau býti odňaty / lečby wŭŭŭŭ Woda párau wy
ŭŭa a neb wywařená byla / tedy na dně nádoby něco
zŭŭtáti muože. Na odpor tomu některé Wody tak
magŭ Syru k sobě přimŭŭŭŭŭ / že gŭ celé kausky s
sebau wynáŭŭŭŭŭ / a při nich hognoŭ Syry se nalézá.
Smŭŭŭŭŭŭŭ toho spuosob oznámený magŭŭŭŭ / wyŭwě
tleno býti má / které a yak mnohé wěcy s Wodami
se smēŭŭŭŭŭ. Wŭŭŭŭŭ tedy wěcy kteréž se pod žem

Přŭklad.

mŭ zdržugŭ / a spuosobné gŭau aby s Wodami smŭŭ
ŭŭŭŭ býti mohly / s nimi se také smēŭŭŭŭŭ. Gŭau
pak pod žemŭ páry a neb dymowé : gŭau mŭžky
mnohé : též gŭau rozličnŭ Rowowé : tolikéz y Ka
menowé yakož obecň / tak y drazý : naposledy y
Zlŭny rozličné. Ty wěcy wŭŭŭŭŭ s Wodami se

Které wěcy
s Wodami se
smēŭŭŭŭŭ.

I. Páry které se s Wodami směšují: škodlivé a zdravé.

směšují / o kterých / o jednom každém obzvláštně praveno bude. A nejprve o párách nebo dýs mých / z kterých některý jsou škodlivé a gedovaté: jiný pak zdravý / kteréž obogý z Země pocházejí. Často krát skrze otevřené pruliny nebo prouduchy Zemské vycházejí dýmové gedovaté / kteréž přičiněni byli Moru. Cžehož ta Historia o Markově Kurciowí Ržámanu / kterýž pro zdravý wšeho Lidu do Propasti gest wskočil / dotwzruge. Z Gesera řečeného Auernus pochází pára / kteráž ptáky přes ně létající hned vmočuje. Že pak taková pára škodlivá také s Wodami směšována bývá / duos wod toho gest na Gezeře Pana Čenka z Lippého / v Čejce.

O párách zdravých.

Wšy Čejce / do kteréhož když Ryby vwrženy býwají hned zemraou. Což se žádné jiné přičiny býti nemůže / než že ty gedovate páry také w Wodě skryté jsou. A poněwadž táž Woda gest čistá a prozřetelná / dotwzruge toho že jiné žádné zregné škodlivé mocy w sobě nemá. Tolikéž y zdravé páry (totíž Prystyřičné a Syrnaté) že se s Wodami směšují mohau / domysliti se můžeme z některých Studének / na kterých Prystyřice po wrchu plowe / kteréž snadně zazženy býti mohau: Též y z Studének Syrnatých, kteréž pár mnoho Syrnatých s Wodami směšovaných w sobě mají / a přes to y drobty neb trusky od Syry w sobě zdržují. Wšak tuto vědět se má / že dwogým způsobem Wody Syrnaté gmenowány býti mohau / vlastně / totíž a ne vlastně. Wlastně / když mají podstatu Syry s sebou směšowanau / a neb w způsobu celistwém a hustém / w kauscích neb w drobtech negatých: Ty Wody / Syrnaté w práwě ty účinky působí jako Syra. Newlastně dy.

pať se gmenugů / když toliko w sobě magů páry Syrnaté : A ty tolikéž moc Syry w sobě magů / a podobné včinky puosobů jako prvnů. Ale tento gest w tom rozděl : Ty kteréz se vlastně Syrnaté gmenugů / gestliže se horké wypreysstů / a gestliže se gich tak horkých vžiwati bude / puosobiti budau včinky ty jako Syra / kteréz by pať potom y wystydly / wssat mocy své od Syry pocházegůcý nikdy neztratů.

Rozděl mezy
wlastně a ne-
wlastně Syr-
natými Wo-
dami.

Ty pať kteréz se newlastně Syrnatými gmenugů / totiz ty / kteréz toliko páry Syrnaté w sobě magů / gestliže se horké z Studenky wen preysstů / budau mŕci wuoni / a giné wčiny Syrnaté / ale jakž wychla-
dnau / hned wssedů moc Syrnatau potratů. Gestliže se pať studené preysstů / a kdyžby se gich vžiwati mělo / zhrůwány budau / tedy w zhrůwánů / wa-
ženů / neb dystyllowánů / jakož wuoni / tak y wssedů
mocy Syrnaté potratů. A ačkoli se zdá že tělo

zahrůwagů / wssat to puosobů přičinau horkostů
případné / a neb přičinau giných Rowow s nimi
dokonale smŕssených. Přičina tohoto rozdělu

gest / že ty Wody kteréz se vlastně Syrnaté gmenugů / wrau w Kudě syrnaté : Ty pať kteréz se newlastně tak gmenugů / přecházegů toliko ta místa / pod kterýmiž Syra wře / z kteréz se páry toliko wznášegů k pruchoduom Wody / a s Wodau se směssugů. Drobtuow pať nebo truseť ssebau wynášseti nemo-
hau / kteréz gsau w pruchodůch skryté : kde pať tak
lowé trusky gsau / tu nikdy moc Syry newymizý.

Gest tedy dwogů pára dobrá kteráž se s Wodau směssuge pryskyřičná a Syrnatá : Třetů pať gest
gedowatá. Druhá wčie kteráž se s Wodami
směssuge / praweno gest / že gsau wssedů mŕzky bud-

2.
O mŕzác
které se s wo-
dami směssu-
gů.

Můzka coby
byla.

Můzky roz-
pustěné ne-
bo měkce.

Můzky shu-
stle neb stvr-
dlé.

Můzky w tro-
gám rozdělú

Divná moc
Wody w Ge-
zece v Čejce

I.
Můzka Ba-
menná.

to rozpustěné a neb shustlé / kteréz se pod Zemí zbra-
žugú. Můzka pak tuto se gmenuge / wěc rozpus-
stěná / wssak ne tak práwě tekutá jako Woda: Jako
gsau můzka Alaunová / Naphtha, Můzka kamenná /
kteráz gest jako Kámen rozpustěný / kteráz když
wystydne tedy stwrdne / Ty gsau můzky rozpustě-
né nebo měkce. Shustlá pak nebo stwrdlá můzka
gest / kteráz wlkostú snadně rozpustěna býwá / a
poněkud se lstne / jako Alaun blýstčú se / kterýž když
Wodau smočen býwá / hned se rozpustú / a trochu
zčervená : K tomu se přičítá Suol wsseligatá /
a Witriolowé částky wsseligaté. Takowé můz-
ky s Wodami smýšsené působú w nich moc hogite-
dlnau. W kterýchžto také ten rozdíl o dýmých ne-
bo párách powěděný své místo má : Neb gsau w
trogám rozdělú / totiž / nalézagú se některé můzky /
kteréz Lidem toliko škodlivé gsau / ale Howa-
duom potrawu dáwagú : některé toliko Howada
mořú / zwlastě pak Ptactwo : Gsau také některé
genž lidú / kdyby pity byly / a neb kdyby se w nich k-
mýl / vmořugú. Protož prawiti se muože že ta
můzka w Gezece giž gmenowaném v Čejce škodli-
vá gest. Neb když se Podletú začúná / Ptacy do
těchto Kragin se nawracugúce / a z něho pigúce / w-
hluboký Sen vpadagú / tak že za pět dnú mrtwú ležú /
hned wsseho heybání a smyslu zbaweni gsauce : když
těch pět dnú mine / zase k sobě přicházegú / a tu tauž
Wodu potom po celé Létho bezeškody pigú. Což
každého Roku od Obywateluow wúdáno býwá.
Mezy zdrawými pak můzkami w předním pořá-
ku pokládá se Můzka kamenná / kteráz dwogúmi
spuřobem s Wodau se smýšsuge / totiž smýšseným

wlastním a newlastním. Gestliže gest vlastním
smýšlením w Wodě / také Sstěpuom a giným Zro-
stlinám sebe blížkým zrůst dáwa / nebo s Potrawau
wodnatou přitahována býwa / A po tomto znamení
se poznáwa : Že ty Zrostliny počud na swém Ko-
řenu w Zemi stogů / na pohledění gsau pěkné / když
pač odřezány / wyřaty / a neb z Země wytrženy býwa-
gů / tedy zkameněgů / Cžehož se mohau příkladově
ukázati. Někdy přimůžý se toliko a nebýwa přita-
hována od Bylin / kteréz gsauce wyřaty nezka-
mēgů / proto že z té mžky potrawy své neměly. Váž
se w Warých neb w Teplícý Cýsaře Karla spatřu-
ge / že gsau spůsse přimůšsené / nežli dokonale smýšse-
né : Neb Kamen není wnitř w podstatě té wěcy /
než zewnitř rovně jako Kuora wěcy w sobě zawře-
né obwinuge. Gmenuge se pač mžka Kamenná
wlhkost negaká dobře zprawená a zwařená / zploze-
ná z Materye Kamenné / kterážto wlhkost neb
mžka / gsau stwrdlá w Kamen se obracuge. Gme-
nuge se pač mžkau pro gegů wlhkost a podstatu
rozpuščenau neb měkau : Kamennau pač pro Ma-
terů z kteréz pocházý / a w kterau se zase obracý. A
poněwadž gest praweno / že gest w dwogým spuso-
bu / oboge po těchto znameních se poznáwa. Pod-
stata Kamene / kteráž stwrdne z mžky dokonale smý-
šsené po wrchu gest hladká a wssudy rovná a ged-
nostegná : Který pač Kamen z mžky přimůšsené
(to gest / nedokonale smýšsené) a z trusek nebo z
drobtuow w hromadu srostlý gest / ten gest drsnatý /
ostrý / a nerowný : A když rozražen býwa / někde
není celistwý / než má mnoho dírek w sobě / jako
ten Kamen / genuž Mořská pěna řýlagů a neb jako

Wlastní ges-
tí smýšlený.

Newlastní
gegí smýšse-
ný.

Kamenná
mžka co gest.

Žnamení
wlastní° neb
dokonaleho
mžky Bas-
menné smý-
šsený.
Žnamení ne-
dokonaleho
smýšsený.

- II. huba. Druhé místo mezi zdravými Můzkami má můzka pryskyřičná neb Clastrowá. Ale ta čas stokrát přiměřena toliko bývá / nebo pro vláčkovitost a mastnost s Wodau se dokonale smíšeti nemůže / než nad nů vzdychy plowe. Vitruvius praví že Ostrow řečený Lipara, jakoby řekl mastná pro to tak gméno své má / že na témž Ostrowě w Studénkách nad Wodau pryskyřice splewá / kteráž tělo těch kterých se nů mygů / rovně jakoby se Olegem neb giným něčím mastným namazali / mastné činí.
- III. Můzka Solná. Třetí místo má Můzka solná / kteráž také své stupně nebo rozdílnosti má / a podle své ostrosti také rozdílnost v Wodách působí. Bdež neyostřejší Můzka solná gest / tu Wody také velmi slané býwagů : Bde pak ne tak ostrá / tu také ne tak slané : Někde pak trochu málo slaná můzka s Wodau se smíšuge / Protož y Woda gest neymdlegší. Z prvních Wody wywaruge se Suol ku Počrům náš ležící. A ty věci gsau potřebné ku poznání rozdílností Wod Zogitedlných slaných : Nebo Suol netoliko w mocy / ale y w podstatě gest rozdílná. Nebo některá gest hustá : některá ředší : některá prozřetelná : některá Bamentá / jako w Vhřích a w Polště. Kteréžto Soli wsecky podle svého složení / také mocnější a neb mdlejší Wody činí. Na čtvrtém místě pokládá můzka Sanytrowá / kteráž gest nebo mdlá a neostrá / a nebo velmi přehrá : A oběd také w Wodách Sanytrowých mnozí rozdílowé pocházegů / totiž / že některé gsau velmi ostré a přehrá : některé mdlejší : a některé genž naprosto žrawé negsau. Páté místo má můzka Alaunová / kteráž s mnohými Wodami se
- V. Můzka Alaunová.

Kapitola Sedmá.

63

směšuge/ a zvláště s těmi / kteréz při Zutech / kdež
se Alaun wykopává se wyprysstugů. Ale nesnadně
se poznati muože/ yakého Alaunu ta mýzka gest/ když
gest tekutá : Když pak stwrdne pod zemí a neb oko-
lo Zlábkow / gest welmi podobná k Alaunu kterýž
Lékaři Scilsile (co gest že se po malých kauscích roze-
brati muože) gmenugů. Sestá gest mýzka Wi-
triolowá s swými částkami/ kteréz se Myfi, Sory, Cal-
citis, a Melanteria gmenugů. Sedmá gest wlkost
Kyselá / o kteréz k čemuby přičena býti měla / gest w
pochybnosti. Nebo některé Kyselé Wody se nachá-
zegů tak mocné/ že Kámen w Ledwých a w Měchý-
ti lámů/ kteréz wstá Witriole neyčistšůho/ a neb A-
launu neyčistšůho/ ale trochu zpáleného/ částku býti
prawům. Třetí praweno gi že se s Wodami smů-
syti mohau Rowowé wsseligacy : nebo Rowowé w
neyhlubšůch skreššůch Zemských negsau tak twrdů/
yako zde na swrchku Země/ protož z nich Wody přes
ně přechážegůcy wzdychy něco verhnauti mohau.
Ač sotwa dokonale smůssenů mezy Wodau a Zemí
býti muože/ pro twrdost Rowow / kteráž horkosti
a wařenů odporná gest. Cžehož se dowěsti muože
Zlattem/ kterémuž / ačkoli gest měké / a kowati y lů-
ti se snadně dá / wstá ani Oheň nic odgůti nemůže/
Co tedy Woda mimo Rowy tekůcy z nich wtře neb
wezme / by pak byla y welmi horká ? O Zlatu /
kteréz gest giných Rowow yako Králem / anobř
wssého Swěta Pánem/ některů prawů / že se s Wo-
dau směšuge / ale mýsta kdeby to bylo negmenugů.
Nebbychom snad přitom wůce lakemstřů swého
hleděti/ nejbychom Hogitedlných geho mocý wyhlea-
dawali. Nachážegů se mnozý Potokowé a Rjeo

Alumen Scil-
file.

VI.

Mýzka Wi-
triolowá.

VII.

Mýzka By-
sela.

3.

O Rowůch
kteř se s Wo-
dami směšua-
sugů.

Rowowé
pod Zemí ne-
gsau tak twr-
dů/ yako wně
nad Zemí.
Zlatto.

Zlatto wsses-
ho Swěta
Pán.

Potočkové by w Sedmihradské Zemi / Kteréz droby Zlaté sfer
trusky Zlaté bau nesau / ale ty z Pahrbkuow hor vrywagij / aniž
w sobě ma- gest kdy to shledáno / aby ty Wody yakaú Hogitedla
gijcy. nau moc w sobě měly. To též o Strýbru saudijm /

Strýbro.

že se nemuože s Wodau dokonale smýsyt / než přis
mýšeno že býti muože: W gehožto také šculách nes
bo pramených hognost gest Wody / Kteráz Zawés
řím když gi wyťahowati musgij / mnoho práce přis
dáwá / ale gest studená / a žádné giné mocy Hogites
dlné w sobě nemagijcy. Ačkoli gij přednj Aráb

Wně.

šstij Lékaři až k Nebi wychwalugij / pro podobnost
přirozeného složenij / Kterauž ti nepřednjšstij Ros
wowé s přirozeným lidským magij. Ale otom není
potřebij na tomto mýstě mluwiti. Wody Měs

Woda Že-
lezo w Měs
obracugijcy.

děnné snadby se w dolých kde se Měs wykopáwá
nagijci mohly: Jako w Horách Vherstých w Měs
sta Gilnice / kdež Železo do té Studénky gsau vwr-
ženě / hned zerzawij / a w Měs se obrací. Ale yakož
se těch Wod ku pitij nedáwá / tak bych ani k tomu

Železo.

neradil aby gich w Lékařstwj vžijwáno býti mělo /
leč w hogenij Kaka / a giných wředuow gijliwých /
na nohách neb hnátých / proti kterýmžto welmi vžis
tečné gsau a prospěšné / též w hogenij nedostatkůw
očij / wssak aby byly ginými přijhodnjšstijmi lékařs

Wolowo a
Cyn.

stwjmi opraweny. O železných Wodách na hoře
dostí praweno gi / kdež gsau také vžitkowé z nich po-
cházejgijcy položení. Ale zřijdka se horké nacházejgij /
a ginde se gich / leč při dolých kdež se Železo wykopá-
wá / hledati nemá. Prawij také že gsau Wolos

wěnné a Cynowé Wody: Kterýchžto moc z přiro-
zenij Rosu gegich sauditi se má. Ač přes to Lé-
kaři o nich wypisugij / že w hogenij wředu genž Kaka
flowe /

Kapitola Sedmá.

65

slowe / welmi prospěšné gsau.

O Ktuti gista

Ktut.

wěc gest / že Wody gedowaté činí / protož se Wod / s kterýmiž gest Ktut smýšlená pilně se warowati máme.

Přistaupíme giž k Rowuom polowičným (kteržž proto tak slowau že prostředný mezy prawými Rowy a obecnými Zljinami přirozený magg) jako gest Syra / kteráž že se s Wodau směssuge žádné o tom pochybnosti není.

4.
Rowowé po
lowičný.

Syra.

Gsau tedy Wody kteréž w sobě magg podstatu Syry nedokonalé smýšlenau / než přimýšlenau : některé toliko w sobě magg páry Syrnaté / a to dwogý / totiž zpálené neb začadlé / a druhé wlhčegšij.

Od páry suché neb zpálené Woda žádné wuoně ani chuti syrnaté nedochází / než toliko yaktás přikrá neb ostrá chut w nůž stává : W kterých pak Wodách gsau páry wlhké / w těch se nalézagý wuoně / chut / a giné wssecký Syrnaté mocy / ale když wystydnau wsseckó to potracugý.

Tolikéž gestliže se ty Wody w skutku studené preysšij / a zhtety budau / tedy wssecký ty mocy wymizegý.

Protož w trogým rozdělu Syrnaté Wody býti saubiti máme. Wody w prawdě Syrnaté magg w sobě podstatu a drobty od Syry : Gi

Rozdělno
Wod Syrna
tých.

né magg w sobě toliko páry syrnaté suché a zpálené : Giné magg páry wlhké. Ale tyto posledný newlastně Syrnatými se gmenugý.

Sandaraca to gest Auripigmentum čerwené / též Auripigmentum žluté / a Antimonium nebo Sspýsglos / gedowaté Wody činí.

Páté praweno gest že se s Wodau směssuge Mramor neb Kámen / w spuosobu drobtuow / a neb w spuosobu mýžky Kamenné / o čemž na hoře powědíno gest. Gegich mocy se schwalugý proti neplodnosti ženské / že ku početí napomáhagý.

5.
Mramor ne
bo Kámen s
Wodau se
směssugých.

6.
 Blány Wo
 dami se smě
 slygáčy.
 Baffr.

Wody
 Hogitedlné
 mohauli omě
 ným přistro
 geny býti.

těto drogů wěcy / totiž k kamení wápennému a k
 drobciom Mramorowým přičítají se wšecky wě
 cy kteréž se w Wodách nalézají : jako Popel / Wá
 pno / Gyps / kterýchžto těch wěcy gestliže w Wodách
 přelís mnoho gest má se od užívání gich / a zvlá
 šťe od přigýmání gich do žiwota / wystřiháno bý
 ti. Naposledy se počítají wšeligaté Zlůny /
 jako Řeida obecná / Zlůnka Čerwená / Ochra / to
 gest / Zlůnka žlutá. Přičítají také některé k to
 mu y Baffr. ale aby takové Wody kde widěny byly /
 někdež se o tom neče : Wšak tomu neodpírám /
 aby se s Wodau smísyti nemohl / poněwadž gest
 mýzka z Země pocházející.

I Mohlyliby pak Wody Hogitedlné uměním
 a wřípem lidským přistrogeny býti / ne bez potřeby
 ptáti by se některé mohli / zvlášť pak ti kteréž da
 leko od Teplie byt swůg magů. Totiž byloliby pro
 spěšněgů / z dalekých Bragin takowau Wodu přis
 nasseti : čili o to se počasseti / aby doma / smísyti Ro
 wy takowá Woda přistrogena býti mohla / kterážby
 přirozené / a té kteráž sama od sebe se preysstí w mo
 cy rowná byla. Powěděno gest nahore / že Ro
 wowé s Wodami Hogitedlnými řádko se dokonale
 smíssugů / než spýsse přúpadně že k nim přiměšowá
 ní býwagů. Též praweno gest / že mnohé Wody
 páru toliko pryskyřičnau neb Syrnatau / a ne samau
 podstatu w sobě magů / a když gšauc wystuzené zase
 zhřívány býwagů / že wšecká moc potracugů : Též
 y to oznámeno bylo / že mocněgšsů gšau ty Wody /
 kteréž drobey Syrnaté w sobě zdržugů / nežli ty w
 kterých samé toliko páry gšau. Co tedy w nich
 zůstane / gestli že do dalekých Bragin wozeny budau /

Kapitola Sedmá.

62

Kdež snad wedne se zhřegů / a w noci zase wystydnu /
a tak rozličných překážek na cestě okaušetí musegů /
ať mlčím o třesení a klácentí velikém kteráž se na
Cestě / když se wezau / přihoditi mohau. Pama-
tugi že Woda Willenská w Města Luky / Granuelli-
owi Santonowi Legátu Hispanskému do Wýdne
Kauuske přinášína býwala. A do Augspurku
mnohokrát / do Hispanye pak welmi často / z Wla-
ské země se wozýwagů. Ale yakož tuto velikým
Panuom zákona nebo práwa neukládám : Tak tas-
ké těch / kterýmž se nic wzáctného newidí / než to
což gest nákladné a prací velikau dobyté / a kterých
nad ničím giným / než nad věcmi z cizých Bragin
přinesenými oblíbení nemagů / těch řku / při gegích
dobrém zdání zanechávám. Ale yakaťu moc / tam
donešeny gsauce magů / rozum y zkusený to ukazu-
ge. Lépeby bylo / aby gich w místě tom kdež se prey-
stů / užíwáno bylo / a neb aby na domácích Lékař-
stůch přestáno bylo : Nebo Buoh gednu každau
Braginu těmi věcmi kteréž k zachování života
potřebné gsau / w hognosti gest obdaril / krom těch
Lékařstů počístugůcých / kteréž nazýwáme Bene-
dicta, to gest / Požehnaná / gichž z Bragin zamoř-
ských dosahowati musíme. Wymizýt gisté / dlu-
hým a dalekým wzením moc Wody w Syře a w
párách Syrnatých se zdržugůcý. Neb y doma / ge-
stlíže daleko od Wrchowissce brány budau / ti dus-
chowé snadně wyčichnu a zmizegů. Což ačkoli o
Sanytrowých / Alaunowých / a k nim podobných
Wodách / kteréž ne tak brzo wyčichnu / prawiti se
nemuoze / proto že ne tak hned zwětragů / a z té pří-
činy by dále wezeny / a déle chowány beyti mohly :

Woda Wile-
lenšská.
Granuellius
Santonar

Wody Bon-
gitedlné dale-
ko od swé-
mista weze-
né moc swau
potracugů.
Bůh každau
Braginu wěc-
mi k zach-
ování života
potřebnými
hogně obda-
řil.

Wšak mne žádný na to nenawede / aby takowau
moc měly jako na můjstě swém přirozeném. Mo
hliby pak doma přistrogeny býti / jako giné Lázně
nebo myti z Bylin a Kořenů wonného Lékari stro
gůwagů / gest otázka. Důmli že to učiněno bý
ti muože / sšeraffowati mne budau ti / kterůž / ačkoli

Vměň gē
Opice neb
následowně
ce přirozeně

tomu powolugů / že vměň jako nēgata Opice / přis
rozeně následowati muože : Wšak prawě že wšes
ligata sforma ob zewnitřku dána býwa / a že samého
přirozeně gest ta moc / aby gednu celau wěc s druhau
též celau wěcý smůssylo / kteréhožto skutku že vměň
pochopiti ani učiniti nemuože / a protož abych se ani
já o to nepokaussel. Powolím gini že té smů
ssené wěcy sformy do cela pochopiti nemohu : ale co
gest v překážce / abych toho ohledati neb zkusiti ne
měl ? Galenus j. sanit: tuendi: cap. 4. učí ty / kterůž

Muria, slaná
Woda.

Mořské Wody nemagů / slanau Wodu dělati. Ne
kterůž ke třem neb ke čtyřem důluom Soli / přidawa
gů Alaunu / Sanytru / Wicriole / každého dwa dů
ly / Syry geben důl / a toho w mytů / s prospěchem
vžůwagů. Anž w tom wzdychy tuto mřru zachos
wawagů / než někdy gi přiwěssugů / někdy vmenssus
gů / a tak strogů / jak přůkrau neb přůgemnau Wo
du mřti chřgů. Proč bych y giných wěcý kterěž
se s Wodami směssugů nepoložil ? Když do 20. lib:
Wody wwržes Soli j. lib: gti učiníš Wodu slanau.
To též o Alaunu souditi máme. Gestliže chceš mř
ti mdleyssů / dosti bude na puol lib: Soli. Naho
ře powědūno gest / když stey důl Wicriole do gedno
ho důlu Wody dáš (to gest když Wicriole vnci j. do
8. lib: Wody se přimůssy) že učiníš tu Wodu zlas
tničkau kteráž Sylná / a neb Schaidwasser / to gest /

Aqua fortis,
Schaidwas
ser.

oddělující se gmenuge. A neb chcessli s pilno-
stí nebo naschvál tu věc před sebe wzyti / wezmi
Wody Hogitedlné můru gistau / wař / co se na dně
vsadí / to tobě spůsob toho smýšlený vřáze (wssak
rozuměg w Wodách kteréz gsau neokonale smýš-
sené) protož tak mnoho Rowu k Wodě prosté při-
dáš. A neb gestliže skrze dystyllowaný Wodu wy-
táhneš / wysstrab to co se na dně w Sklenicy vsadí-
lo / a na tůhotu nebo wážnost toho possetě. To též
skrze procezený wyzwědětí mocy budeš / a neb skrz
okusšený / totíž aby Wody Hogitedlné trochu oku-
syl / potom do druhé Wody aby Rowu něco wložil /
a gi též častokrát okusyl / a potom / byloliby potřebý
aby buďto Rowu nebo Wody něco přidal / ažby tům
gedné s druhau přirównáwaným podobenstwým ně-
yaké w nich nalezl. Ale na tomto tak pracném
těchto věcý wystihowaným a prubowaným takli mno-
ho záležít / toho se těm kterým rádi mnoho zwědětí
chtěgý / k rozsauzeným zanechává. Naposledy
kdybychom Syrnaté co neysylněgssý a neymocněg-
ssý / kteréz w sobě podstatu y drobty Syrnaté magý /
tolikéz Alaunowé a Sanytrowé Wody / w kterýchž
Alaun a Sanytr gest / mýti chtěli / a neb na ně pomys-
slili / Cožbychom o nassých vměním učiněných do
kterýchžby tak mnoho věcý Rowných dáno bylo /
tak weliké naděge neměli ? lečby se to za přičinu kla-
dlo / že w Teplíčných žiwá Syra / w těchto pak vmě-
ním přistrogených Wodách / giž ohněm přepálená
nebo přepusťená se směšuge. Ale yakož na místě
mnohých Lékařstwý / w gich nedostatku / Lékaři v-
méli / giných vžít wati dopausťegý : tak prawím že
se y tuto / bez vgmý Lékařského vmění / Wod Hogi-

Wody Hogi-
tedlné yak se
strogiti magi

W nedostate-
ku přiroze-
ných věcý
může se vmě-
ním přistro-
gených vžít
wati.

tedlných vměním přístrojených / w nedostatek
Wod přirozených vžívati může / A to proti wšes-
chněm nemocem zevnitřním / tak w mytí / jako kros-
pení a přikládání / krom samého pití.

**Prubování neb zkoušení vě-
cí w Wodách Hogitedlných se zdržují-
cích / a jakým způsobem se vyhledá-
wati mají. ~**

Kapitola Šmá.

Wěcech k bytnosti Wod Hogi-
tedlných přislussegících / až posawáb
praweno gest : gessťe pozustává to / ať
by se ku poznání a rozsazení gích Re-
gule a neb zpráwy nějaké oznámili. Totiž jakým
spůsobem a neb jakými nástroji / věci w Wodách
Hogitedlných se zdržující poznatibychom mohli.
Dwogým způsobem se to děje. Nejprwé kbyž ta
Woda w celosti / tak jakž smýšlená gest / neporušes-
ná zůstává / tak aby gí nic odňato ani proměněno
a zgináčeno nebylo. Druhý způsob gest / kbyž
se podstata gegů proměně / smýšlená odegme / a štr-
ze vměně / cožkoli s nů dokonále neb nedokonále gest
smýšleného a přimýšleného / se oddělů / a tak z Wody
gíž zkažené skrytých w nů věci se vyhledává.
Tento posledný způsob gest gíšťší k vyhledávání
Kowow / kterých w Wodách skrytých gšau / o kterémž
také posléze wyprawováno bude. První pak

Dwogů spů-
sob vyhledá-
vání věcí
w Wodách
se zdržují-
cích.
První.

Druhý.

O prvním
spůsobu.

Kapitola Osmá.

>1

spůsob gest mylný a negistý / ačkoli skrze čtyry smysly se vykonává / totiž skrze vidění / po vonění / osušený / a dotknutý. Protož Woda přinesená

z své vlastní Studenky / když skrze tyto smysly rozsazena bude / také poznána bude / by pak nic proměněna nebyla. Z toho se přidávají y učine

kové neb užitečné / kteréz Wody w těle působí. Nebo často krát co se skrze smysly nemůže vystihnouti / to samým toliko užíváním / ač posléze poznáno bývá. Nebo byliby páry gedovaté w Wo

dách / žádným smyslem toho poznati nemůžeme : Že pak Lidé y howada vmořugů / domyslíme se / že gest tam něco gedovateho skryto. Tak y pár

Syrnatých skrze smysly zevnitřní glistotně vystihnouti nemůžeme. Nebo ty velmi subtylné páry žádným smyslem obsaženy býti nemohau. Než ge

stliže / napigýc se té Wody ceytíme obměkčení / a těžkost w hlavě / tehdy pravíme že ta woda gest Syrnatá / ale gessce se newů / w drobtýchli / anebo

jakým způsobem Syra se w nů zdržuge. Což se skrze smysly a ne skrze učinky vystihnouti může. Protož Syrnaté wody zrakem po barvě poznány býwagů.

Nebo na wětšším důle barwa gegich gest načernalá / a zvláště gestliže gest gů mnoho : někdy žlutá aneb názelená / a spatřugů se drobtové Syry / skrze

wodu jako gistry se blýstgý. Též se poznawagů po vůni / nebo wonů Syrau. Ač tomu Plinius lib. 31. cap: 6. odpůrá tímto slowy : Aniz (prý) nebarew

nost / znamený gest toho žeby lékařské byly. A při Paduanstých studentách ani w vůni žádné rozdíl nosti se nenalézá. Ale nyněgšyho času gináče se ta wěc nachází. Z čehož se rozumí / že Plinius, k té wo

Wěty w wo
dách se zdržu
gicý poznány
býwagů sk
ze smysly a
učinky.

Syra w wo
dě yak se poz
náwá.

Po učincých.

Po barvě.

Po vůni.

Paduansté
studenty.

bě ne tu hned z studénky wypreysštěné/ ale ginam obo
nesené/ teprw gest wonel (a wůně snad žádné w nŭ
nenalezl) syby toho byl nepsal. Nebo ta woda na
tom mŭstě kdez se preysť / zřegně syrnatau wůně
Nlos zarážŭ/ ačkoli sřaredě nesmrdŭ.

Conradus
Gesnerus.

Znamenŭ
také Syry w některých mŭstech na žlábcých zůstá-
wá aneb lpŭ / též na pléwách / a giných drobných
wčech na wodě splewagŭčých / též při břehu řudy
woda teče. Conradus Gesnerus Muž chwály hodný/
a práwě německý Plinius, darowal mi w Tyrichu tro-
chu Syry barwy žluté / w Teplicy Bádenské w
Sweycarské zemi z žlábkůw zstraahané/ kteráž by-
la subtylnějšŭ a drobnějšŭ nežli která kolíw běl-
maučná/ Ateraužto on každého dne w mŭkém weyo-
cy proti dušnosti přigŭmal. A sám gsem na to hle-
děl že gi nemálo tak samé s ničŭm nesmŭšsené pož-
žel. Žiádne odporne chuti w sobě neměla/ než slabá
ká/ a téměř bez chuti byla.

Pryšťřice
gaf se w wo-
dě poznáwá.

Pryšťřice zrakem
neb widěním poznána býwá. Ateráž plowe nad
wodau/ yakož pak wsecky mastné wčy s tektými
wčemi se nesmŭšgŭ/ než po wrchu splewagŭ.

po barwě.

Swrcheť wody widŭ se mastný : wody té barwa gi
nazlautlá / aneb čerwená / někdy černá a lstne se.

po wůni.

Wonŭ také Smolau neb Pryšťřicý. Chut gegŭ

po chuti.

hořká/ a swau yakausy wlačkowitostŭ vřum nepřj-

dotknutŭm.

gemná. Gestliže se gŭ dotkneš rukama/ včínŭ ge-
plžké / a yakoby mastŭ neb olegem něyaktŭm nama-

po včincých.

ščené. Včínky téměř ty působŭ yako Syra. Nebo

gsauc pitá naplnuge a obřžuge hlavu/ sřz dymy

neb páry wzhuoru wstapugŭcy zahřŭwá Mozk / a

mocý obmŭčgŭcy kteraž w sobě má / zemdlŭwá

Mŭška Pa-

oslabuge wsecky řudy. Mŭška kamenná sřze

žádný

Kapitola Osmá.

>3

žádný z napředpověděných smyslůw se nepoznává. Než kámen wapenný muože widěti a dotknut býti. Sůl w wodě po chuti slané se poznává / a ta voda pítá ty včínky působí jako Sůl / nebo stýrá žaludek a střeva / a gich posyluge / wyprazdňuje flegmu / a žádného z wnitřních Audůw nevráží. Tak gestli se nů kdo zmyge / pozná že kůže drsnatá a ostrá se včíní / proto že se nečistota z nů setřela. Ač ani wůň ani zrakem niyá poznána býti nemůže. Sanytrowá voda téměř samým toliko okusšeným poznána býwá. Nebo když se tím déle w vstech drží / ceytů se chut ostrá neb příkřá / kteráž hned wsecku podstatu Jazyka pronikuge / až do samého kořene / s kterauž se zdá něco žravého přimíšeno býti / nic gináč než jakoby trochu Sanytru nasého vměním přístrogeného / w vstech žweyká neb obracel : když se gů rukau dotkne / ceytů se při nů moc střagůcý / wssáť bez ostrosti : obměkčuje břicho (ale to se k včínkám přičítá) mocněgů než slaná voda / tak že někdy zkormautě žaludek nechutenstwj a weywrátek wzbuzuge / když moc gegů oslabugůcý počáteční žily (to gest ty kteréž Lékaři Mesaraicas gmenugj / a kteréž od wrchních vzkých střew k Játrám gdau) přestáuge. A nerolito flegmu z žaludka a z střew / ale také wlhkosti smíššené a barew rozličných jako požloutlé / zelené / též y černé wywozuge. Poněwadž pak mezy wodami Solnými a Sanytrowými weliké gest podobenstwj / dobrého neb wědomého Zadače k rozeznání gich gest potřebů. Obogů gí slaná / Ale Sanytrowá slanost hned proniká wsecku podstatu Jazyka / a gest ostřegššy. Solné pak wody gsau tupěgššy / a nemagů tak subtylné podob

menná yáť se w wodě poznává.

Sůl yáť se w wodě poznává.

po včincých.

Sanytrowá voda yáť se poznává.

po chuti.

dotknutím.

Včínkové Sanytru.

Rozdíl mezy Solná a Sanytrowau woda.

Alaunová
woda yať se
poznává.

Witriolová
woda yať po
znána bývá.

Borowé se s
těžkostí s wo
dami směšsu
gů.

Zlatto od os
hně přemože
no býti ne
může.

staty/ protož wíce na swrchku Jazyka zůstawagů.
Alaunowé wody samým okusseným poznány býwa
gů / Chut magů swůragůcý / s yakaufy ostrostů /
wssak bez trpkosti / kteráž se po wssch wstch rozlů
wa / tak že y zuby někdy z toho zděwěnněgů neb ztre
nau / když se dlaho w wstch držů. Ale to se ne př
wssch wodách přihází / poněwadž některé wíce /
některé méně Alaunu s sebau smůsseného magů / ges
hožto přičinau sylněgšy nebo mdleyšy učiněny bý
wagů. Poznání té vody skrze doctnutí gest mylo
né / Nlebaťkoli kůži zdrsnatů : wssak to Solné a
Witriolowé také činů. Těz y z učiněw nic gístě
ho se poznati nemůže. Nlebaťkoli swůragů a posy
lugů žaludka : wssak se také vody / giné kowy w so
bě magůcý nalězagů / kterážto těz působů. Wi
triolowé wody chut magů swůragůcý / s náramnau
ostrostů / wůně gegich gest nelibá a nepřůgemná /
kteráž se ceýtů w okussenů / gináť poznána nebýwá.
po barwě se gich gístotně poznati nemuože. Nlebo
Witriolum w zemi ginačegšy má barwu nežli zde
wů / krom swého Pramene. W swém Pramenu ges
stlize se s wodau smůšy / býlá bude woda od něho
yako od Soli. Ginů kowowé poněwadž se s těz
kostů s wodau směšugů / skrze smysly poznání býti
nemohau. A gestlize se nesměšugů yať mocy nebo
přirozenů gegich w wodách wyhledati mocy bude
me ? aneb yaké vlastnosti wodám přičteme ? Nlebať
o Zlatu gest wěc gístá že od horkosti ohně přemo
ženo býti nemůže / yadž tehdy přemoženo bude od
wody / tak aby gů něco z swé mocy wdělilo ? Pros
tož yať se ho w Lékařstwu vžůwati mocy bude / po
něwadžby od nassy horkosti mnohem mdleyšy přes

moženo ani zajito býti nemohlo? Potom / Zlat
to w swém pramenu nebo Sstole gest barwy černé/
neb hliněnné / než že drobty blesknawé má : Tehdy
by y woda takowá býti měla. Z čehožby se rozumě
ti mohlo to : Která woda gest hlinowatá / kalná
nebo černá / ta je má w sobě Zlatto. Ale žádné pří
činy pročby to bylo / ukázati se nemůže / Nebo ta
barwa a kalnost od ginud může swůg půwod mítí.
A protož ani skrze smysly / ani skrze účinky své / wody
zlaté poznány býti nemohau / poněwadž žádného
vžitku w těle lidském nepůsobí. Těž rozum gest o
Stěbru / Železu a Mědi. Wec gi zkussená že Wo
lowěnné wody Raka hogů / twrdé otekliny změkču
gů. Ale y ty skrze své účinky kteréž působí / w zna
most gsau wvedeny. Wody pak kteréby Grunspát
a Spisglos w sobě měly gestě negsau nalezeny.
Gyps nemá obzwláštěnů swůrawosti / než s ginými
wěcmi obecna / protož se skrze tato znamení wysta
hnouti nemůže. Wody hlínku žlutau w sobě ma
gůcý / gsau žluté / chut w nich gest ostrá / gestliže gi
prawa / pakli ffalessná / také bude bezewssý chutí.
Hlínka červená Tesaršká dáwa wodě barwu čer
wenau / a chut má trochu swůragůcý. Na tom
to místě považowati se má toho. Ačkoli skrze po
moc smyslů wody po těchto znameních poznány
býwagů : wssak yať hrubě mocné gsau / aneb yať
mnoho Pryskyřice / Syry / Alaunu / neb Sanytru w
těch wodách gest / z těch znamení vystiženo býti ne
může. To gest / že Pryskyřice / Sůl neb Alaun / yať
ěby byly / pokud woda w celosti své zustáwa / ne
zwojme / gestliže na samé smysly a účinky pozor ma
gůce / bedliwěgů toho vyhledáwati nebudeme.

Zlaté wody
žádného učin
ku w těle lids
kém nepůso
bí.

Druhý způsob. Potřebný tehdy gest abychom k druhému způsobu / kterýmž se věci v vodách hohledných vyhledá-
sob vyhledá- wanj přistaupili / totiž k tomu čímž se voda poru-
wanj věci ssuge / smýssenij rozděluge neb rozpaussetij / z čehož
w vodách se gístssij znamenij / po nichž bychom vody poznati mo-
zdržugčých. hli / můti budeme / kdež nám jakož moc tak y welis
kost nebo množstwij kowu zgeweno bude / totiž /
zwjme jaký kow a jak mnoho gednoho každého ko-
wu w gedné každé wodě se zdržuge. To se dřege

**Oddělowá-
nj věci od
wod dwogij.**

dwogijm způsobem : přirozeným / a škrze vměnj
wymysleným. Widáme když vody se wyprýsssetu-
gij / že se Materije s nimi wysslé hned samy oddělu-
gij / žádné pomocy od vměnj nemagijce. Protož
pohledjmo býti má na průchody / gestliže w nich co
pozustaweno gest : Položenij můsta toho rozsaze-
no : kamenij a skalij ohledáno : wykopána hlýna
nebo bláto : ssetijno na mrwy / lýtij stromowé /
pléwy do wody padagijcy / gestliby jako nřyak sple-
sniweli / k kterýmž Sál / Syra / Alaun / Sanytr přis-
lnauti obyčej má. Toto oddělowanj dřege se sa-
mým přirozeným / kteréhož pilně powážowati má-
me : a wssak gestliže škrze ně dostatečného poznánij
dogijti mocy nebudeme / k vměnj se wtacy musíme /
a zwlášť tehdaž když kowowé tak dokonále s wo-
dami gsau smýssenij že ginák leč násylně oddělení
býti nemohau. Rzeměslné pak to oddělowanj

**Oddělowá-
nj řemeslné
troge.**

trogijm způsobem činěno býwá. Nayprwé škrze
warenj. Druhé škrze wypařenij / aneb znenáhlé
wykawřenij. Třetij škrze dystyllowanij / nebo přepa-
Oddělowanj lowanj. Warena býwá voda potud až wywře /
škrze warenj. a z toho co se na dně vsadij / materije w nij se zdržu-
gijcy poznána býwá. Aneb wystawuge se na Slun-

Kapitola Osmá.

>>

ce neb syc na gíné teplé mýsto / tak aby pomalu wlho
kost zmizela aneb wyschla. Potom to co se vstogů
spatřováno bývá / z kteréhož kow poznán bývá.
Aneb mocý ohně wyhnány býwagů skrze páru / tůd
ké neb subrylné materye / a hustšy se vsadů / z kter
rýchž se potom dále domeyflůme. Wařenů ten

gest vžitě / abychom skrze ně saudití mohli o mate
růch hustých nebo tůdčých s woda smůssených.

Což se dēge způsobem tůmto : Wař w nádobě hli
něnné polůwané tak mnoho wody yažžby potřebů
bylo / ažžby gů polowice wywřela. Gestlize gů pod

stata Syry / Prystyřice / Soli / Alaunu neb Sanytru
s nů smůssená / tehdy wětšy wůně a chut těch wěcy
w wodě ceytiti se bude / nežli před wařenům. Potō

to což se na dně vsadů / zregmē vřáže yažžby kow s
nů smůssen byl. Ztratůli pak woda wuoni a chut

Prystyřičnau neb Syrnatau / gisté gest znamenů / že
w nů ani podstata ani drobty smůssené nebyly / než

toliko duchowé a páry / kterěz w wařenů wyčichly a
wymizely (žádnů pak duchowé nebo páry s woda
se nesmēssugů než Syrnaté a Prystyřičné.) Hust

šy pak materye yažo Alaun / Sůl / Sanytr a Wieris
olum wodě chut neb wůni swau dáwagů / a přůčis
nau swé tůhocy / nápodobně yažo y gíné wěcy těžké

na dno padagů / protož swé chuti do cela ztratiti ne
mohau. Druhým způsobem rozpustěny neb oda

děleny býwagů vody skrze wypařenů nebo wykau
řenů takto : Wystaw wodu na Slunce / nebo nech

gů w horké Swětnicy v kamen státi / aby pomalu
páru wysfla. Ale tuto se nic gíného poznati nemů
že / než toliko husté materye kterěz se na dně vsadů.

Protož tito dwa způsobowé ne tak w veliké wáž

Wody yaž se
wariti magj.

Oddělenů
skrze wykau
řenů.

Oddělení str
ze dystyllo-
vání.

Wysvětlení
prvního způ-
sobu strze
vání.

nosti býti magů. Nebo ačkoli strz první nýkě
známosti subrylných wlhkostí docházíme / a wssak
geste o mnohých věcech newíme / a zwlaste když
gest dokonale smýšlený : Druhý pak způsob pro
nеспěšnost gest tesklivý / a s těžkostí jiné materye /
krom hustých / zgewuge. Strze přepalování neb
dystyllování gístěgi a rychlegi se to wykonati mů-
že. Nebo za jeden den weliké množství wody přes
dystyllovati se může / a proto že tu wssectu wěc smý-
šlenau do cela porussuge / také duchy neb páry zges-
wuge / a k wyhledání zbytkůw na dně vsedlých přis-
činu dáwa. Protož ti třetí způsobowé swětlegi wy-
loženi býti magů. Woda nemá wařena býti w ná-
dobách mēděných / železných / aneb cýnowých / než
w sklených / aneb kdyby gich nebylo / w hliněných
políwaných. Ať se waří / ažby polowice / aneb y
třetí částka wywřela. Ať stogů s pokojem bez pos-
hybowání za tři dni / aby se s kalem nesinýsyla / a po-
tom ať se oddělí od kalu neb slege tímto způsobem :
Wezmi plst / aneb Suško husté (sycby husté wěcy s
čůdkými gsauc smýšlené spolu proběhly neb proces-
zeny byly) kteréz včín na gednom koncy spicateg-
sý než na druhém / tak aby swými spicem wšelo do
hrnce až do polowice / a tím spicem aby se wody do-
týkalo : Druhý pak konec ssyrssý / gsa namočený ya-
kau koli wodau / studenau / prostau / neb hogitedlo-
nau / ať wšý wen z hrnce. Tím způsobem když se to
wstawičně činiti bude / woda kteráž w hrncy horkém
gest / potáhne se za wlhkostí wpitau do ssyrssého
konce plsti : Pro gegážeo hustost samé toliko čůda-
ké a wobnaté částky potekau / a husté se vsadí / kte-
réž když se na Slunce wystawí vschnau. Aby pak

Kapitola Osmá.

29

woda párau wyssla / takto se to strogú: Wezmi sklenice s ssyrokaui děrau / ne takowau jako gsau Kolby obecné / než takowau jako gsau sklenice do nichž se woda lidská stawí / a gi maukau s bůlkem wagečným a s klím smússenau / wssěcku obmaž: a wodaui hogitedlnau gi naplní: a potom gi do nádoby hliněné nebo pústkem naplněné až do polau zahrab / a wystaw na Slunce neb na místo teplé. Poněwadž pak sklenice nepřikrytá / než wždycky otewřená pro snadněgšy pár vycházení / býti má / ať se ssetřívá / aby se tam nenaprásšylo. Nebo kdyby y dosti málo prachu náhodau se tam wtrausylo / překážka by se stala w poznání znamení / kteréz se z kalu bráti má. Antž gi w noci / wně pod Nebem zanecháway / neb by syc / kdyby nastuzena byla / páry pozděgú wyssly / a částým sem y tam nosseným wssěckoby se zase zmúschalo. Když pak giž woda párau wygde / což kólí se wstogú / to se na Sluncy wysussyti má. Skrz Diploma, aneb Balneum Mariæ nespěšně a nezpůsobně / Než sklenými nástrogi suchými příchodně woda přehnána neb dystillowána bude / tak že se y o duchu nětco saudití mocy bude. Necht se wdělá pýcka nahore kulatá / na gegimžto wrchu ať se wmaže nádoba hliněná / ssyroká / púsku plná: wystaw do ní sklenice ssyrokaui aneb kolbu (ale z kolby ne tak spěšně / z té pak sklenice pro ssyrokost díry spěšněgú se woda wywozuge) wody hogitedlné plnau / wstať tak aby toliko polowicy té sklenice w púsku zakopal: wystaw na díru té sklenice Klobauk neb Alembík / nos neb trubíčku dlanhau magúcy / do kterézto trubíčky wstrč zase ginau trubíčku sklenú / palce zlaussť / kteráž má procházeti skrze stopek

Wyswětlení
druhého způs
sobu skrz wy
stavení.

Wyswětlení
třetího způs
sobu skrz dy
stillowání.

Pýcka.

neb nádobu studené vody plnou : vdeley w Pecu
 oheň : a kde se klobauk s sklenicí / aneb obě ty tru-
 bičky spogugů / tu obmaž wssudy čistě / podle zpráw
 k tomu náležitých. Tim způsobem když se pýsek
 zhřege / sklenice a woda také se zahřegů / a páry wy-
 stupugů / kterážto gsauce shustnuté / tekau dolu skř-
 ze nos neb trubčku Alembikowů do trubčky sklen-
 né / Pro gegážto studenost / proto že skřze wodu stu-
 denau procházý / také y duchowé trochu se shustnau /
 tak že skřze wání nebo chut yacý gsau / poznati se mo-
 cy budau : syc gináče zmizeliby pro welikau horkost
 wssacko zžragůcý a rozhánegůcý / kdyby trubčka /
 skřze skopek procházegůcý toho nebránila. Když
 woda wymizý / kal ten vsedlý na Slunce / aby vschl /
 wystawowan býwá. Tépak pýcky a nástroguw
 k tomu náležitých / Sigúra teď gest wymalowana.

A. Pýcka.

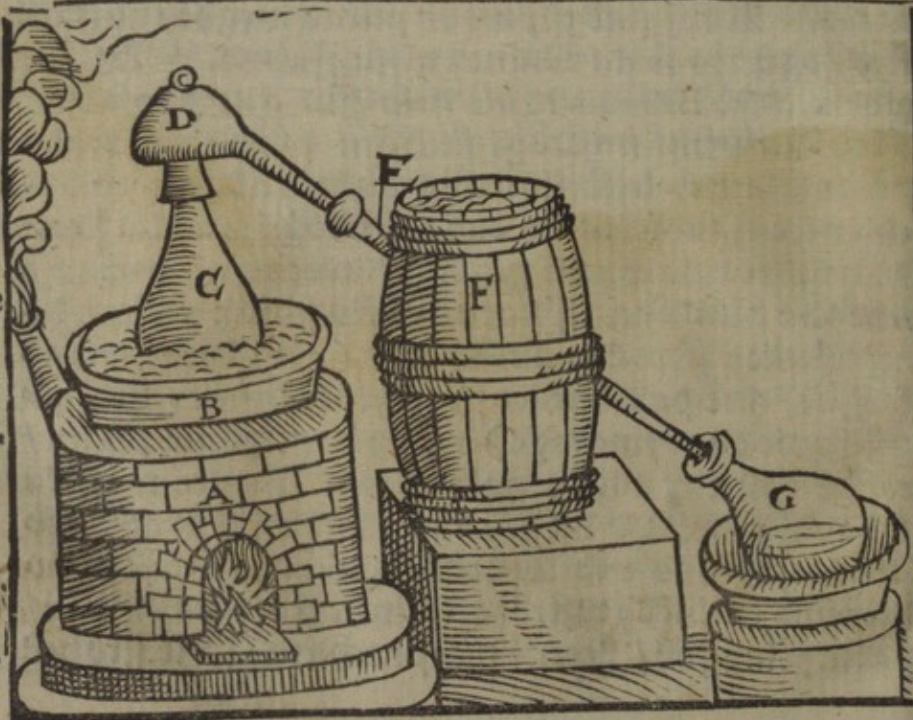
B. Nádoba
 bliněnná /
 pýsku plná.

C. Kolba wo-
 dy teplotné
 plná.

D. Alembik
 neb klobauk.

E. Trubička
 sklená.

F. Bečička
 wody stu-
 dené plná.

Kapitola Osmá.

81

Když ten kal strže wařený/ wypařený neb vykau-
řený a dystyllowáný tak se vsadí/ na to mysliti má-
me abycho m kowý wystihnauti mohli. Když teh-
dy kolba od ohně odstavena bude/ máme gi blůzko
k nosu přičiniti / pokud gessce ten vsedlý kal horký
gest. Gestliže yaka u wůni z sebe vydáwati bude/ té
powážiti máme. Nebo hlůny a země wsecký/ yako
zlutá hlůnka/ čerwená hlůnka/ magý wůni zemna-
ta u / wssak ne tak hrubě neobyčegna u. Prystyřice
pak a Syra swé wůně nezatagý. Potom ten kal
když wystydne/ neyprw se má prsty třěti/ z kteréhož-
to třený wkaže se kow/ buďto Syra/ neb Sandaraca a
neb Auripigmentum. Třetý ten kal at se rozmaze na
besscičce dřewěnné / a na Slunce at se postavý / w
kterémž gestliže bude co swětélého/ od Slunce gessce
swětlegssý wčiněno bude. Tak Sůl w hručkách swa-
lená se wkaže. Sanytr ne tak snadně se poznáwá.
Syra pauhá pozná se po barwě nážlaucelé a trochu
bledé. Popel a kamený stwrdlé tynž způsobem se
poznagý. Po chuti pak těch wěcy wystihowáný
gest negistě/ nebo častokrát kowowé tak gsa u zmý-
chaný/ že se nic gistého zwěděti nemůž. To když
wykoná s / prach z toho kalu w syp na plech železný
rozpálený. Wápno a Mramor neshorý / než když
gine wěcy s nimi spogené shorý/ trochu bělegssý
budau/ ač nemnoho/ a ne tak spěssně. Gyps nesho-
rý/ než hned zbělý / a to wíce nežli prwé byl/ a spě-
ssněgý. Syra se rozpustý a swůg smrad zachowá.
Solný pak a Sanytrowý kal giskry z sebe vydáwa-
ge shorý/ Sůl s puťáným nebo prasscěným/ Sany-
tr pak bez prasscěný. Gestliže pak ta materye gest
z obau smýssená/ gedna částka toho giskřiti se bude

Kal vsálý
anebo vsedlý
yak se průbo-
wati má.

I.

II.

Sandaraca
gest Auripiga
mēt čerwený

III.

IIII.

Wápno a
Mramor.

Gyps.

Syra.

Sůl/ Sanytr

Pleweys.

Minium.

Alaun.

Wyhledá-
wanj Alaunu

Ginák.

Wáno yak se
na čerweno
barwiti má.

s prasscťnĕm / druhá pak nic nebude prasscťti.
 Kal z Pleweysu když se zpálĕ / bude čerwený / odkudž
 barwa čerwená neb Minium obecné / což nic giného
 nenĕ / než Pleweys zpražený / pocházý. Gestlĕže se
 pak ten kal rozplyne / a bĕlý bude yak mléko / ne bez
 přĕčiny prawiti se můžĕ / že gest Alaunowý. Tlebo
 někdy s swým kamenem spogena gest sama mĕzka
 Alaunowá / a Alaun yakž od horkosti / tak y od
 wolhlosti rozpustĕn býwá. O giných kowĕch po-
 chybnĕj a negistĕj gsau dĕmyslowé : wssak zpuosoby
 nĕže položenými wystihowati se mohau / kterýmž
 yak ostnem ponuĕnuci / a na gewo wywedeni býti
 mohau. Tleht se wařĕ woda hogitedlná w nás
 dobĕ železné nebo cýnowé / když trochu wywĕ / nechĕ
 trochu postogĕ / Potom at se opĕt wařĕ / a at se
 do nĕj trochu wliĕe mĕzky nebo wody zwařenĕ z
 Gallesu / gestlĕže tu gest Alaun aneb Witriolum /
 woda brzo zčerná. Giný zpĕsob wyhledáwanĕj
 Alaunu. Tleĕg na ten kal vsedĕ / w kterémž se do-
 meysstĕs nĕtco Alaunu býti / nĕyakau wodu wařĕ-
 nau černau / od čehoby koli černosti nabyla / gestlĕže
 gest w tom kalu nĕtco Alaunu / tehdy woda ta čer-
 ná hned swĕelegssĕj a stkwĕelegssĕj bude / yakoby swĕts-
 lem nĕyakým oswĕcena byla : Pakli w něm Alaunu
 nenĕ / barwa ta černá nic stkwĕelegssĕj nebude. Dás
 wod toho gest při Wĕnĕ čerwenĕm nebarewnĕm /
 aneb s bĕlým smĕssenĕm / kterĕž chcessli lépe obar-
 witi / yakaukoli wĕcý to wčĕnĕss / buďto mĕzka wĕ-
 ssaiowau / Jahodkami bzowými / aneb mĕzka z
 morussĕj / přidassli trochu Alaunu / zpĕsobĕss čĕstau /
 a yak růžowau čerwenau barwu / kterĕžto / kdyby
 Alaunu nepřĕčinil / wčĕnitby nemohl. Swĕřawost

Alaunová při tom kalu nemůže se ceýtiti/ gestliže
pať co Jazyk vřáží / od Soli / y od ginud to býti
může. Železo/ Měd/ a giný podobný twrdý kowol
wé byliliby w tom kalu / těžce a nesnadně se to wy-
hledati a wystihnauti může / A gedínky toliko gest
toho zpuosob/ totiž tento: Aby škrze wodu ostrau
a žrawau ten kal do cela poruffen byl / tak aby se w
swau wlastný nečistotu obrátiti musel / jako železný
w rez / a měděnný w grunsspat. Což tímto zpuosob
bem wykonati se může: Wsyp yak mnoho chces
toho kalu do Octa dystyllowaného sylného / aneb
do Schaidwasseru Zlatnjckého: (to gest do té wo-
dy kterauž Zlatnjcky od giných kowow Zlatto od-
dělugu) Edyž ten ocet aneb ta woda Zlatnjcká ztrá-
wena bude/ šetř pilně gestliže gest při tom kalu giž
suchém nečistota kterého kowu/ jako rez/ grunsspat/
aneb něcco k nim podobného neb smýsseného / zu-
stalo: Edyž to spatřýš / muezš smle / že tu Žele-
zo/ Měd/ aneb giný kow smýssený gest / prawiti.
Což je gest prawé / také gest nahore při wypisowá-
ní lékařstwů z prachu ocelného vřázáno: tolikéž je
prach z železa pilowaný/ Edyž Octem nebo Wýnem
pokropen býwá/ zerawý / při tom gest oznámeno.
Že pať Grunsspat na plechu měděnném se rodí/ Edyž
se stopkami od hroznů posype/ a wýnem sylným pos-
lige/ wědí o tom y ženy Monspelianské/ kteréz z to-
ho weliký vžitek magij. Ale se Grunsspat nic gí-
náce než jako Pleweys z plechuow ołowěnných do-
lu strauže. Wssak se warowati sluffý / aby zeles-
ná barwa w kalu se vřazugýcy saudu nasseho ne-
zklamala / tak abychom bezewssý wýmýnky aneb
rozbdílu toho neprawili/ že tu kdej takowé znamení

Železo/ Měd

Twrdý ko-
wore yak se
magj wyhle-
dávati.

Grunsspat
yak se dělá.

bývá vždycky měď gest. Nebo ta barva také od
nějaké hlíny nebo země původ svoug může.
Protož takto se to prubovati neb vystihnauti má:
Kdy ten zelený deý do octa dystyllovaného / potom
posuď barvy toho octa nebo řádu: Gestliže se obrá-
tí w smědau nebo černau barvu / znamení bude
Kry nebo Vitriole: Pakli nebude tak černý / než
trochu náčervenalý / zemi nebo hlínu nějakou
vyznamená.

Až potom o přirození
Vod horigedlných powědýno buď /
giz k vžitkuom gegich
přistaupíme.

Konec První Částky.

Druhá Částka Knj- hy této / o užívání Vod Hogitedlných.

Nakau příčinau vody Hogitedlné
nalezeny gsau / a kolikerym způsobem
se gich užívá.

Ze Kapitola První.

Rýmského Císařstwů dů-
stognost a sláva z Teplic zbořes
ných zde y onde / po wssch Braginách
kteréz gim poddány byly / a zwlášť we Wlassých a
w Frankreychu spatřena býti může. Pozustawagů
gestť zříceniny weliké těch starwenů / kterýmiž k o-
becnému užtku / aneb aby od lidu pochwaly a lásky
dosáhly / wodu wodůwali. Též aby yakož Říms-
skému lidu a přespólným do Říma přicházegůcým
rozkošs způsobili / tak aby swé nesmírné a nepřewá-
žitelné bohatstwů ukázali / welikými / ať nedům-
bláznivými náklady Teplice gsau uřtawěli. Teho Teplice za sta-
dáž gestť ne pro zachowání neb nabytí zdrawů rodáwna kře-
wod se užívalo / než wssacko pro rozkošs wymysle-
no gest. Nebo hry při tom stogeny býwaly / a dís-
wadla kterážby tělu y mysli rozkošs neb křatochwil
wány.

činila / odewssad shledáwána byla. Tu malowá-
 ný naywrtipněgssých Rzeměslníkůw : tu Obrazowé
 neywmělegssých rypákůw za weliké peněže kaupený/
 byli postaweni : wssudy wůkol střepnice a kořenné
 zahrady rozkošné / Ambúetowé k procházený příj-
 hodný / a cwičený wsseliyaka zpuosobena byla / tak
 aby těmi wěcmi kratochwilnými / mysl od přemys-
 slowání na wěcy potřebné odtrženau / zase občes-
 twili. Gestliže neměli Wod z přirozený horkých/
 kterézby se tak z země preysstily / wmeným ge zhří-
 wali / ač také častokrát slanyh studených vžýwali.
 Neb za to měli že strze plowání aneb kaupání se w
 nich / syly se nabýwá / Protož na wodě bitwy o zá-
 klad provozowali / zápasili / a též y na Lodích bit-
 wy strogili. Weychodný národowé který gfaus
 Mahometánského náboženstwý / Turcy / Persowé /
 též y Affrowé / stýn neb částku nřyaka toho gestce
 zachowawagý (wzawsse to snad z židowského zá-
 kona / kterýž se každého dne mýti obyčeg měli) pro-
 tož nemalé náklady na stawený Lázný činý / a podle
 swého zákona často se w nich mygý. Ten oby-
 čeg w Frankreychu w Hysspaný / a we Wlassých gí-
 pomínul. Němcy pak a giný Národowé gich blýz-
 cy / tuze té nawyklosti ostřýchagý / že se w gisté dni
 do obecných Lázný scházegý / a w nich rozkošs pro-
 wodý. Kteréby pak z toho dwogýho lidskému
 přirozený bylo přýhodněgssý / na tomto mýstě pra-
 witi se nemuože / Nebo k tomuto mýstu / ani k to-
 muto mému předsewzetý nepřislussý. Dosti na
 tom buď / že gest wkázano / že starobylý gest obyčeg
 tela / yakož w prostých tak y w hogiteblných wo-
 dách kaupati nebo mýti. A zahnaný pak nemo-

Mahomet-
 ánowé často
 se mýti oby-
 čeg magý.

Němcy será-
 di mygý.

Kapitola První.

85

cý vžiwání wod hogitedlných posléze gest nalezeno / yakož pak y to podobné gest / že prosté wody dřív we od lidí vžiwáno bylo nežli hogitedlné. Ale y to také od starých máme. Kdyby pak nayprwé to wymyslil / aneb yakým důmyslem / žeby odtud lékařstwí a vžiték těla lidskému pogřti mohl / se dowtůpil / s prawem by se na to doprawáno býti mohlo. Ale bychom pak y o nayprwněgšším puowodu gistočně wěděli / yakyby medle nám z toho vžiték possel? Poněwadž pak wod hogitedlných rozličnými způsoby vžiwáme / gest k prawdě podobné / že gsau ne gednoho času / a ne od gednoho sameho člověka / ale od mnohých / a to w rozdílné časy nalezeny byly. Nebo yakož Vmění lékařské / od maleho puowodu počátek swůg mage / potom hned zrust a pošlu wes lékař gest wzalo / tak se má y o wodách smysliti.

W dweřích kostelních kdez se Oracula wydawala (to lékařské vmě gest / kdez weliké množstwí lidí rozličných / yak se ná yak gest gím w gegich radách a předsewzetých powede / skrze swůg počálosy se dorazugřících / se zbůhalo a scházelo) býwatek wzalo. li nemocní na ložcích swých po hauffých posazování : Tu gedentakždý gsa nábožností / aneb milosrdenstwím pohnut / cožkoli wědel a zkusseného měl / aneb od giných / žeby k zdrawí nemocnému tomu prospěšné bylo / slychal / to oznámil. Takowá lékařstwí / gestliže co prospěla / býwala poznameaná na tabulích / a pro obecné dobré na mýstě obecném / k vžitku potomkuow zawěšowána / Kterážto / prawí že Hippocrates spolu sebral / a w gisté Regule zpořádal / a tak sepsané wůbec wydal. Protož se tomu žádný diwiti nemá / že některých skrze časté zkussení to wystihli / a potom y giným / aby

Vjčwánj Te.
plic strze zku
ssenā gest na-
lezeno.

Antidoti od-
tud puowod
swāg magj.

Antidotus
proti wssch-
něm gedum.

wod hogiteblných vjčwali/ radili/ naposledy gsau
ce tjm/ že gsau prospěšné/ gisti/ také do knjch/ pos
tomkům ku památce/ yakauby moc gegich býti spas
trili/ wepsali. A protož nepochybné gest/ že strze
zkussenj gest vjčwánj Teplic nalezeno / rovně ya
to ta lékařstwj kteráž Antidoti slowau/ proti Gedu/
samým toliko zkussenjm gsau wystizena / když lidé
gsauce od gedowatých živočichuow vkuseni/ nebo
raneni/ tyto neb ony byliny přikládali / a gestliže se
jim to prospěšné býti widelo / zkusywsse toho y na
giných/ teprw to za gistau a vžitečnau pomoc wu-
bec wyhlassowali a wychwalowali. Odeud roz-
ličná wypsánj Antidotuw/ yako Dryaku/ Mithrida-
tu, gsau sebraná. A poněwadž gsau rozličnj Gedos
wé/ také gest wymyslena gedna Antidotus/ kterážby
wsschněm Gedum pagednau odpjratí mohla.
Náhodau tehdy spjssse nežli vměnjm nebo wtipem/
nalezeny gsau wody hogiteblné/ a protož o mocech/
některých těch wod/ v Spisowateluw rozdjlnj se na
cházegj smyslowé. Nebo když se o kowu / kterýby
w nich byl/ wj/ také se o mocech gegich snadně sro-
zuměti může: A na proti tomu / gestliže gest w po-
znánj kowu yaky omyl / anebo pochybnost/ pogde
z toho že cožkoli se o tom prawiti bude/ to také žád-
ného základu mjtí nebude a neprawé bude. Anjž
mocy w wodách rozumem nebo dūwtipem mnoho
wyhledáwáme/ než wssacko strze zkussenj. Wssak
Lékařowa ta powinnost gest/ aby ty wěcy kteréz
gsau náhodau nalezeny / w gisté zpráwy sporádal a
vwedl/ a potom teprw/ bylyiby tělům lidským zdra-
wé / čily nebyly / vsaudil. We Wlassých w kra-
gi Rhegienském gest woda kteréz rjčagj Aqua de

Brans

Kapitola První.

89

Brandula, kteráž takový počátek měla: Více než před sto lety přišla v tom Bragi na Horužý do bytek vašas nemoc/ tak že krotí močnice umírali. Z té Studenky která stáda pila / žádným nic nestalo/ giná pak v okolních místech všude na tanž Nemoc měla. Nemohlo to před Pastýři dlouho tajno býti / kteříž z blízkých narypru míst Dobýte k napájení tam hnali šťastně/ Nebo který Dobýte té vody se napítí mohl / vzdražen byl: který pak dále odešel byl / nemage té vody / přičinav té nemocy pozdychal. Ta voda když Hovadům tak prospěšná byla/ Pastýři/ domyslující se že v gin vžitečná bude/ také gi píti počali/ z čehož gin/ totiž tím kteří w Měchýři nedostatek měli/ píše drobný/ talow/ a kameničko srze moč vycházelo/ a hned se gin vidělo že zdravější byli. Až potom Lékaři vystihše gegů moc / a gisté zprávy v tom zřetě díwse/ nemocným gi píti dávali / a tak těm lidem ským v moc vvedli. Podobně k tomu o Wodě Losynské w Morawě/ dole oznámeno bude/ kteréž to vžitek pravý je Kuň lidem zgewil. Ale to mohlo býti/ že někdo wegda pro rozkoš do Lázně / a mage w těle nějaký nedostatek/ když mu bylo lehčegů/ jako náhodau/ opět se w nů myl / a gsa vzdražen / vystihši gistotně gegů moc / v giným o tom wyprawoval. Což srze zkuseň sbledáno gest/ to potom v rozumem / a přičin oznámeným vtworzeno gest. Aëtius lib. 11. cap: 30. saubů aby proti nedostatkům a wředuom Měchýře Alaunowé vody dávány byly / a kdyžby gich nebylo/ tehdy Prystýřické a Syrnaté (kteréž podle smyslu Archigenowa/ také prospěšné býti pravý) na místě gegich že vžijwá

Aqua de Brandulayae se počala.

Moc vody Brandulan-
ské.

Příklad.

Prož Gale-
nus tak málo
o Teplících
psal.

Starý wod
hogitedlných
yak gsau vžij-
wali/ a folife-
rým způsobě.
I. Způsob vžij-
wání Wod
w pití.

Pitheculus
Ostrow.

ny býti mohan. Wěřeno tuto má býti zkussený /
syc/ poněwadž Syra a Prystkyřice daleko rozdílně-
ssy moc magů než Alaun / rozumby tomu někda ne-
powolil/ aby gedněch na místě druhých vžiwáno
býti mělo. Protož škrze samé zkussený nalezeno gest
vžiwání Teplíc. Čehož se některý y odtud do-
mýsslegů: Poněwadž gi Galenus o wssch částkách
Umění lékařského wypsal / z yaké gest tehdy přiči-
ny tak skrowně o wodách hogitedlných mluwil. Ale
snysslů že on/ wždycky na mocné wzpoléhage důwo-
dy/ a to lékařstwí wíce za takowé/ kteréz škrze zkus-
ssený / než škrze rozum a přičiny dostatečné / se wy-
nalézá/ býti saudě/ žádného obzwlásseného Traktá-
tu o něm gest nepsal. A ačkoli my Teplíce za zw-
lássený wocissť máme/ tak že wssch lékařstwí do-
remně ohledawssě/ nemocné/ o nich giž téměř pochy-
biwssě/ do nich odsýláme: wssak Galenus, poněwadž
zkussený s rozumem skrownati nemohl/ že giž ne tak
mnoho sobě wážil. Ale zanechagůce těch wěcy/
k vžitčnégssým a potřebnégssým přístupme. Na-
cházý se že Starý wod hogitedlných vžiwali w pi-
tí/ mytí/ zhrěwání Audůw obzwlássených/ též tě-
la hlýnau mazání: Některý také těmi wodami po-
krmy warili/ a do wýna ge mýsseli. Za času Au-
gusta Cýsaře že w pití y w mytí wody hogitedlné
vžiwáno bylo/ doswědčuje toho Strabo kterýž toho
času žiw byl/ lib: 5. Geographiæ. A tu Albulanské/ La-
banské/ a Kotyskolanské připomíná. Potom gme-
nuge Ostrow Pitheculus, kterýž se od Plinia Anaria
nazýwá (nyní slowe Ischia, na proti městu Puteo-
lum/ odtudž wýna Rječá/ tak řečená/ do Wlach se
přiwážegů) kdež wodu hogitedlnau studenau pigů

wali/ proti nemocem Měchýře/ a proti kamenu. To též wypisuje Pausanias in Arcadicis, Vitruuius lib: 8. cap: 3. prawů / že pryskyřičné a Sanytrowé vody pítý býwaly pro počistěný Těla/ a procházegůce těs lo že y Wolata k zmensšený přiwozowaly. Plinius lib: 31. cap: 6. prawů / že gi některý tak mnoho pili/ že nů co mēchowé naplnění byli. Tato gsau slowa ges ho: Podobný omyl nebo blud gest/ když se některý že gů mnoho wypili / chlubů. Widěl gsam některé/ že giž z takowého pítý tak welmi otekli/ aneb se nas duli/ že Prstenowé na prstůch gegich kōžů se přikry li/ Poněwadž množstwů té vody wyprázdniť se za se nemohlo / protož ani toho bez častého vžiwánů Soli/ činiti neschů. Létha 1570. widěl gsam gednoho Opata / tělo weliké magůcýho / čehož mi lidé dobřů z stawu Rytýřského (kterýchžto gména kdyby toho potřebů bylo / oznámiti bych mohl) swěs domů dagů / kterýž w Czechách w Teplicy / kterýž Wary řůkagů / Prvního dne wypil té vody třids ceti Māsůw nassých Morawských / Druhého dne dwadcet a půl osma Māsů / Třetího pak dne dwad ceti a pět Māsůw / a potom přestal. Geden pak nás Mās zdržuge w sobě tři libry Lékařské.

Přístupne giž k Lékařům / mřwalili gsau ten oby čey aby nemocným wodu pítí dávali. Aëtius dá wal gi ode třů až do šestí hemin nebo liber/ anebo až do dwau nassých Māsůw. Oribasius podle smys lu Herodota Lékaře/ přikazuje aby pítý byly. Scri bonius Largus, kterýž dřůwe na Swětě byl než Gale nus, cap: 146. mluwě o nedostatečých Měchýře takto dŭ: Woda z zhasšenů železa (to gest w které Ocel nebo železo rozpálené častokrát zhasmeno gest) pro

Opata který mnoho vody wypil.

Statý Léka ři wodu bogi tedlná fu pítí dávali.

Woda z zhas šenů železa

žemu gť pro-
spěšná.

Vesicaria
aqua.

spěšná gest Wotoč / Wředu / a bolesti Nřchýře.
Přříklad toho gest na Wodě w Kragině Zetrurů /
Milonā Graccha, Konssela Rjmského / z kteréhož wy-
šlo padesáte kamenůw. Pročez ta woda Vesicaria,
to gest Nřchýřowā se nazýwā. Galenus také 4. Sa-
lubrium prawil / že se dáwā pro wycištěnū těla.
Paulus Aegineta lib: 4. cap: 1. malomocným gi pŕti dá-
wal. Alexander Trallianus w ženū / aby pocíšťowā-
ly a zahřřwaly. Nakož y Auicenna lib: 3. Fen. cap: 16.
k též Nemocy / a lib: 2. cap: 59. prawŕ / že wody Sa-
nyrowé pité posylugŕ žialudka. Protož yakož
Ržečtŕ / tak y Latinskŕ / a Arabskŕ Lěkaři obyčeg
mřli nemocným wodu dáwati. Což tuto pro tu
přčinu tím obššyrněgŕ s přiwozowanŕm duowos-
dŕw wyprawowanō gest / aby mnozŕ kterŕ až po-
sawāb o vžŕwānŕ wod newřdřli / neb ge w podezře-
nŕ mřli / a geho neschwalowali / z pochybnosti wy-
wedeni byli. Anobřz aby ti kterŕž se prwř před vžŕ-
wānŕm gich šřřřili / čtauce tyto včenŕch Muzow
o nich chwāly / ne tak zle o řech Wodāch smyslili / ne-
ž vžŕwagŕce w tom rady žkussenŕch Lěkařŕw / y ře-
to pomocy ř zdrawŕ nezamŕřali / nŕbrž gi vžŕwati
zwyřali. Druhŕm způsobem vžŕwāno bylo
řech Wod w mytŕ / řdyž celř řwř řřlo w Wodāch
hogitedlnŕch / do gistřho a vloženřho řasu / řaupā-
wali. Stařŕ w nich také plowati obyčeg mŕřwali /
a zwlāřřř w slanŕch / a tak řdyž z toho hustřřho a
tužřřho massa nabyli / mřli za to že gřau nāpomoc-
nř ř zachowanŕ sŕly / ačkoli y pro zahnanŕ nemocŕ
w nich se řasto tím dřle mŕřwali. Tento způsob
takř v nās gest welmi obyčegnŕ / a řdyž se ho prāwř
vžŕwā / wřdāme to z řastřho žkussenŕ / že řřlŕm lřd

II. Způsob v.
žŕwānŕ wod
w mytŕ.

Kapitola První.

93

stým mnoho prospívá / totiž že před nehuby již se přiblížujícími ge zachovává / aneb od přitomných zprossčuje.

Třetí / po krapování tímto vodami w veliké vážnosti bývalo. Nebo gestliže gest voda sama od sebe s hůry netekla / tehdy gi v méněm k tomu přivozowali / aby skrze trubičku s nějakým vprkem neb hmotem vyškakovala / po krupěgých / aneb tokem / a odtud na tělo nemocného / aneb na Aud nedůživý / kapala neb tekla. A tak voda přičinav svého hnutí / a sem y tam klácení / aneb z vysoka padání / mocnější Audu nedůživému mocy své vdeluge / jako y krupěge z vysoka padagící také w kamení a skalí tvrdém důlky neb díry ty dělá. O čemž Galenus 4. Salubr: praví / že některý hlavu svou podstavovali tu kdež Syrnatá voda kapala. We Wlassých Lékaři nyní mnoho toho činí / kteříž gistý prospěch w tom býti znagíce / nemocným to často činiti poračegí.

Čtvrté / gestližeby kdo wssého těla w wodě smačování nez potřeboval / aneb geho vžíwati nechtěl / proto že by toliko gedem Aud nedůživý byl / tehdy wodu do hub velikých anebo do plstí brali / a tak teplé okolo místa bolavého obkládali. Příkladaním tento způsob gmenugí / kteréhož y ti vžíwati obyčeg magí / kteříž bogíce se zemblení / wssého těla do wody pohřžiti nesmégí.

Páté / smělí některý y Počrmy tauto woda strogiti nebo wariti / Což yaťož se zřídka činí / tak také byloliby vžitečné bude. Ačkoli ti kteří toho nálezkę gsau půwodové to gistí / žeby y počrmové od Wod hogitebných mocý dosahovali : Tolikéz y ti kteří wodu hogitebnú do Wína přilévagí / a zvláště kdy

III. Způsob vžíwání wod w krapení.

III. Způsob vžíwání wod w přikládání

V. Způsob vžíwání wod w waření počrmow a w pití.

VI. Způsob
vžívání vod
v páření.

Teplíce Ba-
ianské.

Gestyně v
páření.

VII. Způsob
vžívání vod
v mazání
blátem.

by Lebwoj a Jatra ochladiti potřebij bylo. Ale to/
mimo to že nepřijemné a řídkým obyčejné gť / do-
břeloby se činilo na swém místě prubováno bude.

Poslední způsob užívání těch Vod gest skrze pas-
dení / Nebo strogény býwagů Láznické nebo Wano-
ny zakryté / doly aneb skreyffe yakoby Gestyně nřyas-
ké / w kterýchž se sama toliko pára od wody horké
zdržuje : w těch se Nemocný potí / rovně yako w
nassých Lázních přiliwáním vody na křemeni hor-
ké / pára horká se wzbuzuje / kteráž také k wzbuzení
potu slaužící gest. V Města puteolum w Bra-
gině Kampanské w Teplicy Baianské gť takowá Ges-
tyně w Skále wytesaná / do kteréžto kdyz gednoho
toliko kroku vzdálí wstaupí náramně se potiti mu-
sí / Nebo pára wraucý (ač gest dosti příjemná a
nesmrutá) hned yakž tam wtročí / tak gednoho
zaráží / že kdybychom byli po zemi nelezli / byli bychom
se snad zadusili / poněwadž gsine tam tělem wzhůru
zdvíženým gti nemohli. Tolikéž ten kterýž nám
pochodný swiřtil / a tam nás wedl / samau toliko
Rossylí oděný gsa / prwe než gsine k Seudence na
koncy té Gestyně wystařugící / přišli / (kdež žádné
téměř páry není / a horkosti gest málo) yakoby se w
wodě skaupal / wsecek téměř od potu byl mokřý.

Strogeni také býwagů obzwláštěnů duolkowé / w
kterýchž každý Aud obzwláštěně muože položen / sus-
šen / neb zhříván býti / samau toliko párau / bez w-
sfelíy akého přičinění vody. Vlacházý se také
při některých Teplicích bláto mastné / kterýmžto
když se tělo namaže / na Slunce postaweno býwá až
vschne / a yako kůra samo od sebe spadne / aneb snias-
to bude / a potom se tělo zase vmyge / A tak za několik

Kapitola První.

95

dní opřetováno bývá. O čemž také Plinius mluví
lib: 31. cap: 6. Giným způsobem toliko bláto teplé
na tělo se přikládá/ kdež se tak dlouho zanechává až
vystydne/ a nečeká se ažby od slunce vschlo. Tito
tehdy gsau způsobové užívání Teplic/ jakož sta-
rým/ tak v nynějšším Lékařům obyčejný/ kterýchž
gest w počtu osm/ totiž: Pítí/ mytí/ Kropení/ přis-
kládání/ wačení pokrmuow/ mýšení s Wínem/
pačení/ a blátem mazání. O kterýchžto wsech-
něch po pořádku praweno bude.

Pítí Wod Hogitedlných také bčin-
ty w Těle působí/ a kterým Ludům gest
prospěšné/ tolikéž které z těch Wod ku
pítí gsau příchodné.

Kapitola Druhá.

Wě než o vžitých kterýchž se z
pítí Wod hogitedlných dochází/ wy-
prawovati budu/ napřed oznámiti mus-
ím/ yatekoli mocy wodám přivlast-
ňuji/ že se to naywíce o Teplicech w skutku horkých
rozuměti má. Nebo jakož se studených zřídka w Wod hogite-
dlných studen-
ty byly: tak také gestliže se horkost skutečná s přiro-
zenau spojí/ mnohem wětší moc mýti budau. Ne se vzá-
bo ty kteréž se horké preysší/ když wystydnau/ mno-
ho z své prwnějšší dobroty potracují. Toho dů-
wod gest chut a vůně gegich. Tak podobně stude-

Wody stude-
né štreže zhrj-
wáníj moc ho-
gitedlná pos-
tracugá.

né gestliže zhrěty budau / yařsy zleniwěgá. Což štre-
že též smysly / okussená totiz / a powoněná / pozná-
wáme. Protož Lazebnícy pro lačomstwá / licugá-
ce nákladu w Pánwých wodu wařá / kteraž když
do wst wezměs naprosto nechutnau a newonnau /
obecně wodě welmi podobnau býti nalezněs / ktes-
ráž prwé Syrau / Solá / a Sanytrem woněla.

Ačkoli by se pať někdo domněwati mohl / že tím ktes-
ráž se mygá / na tom nemnoho záležá / poněwadž zase
k wěle wodě studenau / moc swú gestě wsecku ma-
gácy přiměssugá / aby tať to což gest wařeným po-
káženo napravili : wssak žádný tomu na odpor ne-
bude / že y ta když se s wraucý smířs / tím zewřeným
newžitečná učiněna bude. Na odpor. Kdyby pať
ta Woda tať zhrěta byla / žeby co nayblíže s nassý
přirozenau horkostá se srownala / tudyby prwněg-
ssý swau moc zachowala / a na mýstě potracené mo-
cy / nebyloby přiláwáným wody studené / gá potře-
bá obnowowati ? Ale w pití mnohém gináť se
děge / kdez gestliže prwníj moc wařeným zmířs / ne-
wždycký náležá studené přiláwati / proto / aby když
by přilís wyslydla / opěť gi nebylo potřebá zahřá-
wati / a prwníj mocy / druhým wařeným / aby wíce

Woda hogi-
tedlná stude-
ná yať se zhrj-
wati má.

neodešlo. Lépe tehdy bude / aby wody Teplícné
té ktera se studená preysst / do nádoby nabral / a po-
tom do Kotla nebo Pánwe / wraucý wody plné /
wstawil / a pilnau pěči měl / aby nad mýru zhrěta ne-
byla / než aby k tomu stupni horkosti přiwedena by-
la / aby ani dásná nespálila / ani swú wlažnostá wey-
wratku newzbudila. Při kyselých Wodách giný

Wody kyselé
zhrěte chut
swau zachow-
wawagá.

gest způsob / kteréz by pať y zhrěte byly / wssak chut
swau prwněgssý před se mocně zachowawagá : ano
některé

Kapitola Druhá.

92

některé trpčegšy a hořčegšy wařeným učiněny býs
wagů/ totiž proto / že duchowé subtylněgšy párau
wycházejú/ a hustšy/ totiž Sůl/ a Alaun zůstawa
gů/ kterýchž delšým wařeným wíce se připalugů/ o
kterýchž na swém místě praweno gest. Pigů se

tehdy Wody hogitedlné/ nebo od swého přirozený
horké/ nebo zhrůwané. Nlebo to sotwa býti muože /

aby ta skutečná studenost / Zialudku zvláště pak
mdlému a syrowosti plnému (poněwadž hned ney
dějwe do něho wcházý) welice neyškodila: ačkoli
se widý/ žeby giným Audům poněkud užitečná byla.

Racý učiněné z pitý pocházejú? Čtyři předný:

Wyprázdňený nebo počisťený/ zahřetý/ wysusšený/
a ochlazený / Totiž řku / že wody podle Regulý ne
bo zpráw k tomu potřebných pité / mohau tělo lid
ské wyprázdňiti/ zahřeti/ wysusšiti a ochladiti. Že

pak počisťugů/ zregimé toho před očima příklady
máme/ zvláště při těch Wodách/ kteréz w sobě Sa
nyr a Sůl magů. Nebo w některých místech Se
blácy/ nic swé těla k tomu nepřiprawiwše/ w hau
sfých k takowé Wodě / po tři neb čtyry dni Měsíce

Máge/ se zbůhagů/ a gi tu v Studené dosti hrubě
pigůce / weliké z ný počisťený mýwagů / a odtud
k swým důluom se nawrátýce / celý potomný Roč

we zdrawů bydegů. Což z množstwili/ welikosti/
aneb tůhoty té wody / čili pak z neyaké hogitedlné
mocy se přiházý/ nepřiležý aby na tomto místě o to
mluweno bylo. Sanyr má moc střagůcy/ Suol

pak moc wyháněgůcy draždý/ a k wyprázdňený tím
způsobem ponauká. O Syrnatých/ Prystýřičných/
Mramor/ Zlůnu aneb Gyps w sobě magjých Wod

ách toho se gistiti nemůž. Swědectwů také mno
h

we zdrawů bydegů. Což z množstwili/ welikosti/
aneb tůhoty té vody / čili pak z neyaké hogitedlné
mocy se přiházý/ nepřiležý aby na tomto místě o to
mluweno bylo. Sanyr má moc střagůcy/ Suol

pak moc wyháněgůcy draždý/ a k wyprázdňený tím
způsobem ponauká. O Syrnatých/ Prystýřičných/
Mramor/ Zlůnu aneb Gyps w sobě magjých Wod

ách toho se gistiti nemůž. Swědectwů také mno
h

we zdrawů bydegů. Což z množstwili/ welikosti/
aneb tůhoty té vody / čili pak z neyaké hogitedlné
mocy se přiházý/ nepřiležý aby na tomto místě o to
mluweno bylo. Sanyr má moc střagůcy/ Suol

Studenost
skutečná Zia
ludku škodli
wá.

I.
Učiněné ya
cý z pitý po
cházejú.

I.
Důwod toho
že počisťugj
wody hogi
tedlné.
Sedlácywod
hogitedlných
tu počisťený
vžg wagů.

Sanyr yals
moc má.

hých Lékařůw toho dotwzrugů/ že Wody moc po-
čisťugůcý w sobě magů. Nebo Galenus 4. Salubris
um 4. a Vitruuius lib: 8. cap: 3. též Alexander Trallianus
w hogenů bolesti Střewů/ pro wyprázdňenů/ wy-
třenů/ a zahřetů Střew nemocným ge dávali. Ne-
bo takto Trallianus o tom píše: Gestliže w přiroze-
ných také Wodách myti se chtějů/ wíce se gesset ho-
gů/ a do cela ozdrowugů/ zwoláště bylyliby Syrna-
té a Pryskříčné. A ty wody aby pili má gím dopu-
štěno býti: Nebo mocý swau střugů a wyčisťu-
gů gestližeby co lepkeho w žialudku neb w Stře-
wách se držícího se našlo/ a potom napravugů/
a wsecku tu nemoc do cela ozdrowugů. Počisťu-
gů tehdy Wody pité/ těch částek těla/ které pro-
cházejů.

II.
Wody hogi-
tedlné zahř-
wagů.

Že také zahřugů ty Wody nenj ne-
podobné/ poněwadž gsem y nahore powědel/ že w-
secký moc zahřugůcý w sobě magů/ wzaw toho
důwod od Řomů/ od kterýchž Wody swau moc
přigůmagů. Wždycky to Nemocný cejtů/ kteréž
Wodu teplíchnau pigů/ že se gím žialudek zahřiwá/
gednom aby se tam Woda dlúho nezdržowala: Neb
by tehdáž horkost Wody od studeného nezpůsobu
žialudka snadně přemožena byla/ Ale když rychle
progde zanechává tam skutečné své horkosti/ a spo-
lu gey posyluge. Protož Auicenna a Trallianus neto-
liko pro počisťenů/ ale y pro zahřetů w bolestech
střewných neb žřenů/ gi dávali. Třetů/ těch

III.
Wody hogi-
tedlné ochla-
zugů.

Wod se vžiwá k vhařowánj horkosti Jater/ Nebo
býwagů některů/ genž Jatra přjliše horká/ aneb
Ledwů/ též y Břew zapálenau mýwagů/ Těm se ty
Wody s prospěchem píti dawatí mohau/ zwoláště
pak ty které gsau nákysele. Ale mohlby se na tom

Odpor.

Kapitola Druhá.

99

někdo zastawiti / kterakby Woda odporné sobě v
činky působila / totiž / zahřívá a chladila? Od
powěd / že to býti nemůže / aby jedná a táž Woda
odporné sobě věci činila. Než příčinau Kowu /
yako Syrnaté a k nim podobné / že vzdychy zahřívá
wagů : které pak můžku kamennau / Mramor / Zlě
ny hogitedlné / yako Bolum Armenam, a něcco Gypsu
w sobě magů / že chladiti mohou. Může také býti y
o Wodách počistěujících (kdyžby wyhnawše hor
lé wlkosti / mírné tělo způsobily) praweno / žeby
poněkud y chladily. Czwrtý vžitě z pití Wod
hogitedlných pocházející jest že wysussugů / sžů
ragů / a připravugů husté wlkosti. Jako kdo má
žialudek wlký / aneb otoč někdy w něm / pomoc z
toho welikau ceytí : Nebo ta wlkost se wysussuge
příčinau Syry / Soli / a giných Kud s Wodau smje
ssených. Protož gich y Starů w hogenů Wolat /
za to magůce / že ty wlkosti husté z kterýchž Wola
ta půwod swůg magů / čím zažity a rozpustěny bu
dau / vžůwali. Takéž y Zahorowské Kyselé Wody /
Slowáci w pití a příkladání / proti Wolatům v
žůwagů / yakž o tom na swém místě powědýno bu
de. Tomu se pak žádný diwiti nemá / když čas
sto o tom čýsti bude / že wsecky Wody hogitedlné
w sobě moc wysussugující a z toho také zžůragující
magů / Protož žialudka a giných wnitřních přiro
zených Audůw posylugů / pomáhagů zažůwání / a
giné vžitky působů / kteréž wssak wssycfni / ke čty
rem již powěděným přičtení býti mohou. Gíž
za tím to gde / abychom pohleděli wsschněmli Au
dům těla / čili toliko některým gístým a zwláštěným /
pití Wod Tepličných prospěšné jest? Ačkoli pak

Odpověd.

IIII.

Wody hogi
tedlné wysu
ssugů.

Zahorowská
Woda proti
Wolatům do
brá.

2.

Kterým Au
dům těla pití
Wod hogitea

dlých prospě
šné gest.

Skrze které
Audy Woda
w pití gde.

Odpor.

Odpověd.

Woda hogis
tedlná pita
yak bolestem
hlavy spo
máhá.

Woda pita
yak Prsům
spomáhá.

některých prawj bezewssého rozdělú/ že wssemu Tělu/
a gedné každé geho částce vžitečné gest : wssak my
zanechagýc takových chlubných Lidů / za gístau
prawdu držeti máme/ že těm toliko Audům prospě
wagů ty Wody/ skrze které průchod můj/ a kterých
w tom průchodu dosáhnauti neb dočkauti se mo
hau/ Giným pak že nic nepomáhagů. Woda pís
tá nayprwé swlazuje Vsta/ Požeradlo (protož za
starodáwna w Městě řečeném Pinna Vestina, proti
Wolatům těch Wod vžíwali) potě Chřcán/wrchnj
vsta žaludková/ žialudek/ Jatra/ Slezynu/ Stře
wa/ žíly od Jater do wrchnjch střew gdaucý/ Led
wů/ Měchýř. Na odpor. Zdaliz se té Wody nedá
wá y w hlawních bolestech? tak y w chřkání krwe?
Kdež také některých od Sauchotin zachování býti se
prawů/ Mnozí gi pigů w klaubnů dne/ některých gi
dávagů w nedostatečích Matky. Rozděl w tom
býti má. Gestliže bolest hlavy půwod má z vlast
ního nedostatku mozku/ sotwa co spomáže/ lečby
Nemoc byla studená/ tehdy páry horké wstaupýce
k Mozku/ mohau gey zahřeti/ wlhkosti rýdke včinit
ti a rozpustiti. Gestliže bolest hlavy pochází od
dolejšíých Audůw/ páru wzhůru wydávagůcých/
může vžitečná býti/ Nebo když ta wlhkost páru z se
be wydávagůcý wčistěna bude/ také páry wzhů
ru wstupowati přestanau/ A tak tím způsobem hla
wě prospěšné býti mohau. Gsaw také Wody ně
které/ a zwlastě Alaunowé/ kterýchžto pití prospě
šné gest w chřkání krwe/ gestliže do žíł wegdau. Ale
že Wody na wětšym díle/ rychle wyplýwagů z žia
ludka/ a skrze Střewa wen vycházegýce/ tehdáž do
Prsuow newstupugj : lečby počáteční žíly prošly/

a tam se trochu pozastawily / tehdy gich nětco do
 prsuow wchází / A gsau některý lidé / kterýmž se zdá
 že tím samým lékařstwým před Sauchotnami se o-
 bránili. To pak se takto wystihnauti může: Gest
 liže Woda po třech teprw hodinách Stolicy učiní /
 domyslíti se můžeme / že něyaktá gegů částka / také se
 do žíl dostala / a prsy prossla / a zwláště gestliže po-
 tom wíce močem nežli stolicy wody wygde. Těm
 který Dnu magů / muože pití té Wody prospěšné
 býti tak / kdyby zbyteky ztráwila / tehdy zajiwaní
 pomáhati bude / aby se giné zbytečné wlhkosti / kes
 režby se potom do Czlankůw táhly / nezrodily. Po-
 máhalaby y Nerwům / kdyby gich dosáhnutí mo-
 hla / jakož se w Lázní nebo w mytí dřege. Ale když
 Woda gde skrze Střewu / kterať může k Nerwuom
 proniknauti? Tak y o nedostatečných Matky prawí-
 ti se může. Když se dobré zajiwaní způsobů / mē-
 ně se zbytekůw zrozuje / tak se Tělo wysussuge / a nic
 k Matce dolů nepoteče / aniž se tam co toho nahro-
 máždů. Ale poněwadž Woda Matky skutečně ne-
 prochází / sotwa gj co / leč něyaktým giným prostřed-
 kem / spomuože. Giný způsob gest w mytí / neb ti
 Audowé swlažowání a dotýkání býwagů od Wo-
 dy / Tak w hogení neplodnosti / neb w zastawowá-
 ní býlého toku měsíčného / nemá se woda pít / leč
 by se komu widělo aby do Matky wlita byla / aby
 pruo chodowé sewějšni byli / a tím aby wlhkosti do
 Matky se netáhly. Aby pak ti neduhowé / kterýmž
 Wody Teplíčné gsau prospěšné / w gistý pořádek w-
 wedeni byli / prawiti se muože / že Wody Teplíčné
 horké vžitečné gsau neduhům studeným / a na proti
 tomu studené že napomáhagů nemocem horkým.

Woda pitá
 yaf Dně spo-
 máhá.

Yaf Matce
 spomáhá.

Wyswělení
 swrchu psan-
 ých věcí.

Nedostatkům hlavním / kterých býwagů s Řemau
 prospěwagů / nebo odrážegů od hlavy / a zwařugů
 neb zažugů ty wlhkosti / kteréž potom průchody
 náležitými dolů tekau. Nebo wůdā se / že mnozy škro-
 ze chřipě a wsta tak mnoho nečistoty lepnaté a slin
 wymýtagů / že se to s tím což stolicemi nebo močem
 vychází w množstwu srownati může : Pro to že se
 Řew zahřívá / a páry wzhůru do hlavy pausť /
 a ten vžitek přináší. Lečby hlava / welmi naplně-
 na gšic / prwe k tomu způsobena nebyla / nebo teho
 dáž / kdyby wlhkosti rozpustěny byly / těžká Řema
 následowatiby mohla / Což aby se nestalo / Lékařo-
 wě opatrnosti se poraučij. A tak Woda odhánij
 wlhkosti od hlavy / proměňuje zahříváním / colis-
 kěj y posyluge. W Prsech gšau prospěšné proti dus-
 šnosti / třesenij Srdce z příčiny studenosti pocháze-
 gůcymu (nebo něyaka také částka / když se pige / w-
 chází do plic / čímž se Prsy wycistiti mohou) wy-
 chrkowanij ěrwe / yakž prwe gest powědijno. Naye-
 wíce pak prospěwagů wnitřním Ludům přiroze-
 ným / škroze které průchod swog magů. Zymnickij
 wssycťni / ať se od pitij Wody zdržugů / Ani w čtwr-
 tého dne Zymnice / (ačkoli toho některij dopausťce-
 gů) vžijwati se gi má / proto žeby přibala wíce hor-
 kosti / a suchosti by w celistwé neb zdrowé částky w-
 wedla / a tak by se obáwati bylo / aby příčinau za-
 pálenij Zymnice genž slowe Hectica, a potom y sama
 Smrt nepřisla. Gestližeby pak Zymnice byla z pří-
 činy něyakého zwředowanij neb zpreysťcěnj / yako w
 Čerwené nemocy / tuby se nápoje nemělo zanedbá-
 wati / Nebo kdyby Wřed zhogen byl / přestlaby
 Zymnice. Wodnoteblnij také se warowati má

W kterých ne-
 mocch od pi-
 tj wody zdržo-
 wati se má.

gij ob pitij Wody / neb se w nich woda snadně za-
drží: Protož z těch o něž se Wodnotedlnost počau-
štet počíná / často krát učinění býwagij dokonale
wodnotedlnij. Nebo množstwí wody naplnuge ná-
dobij / a když nemůže od nassý horkosti přemožena
býti z octij (což vřazugij wewratkové kyselij /) a
tak na naywysšij studenost vwozuge. Té wěcy přis-
kladové mnozí v Lékařiw / genž Pračici slowau / se
nalézagij. Ženy kteréz toť swij Měsíčný magij /
od pitij vody zdržowati se magij / A kterým mimo
přirozenij od horkosti a tūdkosti krwe přijliss gde /
ty pitij Wody teplické ať se do cela warugij. Těm
genž Franskau nemoc magij / dáwány býwagij Wo-
dy / když gij hogenij / ne skutem / než předešlým ná-
ležiteým počistěním / dokonáno gest / k naprawenij
zlých nezpůsobných wlkostí / w té nemocy naby-
tých / Ale mytí w Wodě Teplické gest gim škodli-
wé.

Třetí spatřowati máme wšeckyli Wo-
dy hogiteblné ku pitij gsau přijhodné? čili toliko
některé obzwláštěnij / k nápoji přijjmány / giné pak
zanechány býti magij? Regule neb zpráva w tom
se dáwa tato: Že wšech Wod s kterýmiž gedowa-
tíj neb škodliwíj Rowowé smijšeni gsau / w nápo-
ji wšeliyak warowáno se býti má. A mytí se vžij-
wati mohau / ale aby pitij byly / žádný k tomu ať ni-
kdá neradíj. Wody které přes wolowěnné Ku-

dy tekau k nápoji vžijwány býti nemagij: neb se gě
obáwati / aby trůšky Wolowěnné / gsauce w Gleyt
aneb w pleweys obráceny / wnitřních Auduow ne-
wyzraly / a Cžlowěka nevsmrtily. Ginák w mytíj /
obzwláštěné pak w hogenij Malomocenstwíj / za
welmi prospěšné býti se saudij. To též o Wodách

3.
Wšeckyli
Wody hogi-
tedlné ku pitij
gsau přijhoda-
né.
Gedowaté.

Wolowěnné

Gypsowé.

z nichž mnoho Gypsu přimíšeno gest / pravíci se může / Nebo velmi studý / a vykořeněc horkost přizrozenau / v mrtvolaby pítýcýho. Týž způsob gest

Pryskyřičné.

při Vodách / na kterýchž Pryskyřice tekutá po vrchu spleyvá / tak že se zbývají a (yáž se w Sedmém hradské zemi nachází) tak sebraná / jako Země klovatá / genž Naphtha slowe / z swýcený vjíwána býti může. Ty Wody přičinau mastnosti přilís

žialudek změkčují / a že swlažující moc w sobě mají / gsaue podstaty powětrné / mnohý wlhkosti w žialudku / a gey slabý činý / a odegmauc sylu / zed mldýwagý / tak že potom z zajiwáný nezpůsobný býwá. Gestliže pak w podzemných průchodých

gest pramen Pryskyřice skrz kterýby Woda tekla / a odeudby něyake mocy nabyla / mohau bezpečně ku pítý / pro zahříváný Ludu wnitřných / dáwány býti. Protož rozdíl má býti mezy Pryskyřicí te

Syrnaté.

lutau a suchau / oněno vjíwáný se zapowádá / této pak se dopauštěj. Syrnaté wody pak že žialudek

poruštěj mnohý z Starých to gístý / jako Antillus w Oribasia, kterýž pravý je slabý a mldý žialudek činý. Ale to se rozuměti má o Vodách které samau pauhanu Syru w sobě mají. A de pak něco Soli / Sanytru a Alaunu gí přimíšeno / ty přičinau Sy

ry zahřívati a wysušowati / přičinau pak Soli neb Sanytru stýrati a swýrati žialudek budau / tak že se poruštěný žialudek není potřebý obáwati / kteréž by syc od Syry přigýti mohlo. Od Meděnných

Meděnné.

Wod dobré gest abychom se zdržowali / nebo řídke se přihází / aby při Medi / když gest wlhká / Bez nebo Grunsspat se nezrobil / kteréž bez nebezpečnstwí do života přigýmati se nemohau. W kterých

místech

Kapitola Druhá.

105

místech se Reut nebo Cynobř vykopává/ty Wody Reutíowé.
na prosto zawrženy býti magů/ nebo nezpůsobné ku Cynobřowé.
pít se býti vznáwagů. Ginák které / ať tak dům/
s dobrotiwěgššími Rowy včastenstwů magů/ bez Wody s do-
odporu dáwati se mohau / jako : Železné / Solné / brými Rowy
Alaunowé/ Sanytrowé/ též y Witriolowé/ gednom siněšsené pít
aby z samého Witriole nebyly. Takowé zahrňwagů/ býti mohau.
wyčistěugů / posylugů / wysušugů. Železné pro
spěšné gsau Slezyně/ Žialudku/ Ledwům/ Měchýři.
Alaunowé odchrňwánů křwů / oslabnuť Žialuda
ka/ Nemocy Ženské přijlís tekaucy / Czerwéné ne-
mocy/ Moči křwawému. Gestližeby byly Zlaté ne-
bo Strěbrné / poněwadž ti Rowowé gsau ze wšech
neyneškodněgšší/ podobné k prawdě gest / že y těch
Wod vžiwánj prospěšnéby bylo. Které wlkost
kamennau / Mramor / nebo Žlínu hogitedlnau w
sobě magů/ také se pít mohau/ gednom aby gypso-
waté hrubě nebyly. A to až potud.

Zlaté.
Strěbrné.

Kamenné.

Zpráwy neb Regule / kteréž se před
pitím Wody zachowáwati magů.

Kapitola Třetí.

Nowé než Zpráwy ku pití Wod
náležité dáwany budau / oznámeny ně-
které wěcy býti musy/ kteréžby žiwot/ a
by ge s vžitkem přigůmal/ jako přistro-
gowaly/ neb připravowaly. Kteréžto wěcy z část
ty záležegů na Nemocném/ z částky na Lékaři/ toli-
to Kapitoly.

Summa
a pořádek těchto
Kapitol.

Lékařova po-
winnoſt ya-
ká?

1.

2.

3.

4.

Lékařův ne-
omělych oby-
čej.

Tež na věcech zevnitřních / kteréz se od Lékařůw
nepřirozené gmenugů / anebo na zevnitřních okolo
stogůcých věcech / jako wěku / powětří / času / mý-
stu / a k těm podobných. Lékařowa powinnoſt
gest / aby to což muž neypilněgů / rozwážil a wystihl /
budauli ty Wody prospěšné nemocnému / prwé než
liby ge ku pití dával. Potom / ačkoli by podle způ-
sobu neduhu prospěšné se býti zdály / wſſak aby be-
dliwě pomyslil / byloli by co odporného / a způsob
těla nemocného rŕdký nebo hustý dopuſtilliby to
ho. A tu se na wě / pohlawů / složenů / nebo způsob
těla ſſetřici má. Třetý at wywolů čas w roce přije-
hodný / kterýž by co narywice včinkám Wody nápo-
mocen byl. Tež y na mýſto hleděti má / w kterém se
Woda pige. Naposledy pilně wvážiti má / yakých
by lékařſtwů počíſſiugůcých / kteréz se před pitím
Wody dáwati muſegů / vŕžwáno býti mělo. Čas
ſtokrát se přihází kdýž giž Lékař welikau práci / a
Nemocný ſnáſſením mnohých trápenů / oba vſta-
nau / že nemocné doſti dluho trápené / Lékaři nad
dlauhým hogením ſobě ſteyſſců / teprw (yako
Starů Sauchotiwé lidi / do Teplice Tabianské) do
Teplic wyſylati obyčej magů / A ačkoli někdy / yakž
to přirozenů gegich / tať ani wlaſtnoſti toho nedu-
hu powědomi negſau: wſſak nic méně / yako k ney-
poſledněgſſému vtočíſſi / Nemocné / a ſotwa duſſy
popadagůcý / do Teplic wyhánegů Za ſtarodá-
wna také takowů Lékaři býwali yakž Galenus 7. Me-
thodi, cap: 4. wyſwědčuge / ſteyſſců ſobě do těch Lé-
kařů / kterůž ſlowau Empirici, že Nemocné na Zia-
luděk mdy mnohými Lékařſtwými na darmo ho-
giwſſe / potom ge do Teplic wyſylali. Ale naſſe k

stianství a příchodu Lékařská / gínáče nám to činit
 velí. Protož bedlivě přirození neb způsob té ne-
 mocy vystihnauti a tak potom bylo liby w té nemo-
 cy pítí Wody teplečné prospěšné / čili nebylo / vsau-
 dit se má : A nemocných wssetečně / abychom Bo-
 ha nehněwali / w nebezpečnostwí nevwozowati. A
 miz na tom dosti bude. Těb může býti / kdyz se to-
 liko způsobu nemocy rozsaudí / žeby se Woda pro-
 spěšná býti widěla / wssak mezy tím powaha těla
 mohla by odporná tomu znamení vřazowati / kter-
 ráby toho bránila. Příklad: Kdyby někdo měl
 žialudek wlhký a mldý / tomu příchodné budí Wo-
 dy Syrnaté a Solné : měliby pak při tom tělo hu-
 bené / Komplexu suchau / Jatra horká / nebezpečnosti
 by genu ku pítí dáwány byly. Přidey to : Poně-
 wadž již nyní wssecten řád hyne / kdyzby Nemocný
 poslussen nebyl / a wssacko cožby gen měl do sebe
 cpal / a žádné Regule neb zprávy w gídle / w pítí /
 a w gíných wěcech nechowáwage / we wssem swé
 chuti neb žádosti powolowal / a tehdaž / kdyzby tu
 Wodu pítel / we dne spáwal : Takowého neposlu-
 ssenství kdyz gen malé znamení gest / by pak podle
 způsobu nemocy pítí té Wody příchodné bylo / w-
 ssak Lékař genu nikoli dáwati gi nemá / proto že
 Woda Teplečná za znamenité a welmi užitečné Lé-
 kařství se počládá / A protož pro neposlussenství
 nemocného / nemá se w něyaku pomilowu aneb po-
 hanění wwozowati. Vlybrž takowá diata, to gest
 zpráva w chowání při stravě / má gim vložena bý-
 ti / jako těm kterýmž se Traňk z dřewa Gwayackého
 dáwá. A protož gestliže w které Nemocy hogení /
 toho aby Nemocný poslussen byl / potřebí gest / tak

I.

II.

Nemocným
 neposlussen
 nemá se Wo-
 da ku pítí dá-
 wati.

W kterém wě gest ho w pití Wody hogitedlné potřebí. Též
 ku lidem wo se sstetí na wěk pigujícího. Dáwány býwají Mlá-
 dy pítí se dá dencám y Starcám / též y w nayposlednějším wě-
 watí magí. ku postaweným. při kterýchž nemálo se gest obá-
 Mladency. watí / aby ta gístička horkosti / w nich se gestě yako
 Starcy. blýštějcy / takowým množstwím Wody rhassena /
 aneb to což gím gestě z přirozené wlhkosti trochu
 pozustává / aby wysusseno nebylo : protož obogů-
 ho weystupku pilně se wystěháno býti má. A wssak
 takowé gest w Starých lidech zbytkuow nebo nečis-
 skot množstwí / že suchost wody přeweyssytí muože.
 Nýbrž také horkost w nich rozmnožena býwá / ktes-
 ráž Ludéw k zajiřwání přislussějících posyluge /
 odkudž pochází lepšší potrawy zajiř / a mocy pos-
 Pacholata. ylnějí. Pacholatuom nebo Mladencuom přeb-
 Patnáctým nebo také Dwadcatým Léthem wěku
 gegich / rýdko se dáwagí / buď pro to / žeby welikých
 neb sylných lékůw / yako Dryaku / sněsti nemohli : ne-
 bo žeby tak mnoho yakžby potřebí bylo / nepili / ane-
 bo syc žeby poslussat nebyli. Ačkoli některé prawí /
 Děti. že w čas potreby y čeyřletým Dětem dáwati se mo-
 hau. A geben Lékař nezadní sám o sobě se chlubí /
 že w Čerwené nemocy / Dětem dwauletým dáwal
 Wody Solné tak mnoho / co gi wypítí chtěli neb
 mohli / od gednoho Rossliřku až do třít : a že wssy-
 cká bolestí zbaweni byli. Ale poněwadž se to zříd-
 ka přihází / též že omění Lékařské wždycťy mnoho
 pomluwačůw má / neradilbych žádnému aby se w to
 dáwal. Při welmi starých lidech také opatrněgí
 činiti slussí / pro přičiny nahoře oznámené / aby ne-
 wswadli neb newyschli / aneb kdyby woda nasřz ne-
 prossla / aby w wobnotedlnost / aneb w giné k tomu

podobné Nemocy nevpadli. Pohlawí obému gsú
přijhodné. Které Ženy často plod potracují / ty Ženy těhotné
požub gsau těhotné Alaunové a železné Wody pús-
ti mohou / nebo vterzugí plod / swáragí swazky
nebo plénky plodu / a tak zdržují plod / a potrace-
ní zbraňují. Několik pak nahore powědúno gí
je Woda Matky neprochází / wssak pro blízkost /
poněwadž skrze Střeva a Měchýř gde / také ty w-
činky působiti může. A poněwadž Alaunové Wod-
y wíce močem než stolicemi z Člowěka vycháze-
jí / k prawdě podobné gest / že gich také něco do-
žijí Matky wchází. Rozwážená také býti má na-
wyklost. Od nawyklych pak wěcy nemoc nepochá-
zí / prawí Spisowatelé wěcy přirozených. Nawy-
klost stává se ne z gednoho nebo dwau Truňků / ale
z mnohého a častého pití. Vmění pak nebo zná-
most některé wěcy / a možnost k wykonání gí / do-
sahuge se skrze časté gi dělání nebo působení. Na-
to který Wody často vžíwali / ne tak welmi se wssko-
zení obáwati / než wíce vžitku z ní očekáwati ma-
jí / nežli ti který gi ponayprwé pijí. A zpuo-
sobu pak Nemocného přislusí powaha wssého tě-
la / aneb předních geho částek / totiž Mozku / Srd-
ce a Jater : Nebo tressiti se to muoze / že žialudek
pro studenost a nepořádné se w strawě chování bý-
wá mdlý / a naproti tomu wssého těla zpusob hor-
ký a suchý : w kteréžto příčině Woda Teplíčná hor-
ká ku pití se dáwati nemá / aby w prassywošt suchau
starým lidem obyčegnau / pro přilísné zapálení Ja-
ter nevpadli. Tím zpusobem kdyžby Ledwí byly
horké / a žialudek studený / warowati se máme wod
studených / Nebo poněwadž prwním gich do žiwo-

Nawyklost
jak se děje.

Vmění jak se
dosahuge.

II.
Nemocného
způsob ktery
gí ku pití wo-
dy naypřij-
hodněgší.

ta přigetým hned do žaludka vycházejt / gey wíce zastudý / a takby wěsly škoda byla než vžitek. W té příčině widý se některým aby po tří dni horké / a po druhé tří dni zase studené Wody pítý byly / aby tau měrau oběma nezpůsobum pomozeno bylo.

Wšak z toho tyto škody pocházejí / že žaludek / gsa prvé od swého nedostarku studený / gestližeby také od Wody vystuzen byl / dwognásobný studenost w sobě mýti bude / A tak woda nebude moci progřeti / aniž potom pítým Wody horké tak snadně naprawen bude. příkladagý některý Pytlíčky na žaludek a glastry na ledwý / ale to by snad příhodnější bylo w mytí než w pítí. Potřebý také gest aby Nemocný měl žýly prostranné / Nebo prostrannost žýl gest znamený horkosti. Tak se Woda spýsse přigimá a po žiwotě rozděluge / a s menšší prací se wen vyháný. Který pak vzke žýly magý / děle w sobě wodu držý / lečby gi potom strze pocený vyhnal.

Přirozeným
horkým pítým
Wod Teplíc-
ných škodli-
vé.

Přirozeným tehdy horkým pítým Wod Tepličných gě škodlivé / též y Jatrám a ledwým přelís zapáleným / Nebo ačkoli žaludek prospěšné gsau / wšak Jatrám škoditi mohou. Suchým negsau vžitečné / nebo wysussugý / a nastrze neprocházejt. Nebo těla suchá rovně jako huba zdržugí w sobě wlhkost / a tak wšecky žýly naplnění býwagý / a wšecko tělo : z čehož potě Wodnotedlnosti nebo Sauchostin obáwatiby se bylo. Wlhkým / tučným / a tlustým přirozeným gsau vžitečné / Nebo ačkoli se zdá že některý pítým Wody Tepličné tlustší včíněni gsau : wšak to též se gim přiházý / jako čím některý dřewa Guaiarum řečeného / vžýwagý / totiž kdyz wnitřný Audowé se posylný / že také zajiřwání polepšeno býs

Kapitola Třetí.

III

wa/ a tělo lépe tyge.

Giz o času/ kdyby se při

gymati měly oznámeno bude. Aëtius podle smyslu

Archigenowa čas Letní za nejlepší k tomu býti

saudij. Galenus schwaluge čas Podletní a Podzy

mní. Ale w tom rozdílu tohoto sferiti se má: Tes

plčné Wody některé gsau horké skutkem/ a některé

gsau horké mocý/ totiž zhrété: tak některé gsau stu

dené skutkem/ a některé mocý. Podobným způsobem

časové roční gedni gsau nayhorčegššy/ gínj

naystudenegššy/ gínj pak prostřední. Z toho se Res

gule neb zprávy bráti magij. Wody horké nema

gij se dáwati w čas nayhorčegššy/ než w prostředně

horký/ aneb také w čas chladný. Nebo Wody hor

ké počisšingij/ zahřijwagij/ sushy/ a kdyby w čas nay

horčegššy přigymány byly/ tehdyby tím rozmnože

ním horkosti/ a jako dwognásobným puosobením

zemdlily tělo/ Poněwadž y powětří nayhorčegššy

samo od sebe tělo zahřijwá a zemdljwá. Protož se

toho s pilností warowati máme/ abychom přeroze

nij násylj nečinili/ podle onoho Aphorismu, w kte

remž se naučenij dáwa/ aby se w psý dni/ jakož od

počisšcénij/ tak y odewssech welikých a tuhých Lé

karštwij zdržowáno bylo. W mírně pak horký čas

dáwati gích nezbraňuje/ nebo gest potřebij/ aby tě

lo bylo rjždě/ a průduchové otewřenij/ aby se tím

snadněgij Woda po těle procházeti mohla. Zymnij

ho času kúže gest hustá a serwená/ a Woda se tehdaž

zadržuje/ odkudžby Řeč a žení Střewníj pogijti

mohlo. Wody hogitedlné/ w skutku nebo z přiro

zenij studené/ mohou a magij w nayhorčegššy čas

ku pitij dáwany býti/ syoby nic neochlazowaly/ ani

wssého způsobu těla w mírnost newowowaly/ Ne

III.

Čas ku pitij

Wody hogi

tedlné kterey

gest neyzpū

sobněgššy.

Wod horkých

kdy se má w

pitij vjswati.

Powětří hor

ké tělo zemdl

ljwá.

Wod stude

ných kdy se

má w pitij

vjswati.

bo magýlí wsecko tělo ochlazowati / musý wssudy
 pruochoď mýti / což se děje když gest tělo naywíce
 prostranné / to gest / w čas nayhorčegšý / když gsau
 wssýckni průduchowé těla otewřený. Může se gích
 tehdy vžýwati Měsíce Čerwna / Čerwence a Srp-
 na / Nebo horkost Letní brání a ochraňuje Zudy /
 proti studenosti Wody. Protož y prostá a to wel-
 mi studená Woda z Studenek w prostřed Léta se
 bezewšý štody pigýwá / a to proto že Zialudek pří-
 lís zapálený newždycký od nápoje studeného vras-
 žen býwá / a při tom tělo wsecko horkosti zproště-
 no býwá. A protož studené Wody nepřislussegý w
 času naystudeněššým / ani horké w psý dni. W Zym-
 ním tehdy času pitý Wody není přýhodné / pro
 Břec / lečby se w nauzy a potřebě teplost Swětnice
 tak sprawila / aby se což muž nayblíže s teplostý let-
 ný srownala. Nebo chělliby gi kďo pýti pro počis-
 štěný / zapowýdá se to w Aphorismu, kďež prawý:
 Kterým počisštěný gi přýhodné / ti at ho času Pod-
 letního a Podzumného vžýwagý / Pakliby ge chěl
 pýti pro proměnění / yako w žení / nebyloby zle / ne-
 bo zahřýwagý a posylňugý Zialudka. Ale času Zym-
 ného Wody nemagý tak weliké mocy pro wzda-
 lený Slunce / a průduchůw zemských zacpáný / pro
 kteréz paprskowé Sluneční k nim proměnění / gích
 zwařiti / a mocy gím přibati nemohau. Protož gi-
 štý Měsícowé k tomu vložení býti nemohau / než na
 powahu powětrý / kterého koli času ročného štěře-
 no býti má / buďto že gest w prostřed Měsíce Dub-
 na / Máge / aneb gíných Měsícůw / gednom aby se
 studené Wody w nayhorčegšý / a nayhorčegšý wo-
 dy w horký nebo wlažný čas pily. Syc ten obyčeg
 nastal /

Počisštěný
 kterého času
 přigýmati se
 má.

Zymného čas-
 su Wody ho-
 gitedlné ne-
 magý tak we-
 liké mocy ya-
 ko gindy.

nastal/ že prostředek a skonání Podletů/ tolikéž sko-
nání Létha a počátek Podzýmku/ poněwadž se čas
sowé podle běhu přirozeného tak mění/ za nappřij
hodněgssy časy ku pití Wod hogitedlných/ a mytí
se w nich gmíjní býwagů. Wssak studené také Mě-
síce Čerwence a Srpna/ zwláště w místech hors-
natých bezpečně přigímány býti mohou. Meloliby
pak toho wzdycky ssetřjno býti gest w pochybnosti/
Nebo w gístých Letech Wody moc swau proměnu-
gů/ tak že někdy zdrawé někdy nezdrawé býwagů/
někdy se zdá že gsú vzitečné/ někdy že žádné mocy ne-
magů. Tak y tohoto 15 > 9. běžjceho Létha
Wodu Trenčinskau w Vhějch jako leniwau aneb
bez mocy/ ti kterj se w nů mylí/ býti prawili/ kteráž
giných Leth lidem z dalekých Bragin tam přicháze-
gůcým welmi vzitečná a prospěšná býwala. Přis-
wozugů příklad o Roku přestupném kterémuž La-
tínjcy Bissextillis říkagů/ o kterémž prawí/ žeby wel-
mi škodliwý býti měl/ důwod toho kladauce z pří-
čin gístých/ a z obecného zkusenů wzatý/ Nebo pras-
wů že se tehdaž přirozenů wssch wěcy/ a tak y způs-
sob těla/ a mocy Wod Tepličných proměnuj: Teh-
daž že žiwočichowé plodu nepočjmagů/ anebo že
gey častokrát potracugů: Těhotné ženy že gsau w
nebezpečenstwů/ a že mdlý nebo mrtwý plod z sebe
wydāwagů: Saturnus Planeta že tehdaž wstupuge na
znamení Byka: Byliny wssedky že tehdaž gsau ne-
zdrawé: Jablek některých Semena neb Jadra spič-
kami wzhůru způsobem neobyčegným/ gináče než
giných leth/že skmů. Ale Babské gsú to básně. Rok
přestupný gest ustanowen od Lidů/ a ne od přiroze-
nů. Vlázkowé pak lidssců nemagj mocy proměno-
p

Wody hogi-
tedlné časem
moc swa pro-
měnujg.

Woda Tren-
činská.

Rok přestupa-
ný.

Rok přestup-
ný jak se dě-
je a proč?

Bisextilis an-
nus odkud to
jméno má?

Gména ne-
magá mocy
nad věcmi
přirozenými.

watí věci od přirození natřzených. Což ačkoli se
s naším přirozeným nesrovnává: však aby přiro-
čina neb způsob Roku přestupného w známosti vwe-
den byl/ věděti slusší je w celém Roku gť 365. dnůw
a šest hodin. Těch šest hodin po čtyry Léta zbý-
wagících / učiní dwadceť a čtyry hodiny / totiž
den přirozený. A kdyby těch zbytečných hodin za-
nedbáno bylo / stalaby se w časých weliká mylka a
změtení. Ten pak jeden den (kterýž tak z těch šest-
sti hodin po čtyry Léta zbýwagících učiněn bý-
wá) do Měsíce Vnora/ jakožto z Měsíce uo w naye-
krasšího/ kterýž gindy 28. dnůw toliko mýwá/ w
kladán býwá/ tak že Měsíc Vnor Roku přestupné-
ho 29. dnůw mýwá. Odkud pak to jméno Bissex-
tus půwod swoj má? Růžmané každý Měsíc roz-
dělowali na tři částky / Sedmé říkali Nonæ, druhé
Idus, třetí Calendæ. A tento den zbytečný w Roku
přestupném/ ne k konci / než k dwadcatému a čtve-
rtému dni Měsíce Vnora přičítali/ kterýžto 24. den
gmenowali šestý den/ před Calendami Měsíce Brez-
zna (to gest 24. den Měsíce Vnora) a potom w
počítání podruhé gey opakowali / a říkali mu šest-
stý den před Calendami Měsíce Brezna (ten byl 25.
den Měsíce Vnora) A proto je toho Roku w tom
Měsíci dwakrát říkali / Šestý den před Calendami
Měsíce Brezna/ odkud tomu Roku/ kterýž my přes-
tupný gmenujeme/ Bisextus, to gest/ dwakrát šestý
jméno dali. Z toho každý zgewně poznati mů-
že/ že gména podle lůbosti lidské wymyšlena / žádné
mocy nad věcmi přirozenými nemagá. Nebo gesto
líže w Roku přestupném/ Pšenice/ Wařený/ Owoc
cý/ Bylin/ Salátu/ a gíných věcí bezešfody w po-

Prvních vžíváme / a w nich žádné škodlivosti ne-
nalézáme / tolikéž Wodu studničnou y říčnou k v-
žitku bereme / Pročby tehdy ten Rok Teplicem toli-
ko škodlivý býti měl? A však zkušený vřazuje/
že ten obecného lidu smysl na prosto daremný není /
totiž že Wody po některá gista léta prospěšné gsú/
a po některá že negsau / nýbrž že y někdy welice ško-
dí: A mo cy těch Wod že někdy leniwěgsšy neb md-
lejšy / někdy vřitečnēgsšy / a někdy také y škodliwěgs-
šy gsau / A yakož powěťtý / tak y Wody pod zemí
tekauy / že ne wždycky gsau zdrawé. Neb y tomu
naprosto odpůráno býti nemá / žeby Hwězdy Nebe-
ské mo cy swých w věci Zemské wliwati neměly. A
yakož Morní nakazení pochází z pár zemských od
Wody: tak některé věci mohau se s wodau smíšy-
ti / a gi gedowatau učiniti. To poznáno bude z mo-
cy zewnitřních (nebo celé podstaty proměněných má
swé znamení wygewiti) yako z barwy / wůně a chu-
ti. Gestliže Woda bude mimo swúg obyčeg černá /
čalná / tehdáž může býti škodliwá / a protož zdržo-
wati se od ní máme. Gestliže položení Studénky
gest w zlebě hlubokém / kdež se shromážduge množ-
ství Wody dešťowé / Měsíce Dubna a Máge / a
nemá příchodných stokow / kterýmižby stékala neb
odcházela / a toho času podleťného wáliby wětro-
wé polebný / tehdy ty Wody gsúce hnuty od Slun-
ce / snadně hnigý / a smíšlyliby se s Wodau Teplic-
nou / snadně gi pokazugý. W té částce gest potřebý
opatrnosti Lékařow / a saudu bedliwého. Roku
tohoto celého tak mnoho dešťuw pršelo / a tak ne-
gednostegné powěťtý bylo / že není diwu / že gest
Woda Trenčinská swau obyčegnou moc potratila /

Wody hogi
redné někdy
prospěšnee /
někdy škoda-
liwé.

Znamení wo-
dy zkazené.

poněwadž y Owotce wsecka nedozrala/ a žrozno-
wé před wůnabranjm pomrzli. Též poněwadž čty-
ry částky Roku nezachowáwagů swých gistých pos-
časů/ proto také w tělých lidských zlé wlkosti se zro-
zugů/ a tak k nemocem náchylná býwagů. Protož
tehdaž gisté ob vžiwánů Wod zdržowati se máme.
Ale tyto wěcy yak se k Roku přestupnému tressugů?

Morněho ča-
su Woda se
přiti nemá.

Tak y w čas moru/ gestliže Mor gest od porussené-
ho powětrů/ za dobré saudů/ od pitů wody se zdr-
žowati: Ačkoli když gest Mor od nakazenů/ to gest
když se Čilowěk od Čilowěka nakazý/ piti gi dopau-
ssěgů/ ale byloby lépe y tehdaž pitů zanechati. Neb
to sotwa býti může/ aby Mor mage z počátku swůg
puowod od takowého nakazenů/ potom také y po-
wětrů nenažyl. Dále mýsto kdež se Woda bere/
má býti odewssech nečistot wycištěné/ a Woda at
se bere nádobau čistau z samé Studenky/ ne tehdaž
kdyžby Woda studničná dessem zkormaucená by-
la/ ale čekati se má ažby se vstála/ Ani tehdaž kdyžby
Slunce upřimo své paprsky do wody paussčelo/
než w giny čas. A ta Nádoba do kteréž se Woda
bere/ má se dobře zakryti/ aby té Wody pokudž býti
může/ přirozená horkost zachowána byla.

IIII.
Počištěnů
yakých se má
před pitjm
wod hogite-
dných vžiw-
wati.

Poslednj Artykul gest o Počištěnů/ bez kteréhož žá-
nému pitů Wody dobré není/ Neb ačkoli to shle-
dáno gest/ že gi Sedlácy častokrát pro počištěnů
pigůwali: wssak z řůdka se to přihazý/ a sotwa/ leč
z Solných neb z Sanytrowých wod toho dosahuge-
me/ kteréžto sylněgů počištěnů/ nebo y kausawau/
y střagůcy moc magů. Syc ginák/ zlý způsob tě-
la magjcy/ gestliže Wodu/ nepřistrogiwssě těla swé-
ho k tomu/ přiti budau/ časté žymnice a žienj na se

Kapitola Třetí.

115

be vvedau / proto že se vlhkosti w nich pohnu.

Ateť Wody pro počistění toliko užívati chtějí Wody které
budau / ti mohau Solných a Sanyerových wod k té počistigě
věcy ohledati. Tam pak kteréžby gi proti glým
nedostatkům těla přijímati chtěli / gest potřebij
wyprázdnění nebo počistění / a průchodu ote
vření / aby kdyžby Jatra aneb počáteční žily zas
cpány byly / voda se w těle nezadržela. Protož se nic
rořetečně nemá činiti / Než nebo Cassia unc: j. nebo
Mannæ unc: ij. neb iij. aneb Syropu ružového oba
měkčugýcyho tak mnoho až do iiij. unc: ti kteréž gsau
Cholerici, to gest horkokrevný / a přirození horké
ho / ať prvé přigmau. Gestliže gest zacpání nebo
zatvorení / Syropové přistrogugýcy píti se mají /
kterýchž složení rádbych k obecnému vžitku položil /
ale tak veliká gest w nich rozdílnost / žeby gich bez
rady Lékaře sotwa kdo s prospěchem vžiti mohl /
Nebo husté vlhkosti prvé se wyvesti / potom prů
chodové otevření býti mají. Tolikéz w pitij wo
dy / ku posylnění účinku gegich / dwakrát nebo
třikrát Lékařství se dáwagý / podle potreby toho
který pige. Tak velmi gest potřebij těla počiste
ní / a geho přistrogení neb způsobení / prvé nežli
by se Woda píti měla.

Zprávy w Pitij a po wykonání
Pitij potřebné.

Kapitola Čtvrtá.

p 14

Oněwadž giž ty wěcy kterěz pđ
pitím Wody zachowáwany býti ma-
gų / oznámeny gsau / giž za tím gde to
aby ty wěcy kterýchž se w pití / a po
wykonání pití / ssetřiti má / w známost wwezeny by-
ly. W pití nebo mezy pitím ssesteré wěcy ssetřiti
gest potřebų. I. Zpusobu pití. II. Welikosti neb
množstwí Wody. III. Mocy gegų / totiž yaká gest.
IIII. Času / totiž / yak dluho se Woda pořad píti
má. V. Zpráwy při chování w Strawě. VI. Odo-
getí případností / kterězby se přihoditi mohly.

Bterých wěcy
w pití ostř-
hati se má?

I.
Yak se Woda
hogitedlná
píti má.

Lakotné pití
weyuratek
wzbuzuge.

Co se prwnj wěcy dotýče / ten kdo má piti Wodu
hogitedlnau / ať wstane ráno / žiwot wyprázdnų /
potom ať se progde sem y tam / wssat tak aby se tělo
nad mýru nezahčelo. Syc počubdy sebau trochu nez-
pohnul / ať Wody nepige. Nebo z lehkého pohnutí
wnitěný Audowé se trochu zahčegų / a tak k sobě o-
choťnegų přitahugų / a poslynění gsauce / mocněgų
zase Wodu wyhánegų / a z těla wypaussčegų. To
když se wykoná / ať pige / ne pagednau nebo zhusta /
aby se žialudek nenadul a přýlis roztažen nebyl / a
tak aby weyuratek přýčina dána nebyla. Nebo
Hippocrates mezy wěcmi kterěz weyuratek wzbuzugų
wyčítá y to / když kdo lakotně a plným hrdlem pige.
Ale gest lépe aby to na čtyry nebo pět částek rozděl-
eno bylo. Příklad toho : Gestliže kdo Swadcetí
Rossflýkuow wypíti má / aby ne gedným nebo dvě-
ma trůtky to wytáhl / než nyméně na pět díluow
ať to rozdělí / tak aby w gednom dílu čtyry Rossflý-
ky wypil. Gestli že gest sobě vložil wypíti ssestnácte
Rossflýkuow / nechť to rozdělí na čtyry díly. Těch

pak čtyř Kofflíkůw není potřebý gedným douskem
wypígeti/ než může y w tom sobě chwíli dáti / a tím
častěji píti/ tak yakž prvé w giném pítí nawykl.
Z čehož ten vžitek pogde / že prvé než druhý nebo
třetí důl píti počne/ to což prvé w žialudku bylo/
z něho již skoro wyhnáno bude / a snad wen wýgde/
prvé než gina Woda na to přigde. Mezy každým
tehdy důlem neb částkau / pátý důl hodiny/ to gest
něco méně než čwrt hodiny/ od pítí ať odpočine/
wždy sem y tam se procházege. Aneb ať wypíge dwa
Kofflíky/ potom ať se progde / a zase opře dwa/ a
tak dále. A wssak ať se násylně nepotí/ a přilís ne
zahřívá/ A čím wíce Kofflíkuow wypíti má/ tím
wíce částek w tom pítí učiniti má/ a mezy tím vždy
ať se prochází. Dostí tehdy bude aby w hodině/ aneb
w půldruhé/ wssedku tu wodu / což gest již sobě wy
piti vložil/ wypil / buďto xij. neb xvj. aneb xx. Ko
fflíkuow. Když Wodu wypíge nechť se prochází
dotud / až čas Obědu bude. Ten pak čas takto se
wyměřiti má : Ten kdo pije pilně sstřiti má na ty
wěcy které z něho wygdau : gestliže po třech nebo
čtyrech hodinách pozná / že tak mnoho Wody / yak
ji wypil/ aneb trochu méně / z něho wýslo/ může o
bědwati/ by pak gednom dvě/ tři/ neb čtyry hodiny
od pítí wody minuly. Druhé gestližeby moč naye
prvé bůl byl / potom po třech nebo čtyrech hodin
ách bylliby žlutý / a mállyby barwu práwě moč
wau/ může obědwati / Ale již Woda wýslla z Au
důw wěssých. Zustaloliby pak co w těle/to na wět
šším důle teprw w Tlocy wyprázdňeno býwá / do
kteréhožto času/ s Obědem očekawati nebyloby ná
ležité. Třetí gestližeby polowice Wody stolicý wy

Do pítí kdy
má obědwati

Znamená po
kterých se po
znati má že
žij Woda z
žialudku
wýslla.

Lékařůw ně-
kterých zley
obyčej.

Čím wižce
řdo wodu pi-
je/tím spíše
gi z sebe wy-
puští.

šla/ a potom gůti přestala/ a močembý také nic ne-
wycházelo/ znamený gest/ že gest woda giž wyšla z
žaludku/ a že giž we čtyrech hodinách k gůdlu čas
gest/ Nebo přirozený ostatku gest k swému vžitku
zanechalo/ což bezpochyby po Obědě/ anebo w noci
wen wýgde. Tuto se mlčením pomínauti nemůž
giž zastaralý některých Lékařůw obyčej/ kterjž pra-
wý že ne poporád Woda se pítí má/ než s odpočív-
wáním nebo proměňowáním/ totiž gednoho dne
aby gi pili/ druhého dne aby se w ný myli/ tu toliko
přičinu toho kladauce/ aby prostranný čas Woda
k wygiti z těla dán byl. Ale gisté newažugý toho
že woda mnohem nesnadněgý procházeti bude/ kdy
se w pití odpočívá. Nebo gestliže Woda skrze swou
weličnost neb množstwý a tůhotu wyhnána býwá
tak tehdy čím gi wižce bude/ tím bude těžšý/ a swa-
mocý jako wlastním nýakým násylým/ sama sebo
wyžene/ A nedým/ že přirozený samo tím wyháně-
ním mocněgšý a sylněgšý učiněno býwá. Gist
gestliže dnes nesnadně wyháný/ na třetý den/ kdy
giž méně Wody bude/ nesnadněgý wyžene. Nebo
přirozený přičinou prodlení/ od vloženeho wyhá-
něný odwykne/ a tak zahálegýc gednoho dne/ ze
mdlý. Tůbrž widýme který prwnýho dne málo
sebe wypaustegý/ že druhého a třetýho dne mocně-
gý wyhánegý/ proto že weličnosti neb množstwý
Wody přibylo/ kteráž moc wyhánegýc wižce dra-
dí. Budeli se přes den meyti/ odporne hnutí spů-
sobeno bude/ Nebo skrze pití Wody/ wličnosti ob-
okolku neb swrchku do prostředka se táhnau/ ale sk-
ze Lázeň nebo mytí z prostředku k zewnitřku neb o-
kolku se přitahugý (pro kteraužto přičinu poč-
stěnná

šťeň časů Letního ob Hippokrata gsau zapowě. Počistěni za
 děna.) Taková pak hnutí odporná gsau přiro- su letního zas
 zení velmi škodlivá / a tělo / lečby velmi sylné bys powěděná.
 lo / s těžkostí by se sneslo. Huťe gessce činí ti / kterých
 Nemočným ráno wodu píti dawssse / po Obědě aby
 se w nů myli přikazugů. Nebo newssyckni před O-
 bědem wssceku wodu zase wypússcegi / než až do nos-
 cy gi zdrzugů : Ta pak šrže pábědní mytí / yačo nas
 schwál w těleby se zadržela. Lépe gest gi pořad pít
 ti / a když se pítí wykoná / budeli se za dobré widěti /
 také se pořad w nů myti. **G** Yačby se pak mno-
 ho Wody píti mělo Aetius podle smyslu Archigeno-
 wa o tom wypisuge. Tak aby počato bylo ode tří **II.**
 Zemín (to gest ode tří liber Lékařských / kterýmiž ho Wody pi-
 oní wěcy tekuté měří / a ty tři Zeminy nebo libry či- ti mělo.
 nů geben Mās Morawský) Kterážto Zemina nebo
 libra může we dwa Kofflíky rozdělena býti. Ko- Kofflíkové
 sflíkové pak ti mohau na Saustruhu z dřeva vde- fu pítí lepšý
 lání býti / Nebo Kowové gsauce studentů / kdyby z dřevěnný než
 ních Vádobů ku pítí vdeláno bylo / studenostby w li z Kowow
 Wodu wwodili / a nedrželi by tak dlouho horkosti. vdelaný /
 Též se gi obáwati aby při Cýnowém nebo Meděni proč :
 ním Váčině něco Pleweysu neb Grunsspatu se ne-
 zrodilo. Gestli žeby se pak koma dřevěnný nelýbi-
 li / nechť vžjwá hliněnných polýwaných / anebo
 Dčbánkůw kterých k té potřebě vdelání býti mohau.
 Aneb mohau býti z dřeva Gesenowého / Lipowého / Kofflíkové
 Bukowého / a lýbiloby se komu y z Jalowcowého z yačeho dčs
 a Gedlowého / tak aby do gednoho každého sstý wa magů vs
 býl Mās nasseho / aneb blýžko tří čwrtů jedydly dčlání býti / a
 ku wsslo. Tak aby nás Mās na sstě částek nebo yač welicý :
 Kofflíků rozdělen byl / a každý Kofflík aby w sobě

Archigenůw
smysl o pití
wody.

půl libry Lékařské/ aneb VI. unc: Lékařských zdržoval. Archigenes prvnj pitj té Wody wyměřil takto: Kdyby giž k tomu stupni přišlo / žeby dwa kráte tolik wypil / co gest s počátku pití počal / tu aby přestal / tak aby na wyšší stupeň byl při šest Zeminách / to gest dwa Masy Morawských / aneb dwanaći Kofflíčů. Příklad: Těch něho kdo prvnjho dne pige tři Zeminy nebo libry / to gest šest Kofflíčů / aneb jeden más Morawský / Druhého dne at wypige sedm Kofflíčů / Třetího dne osm / Čtvrtého dne deset / Pátého dne deset / Šestého dne dwanać Kofflíčů / to gest dwa Masy Morawské / odtud / widj se genu / aby weyše newystupowal / Těch gest giž k tomu přišlo / že gest dwa kráte tak mnoho wypil / jako kdyz pití počal. Nebo dwa kráte tři Zeminy / gest šest Zemin : dwa kráte šest Kofflíčů / gest dwanać Kofflíčů : a dwa kráte jeden más / gfu dwa Masy. Toto pitj té Wody dy gi na ymensší / a zemdeným a mdlý žaludek magj gčým přisluffý. Jiné dáwanj gest / počnauc od osmi Kofflíčů / wstupowati až do čtrnáci a osmi náci / a přes dwadceť Kofflíčuow někda se wjce dáwati nemá / leč těm kterj těla prostranná magj / kdež tolik Zemin neb liber (totj 20.) dáwano býti může / A zwláště Wozralcuom / kterjž jako Měchowé / někda / leč welikým množstwým / naplněni býti nemohau. Kdyz pak giž na naywyšší stupeň w pitj přigde / nemá tu za několik dnj držan býti / ani až do konce pitj na tom stupni setrwati / neby se sotwa weywracku wwarowati mohl / a posfloby z toho nechutenstwj a zemdenj žaludka / kdyby takto toho množstwj w sobě zdrjeti nemohl. Těz lépe

gest aby zase po malu spáčkem dolů šel / tím způsobem jako vzhůru vstupoval / dotud dokudžby zase k tomu stupni / na kterémž gest půti počal / nepřisšel.

Herodotus znamenitý a Starý Lékař / jakž Oribasius píše / jakby se nemocný v Lázni nebo v mytí chovati měl / naučený dáwa toto : Aby počal na uč gistý čas seděti v Vodě / vžbyčy každého dne hodin nebo chvíle přivětšováno bylo / dotud až by ta chvíle dwakrát tak dlouhá byla / jako ta kteráž gest prvního dne v Vodě seděl / A potom aby se spáčkem pomalu nawracoval / to gest chvíle zase vracoval / až by k dlouhosti prvního času přisšel. Nebo přirozený násilných proměn snášeti nemůže. Jako kdyby prvního dne wypil deset Košlíkůw / takto v tom dále chovati se má.

Proměny násilné přirozený odporne.

Jak mnoho každého dne půti má.

Vzhůru vstupující a rozmnožující takto at gde:

Dne	{	prvního	} at pige	{	deset	} Košlíkůw.
		Druhého			dwanaćt	
		Třetího			čtrnáćt	
		Čtvrtého			šestnáćt	
		Pátého			osmnáćt	
		Šestého			dwadćeti	

A tu at se zastaví a weyše nebo dále negde / lečby chěl v sedmého dne dwadćeti Košlíkůw wypít.

J Dolů sstupující a vmenšující.

Dne	{	Sedmého	} at pige	{	osmnáćte	} Košlíkůw.
		Osminého			šestnáćte	
		Devátého			čtrnáćte	
		Desátého			dwanaćte	
		Bedenáćtého			deset	

Tu počal od desýti Kofflíkůw / kterýchž dwakrát tolik / učiný dwadceť / odtud se zase nawrátil ku prwným desýti. Totiž počal od nassých Morawských dwau Másů bez dwau Kofflíkůw / a wstupuwal až ke třem Másům a dwěma Kofflíkům / a potom se zase nawrátil až ku prwným mýře. Tohoto způsobu Herodotus Lékár y w mytý zachowáwati welý / o hodinách mluwě / yakž na swém mýstě wy swětleno bude. Z příkladu předloženého každý sobě bude moci mýru w pití vložiti / počítí od gístě ho počtu Kofflíkůw (kterýchžto mýra nahore oznámena gest) píti dotud ažby dwognásobný počet gích wypil / a gíž na naywyšší přissel / potom zase tymž způsobem zpátkem gíti / až k tomu počtu od kterého počal. I při yakošti nebo moci těch Wod / toto se rozgýmati má: Nayprwě / aby Woda wždycky horká pita byla a níkdá studená. Gestli sama od swého přirozený horká / dobře gest / pakli není / tehdy we dwogý nádobě / to gest / w nádobě / w kteréž Woda prostá wěe držeti / a nad horkem zhřívati se má / aby příhodně pita býti mohla / bez vražený neb zpálený vst a hrdla / a aby swau welikau horkost potu newzbudila. Druhé dobřeby bylo / aby hned v studenky pita byla / tu kdež se preysstý / Nebo když se ginam weze / wždycky se něco vsadý a wymizý / a tak Wody zemdegý / a zwlaste Syrnaré / kteréž rychle duchy své pro gegich subeylnost potracugý. Preysstýli se horké / yakž wystydnau hned moc a včínky Syry potracugý. Pakli se studené preysstý / a ohněm zhřety budau / také duchowé Syrnatý párau wymizegý / Což každému kdo to zkusý známé bude. Chceli tehdy kdo od Syry yakého vžitku dosáhna

III.
Yaká se Woda
píti má.
Woda se má
horká píti.

Woda se má
v Studenky
píti.

ti/ ten ať se přičiní aby gi pil nedaleko od Studenky
 gegů. Ryselé Wody / by pať y opodal odtud nesses
 ny byly/ ne tak snadně moci své potracugů. Třetí
 gestliže chceme Ledwů posylníci / anebo Wřeb w
 Mchýři zhogiti / přidává se něco sladkého / jako
 Cukru unc: j. Julepu šialového / aneb gůdagů se
 před tím hrozěny. Nebo žily přičinau sladkosti
 tak k sobě přitáhnau y Wodu / a obrazý gi / aby nes
 hned k Střewám šla / než aby radšy do Ledwů tes
 šla. Na místě wěcy předpowěděných / mohlo by
 před přím Wody přigato býti něco mžky Lešos
 ticové / aneb trochu Terpentyny. Když pať chceme
 aby hned vpřím do Střew šla / jako w žení / a w
 giných počistěných / tehdy dáwana býwa Manna, a
 neb Med růžový obměkčugů / aneb Syrop růžo
 wý též obměkčugů / Někdy také trochu Soli do
 wody / když se naryprw píti počíná / dáwana býwa.
 Nebo wěcy předpowěděné moci swau obměkčugů
 cy / Wodu hned do Břicha vwozugů : Sůl pať mo
 cy swau kausawau draždí Střewa / aby hned Wod
 du z sebe wyhnala / a aby Woda tam ne tak dlouho
 stáwala / ažby nějaká gegů částka do Ledwů wgi
 ti mohla. Anebo ten Wečer před tím než se Woda
 pije / zvláště pať Slegmatyckým dáwagů se pillu
 le Wastyrówé / gedna nebo dvě / podle sylnosti neb
 mocnosti nemocné / a tak Woda snadněgů do střew
 sstaupí. Šlanhost pať času w kterémžby se
 Woda hogitedlná píti měla / na wětšým díle do
 desíti nebo dwanácti dnů se vkládá. Ale toho se
 tak tuze a neproměnitelně nezachowává / než syly
 pigůcyho / a welikosti neduhu střecí se w tom má /
 nebo y delšy y kratšy ten čas býti může / A wšak

Žily sladké
 wěcy k sobě
 přitahugů.

Které wěcy
 Wodu do
 Střew vs
 wozugů.

III.
 Jak dlouho
 Woda pořád
 píti se má.

na ywŕce dwanaŕce dnŕ kŕ pitŕ vloženo býwá.

V. Jak se nemo-
cný w strawě
chowati má. **I** K zpráwě pak při chowánj se w strawě tyto wěcy
nálezegŕ: Ať pige w mŕstě od wětrŕ vzdáleném/ ne
pod Nebem anebo na powětrŕ/ než pod Střechau.
Nebo Wody welikau páru z sebe wydáwagŕ/ pročes
wlhŕosti snadně se rozpauŕstegŕ a tekau: Pot sám
od sebe se wyrážŕ. Kterýmžto wěcem od powětrŕ
nebo od Wětrŕ snadněby mohlo překáženo býti/ to
likěž y nečitedlné pár strze kŕži wycházenŕ/ zastawe
no býti by mohlo. A wŕŕak newzdychŕ w Swětnicy
zawŕŕni býti magŕ/ než doŕti gest když pigŕ/ aby se
od nezpŕsobného powětrŕ warowali/ a tím trochu
potu napomáhali. Ráno ať dřŕwe nepige než až
by oŕstatek poŕrmŕw wčereŕŕŕých zažit bylo. We
čere geho ať gest skrowná/ aby ten poŕrm tím dřŕ
we zažit býti mohl w žaludku/ tak aby ho tam/ když
by se Woda pŕti měla/ nic nezustáwalo/ A ať ne hned
yatkŕby ze sna proceytil pige/ sycby zbytkowé do těla
s Wodau wwezení byli/ než prwé ať gde na stolicy.
Poŕrmowě poŕrmŕw ať požíwá dobrých a zážitwých/ yako gŕŕ
gacŕ. mladá Kuřata/ Maso Telecŕ/ Kozelčŕ/ Skopo
wé/ Wayce/ a k těm podobné wěcy. Oběd ať gest
Oběd. hogněgŕŕŕ/ ať gŕ Maso dobré/ yako Koroptwy/
Kwŕčaly/ Bazanty/ a to w hognosti. Wečŕr ať gŕ
Wečŕŕ. co mŕž nayméně/ a ať na samých Waycých mŕkých/
aneb na dobrých Poléwŕkách doŕti má. Nebo žialu
dek/ ráno/ když má Wodu přigŕmati/ má býti hned
Sen polednŕ na proŕto prázdny. Sna polednŕho ať se waruge/
pigjčŕm wo- nebo Páry wodnaté wŕstupugŕ do hlavy/ a nemo
du ŕŕodliwŕ hŕce rozraženy neb rozprŕleny býti/ vrážegŕ Mlozŕ/
A tolikěž ŕr z spánŕ Woda se zadržuge. Množŕ přŕ
kladowé mohliby vŕkážani býti toho/ že některŕ/ spŕ

ce o Poledni mrtvých gsů nalezení. Protož we Wla-
ssých Cyzozemcy od Obywatelůw býwagů napomí-
nání / a Smrti se jim pohrůžka činí / aby we dne
nespali. Pohnutí aneb práce ať negsau násylné :
testnosti myslí ať se vystřihagů / též hněwu / Kterýž
gest mnohým Zymnicy zpusobil : nic ať nečtau ani
přemyslugů na něco / než ať gsau weseli : od Owo-
cy a od mlyčných wěcy ať se zdržugů / A w tō ani Lē-
kaři / žádnému pochlebowati nemagů. **I** Poně-

Práce.

wadž pať toho času když se Woda pige některé pří-
padnosti přicházegů / buďto z neporádného chowá-
ní w strawě / anebo od mdloby těla k nemocem nás-
chylného pocházegůcy / za užitečné býti se soudí / ať
by o nich na tomto místě powědúno bylo / tak aby y
w nepřítomnosti Lékaře ti Který wodu pigj / wstřě-
jí wycházeti / a ge napraviti mohli. Gest pať
těch případností w počtu sedm / totiž weywratek
neb dáwení / zadržení Wody / Sen násylný / bdění
noční / páliwost moče / ztrnutí Leytek aneb Křeč /
a vstání nebo zemdlení yakěsy. Co se weywrat-
ku dotýče / gestli že hned po přigetí Wody přigde /
žádného w tō nebezpečenstwů není se potřebí stra-
chovati / nýbrž s wděčností přigat býti má / Nebo
z žialudka flegmu hustau / Kterážby syc průchodu
Wody na překážce byla / wywodů / a nemocnému gě
užitečný. Sáwilliby se pať opět druhého dne / giž
se s tím déle prodléwati nemá / než Klister obecný
dán mu býti má / w kterémžby hiera a Soli mnoho
bylo / Kterýžto yakž z něho wen zase wýgde / ať wypí-
ge okolo čtyř Rosfůkuow wody / a ať se wsadů baň-
ka sseroká na žialudek / a nechť opět wypíge čtyry
Rosfůky / gestliže ty zachowá dobře gest. Třetího

VI.

Neduhové
Který w pití
wody přichá-
zegů.

O Weywrat-
ku.

Částka Druhá.

dne ať opět Blister přigme / wssak Baňky přisadí
 nenů potřebů / a Woda ať mu se píti dá / gestliže gi
 wrátů / tehdy přestati / a wůce mu gi dáwati se nes
 má : pakli gi zachowá / tehdy ať gi předse píše.
 Gestližeby se w ssestů / sedmů / anebo dewátů den dá
 wůl / nic na tom nezáležů / gednom aby té Wody tak
 mnoho zase wypil / yáť mnoho gi wrátil / lečby se to
 od zkazené mocy žaludka přihodilo / Nebo w té př
 hodě naprosto od pitů Wody přestati se má. W
 da budeli zadržána / tak aby ani skrze stolice / ani sk
 ze moč pocenů a skrze dáwenů nic gi newyšlo / by
 pak prwnůho dne y bezseřkody bylo / wssak posled
 nřssůch dnuow / wsseliyáká pilnost aby wyweden
 byla / přičiniti se má. Totiž gestliže newygde / tehdy
 saudit se má / kdeby Wody množstwů wřzelo / neb se
 zadržowalo / w Střewáchli / čili w okolků těla / to
 gest w žilách wseho těla. Z těžkosti Břicha / taze
 nů / nadýmání / braukání w něm / a z gedné strany
 na druhau se přelůwání / snadně se poznati můž / že
 gest w Střewách zástawa pro flowatau a lepšau
 Slegmu / kteráz swým zacpáním w překážce gest / a
 by nic wygřeti nemohlo / pakli těch wřců nenů / dá
 mysl gest / že se w žilách Woda zbůrá a zadržuge.
 Střewa pak takto naprawena budau : Gestliže se
 prwnůho dne Woda zadržů / hned mu Blister dey
 wody Teplicné s žierau a Medem růžowým. Moc
 nřssů bude z zwařenů listu Chebďowého / a z Lůstů
 Tykwice střůkawé / do kteréhož ať se přidá hiera pro
 stá / aneb Diacolocynthis, s Olegem Rmenowým / a ať
 nemocný to přigme w klisteru. Gestliže nřyáká část
 ka té wody wygde (yáť se bez pochyby stane) nechť
 obědwá / a potom ať odpočine. Wečer ať opět ten

24
 O zadržení
 Wody.

Po čem se po
 znati má kde
 se Woda za
 držuge.

Woda čím z
 Střew wy
 wedena býti
 má.

žj Blister přigme / a tak na druhý den ráno / dokudž
y wsecka woda wyprázdňna nebyla. Budeli pak
první Blisterem woda wywedena / nemá gich wo-
e přigymati. Nebo ti kteráž žrenj měli / často krát
a geden den byli zhogeni / když přigawsse prvního
ne Blister / na druhý den slané Wody hognost pili.
Ta druhý den (po Blisteru) at pige Wodu / a gest
že y tehdaž zadržána bude / tehdy at gi wywede způ-
sbem giž ukázaným / a potom at přestane od pitj /
Tež at pilnost má aby Lékařstwjmí náležitými / za-
pánj otevířno bylo / a aby z žialudka a z Střew
legma hustá / kteráž na překážce byla / že woda wy-
házeť nemohla / setřána byla. A gestliže potom pijti
hee Wodu / at do prvních Koffiůk Soli wro-
e / kteráž rjždka u věčinj a setrauc Materj / po dru-
mém připrawenj / wodu prospěšně wywede. Gest
že se pak Woda w okolkú těla shromáždj / první
o dne nic dělati / a žádného Blisteru dáwati se ne-
ná / než večer / hodinu nebo půl před Wečeřj / at přig-
me j. scrup: pillularum Alefaginarum, vel mastícinarum,
el de tribus. Na druhý den gestliže se opět zadržj /
ossecka u mocj a snažnostj wywesti se má / neb se gest
báwati wodnotedlnosti / a nasty dne wsecko tělo / a
wlastě gestliže gest Woda přirozenj neb mocj stus-
dené. Pocenj by tuto w suché Lázní dobré bylo / ale
je nespěšně wywodj / a tuto mnoho na rychlosti zá-
ežj: skrze moč také nesnadně bude mocj Woda wy-
wedena býti: protož wtažena býti má Woda do
Střew / yakožto do mýst šyršých a prostranně-
šých. Protož wezmí pillularum Alefaginarum scrup: j.
mýžky tykvice střikawé řečené cucumeres Asiniui, wy-
borné grana ů. day to hodinu před Wečeřj / neb wel-

Woda yaf se
z žjł wywo-
zowati má?

3.
Sen hluboký

Lékařství
proti Snu.

4.
Bdění noční

Bdění noční
yať má hoga
no býti z

mimo jiné Wodu wywede: kterúz kdyz wyprázdni se
potom od pití gij se zdržug. Přichází také ča
sto na ty kteříž Wodu pítí Sen hluboký / od pá
wodných do hlavy se kaurjých / kteréž tam se shu
sse a wystydse / naplnugj tím dymem Mozk / a wssc
ty geho průchody zacpawagj. Proti tomu Léka
řství toto býti má / aby tehdáž kdyz pije / přikr
hlavu Karkulj neb Čepicj z plátna lněného / dwog
násobný neb čtvernásobný. Z čehož ten vžitek má
bude / že páry w pití w hůru zdwížené / kdyz se hla
wa zahřeje / také se zahřejú / a průduchové hlavy
se orewra a tak porwzbuzen býwá / aby kdyz se pá
ram wodným tam wstupowati zabránú / wlhkosti
šrže pocenú snadněgú rozraženy / aneb různó rozprý
leny byly. Nebudeli na tom dosti / nechť nosý w ruk
Kautu zelenau / neb suchau / aneb strog bobrowý / a
tomu ať často wonú. Též sobě muo je dáti Lopatky
drbati / aby od hlavy wlhkosti gnam odwrácen
byly / Aneb na místě drbání / mohau Banť suchou
tří neb čtyry na Lopatky wsazeny býti / A tak wlhko
sti odwedeny budau od hlavy / a Snu se přičina o
degme. Odporným neuhem trápení býwag
ti / kteříž z přirozený magú hlavy horkau a suchau
a zwlášť gestliže pítí wody Syrnaté / Nebo ti bdi
ním nočním náramným trápení býwagj / tak
mnoho Nocj nespj. Tuto nevmělú Lékaři vroc
stě magú k Opium / A yať mnoho my šrže pítí Wo
Tělo zahřeti vsylugeme / tak mnoho anebo wjcc on
šrže dáwanú Lékařství z Opium přistrogených / g
wystuzugj. Gistě w podezřenú má nám býti Opium
do žiwota přigjmání. Lépeby bylo zanechagc p
lulj z Psýho Jazyku / Bylury tak řečené / mazati hla

vu Olegem Řážovým Omšřacynovým / aneb Oles-
jem Siolovým wodau Locykowau / k něž gest pře-
šano trochu Apichu / častokrát obmytým neb vyči-
štěným / Tědy samý Oleg Mandlowý k tomu gest
ostatečný. Gestliže pak vždy k Lékařství z O-
pium strogeným vtěcy se musíme / tehdy gich vjíjwa-
i saudijm w natýránj neb mazánj : yako aby čelo /
idowiny / a konec nosu / mastj Topolowau / s kte-
auzby trochu Saffranu a olege z worěchu Mustá-
owěho smjsseno bylo namazan byl / ostřetu hlavy
pokogem zanechagjce. Zewně mohau se přiklá-
aci Lékařství z Opium strogená / a zvláště kdyby
worčegssjmi Lékařstvími oprawena byla / Těz aby
o života přigjmaná byla w této příhodě / napro-
to k tomu neradjm / poněwadž tento neduh gínými
ehčegssjmi Lékařstvími přemožen býti muože. A
adssy pitj Wod zanechati se má / nežli těmi z Opium
strogenými Lékařstvími tělo hubiti. **Příhazy**
častokrát těm kterj Wody pigj / je wody skrze sto-
licy wygjeti nemohauce / do Ledwí a do průchodůw
nočowých padagj / a tau přjcinau / cožkoli kde w
těle zbytkuow yakých gest y dosti ostrých / kterjž po-
tom moč kausawý / pálcíwý a welmi těžký činj / s se-
bau berau. Protož tehdáž wlhkost má se obrátiti do
Střew / což se tak způsobiti může / když se při počát-
ku pitj wody / do prwnjch Rossijkůw / něco toho
přidá / cožby Střewa obměkčiti mohlo / yako hieram,
aneb spetku Soli / kterýmižto wěcmi Střewa gsauc
rozbrážděna / aby netoliko wyhnala to co w sobě zdr-
žugj / ale aby také k sobě z Ledwí rjžděau a ostrau
wlhkost přitáhla. Ta práce gestliže bude daremnj /
wezmi korene Lékořcowěho / Slězu / přesličky / Al-

Lékařství z
Opium stro-
gených yaf
má vjíjwano
býti.

5.
Pálíwoft mo-
že odkud přj-
čazý.

Pálíwoft mo-
že yaf hogen-
na býti má.

chee/ Sioly/ a podobných věcí/ ty zvař a day pít
zkusné pak a gisté gest Lékařství woda z Kwet
a z nových lusků Bobových/ distyllovaná/ které
ať se dáwa VI. unc: s Syropem lékařovým/ ane
makovým/ tři neb čtyry hodiny před Obědem neb
Večeří/ po dwa/ tři/ neb čtyry dni. Aniz na tom co
záleží/ před pitímli čili po pití wody dánaby byla
Gestliže po tom lépe nebude / pití Wody zanecháno
býti má. O Řeči praweno gest/ že také na ty/ kte

Řeč w pití říj Wodu pigů přicházíwa. Přitom sferiti se má
přicházející. welikau boleť činí/ a častoli se nawracuge: čili
říjoka přichází/ a s newelikú bolestí pomíjg. Gest
liže často a hrubě trápí/ užívání Wody má zane
cháno býti: Nebo kdyz woda šrze Strěwa prochá
zí/ nřaká gegí částka proniká až Mázdrám neb
Plénkám okolo kosti Swatě/ totiž té kteréž gest po
Páteřem hřbetním nad zadkem (odkudž nerwo
welicy/ nohám hezbání dáwa gící puowod swow
magí) a tak dolů teče šrze nerwo / a od gegich stu
denosti také ochlazená býwa/ a w klowarost a Sleg
mu hustau se obracuge / a bylby strach Řeče vsta
wícího / a zdřewění níj neb vstydnutí nerwo
tak žeby Nohy nikdy ztaženy býti nemohli / Pro to
radšy pití Wody má zanecháno býti. Gestli že pa

Řeč ten yaf Řeč není weliký / dey mu Blister ostrý z zwařem
se hogiti má. Chebdí / Tykvice střikawé hieri prosté / a diacolo
cynthidos. Anebo wezmi Moče/ Malwazý/ a waře
ného Mstu/ w gednosteyné waze / anebo Medu kte
rýž se z Polska aneb z Rus přiwází / a dáwa mýšle
Blisteru. Nohy se mýti magí w wodě Lazňowé
w kteréž wařiti se mohau bylíný k tomu přislušegí
cí/ aby se průduchowé otewřeli/ Potom se nohy na

mazati magij olegem Rautowým / Bobkowým / En-
forbiowým / kterýmž také něco Syry třené může
přimýšleno býti. Gestli Řeč špatný / ať od pití
Wody nepřestává / a ať klisterování častého vjí-
vá : pakli gest veliký / ať toho zanechá. **Clay**
poslednější nemoc gest Mdloba aneb Síly potra-
cení / anobrž oslavenost yakásy / kteráž pochází ob
mdloby žíaludka / kterýž mage na práci wěc sobě ne
libau / chradne / a proto že gey ta práce mrzý / mdlý a
vstává. Tuto se také pití Wody za den nebo za
dwa zanechati má / ažby se žíaludek napravil / Ačťo-
li pak to není s vžitkem pijícího : wssak nic mé-
ně když potřebý gest musý se to učiniti / nebo syc pře-
slaby na něj mdloba veliká / kterážby ne tak snadně
naprawena býti mohla. Anobrž musý se někdy přes
den toliko pít dáwati / aby sýla žíaludka porušená
nebyla. A wssak ne hned k tomu přistúpeno býti / než
wsselých wěc prvé zkusiti se má / Neb to nebý-
vá Nemocnému vžitčné / ale někdy práwa svého
vstaupiti musíme / když žíaludek toho potřebuge.
Pití když se wykoná / Lékaři wůbec se na tom sháse-
jí / že tím Auduom přes kteréž gest Woda tekla neb
přecházela / síly nějaké wděleno / a moc ta kteráž w
Wodě byla / dána gest / tak že za čtyřiceti dnů pot-
pořád zběhlých / dobrý z nich učiněné / a pomocy
nemalé pocházejí / kteréž tehdaž když Woda pita
byla zregné nebyly. Protož Ruffa Lékaře starého a
znameníte^o smysl o té wěci za pravý držán býti má.
Těž y to znáti slusý že mnozí tuhé Nemocy magij
toho času když hogeni byli / žádného prospěchu z to-
ho neměli / když pak zanecháni byli / tehdy že ozdra-
wěti / Proto že prvé od Lékařow dobře a pořádně

7.
Mdloba w
pití vody př-
cházecí.

Yak se hogiti
má.

Pití když se
wykoná / ya-
ký z toho vži-
tek nemocné-
mu přichází.

hogent! bywse / potom wtešsý sýly proti tomu nebu
 hu dosáhli a nabyli / bywse prvé od Lékařství z
 mblení a ztrápení. Protož přirození obpočinutí
 mjeti má / kteréz widíme že mnohými pomocmi z
 mbleno / obpočinutím pak občerstweno býwá: to
 líkéž je lidé ztrápení od přigýmání léků obpočin
 wagijce / nemocy přemáhají. A tak z pití Wody /
 Nemoční nechť velikého posylání neočekawají /
 Nebo mnozí / o kterýchž zdrawí již pochybeno bý
 wá / na Lékaře y na Wodu / že jim nic nespomohli
 naříkajíce / z Teplie se nawracují: wssak po něce
 ré Tledeli vžitek / přičinaw mocy od Wody proslé /
 w Audech zdrawých zanechané / ceztí. Wsseck o teha
 dy činně býti má / cožby tu sílu w Audech zachowa
 walo / Což se dřege ne šrže Lékařství / ale šrže pilné
 a pořádné pořmuow / nápoгуow / a giných věcy k
 tomu náležitých vžívání. Pořmuow ať vžívá
 dobrá dužnost dáwagijcůch / a zážiwých / wssak ať
 nepřijlís málo / ani přijlís mnoho gí. Mysl ať gest
 weselá / hodoování štrwošné / s kratochwilnými
 věcmi ať se obírá / A po těch čtyřideti dní / ať se ob
 obcowání žínšého / co může nawrójce zdržuge / aby
 tím gsa zemdlen / sýly neb mocy od wody zanechané /
 nepozbyl. Tělem y myslí ať práci webe / powětrí
 mhlawého a studeného / též y wětru ať se waruge /
 tak aby w těch věcech něco proti zprávám již po
 wědáným nečinil. Až potud o pití Wod ho
 gitedlných.

Pití když se
 wykoná / co
 dále činěno
 býti má.

W Aoptí se w Wodách Hogi-
 tedlných.

Kapitola Pátá.

Je pak Mytj od Starodáwna
 velmi obyčegné bývalo / na hoře porvě
 důjno gest / Neb y Homerus x. Iliad: o tom
 pýsse / že Spehéri když se z Troge na
 wrátili / vstavše na cestě / pot wodau Mořskau ob
 myli / a tělo občerstvili / a potom Olegem se nama
 zavšše / večereli. Též Athenæus lib: j. dīpnosophist: důj /
 že Řekové w Wálce Troyánské wěděli *λάρφα είναι
 άκη τωνών πανγία*, to gest / že Mytj wsseliyáť mđlobu
 a vstání hogij / Nebo wodau Mořskau / kteráz gest
 nerwám velmi prospěšná / mđlobu neb vstálost od
 gijmali: sedáwali pak w Wannách neb Korytech z
 Kamene neb z dřeva wydlabaných / potom pro su
 chost a drsnatost / gestliže se yaká na kůži neb Audech
 od Wody wdělala / Olegi neb Mastmi drahými / a
 zwlaště z Spýřynardu Indyckého (a ne z nasseho
 obecného kterýž gest částka Lawendule) včinými
 se mazáwali. Máme také příklad o masti Nardos
 wé na Flohy Spasitele nasseho wylité / w Swatých
 Ewangelistáw. Wssak zapowýdáno bývalo (tak
 weliká péče o zdrawij a wěť mladý tehdaž byla) tñ
 kterijžby pod čeyry a dwadceť Leth mladšy byli /
 mýti w Wodě studené. Protož Galenus i. Salubrium,
 na Němce a Celty se popauzý / kterijž / (yakž toho y
 Strabo lib: 5. Geogr: došwědčuje) chřegijce o pocti
 wosti swých Manželeť wyzwěděti / děti malé hned
 yakž narozeny byly / do Řymu řeky / yakožto mřtírelé
 Cyzoložřwa / wmiřeali / kteréž / gestliže nepoctiwě z
 plozeny byly / w hlubinách geho se zropily : gestliže
 pak řádně a poctiwě se zrodily / tehdy ge ta Řeřa /

Mytj také za
 starodáwna
 obyčegné.

Mytj mđlob
 bu odgýmá.

Němcy stať
 yak poctiwost
 Manželeť
 swých prus
 bowali.

yaťoby o poctivosti Rodiček gegích wysvědčowa-
la/ tichým toľem do rukau Matek gegích/ s bázní
na ně očekávajících/ donáßela. Za středně-
ssyho starého věku zdravým lidem každodenní my-
tí případné bylo: Potom pak když rozkoßsem vzda-
pustěna gest/ a obzerství nás roßecky sobě podma-
nilo/ a Nemocy se rozmnožily/ giž mytí y k nemoc-
ným gest přeneseno. A poněwadž Korové Wody/
pro hogitedlní moc/mocněgssy a sylněgssy nežli pro-
sté/ býti spatřili/ lidé roßelivakými Vleduby ztrape-
né w Wodách Tepličných myti počali/ a z nich yaťo-
něřaké obecné Lěkařství/ proti roßedněm Vledu-
hům učinili. Ačkoli pak mytí Tepličná gsau bez-
pečná/ yaťby gič koli užíváno bylo: roßak ne po-
dlé svého slepého a nesmyslného zámyslu/ bezeroße-
ho saudu a rozumu/ zvláßť rozumněgssy paußetěti
se do nich magů: než pilně ať rozvažugů ty věci o-
kterýchž se w této Kapitole naučení dává. Toho
když porážij a to vystihnau/ potom ať o zdravij a
těch vžitých/ kterijž z užívání Teplie pocházejij/
naděgi gístau magů. Mnohé tehdy věci w přede-
ßlé Kapitole oynámené/ pro společnau příjbužnoßť
sem wzaty a přeneseny býti mohau. Nebo o vžit-
cých kterej mytí lidem přináßy/ naxprvé praweno
býti má. Druhé kterým Audám to mytí pro spěßné
gest. Třetij bezeroßeholi rozdílu/ roßelivaké Wody
k mytí gsau příhodné: čili některé z nich nepřipad-
né a nepřihodné. Čtwrté naučení se dáti má/ co
byti kterij se myti magů činiti mēli/ před mytím/ w
mytí/ a po mytí/ to gest/ co se má wykonati prvé
než se myti budau: co tehdaž když se mygij: a čeho
se/ když z Lázně vycházejij/ oßtřihati má. Vlapo-
sledy

Mytí se s
saudem vj-
wáno býti
má.

Summa
a pořádek té-
to Kapitoly.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Kapitola Pátá.

135

Tedy pořádek nebo počet neduhůw / kterých se tehdáž
přihoditi mohou / a hogenů gegich wyprawowati se
bude.

Mytů pak w Wodách hogitedl
ných ssest vžitekůw přinássý / wyprazdnuge / obměk
čuge / wysussuge / swlažuge / zahřívá / a ochlazuge.

Rhasis 3. lib: ad Almans: cap: 4. těmito slowy to zawřel:
Tepličné (prý) wody nerwy zahřívagij / sussý / praš

tywošť Bůžie stýragij / wětrnosti wnitřních Audůw
rozrážegij neb rozháňegij / a zlý nezpůsob těla napras

wugij. Protož Wody Syrnaté / Sanxtrowé / Alau
rowé / So: né / Witriolowé / počissugij wssého tě

la / připrawugjce wlhkosti subtylné / pod kůžij a mus
skuli shromážděné. Cjehož potwzruge Galenus .i. ad

Glauconem 9. též Paullus Aegineta, a Oribasius, s který
mž se y zkussenij stownáwá / Těb wýjdáme že těm

kterých dlaho w Wodách hogitedlných sedij / kůžie se
sbíhá a swrastuge / což znamenáwá / že giž něyaka

wlhkost hmo: ná / kteráž prwe Bůži gednostegnau /
neswastklu / hladkú a stěwělau činila / ztráwena gē /

na gegizto mýsto z hlubokosti těla že giná / yakožto
do prázdneho mýsta / přigýti musý. Widijme také

že mnozý od mytů zhubeněgij / nebo horkost ta stus
tečná otwírá průduchy neb dířky malé w kůži / skrze

kteréz nayprwe wymizegij / a yako wykurugij se sub
tylněgssý duchowé neb páry / a za nimi gdau wlhkos

sti (z kterýchž pot pocházý) z čehož potě celistwým
neb zdrawým částkám nřeco wbýwá / poněwadž zřeg

mé gest že se Audowé střegij. Kteraužto příčinau
prawij Rhasis, že y prassýwošť na kůži hogij / neb se gij

hned samé doteká / a wysussowanijm a stýranijm
wssecky lissege a ffleky shánij. Druhé gest praš

weno že Wody obměkčugij otekliny twrdé / kteréz z

5.

I.

Mytů yafé v
žitky přinássý

1.

Wody wmyš
tj počissugij

Mytjim mno
sý zhubeněgij

2.

Wody wmyš
tj obměkčugij

množství Slegmy sebrané pro studenost Audu / aneb také od zevnitřku přicházející / jako kamen stvrdlý. To na věšším díle působí Wody Prýskavičné. Které věci od studenosti stvrdnou / ty je horkostí rozpustěny bývají praví Aristoteles in Meteoris. 2. poněwadž pak tato vlhkość gest studená / shustlá stvrdlá / podobně gest / žeby zřednauti a změkčeni býti měla od horkosti Wody Teplíčné. Což mimo svědčení Aetii a Paulli, y o číře vzdychy spatřujeme / že ti kteří Kontrakt aneb Křeč / to gest zdřevění Audu magij / tak je Klabůw ani zahnauti ani skrčiti nemohau / mocí Wody / K zdrau a sýle za se přivedeni bývají. Třetí vžitek gest obecně Wody w my wsschnem Wodam / totiž je wssusugij. Dovolá se wssusugij toho gest ten: o: Poněwadž žádné Wody hogitedlné není / Kterážby od ginud přirození neb moc swatowowé přigij mala / nej od Rowow / ti pak wssučni mo wssučni gsa magij wssusugij / buďto že gsa horecý neb studený / K pravdě podobně gest / že y mytí moc má wssusugij. Cžehož y Galenus 1. Salubrium 7. doswědčuje. A ostrost nebo drsnatost Kůže s nřakau twrdostí / Kteráž z dlabého mytí pochází / tolikéž autlost neb hubenost Tela / poněwadž elastost od vlhkosti pochází / znamení dostatečné gest suchost. Cžewrtý vžitek gest swlazení / Což wssak ne zprostředkuje se rozuměti má / žeby wssučy Wody hogitedlné mo wsslazučny mýci měly / poněwadž gest powědjno že třetí vžitek nebo skutek Wody gest wssussení / tomu to čtverému (totíž swlazení) odporný. Nalézají se Wody horké / Kteréž samy od sebe swlazučny / což na hoře gest powědjno / že gsa Wody horké w Kterýchž žádné hogitedlné mocy není. Težce tomu

powoluge Galenus 6. Salubri: 9. z těchto příčin. Po
 třech Wody dosahují horkosti od Ohně podze
 mního / ten pak zázemý gest w věci k hoření pří
 hodné (buďto žeby byl Row / hořící w Wodě / aneb
 aby Woda šrze místo hořící přecházela / na tom
 se nezáleží) a z toho y hogitedlné / čímby to bylo /
 aby Woda samé toliko horkosti odtud dosahovala /
 přitom aby gednau a tanž pracý / také hogitedlné
 mocy docházeti neměla ? Gestli že gest Woda hor
 á / tehdy bude hogitedlná : gestli pak hogitedlná /
 tehdy bude wysuffowati / a neswlažowati. Wssak
 kussenij odpírati se nemuože / Ueb se nalézagij / ač z
 tůdka / Wody horké sladké / kteréz se piji mohau / a
 kterýchž se k waření gidel užívá. Což krom Plinia,
 též Galenus pravij / že se w Allianském Kragi a při Allianském wo
 Nístě Prusa takowé nacházegij. Snadby tato příj da horká.
 lina tomu přičtena býti mohla : Že w gístém a wy Wody horké
 něřeném neb vloženém místě w zemi / muože hořeti některé pro
 Row / kterýž wssak místo své konečné má / totiž že negsau hogi
 se nesmýrně daleko nerozšyřuge / A ten Row že má tedlné.
 podle sebe zemi dobrau / nezanečistěnau / kteráz ges
 fte od téhož Rowu nie nakazena není / a od něho
 žádné mocy hogitedlné gest nepřigala. (Uebo Row
 hořící nemá té mocy aby bez míry a konce / své wa
 tinky provozowal / a tolikéž země moc odpíragij
 má.) Wssak pro blízkost / a gich společné dotýkání
 že samé toliko horkosti / země od Rowu gest nabyla.
 Lečbychom tomu powoliti nechceli / aby se horkost
 od mocy hogitedlné oddělit mohla / syc na překážce
 nie není / aby z této čisté země Woda preyssteti se nes
 mohla / kterážby od též země horkost swau přigijma
 la / by pak jiné mocy hogitedlné neměla. Též (příj

Druhá příd-
čina.

čina toho může býti tato) Starší wssyční w tom
srownawagij / že Wody netoliko zapáchagij tau ze
mij' w kteréz jako w lůně Mateřiném chowány bý
wagij / ale také že učiněny býwagij takové / yaká gest
ta země skrze kterou tekau / aneb yaká gest mizka tčd
Bylin' mimo kteréz bžij. Protož ačkoli s počátku
byly hogitedlné / wssak že tu moc / tekauc přes mizst
dobrá / potratiti mohly / zachowawsse toliko hor
kost / kteráž oddělena býti / y zůstatí muože / by pal
moc hogitedlná newžbyčy s nīj spogena byla. Sy
tomu odeprījti se nikoli nemuože / aby Woda zem
swau vlastnīj nezapáchala. Nebo rovně jako př
Owotcůch mizky / buď winná aneb giných zrostlin
wssyčy Zemij z kteréz mizku magij / aneb těmi w
mi kteréz se při Kořenu držij / páchnau : tak také ž
Wody od Rowau se wyprýssciugijcy / Rowau w
ni mizci budau / odeprījti tomu nemuožeme. Gsa
tehdy takové Wody / kteréz ten předřčený čwrtý
včineč puosobij / totiž že swlazugij / ačkoli z řůdká
od nemnohých wjdané / gichž wjzwagij Hečici, to
gest wyschlij a sauchotiwij / z nichž že zase tlušťnau
zřegmé gest. Jako gsa w Wlassých w Města Lu
ky / Lázeň S^o Jana / a Willensté. A poněwadž na
ssy Petrowské wody k waření poekmuow se wjzwá
stad také nřyakauc moc swlazugijcy má / Ač y Syra
w nīj gest / ale ta wařením hned wymizý. Tepli
ce pak že zahřjwagij nikdá žádný o tom nepochybo
wal / neb to hned na oko zřegmé gest / že gsauce samy
od sebe horké / též y zhřjwané / zahřjwagij. Z čehož
na mnohé kterijž se w nich mygij / žijž nřevhasředla
Wody wmyz ná / horkost / bděnj / přicházýwá. Že pak Wody
tj ochlazugij, hogitedlné gsa / kteréz také ochlazugij / (jako nasse

Petrowská
Woda moc
swlazugijcy
má.

5.
Wody w my
tj zahřjwagi

6.
Wody wmyz
tj ochlazugij.

Kyselá Třezbenická / neb Witrowanská / a Bochořská /
používají hlínu červenou a Alaun v sobě mají / a
sítad v Petrovské pro Gyps / býti by mohly / gest to
obhlédáno v giných Braginách / kdež se nacházejí
Wody wolowinné a železné / kterýchž se v potracení
Plodu / v zymnicích vstavičných / v horkosti Ja-
ter a Ledví / s prospěchem užívá / tak že se o tom
dále pochybovati nemůže. Že pak některý obšyr
něgů účinky Wod hogitedlných vypisují / totiž že
by proměňovaly / rozrážely / posylowaly / otvíraly /
svíraly / zajiňování působily / a moci vyhánějícy
posylňowaly : wssak ty věci wssack w ssesti již po-
wěděných užitečných se zdržují / k kterýmž jako k Su-
morným Artykulům přičteny býti mohou / o čemž
pro krátkost tuto mluvíti není potřebí.

Kterýmby pak Audům mytí v Wodách hogi-
tedlných prospěšné bylo / za druhý Artykul této Ka-
pitoly položeno gest. Což nahore o pití Wod hogi-
tedlných powěděno gest / to též v tuto práwenou bu-
de / totiž / že mytí gest prospěšné wssackým Audům
kterýchž se Woda dotýkati může / buďto sama anebo
skrze nějaký prostředek : Jako gsú vsta žaludková /
žaludek / Játra / Slezyna / Střeva / Ledví / Měs-
chý / Matka / Cizankové / a Summa wssacko tělo /
kteréž se woda ssmočíti může / Wssak s tau weymina-
kau bude prospěšné / gestliže neledayaks / než podle
spráw kteréž níže položeny budou / w mytí chowati
se kdo bude.

Wssackýli pak Wody k mytí
gsau přijhodné ? Odpovídá se tak / že w tom záda-
ně téměř wýminky není / lečby se gístoť wědělo / že
by w nich nějaké gedowaté páry byly / Kterýchž po-
něwadž se wssacki živočichové wstříhají / wssack

S ij

II.

Kterým Audům mytí
prospěšné gest

III.

Wssackýli wo-
dy k mytí gsú
přijhodné.

Člověk rozumem gsa obdařen / sám od sebe / by pat
napomenut nebyl / mělby se od nich zdržovati.

W pití Wod hogitedlných gínat se dize / Edež se
Wolowinné / Gypsové / a kteréz Antimonium, Arseni-
cum w sobě magij / pití zapowídagij : Ale tuto w
mytí také y z těch některé / vžitel névaky přinásejij /
a ne samy toliko ty kteréz Alaun / Syru a podobné
wěcy w sobě zdržujij. Nebo wolowinné Wody
schwalugij se proti Malomocenství : Gypsoých
a Mramorových w potracení Plodu / a příjlišném
Arwotoku Měsícném se užívá. J Ten

III.
Čeho se sse-
titi má před
mytím / w my-
tí / po mytí.

Před mytím
čeho se sseti-
ti má.

Wody pro-
spěšnost.

Poslussen-
ství nemoce-
ného.

Wit nemoce-
ného.

tehdy který se mytí má dolepaných wěcy at posau-
dij : Naysprwé / yaká gest Nemoc kterúžby tím mys-
tím zahnati chtěl / to gest / aby po wseckých příj-
nách / zpuosob té nemocy w známosti měl. Druhé /
mytí gestli té Nemocy vžitečné / a w kterých Wo-
dách gí prospěšné. Čehož se z wypsání Wod Mo-
rawských / kteréz se dole gmenowati budau / dočte /
Edež také doloženo bude / které Nemocy ty Wody v-
zdrawugij. Nebo ne wsecky wody proti wsechním
Nemocem dobré gsau / než Wody některé gsau než
kterým gistým a obzvolášením Nemocem přivlast-
něny / sycebychom gednoho (yakž říkagij) Kopyta k
ssytij wsech střewicůw užívati. Třetí sanditi se
má poslussenství nemocného / totiž má rozsazeno
býti tělo nemocné / budeli zpráw a naučení Lékař-
ských poslauchati čili nebude / Nebo powolnost Nes-
mocného k zdrawí mnoho napomáhá. Tuto se
také patřiti má na wěť nemocného. Pacholata tě-
ce mohau snáseti mytí w Wodách hogitedlných /
pro slabost / měkost a řídkost těla. Z kterého přiče-
ny také Galenus Dryáku gini užívati zapowída.

Kapitola Pátá.

143

A pro tu příčinu / yatež nahore powědúno gí / dwad-
ceti a čtyř Leth mladšým / myti se w Wodě studené
bráněno býwalo : ale Wody hogitedlné gesset mno-
hem wěssy moc prowozugů neb působů / nežli pro-
sté studené. To též gest při pohlawů ženském / ktes Pohlavů.
rež s těžkostů Lázně sylné snáseti mohau / a nemohau
w nich tak dlouho trwati / pro příčinu předře-
šené / a rychle zemdleny býwagů pro pohnutů wls-
kostů / protož se w tom opatrně činiti má. Přiroze-
nů horká a wihká těžce sněsti mohau mytů Teplíc-
řých / nebo duchowé se přelís zahřůwagů / a že mno-
ho krowe wraucy magů / snadně se rozpalugů. Též y
w tom opatrnosti weliké gest potřebů / když geden
Aud hogiti chceme / abychom druhému newškodili.
Čas také s pilnostů k tomu wywolen býti má. Čas Roční.
Časowé w Roce naystudeněssy / tolikéz y hodiny Čas denný.
we dne / pro nepřítomnost Slunce / studené / negsau
k mytů příhodné / než potřebů gest / aby we wšem
nůrnost byla. Z časůw ročních Podletů celé / pos-
látek Podzymku / a konec Letha / příhodnů gsau :
Z denných pak časůw / ten když Slunce nad zemí wy-
jde / aneb ten pokud gesset pod zemí nezagde / pří-
hodnů gest / a ne ten když Slunce gíž naywěsse nad
zemí stogů. Můžeme také Wod ochlazugůcých w-
sagati w psy dni / kdej nic na tom nezáležů w skute-
culi gsau horké neb wlažné / čili studené. Neb se tuto
k tomu cýli směřuge / aby tělo wssedko / aneb některá
částka geho ochlazená byla. Ty pak Básně o pře-
stupném Roku zawrženy býti magů / ano y ten smysl
kdej některů to gistů / že některého gistého Roku /
Wody gsau mocy swých zbawené a škodlivé : lečby
hned té zkázy gistá znamenů sparcůna byla / yako

Čas morný.

Místo k my-
tí také býti
má.Počistění v
mytí velmi
potřebné.

smrad/ ohnilost / barwa neobyčejná / aneb některé
giné mocy proměnění. Též y Morný čas mytí nic
na překážku není/ lečby se tam mnoho lidí nakaze-
ných shromáždilo/ a powětrý žeby již počátek ohni-
losti neb zkažy w sobě mělo. Některý také tomu
chtí aby w proměnění Měsíce od mytí zdržováno
se bylo. Místo kdež se myti má/ ať gest čisté a odes-
wssch nečistot wypravené / opodal od Gezer/ Lau-
žů/ a Wod stogatých / ne na větru / ne pod Nebem/
než přikryté / aby Déšť a Sněh mocy té Wody nes-
proměnil / a mygijcím se na překážce nebyli. Něk-
terý místa otevřená za lepšší býti soudí/ proto že
Slunce horké/ snáze včínky své w Wodě provozu-
ge/ a tak mocy gegich posyluge : Potom praví že w
místech přikrytých páry zawrčny býwagů/ a nemo-
hauce wen vycházeť/ nemocným škodí. Ale ti kte-
ří tak smyslí/ nechť posoudí toho že yať snad mno-
ho vžitku od Slunce Wody dosáhnu / tak mnoho
a wíce od větru/ mrazu/ deště a přehvalů gin v-
skozeno bude. Tolikéž gestliže w mytí paprskowé
sluneční na hlavu vdeť / a k tomu Lázeň gest hor-
ká/ yakého magů z toho vžitku očekáwati/ zwlaště
ti kteří Může mdlý magů? Gistě wětšý škody než
vžitku. Mohau stíny té Lázně býti sewssch stran
otevřené/ aby powětrý sem y tam procházeť/ a pá-
ry wen vycházeť mohly / tak aby takových míst
pod Nebem nepřikrytých strogiti potřebů nebylo.
Tuto pak počistění a to částého / podle způsobu a
potřeby té Nemocy / ano gestě y wětšého než teh-
dáž/ kdyžby Woda pita býti měla / weliká gest po-
třeba. W předešlé Kapitole oznámeno gi že Wo-
dy Solné a Sanytrowé w slusné mjrnosti píté/ bře-
cho

cho obměkčugij / a to dosti welice a že wywodij w h
 kosti flegmatycké / Cholerycké černé / a barew rozlič
 ných: protož je Sedlácy / Kterijž při takových Tes
 plicech bydelej / častokrát / nepřigawisse před tím
 žádného Počistění / bezestody / anobrž s welikým
 vžitkem / plným hrdlem gi pítij / a po ten Rož zdrá
 wi gsau.

Alkoli pak powědijno gest / že takowá
 mytí wyprazdnugij tčdte w hko sti: wssat těch w
 cy kteréž husté a hluboko w těle gsau nedo sahugij /
 než toliko což pod kóžij nalezagij / to zžiragij / ostas
 tek rozpaussřegij a rozplýwagij / a k swrchku wytas
 hugij / kdežto pro wzkost průchodůw nemohúce dá
 le proniknauti / zacpánij činij / a mnohým neduhum
 přičinu dáwagij / jako Cžlančowé dne / prass wostf.
 Spatřuge se to při těch / kteréž naplniwisse žialudek
 pokrmy / a Wijnem se přeplniwisse / w sladké Wodě se
 mygij / yaka přičinu kamenu a g ným nemocem dá
 wagij. Protož ať se počistij ged nau / podruhé / y po
 třetij gestliže gest potřebij / Calsia Electuario lenituo,
 to gest / Kasij a Lektwarij obměkčugijcy / aby zby
 towé obecnij wyprazdnění byli. Příklad: Gestli
 že gest nedostatek w prsech / Játrách / w Ledwě as
 neb w Měchýři / ať se wyprazdnij břicho Kasij ffis
 stuli / aneb podobným Lektarstwijm : Pakli gest w
 Slezyně / prospěšná gest Lektwar obměkčugijcy / a
 neb Dialena : pakli w žialudku vžijway Diacatholicon
 aneb hiera picra : Gestli prass wý / ať přigijmá Calsij,
 nebo Syrowátku. Gestliže mu krew teče / aneb w h
 kosti Cholerycké / ať vžijwá Rhabarbarum. Naypro
 spěšněgssy pak gest času Jarního Syrowátka Ro
 zý / w kteréžby wařeny byly Byliny a Kořenij tehdaž
 se wen pučijcy / a gestte mžky plnj. Příklad nechť

Počistění k
 každé nemoc
 cy obzwláste
 nj.

Syrowátka
 Rozý fu počt
 šířná vžiteč
 ná před mys
 tčm.

gest tento: Wezmi kořene Čiakankowého unc: j. Osládyče unc: 5. Kořenu Womankowého drach: ij. Byliny pak / Bukvice / Kardobenedyktu / polní Kauty / Chmelových wrstuw / Kawiasu / Starečku / zrna Wissnů mořských / glnů také Mochyně růžagů / každého coby mohl w hrsti obsáhnouti / přiday Kwětců / Bzowého / wolowého Jazyka / a Borákwého / každého coby do tří prstuw wýtí mohl / Též přiday listů Sene weschodního odwrha stopky unc: j. Agaryku w nowě do trochystůw přistrogeně unc: 5. semene Saffránu planého zlučeného unc: j. Rhabarbaru drach: ij. Sfwestek Vheršých suchých deset / a tolikéž Sůkůw suchých / Naleg na wsecko / směšyc to w hromadu / Syrowátky Rozý (kteráž wíce stýrá pro wodnatost: krawská pak gest mastnější / wssak kdyby oné nebylo / muože se této na to místo wžiti) tři Másy / Wať azby třetí částka wywřela / a nech ať sama wystydne: potom proced a tuze wytlač. Toho ať každé ráno po deset nebo dwanacte dní ať wspíge s jedyňk. Který krew mnoho magů / a obáwagů se aby od Wody přijliss rozpálení nebyli / napíjge se dwaťrát neb třikrát Syrowátky / ať paušsegů krew z jily prostřední na Loktu prawé ruky / aneb z Bazylky / tak mnoho yakž toho potřeba wšak zowati bude / neb se w tom gisté Regule wkládati nemůže / poněwadžby se to gedné každé osobě obzwlasťně činiti muselo. To kdyz wykoná / gíž se může bez strachu mýti. Nebo poněwadž gsau gíž wnitřní Audowé wycisťeni / a husté wlkosti wen wywede / ny / nepotřeba se žádného nebezpečnstwů obáwati / Anobř také kdyz se Woda hogitedlná píše / musy se někdy pocisťení wžíwati / o čemž trochu dolegů

2.
W mytí čeho
se sstěti má.

Kapitola Pátá.

147

praveno bude. Když již do Lázně gíti má/ Naya
prvé at způsob/ kteréhožby w mytí vžíwati měl/ w
známosti má. Druhé / at wozvůj přirozený Wody
yaké gest. Třetí / w který čas do Wody gíti má.
Čtvrté / yak dlouho se myti má. Páté / yakby Těs
mocy kteréž se w mytí přihazegů napraviti měl.

1.

2.

3.

4. 5.

Zpusob pak w mytí tento at se zachováwa : Ten
kterýž se myti má / at wstane ráno / Břicho wyprázda
ný / zlehky at se progde a toho považij zřihání a
nabýmání / gízi gest pokrm z žaludku do Střev
wysšel. (Herodotus Lěkař praví / že od velikých lěs
kařstvý veliké škody pochazegij / gestli žeby gich /
pokudby se gestře první zajitij / kteréž se dēge w ža
ludku nerozkonalo / vžíwano bylo) Potom at gde
do Lázně / sroleče se hlavu at přikryge Bartulij neb
Čepicý / gedno proto / aby se tím máže potil / druhé /
aby od pár zvrnitiných vstřeno mu nebylo. To
likéž gestliže který Aud těla gest nedůžiwý / kterémuž
by mytí přijhodné nebylo / ten má také prvé obra
žen a přikryt býti / nebo gestliže kterému Audu mytí
není užitečné / obyčeg gť geg obrazowati / aby se wo
da geho dočknauti / a genu své mocy vdeliti nemo
žla. Často se přihazý / že ti který magij žaludek

Lěkařstvý
před první
zajitím vží
wana / gsa
škodliwa.

Aud kterému
mytí není už
itečné má os
bražen býti.

Játra w mys
tí yak magij
obražena býti

Ledwý w my
tí yak magij
obraženy býti

mdlý a studený / mýwagij Játra horká / Protož pra
wá slabina / kdež Játra ležij / namazuje se mastij rů
žowau / aneb Olegem žiolowým / Ceratem Mirto
wým / a Mastij řečenau de tribus santalis. Gestliže gť
žaludek studený a Ledwý horké / bedra a přijhbij
hēbetowá mážij se mastij růžowau / aneb mastij žra
bijněm au genž slowe Vng: Comitissæ, aneb Māslem
nowým nesoleným / a w wodě růžowé několikrát mo
čeným / aneb Mastij ochlazugűcy Galenowau / aneb

mastí z Pleweysu neb z Gleytu přístrogenau. Též se
 příkladagů plechowé olověnný tencý prowtanů/
 aneb Ceratum diapalma. Pakli se má vžíwati Wod
 ochlazugýčých k naprawení horkosti Jater / aneb
 Zialudek w Ledwů / a obawáme se abychom Zialudku newystu-
 mytů yaf má díli / namazugem gey olegem Pelinkowým / neb Mās
 obražen býti. towým / též z Mastyrů / z Spíky wonné přístroges-
 ným / k kterýmžto olegum přiměšugeme wčoy kořens-
 né / totiz / kůru Cytrýnowau / Galgan / Prustworce.
 Též příkladáme Glasr kterýž se gmenuge z kůry chle-
 bowé / aneb Pytlíček z bylín Zialudku prospěšných
 učiněný / aby Woda Zialudku newškodila. Pytlí-
 ček pak takto se přístrogiti má : Wezmi Bylin su-
 chých / Máty / Pelyntu / Máty polní / Spíky Celo-
 tycké / kwětu Růže červené / Mayorány / Rozmary-
 nu / Bukwice / Polege / Mateřídoušky / Každé unc: j.
 kwětu Bzového / Amenowého / Rozmarynowého /
 Sticados, to gest / Plesniwcowého / Každého unc: s. se-
 mene Rmínu Laučného drach: q. Kůry Cytrýnowé
 suché / Kořene Galganowého / Prustworce / Galga-
 nu planého / Každého drach: ij. Trn Mastyrů /
 dřeva Aloës / matky Musskátové / Každého drach: j.
 skrágeg a zeluc wsecko / a wdělaj Pytlíček z barchas-
 nu býlého / a zprossýweg gey / aby Byliny newypada-
 ly. Přístrog nyměně tři takowé Pytlíčky / aneb wj-
 ce / třihranaté / tak aby od wst žaludkowých pod pro-
 sy / totiz / od důtku až do pupku dosahowal / počnau-
 s hůry od špice / aby wždy čím dolegů / tím sýrší
 byl / A když se myge ať geden ten Pytlíček na Zialu-
 dek pntau přiwáže. Když pak wen z Lázně wygde /
 ať gíný / na Cyhle rozpálené a starým Wínem skropen-
 né rozpať / a potom horký na Zialudek zase přilož /

Pytlíček na
 Zialudek.

několikrát to opětuje / aby Woda / gestli žeby Pye-
 tliček pronikla / aneb pod něj se dostala / Zialudek
 neškodila / A tak tím způsobem ať se Zialudek na-
 praví. A to se činiti má nejvíce při vodách Sy-
 natých / kteréz Zialudek velmi pokazuje. Když
 ten Pyetliček přiloží / ať do Wanny neb do vody spě-
 šně nastoupí / než zlehky ať se tam pausť / naye-
 prvé ať smočí nohy / potom hnáty / a potom poma-
 lu vsačí tělo. Těb se přihází jakož v studené ta-
 y v horké Wodě / je také ztrnutí z počátku na ty-
 přichází / který rychle do Wody vsačí. Z čehož
 tato škoda bývá / že se sřazují a sřazují dírky po-
 tové v kůži / odkud zatvrdnutí neb zacpaní / a zya-
 mnice každodenní někdy pochází / a zvláště v tě-
 lých zanečistěných. Též ať pilnost má / aby Woda
 nebyla sem y tam hebaná a klacená / Když v ní se-
 dí / nebby větší trnutí včítla / A kdyžby Woda
 zkalena byla / víceby se páry vzdvihowaly kteréz
 by hlavě škodily. A ačkoli často gest připomínáno
 že y Starí v Wodách plavali a koupali se /
 vsačí se to rozuměti má o Wodách v skutku stude-
 ných. Potom kdo chce geben toliko Adu woda
 smáčovati / jako Zialudek / ten ať vody z výso-
 kých nepausť / nebby z toho pára velká po-
 cházela / a bolest hlavy by způsobila / než ať Wodu
 lige po trubičce na Adu nedůživý. Když již čas k
 tomu vyměřený v wodě vysedí a wen výgde / ať se
 dobře vtře / a proti větru neb powětrí ať se zakryje
 a do Láže se položí / a tak za hodinu ať se potí / dobře
 gsa státi přikryt : gestliže pak mdlobu na sobě cítit
 bude / ať pospí / a potom setra pot / ať se obleče a O-
 běd přigme. Po Obědě ať nikoli nespí. Po sřesti neb

Yak do wody
 nemocný sed-
 nauti má.

Rychle do wo-
 dy vsačowa-
 ti není dobře.

Woda w my-
tí má vždy-
cky horká bý-
ti.

Woda w my-
tí má čista
býti.

po sedmi hodinách po Obědě / at zase gde do Lázně /
když se ná je již Zlůdek prázdný gest / Wšak to at
teprw třetího dne učiní / Nebo prvních dvou dostě
gest na jednom mytí. O mocy pak neb přirození
Wody toto vědět se má / že ona vždycky w skutku
horká býti má / ačkoli we dvou příhodách / totiž w
pomáhání k tehotnosti a w hogení Malomocestwí /
dopauští se mytí w Wodě studené / pro posílení
Macky a ochlazení Jater. Nebo w Alaunových
a Solných koupali se Starší chůjce Malomocen-
stwí zahnati. Syc magi Wody vždycky horké bý-
ti / wšak ne tak horké / aby hned yakž do nich w sedne
násylně se potil / aneb omdlel / Ale w mírnost má w-
wedena býti horkost Wody / podle způsobu času / ne-
mocy / věku / pohlaví / těla / a přirození / Nebo w
nahorčegšsý čas mohau býti Wody nepřijlifs horké
te: w nahstudeněšsý pak mohau býti horčegšsý.
Gfau také některé Nemocy / kteréz ne tak horké / a
některé genj horčegšsý Wody potřebují. Pacholac-
tám a Mladencům nepřipadají tak horké yako sta-
rým a sešlým. Zpuob neb powaha těla mocná / a
yakž řitagi bočkowitá a sedlstá / může dosti horkau
wodu strpěti: Rozkossní pak lidé at na wlažné přes-
stáwagí. Tak přirození horké / wody ne tak horké /
studené pak přirození horčegšsý wody k mytí potře-
buge. Znáám také přijlifs horké Wody negfau vjí-
tečné / pro mdlobu pohlaví gegich. A přirození
nebo mocy Wody příslussy také to / aby čista byla /
protož každého dne ta Jama aneb Wanna wyčistí-
ti / a Woda často proměniti se má / gestliže se gí tak
mnoho mýti může / Což se snadně státi muože w těch
místech / kdež Lázně při Studenčích nebo Wrchos

Kapitola Pátá.

151

wisslech gsau wystawené. Nebo kdyby ti kteří se
myjí/ podwatrat w gedné Wodě seděti/ a woda po
druhé shřívánaby byla/ brzoby své moci pozbyla.
Pro kteraužto příčinu Trenčinské Wody/ kteráž syc
welmi zdrawá gest neschwalugi/ proto že wytrkati
neb wycházeti nemuže/ než wždycky jako w nřyáké
Lauži tam stogí/ ačkoli se spatruje/ že nowá hned
zase po bublenkách wyskakuge. Čas trogým způs
sobem rozuměti se může/ totiž/ ten w který do wody
wgíjí má: yak dlaho w nř seděti/ a po kolik dní
mýti se má. Do wody at wegde ráno/ půl hodiny po
wýchodu Slunce/ aneb hned při samém Wýchodu.
po Obědě (kterýž at přigíjí w devět hodin na
půl horlogi/ a dále přes půl hodiny at negíjí) w sse
sti neb w sedmi hodinách/ tři/ aneb nayméně dvě ho
diny před západem Slunce/ at se opět myge. Gestli
žeby se pak gíjdem přijlís přeplnil/ lépe gest aby půs
bědního mýtí zanechal. Slahost pak času (to
tíž yakby dlaho w Wodě seděti měl) záležij na moc
nosti wody. W ochlazugících Wodách/ to gě/ kdež
wssedko tělo/ a neb některé Audy ochladěti chceme/ by
pak w skutku byly horké/ dopústij se tři/ čtyry/ y pět
hodin seděti/ Ale přes to dále nenálejj. Týž způsob gě
při Wodách wlažných. po obědě dopaustij se tolik
hodin aneb něco méně. Protož ti kteříž ochlazu
gících Wod wžíwagíj/ at wstanau welmi ráno/ a
před Obědem at tři/ čtyry nebo pět hodin w Wodě
sedíj/ potom at strowně obědugíj. po Obědě at zase
tolik hodin w Wodě sedíj. Což snadně wykonati mo
cy budau/ poněwadž se studených naywíjce w psý
dni wžíwá/ když dnové gsú naydelššy/ a není se po
třebí žádného nebezpečnstwí neb wsskození obáwaa

Čas k mýtí
přihodný.

Yak dlaho
se mýti má w
ochlazugí
cích wodách.

W horkých
Wodách yať
dlaubo se mý-
ti má.

Času k mytí
wyměřený.

Příklad.

ti/ poněwadž ta Woda gest přirození neb moci o-
chlazující. Jináče se dře při Wodách horkých/
Edež wssak podle velikosti horkosti y hodiny wymě-
řeny býti mohou. W nayhorčegšých Wodách dosti
gest půldruhé aneb nayvíce dvě hodiny seděti / A
neb (yaťž některý chregij) pokudby se Bůž na pra-
stech nestrčila a ne wrastla. A tak tehdy w studených
pět hodin pogeďnů w horkých pať dvě hodiny ney-
déle/ seděti dosti gest. Wssak toto ať není zákonem
a právem nepřestupitelným. Ale podle naučení
Antyllowa/ magij se nayprwé wyměřiti dnové/ ko-
lik se gich mýti vložime/ Ty máme na tři gednostay-
né díly rozděliti / a po malu postupující / prwných
dnuow wždycky času přidawati / ažbychom k tomu
času přišli / kterýžby dwaťrát tak dlaubý byl / yaťo
ten/ w kterýž gšine se mýti počali : A tu yaťo w pro-
středku času vloženeho se zastawije/ odeud zase po
malu zpátkem gíti/ wždy hodin vmenšující/ ažby-
chom se zase ku prwnímu času nawrátiti. Příklad
toho nechť gest tento : Vlož sobě někdo mytí za pat-
nácte dní/ Prwního dne ať sedí w wodě půl hodi-
ny/ Druhého dne trochu déle / (rozdělíťe hodinu na
čtvrti neb na minuty/ neb hodina na šedesáte minut
se dělí) a tak wždycky přidawagije. Šestý den ať se-
dí půl druhé hodiny / a tak ať sedá až do desátého
dne. Gedenáctého dne zase ať sedí trochu méně /
Dwanáctého dne gessťe méně / ažby tak vmenšující
ku patnáctému dni přišel / kteréhožto dne mýti se
má půl hodiny. A tak aby na té chwíli přestal/ ktes-
rau se mýti počal. To též činíť ti který wíce dnuow
se mýti chregij. Gsau také některý / genž k mytí gí-
stý počet hodin vřládagij / yaťo aby se některý 100.
giniť

153

Ežas, f mytū
 se wyměřiti
 má podle při
 rozenj wody/
 sly Nemoca
 něho/ a welí.
 Foští nemocy.

Potrava w
 mytj yafā by
 ti mǎ.

gij: Ale tuto přewrátíte ten pořádek / poněwadž ta-
ké do Lázně po Obědě gdu / mnohem škrownějšy
Oběd než Večeře býti má / Anobrž na lehkém po-
mu při Obědě dosti mýti má / totiž na Polévkách /
Wevcých měkých / Rybičkách sklanatých / kterýchžby
Zialudek brzo zajiti / a to zajité brzo do střew vypu-
stiti mohl: při Večeři pak hogněgij a škwošněgij
hobowati může.

V.

Nemocy w
mytí na lidi
přicházející.

I Naposledy / na ty kteréž
se mygij / rovně jako na ty kteréž wodu pigij / přichá-
zející někdy nějaké případnosti neb neduhové / kteréž
se naprawiti magij. Gest gich pak w počtu dewět /
I. Horkost neb rozpálení wšeho těla. II. Žízeň ne-
vhasytedlná. III. Pot veliký. IIII. Chut k gýdlu
pokazená. V. Omdlení. VI. Břicha zatvrzení.
VII. Bolest hlavy a těžkost. VIII. Nespání. IX.
Pálení neb horkost moče.

I.

Rozpálení
těla w mytí
odtud.

I Mnozy kteréž
clustšy gdu / a krwe mnoho magij / gestliže děle než
nálezij w Wodách horkých sedij / tehdy tak rozpá-
ní býwagij je na nich wšedka kůže zčervená / rovně
jako na Kacých wařených / Anobrž jakés nestowice
ty na nich wystaňgij s swrabem velikým. To se g-
ným nepřihází než teprw když polowice času w my-
tí ztrawij / což znamenáwa že se wlhkosti sylně k kůži
tahnu / a že Woda dobře učině swé provozuge /
Těbo když se kůže ztenčí / krew zewnitřku přitaje
na býwá. Lázně zagisté nebo mytí ta gest powin-
nost aby wlhkosti z prostředku těla zewnitřku wy-
tahowalo / A wšak těžkost veliká býwá pro swrab /
a gestliže se do lůžka položij / jakoby w horjící peci
zawřijni byli křičij. A gestližeby se nehry drbali a ků-
ži protřli / tehdy se dělají vacyš Wředowé malij /
z kterýchž někdy mnoho jakýchs wlhkosti hogných

Kapitola Pátá.

155

wychází. Zymnice také někdy / a zvláště když přel
mytí nítco přestaupeno neb probřesseno gest / přichá
zeti obyčej magů. W té příhodě některý naučený
dávagů / aby se čtyry neb pět dnů od mytí zdržel / a
počrmůw a nápoğůw aby vjíwal ochlazugůjících a
swlazugůjících : Syropy také dávagůj takové : též
potírání neb mazání strogů : Glastry na Játra přis
kládagůj : Casli s masfytostů Tamarindowau dā
wagůj. Ačkoli se pak tuto Lékařstwu k ochlazení
Játr dosti příhodná pokládagůj wssak aby od mys
tů přestáno býti mělo / naprostobych k tomu neradil /
neb se toho menší práce dosáhnuti může. Nebo ko
mu může tak zedřená gest / ten ať se w wolajné wodě we
dne y w noci často myge / přetkrát / ssestkrát neb čas
stegůj / wssak ať tam nedlauho se mestsá / potom také
do studené Wody ať sedne a to ať činůj po dwa nebo
tři dni / tehdy může / když ta horkost vhasne hned zas
se sama od sebe k celosti přivedena bude. Jakož zas
gisté ti kteří od Střira vřusseni býwagůj / od něho
zase Lékařstwu berau : tak může když od Wody zprus
zena bude / zase strze gegůj pomoc naroste. Což že se
tak dřege zřusseni toho pogisstuge. Jako w Teplis
cy nedaleko od Wjdně a w gíných / kterýchž Wody
za leniwé neb mdlé býti se saudij / gestliže může nezprus
důj / A ti kteří se w nich mygůj / lečagůj se toho když
gim může nezčervená yakoby gim gi horčicý třenau
sdrápal / aneb Glasr z Smoly řečené Dropax, na kůži
přiložil. A to magj za velmi gisté znamenij / že se gim
podlé žádosti nebo wšle dřege / když se gim wssedko trs
lo wessowicemí osype. Těhož žádným gíným Lé
kařstwu nehogůj / než yakž giž vřázáno gest / totiž /
že velmi často se mygůj / a tam velmi malau chwůlko

Spuzená ků
že mytím / yak
má zhogene
býti.

Widenstá
Teplice.

pobudau/ hned wen zase wygdau/ A opět se tam nas
 wracugij. A to činij proto aby wlhkostij wíce newy
 táhli/ než toliko aby kausawost těch wlhkostij w kro
 tili/ a kúži zase k celosti přivedli/ Nebo tehdaž když
 w Wodě sedij gsau wssého swrabu a bolesti prázdní.

2.

Zážen w my-
 sli přicházejí
 cy dwogij.

Nepravá zá-
 žen yaf se má
 hogiti.

Zážen pravá
 yaf se má ho-
 giti.

Berberis, Čje
 sty drač neb
 dřástal,

I Zážen pak na ty kteréj se mygij obyčegně přichá-
 zý/ A ta gest dwogij: Salešná neb nepravá/ a praz
 wá. Nepravá gest toliko w vstech a w hrdle/ a ne
 w žíaludku. Ta se hogij tak aby wodau/ do kteréž
 by některá krupě Octa přilita byla/ aneb Wodau
 Gečnau wařenau/ Vsta často wymýwal. Též aby
 Sswestky Vheršké w octě/ aneb w wodě růžowé mo-
 čené aneb Salát/ aneb Jablko zkrágené w vstech dro-
 žel/ aneb aby wodau prosta u vsta často wymýwal.
 Sslemowitost kteráž se z zrn Rutnowých/ w Wodě
 růžowé močených zbýrá/ když se ný vsta nebo pože-
 radlo namazij/ krotij zážen. Pravá pak zážen
 přicházý neb od nedostatku wlhkosti w vstech žalud-
 kowých/ aneb když tam gest wlhkost horká/ ostrá a
 kausawá/ kteráž wždycky ku pití ponauká. Proti
 té zážni Julep růžowý a šiolowý velmi prospěšný
 gest/ též y Syrowátka Rozý s Cukrem přístrogena.
 Některij dáwagij drach: ij Calsiæ, před gýdlem/ aneb
 Poléwku z mladeho Ručete/ w kteréžby Čjekanka a
 Sstewijt wařen byl. Masstost Tamarindowá/
 wodau sstewijkowau wytajená/ giste pro swau kys-
 lost vstun gest velmi přígemma/ yakož pak y mýzka
 neb wodnatost z Ribes, to gest/ z Jahodet S° Jana/
 z Berberis, a z Morussy. Sstie pomoc Calsiæ a Ta-
 marindúw wywodij se Cho'era z vst žíaludkowých.
 A mage spat gýti když pod Jazyk kausek Lektwarí
 kteráž slowe Conferua rosarum podložij/ tak aby se w

spaný pomalu rozpustila / vžitečné gest Lékařství
proti žízni.

Potu / lečby mdlobu vřodil /
bránno býti nemá nebo Pot důlu neb včínkám wo-
by velmi nápomocný gest / A tělo mazáno býti ne-
má / aby se důrky potové nezacpaly. Lépe gest aby
se gednau toliko za den myl / aneb za den neb za dva
mytý zanechal / aneb wodu trochu wystudil / a w něj
malau chvěli posedel.

Chut pak zlá k gýd-
lu / má naprawena býti těmi věcmi kteréz vst žalud-
kových posylňugů / totiž / aby vžijwal mýzky Jablek
zrnatých / aneb aby Jádra syrová týchž Jablek gedl /
kteráz bylalyby přijlifs trpká / tehdy at ge Cukrem
posype / Též mýzku Rutnowau Cukrem opráwenau.
Některý národové Wína z Jablek zrnatých ku pi-
tíj obecně vžijwagů. Ty věci at se dáwagů čtwer-
hodiny před gýdlem : pokrmy at připravů s octem /
mýzku z hrozna trpkého neb nezralého / Pomoran-
čými kyselými. Někdy se také přikládagů na žialu-
dek / Růže / Peliněk / Mata / Sandal / dřevo Aloës w
Wíně červeném wařeně.

Omdlení často
přicházý na rozmazané a rozkošné Osoby / hned yakž
do Lázně wegdau / pro mdlobu vst žaludkových :
Některý také když déle než náležý / aneb přes wymě-
ření Lékařowo w Lázni sedý / padagů / a kdyby gim
hned pomozeno nebylo / strach aby se nezadchli.

Těmto se žádných giných Regulů nedáwá / než aby
se podle wyměření chowali / a aby tak dlúho w Lá-
zni nebýwali : Onimno pak / (totiž rozkošným)
stýwa chleba w Wíně trpkém omočená / prvé nežby
do Lázně šli přigatá / spomáhá / Aneb at pilnost ma-
gů aby nikdá do Lázně neshli / lečby prvé něco / což
by žialudek posylowalo / přigali. Někde přigmau

W iij

3.

Pot w mytí
přicházegjcy.

4.

Někde k gýd-
lu w mytí
přicházegjcy
yak má na-
prawena bý-
ti.

5.

Omdlení w
mytí přichá-
zegjcy.

Omdlení yak
se hogiti má.

Pokrautku kořenau / kteráž Cýsařská slowe / aneb ať
prvé Wayce mēké snědij. Kterij magj žialudek stu-
dený / ať skymu chleba w Wijně s kořenijm přistroge-
něm / a neb Malwazý omočenau / a neb Tragea posy-
paný snědij / nic na to nepigice. Delagij se také Ro-
láčky neb Pokrautky z Diamby / z Diamoschu / aneb
z Olege hřebíčkového neb Skoricového / takowau
Pokrautku ať snij gednu neb dvě / prvé než se mýti
bude.

6.
Zatvorenij
Břicha w my-
tí přicházejij
eý pak se na-
prawiti má.

J Zacpánij neb zatvorenij Břicha ho-
gij se Klístery z též Wody / w které se mygij přistro-
genými / přidadauc trochu Soli / aneb těch wčej z
kterých se Hiera skládá / Nebo řijdeý gsij kterijžby sse-
stého neb sedmého dne zacpánij břicha nemeli. Wez-
mi některau Sswestku Vherstau / do kterýchž (roz-
krogijc ge) wlož některé zrno semena Ssaffranu pla-
ného / a přidaj k tomu některý Sůk suchý masstý / a
wať to spolu / a tu gichu deý wypiti nemocnému.
Též gest vžitečné aby Wjina Ržecého / w wodě wy-
wařené z Sene / močeného a Syropem růžowým ob-
měkčugijcým politého / chwijtku před Obědem / se-
ljicy snědij / Aneb chceš raději ať gij Calsij hned z tru-
biček gegich. Mnozí ten obyčej magij že každého
sedmého dne pillule Alessaginowé aneb Mastyxowé
přigijmagij / a toho dne se nemygij / na druhý pak den
přisadíc Baňky pomáhagij včíněm neb diju wo-
dy / aby z hlubosti těla wlkosti škodlivé wywedli.

7.
Bolest hlavy
w mytí přis-
cházegijcý /
pak se odgij-
má.

J Bolest hlavy se odgijmá tak / aby kdýž magj spat-
gijeti / prachůw páram do hlavy wstupowati zbra-
nugijcých / s Conserwau růžowau neb Siolowu smje-
ssených / aneb Diacytoniton prostého / aneb Mirobas-
lanůw strogených / vjijwali. Též aby gim hlava nas-
mazána byla Oxyrrhodinem, kteréz se strogij z wody.

Kapitola Pátá.

159

růžové/ Olege růžového / a z trochu Octa růžového. Též přisaditi gim Baňky suché na Lopatky/ potom s Půlnocy dáti gim Pillulij Aleffaginových neb Mastyrowych scrup: j. ztížij / neb ij.

Inespánij a pálení Moče wstříjč se wygijti můž ze Lékařstwými w předestlé Kapitole oznámenými: Eteráz se odtrud sem wzyti mohou. Když se čas mytí vyplnij / at vžijwá po celých 40. dnij pokrímůw záživných/ a dobrůw dužnost dáwagijících: od obcowání s Ženami at se zdržuge: deffciůw/ wčtrůw/ a wssch/ yakož Powčtřij/ tak y myslí zkormaucenij at se wystřijhá / Rakžto y w předestlé Kapitole o pití Wod hogitedlných wkazáno bylo. Po wssecten ten čas w Eterý se myge w zpřwých/ a w práci neb cwicění yakož těla tak y myslí/ at swú rozkoš má/ smutek a starosti at se waruge / a wsseliyákých potěšitelných wčtřij/ Eterězby wssak pobožnosti odporne nebyly at vžijwá/ tak aby zármutek a starosti důlu neb wčiněm Wody na překážce nebyly.

8. 9.
Bděnj a Páslivost moče w mytí přicházegijící.

Mytí když se wykoná / co činěno býti má.

O Pokropowánij aneb po Krupěgich smačowánij Wodami hogitedlnými.

Kapitola Šestá.

Když Nemocy nastaly/ Eterěz ani pitijm Wod hogitedlných / ani mytíj w nich/ přemoženy býti nemohly/ Lékaři gsauce potřebau k tomu přinucení/ wysmyslili Bropenij / Eterěz Guttas a Ducias, Ržekowé

Kropení wo-
dami hogite-
dlými proč-
gest wymys-
leno.

pať ευσχοχας nazwali. Těb se to často krát treffuge
že otekliny twrdé a téměř kamenité / na některých
částkách těla se zrodij / kteréz ani přikládáním / ani
mytím / by se pať někdo dosti dlouho myl a koupal /
pro swau twrdost změkčeny býti nemohau / proto že
w mytí sama toliko Kůže téměř se smočij / a Woda
hluboko neproniká / a protož skrze zahřetý Audu / té
vlhkosti od studenosti stwrdlé / rozpustiti / ztenčiti /
a skrze páry rozehnati nesnadně může. Z té příčiny
Lékaři wymyslili Kropení / tak aby Woda do nádorů
by nějaké nabraná / zase skrze trubičku po kruptých
dolů se paustčila / a tím hnutím wětšy mocy neb sy-
ly dosáhšy / aby hloubě pronikala / a tím jakýmś nás-
sylim aby husté vlhkosti rozdělowała a rozptylowa-
la / horkosti tomu Audu dodávala / a tak změkče-
ní otokůw mocnějšy byla / nežli kdyby níj z prosta
toliko ten Aud potírán / aneb w Lázni myt byl. Tu
kdež se Teplice horké přysstij / a kdež o zdrawý lidské
wětšy péče gť / jako we Wlassých / Woda skrze trau-
by do Nádoby veliké z Kamene wytesané / a do Zdi
zajdné / wedena býwá : odeud jako z nějaké Kassny
se beře / a po žlábcých / neb skrze trubičky po kruptých
na Aud nedůživý se pausttij / a pod tím gsau po-
staweny Wanny neb Nádoby ssyroké / aby Woda s
hlawy do nich stékala. Tolikéz gsau při tom natij-
zena gístá a obzwlássenij mýsta / příhodná wssch-
něm Audům těla / na kterézby se Kropiti mohlo. Nád-
obij tak gest vměle a řemeslně wděláno / že podle po-
treby té nemo cy některé trubičky wýce / některé mén-
ně / tauže neb lehčegij / wodu z sebe paustčegij / kteráž
potom dolů stékagij / do Nádob dole postawených
padá / tak aby sem y tam rozlita gsau cy / bláta a ne-
čistoty

čistoty na podobách nebo půdách nevčinila. V
starověké pak Wody s hůry padání je mnoho k pro
nikání napomáhá / zkoušenij toho pozná / Ale
vídáme je Krupěge často padající / také v nasy
tější skále důry neb důlky vdelagij / Rakž y obec
ně přislovij o tom gest:

κοιλάνη πετρα ῥανίς ὕδατος ἐντελεχέα

Gutta cauat lapidem non vi sed saepe cadendo.

Krupě wrtá kámen ne mocí / než častým padáním.

Czehož doswědčuje také Galenus 13. Therapeuticae,
22. capite. Kdež mluví o Lékařstvích kterážby se na
hlavu přikládati měla / pravij κρῆνισμος, to gest pa
dání Wody z vysoka / že hlaube proniká / nežli kdy
by sprostá na hlavu lita byla. Slova geho gsau ta
to : Gestli ta wěc ktera přikládati máš wlká / tu
budešli z vysoka liti / a jako z studenky pausseti /
hlaube tím vdeřením nebo padáním wehnána bu
de. Nebo Lebka poněwadž gest koflawá / a z rozlič
ných kostí složená / gestliže lékařství z prostá na ni
přikládána budau / účinkové neb mocy gegich mo
žu aneb geho plénkám sotwa co prospějí / Ale gestli
že tak z vysoka se pausseti a padati budau / káže hla
vy twrdá / potom y lebka / pro hnutí násylné / kteréž
nemalau pomoc k pronikání činij / snáze tím lékař
ství proměňny budau.

Dále Wody tím

způsobem užíváné / Aud kterýž nimi smáčován bý
wá sussy / wlkosti husté rozpauštěgij / zahřívagij /
(ač gsú některé genž ochlazugij a sussy) tolikéž zdře
wíněle a stwrdle Audy změkčugij : A tau přičinau
gich také posylnugij / aby zbytečných wlkostí potě
tak snadně nepřigimati. Wsechním Audům kter

Krupěge z
wysoka pada
gij / hlubor
to pronikagij

Wody wtro
penij užíván
né také vžina
ky působij

Wody w kro-
pení vžítwa-
ně / kterým
Audiū gſau
prospěšné.

Kropení kter-
ým gest šk-
dlivé.

čijí tak škropování býti mohou (Wody tak vžitwa-
né) spomáhají / a zvláště pak hlavě / nerwowým
částkám / jako gſau / wazowé / člankowé / kloubowé
na konci těla postavení / když gſau přijíždě studený
a vlhčí. Některý gſau škropují v žaludek / Játra /
Slezynu / wšak žádné přičiny ani příkladu toho ne-
magſe: Nebo ty částky gſau měkké a slabé / a pro-
tož snadně skrze mytí proměňovány býwají. Zla-
wa pak poněwadž hluboko do vody pohřžena býti
nemůže / aby tam dlouho držána býti měla / protož se
skrze škropování hogeni musí. Komukoli tehdy
Nerwowý Audowé / swazowé / páteř hřbetowý /
hřátý / střeva / koncové noh a rukau / vlhkostmi stu-
denými obkličeny gſau / a to tak odpornými a neho-
gitedlnými / že skrze mytí a přikládání zbýti se gich
nemůže / k kropsením vřecy se máme. Též kropsením v-
žitečné gest proti bolesti hlavy z přičiny studené a
vlhké pocházející / proti závratu / též k nawrác-
ní paměti a zosvětení gſi pomoc činí. Škodlivé
pak gest těm / kterých hlavu magſi plnau / buď od hor-
kosti nebo od mdloby Mozku / aneb od pár z Jater
horkých do hlavy pocházejících. Suchému také
a horkému mozku negſau vžitečné / Nebyť skrze moc
wody ten nezpůsob / to gest horkost / rozmnožena by-
la. Jakož pak clustí a vlhčí / a at gedním slowem
porůjm / lidé plní / sčítí toho magſi / aby vlhkosti
w Mozku spokogené pohnuty nebyly. Též at ti čas
k od kropsení se zdržují / kterých přičinai gſných Aus-
důw / bolest w hlavě magſi / aby vlhkosti z důlu na
horu wstaupí / vprkem k mozku přitazeny nebyly /
Ale gestliže prvé žaludek bude dobře vyčištěný / a

pití též y mytí w Wodách hogitedlných gest giž přes
deshlo/ yako místo zawírky / Kropení s prospěchem
vzítí se moci bude. Prvé pak nežby k tomu při-

stapeno bylo Lékař považiti má té nemocy / způsob
bu těla při Tlemocném/ a zvláště hlavy: Nebo při
gíných Audech není takového nebezpečství/ Ne-
bo kdyby kdo měl ránu na Čloze / nic na přetážíce ne-
mí / aby na ní vody po kroupěgých pausseti neměl.
Ale při hlavě / poněwadž Může gest Aud přední w
těle / opatně se činiti má / Nebo bylliby horký a su-
chý/ aneb horký a vlhký/ negsau mu prospěšné Wo-
dy horké/ ani Syrnaté/ ani Prystýřicné/ yakž to Gas-
lenus, Paullus, Aetius, a Antyllus zapowídagú. Ačkoli
se zdá že Syrnaté výborne hlavu zahřívagj a vlh-
kostí zžíragj: wssak strach gest aby wíce nepřitáhly
vlhkostí/ nežliby gich rozehnati mohly / poněwadž
syc mnoho pár takové Wody z sebe wydávagj.

Potom at Lékař posautí / yakž o tom y w předešlé
Kapitole praweno gest / sílu těla při Tlemocném/
wěk geho/ čas roční y jiné věci náležitě. Wody
wssěky mohau k Kropení vjíwány býti / které neo-
chlazugj šrže swlažowánj / Nebo kdyby hlava by-
la Slegmau naplněna/ tauto přibytou vlhkostí/ při-
byloby množstwú Slegmy / a takby se wěssy začpá-
ní stalo. Místo kdebý se to Kropení dítí mělo / at
není na deseti/ wětru/ a na sluncy. Čas w Rocc gě
naypřjhodněgssý při koncy Podletj a počátku Lé-
tha/ a čas Podzynnj. Počistění tuto gest wel-

mi potřebj / podle naučení Galenowa / kterýž tak
prawí: Kdo chce hogiti hlavu/ ten at břicho prvé
zhogj/ A kdo chce oči hogiti/ potřebj gest aby prvé

Lékař čeho
před Kropen-
nám šetřiti
má.

Wody w Kro-
penj které mo-
hau vjíwány
býti.

Místo kde se
Kropení dítí
má.

Čas k Kropen-
nám který nay-
přjhodněgssý

Počistění
w Kropenj po-
třebné.

NB.

Hlavu mýt
brzo po jídle
wče gest ško
dlivá.

hlavu zhogil. To gest: Abo chce oči hogiti/rozum
to vřazuge/ (ač ti Lěkaři křečij Empirici slowau/ g
nác o tom smyslij) aby wyčistil wřecko tělo/ a po
aby k hogeni hlavu přistaupil/ a třetij aby teprw l
ty náležitými oči hogil. Gestliže pak samau toliko
hlavu hogiti chce / dosti gest / aby prwé Břicho to
liko wyčistil. Protož tuto weliké gest potřebij
opatrnosti, nebo mnozí křečij vřijwali k ropenij bla
wy prwé nerwyčistiwřse hned Sřlakem poražení gřs
ce zemřeli. Protož zle swé zdrawij opatrugij ti kře
rij wřřetečnř bezewřřeho řaudu/ takř y pokrmy a nřř
pogř naplnřni gřauce/ hlavu sobř mřřti dagij/ a po
tom na Wřter řtudenij neb horkij/ a na Slunce wy
chřzegij/ Což zbe v nřř welmi obyčegně gest. Z čehož
Řemu/ Snu/ řauchotiny/ boleř zubuw / a gině nes
zřijřně řtemocy a řěžkořři na sebe wřozugij. Gistř
nikdyby hlavu mřřti nemřřli/ lečby prwé hlawa byla
dobř wyčřřřena: neř lřpeby bylo podle obyčegeg gř
nřř nřřrodij / yako Wlachij / řrancozij a řna
glissij / hlavu aneb nikdy nesřnačowati / aneb wel
mi zřijřka/ a radřř hubau/ řřatami ostrijmi / a řřřř
řami / lupy wřřřijřti a wřřřřati: Aneb řasu letnijho
poc/ Wřřnem s Wodau řmřřřřij / řřřřati/ neřř tak
častřho mřřtij vřřijwati / A zwlřřř w nřřřř Břa
ginřř řtudenij / řdej ne tak mnoho nečřřř w bla
wř ob pocu se nahřomřřij yako w řřř Břaginřř /
řterř lejij blřřř Slunce. Ale toto napomenutij / w
chřřiw se trochu ob přřřřřřř swřřho/ vřřřř gřř
chřř. Wřřřřř tehdy wřřř řterřř w přřřřř Břapř
tole přř mřřřijmi oznřmenty gřř / ač ten řterřř kř
penij vřřijwati chce wřřřř. To řdyž vřřřij / ač řřř

wstane/ břicho wyprázdnij/ a do toho místa kdez to
činiti chce/ at gde. Příklad: Gestliže má rameno
nedůživé/ at pod ně podloží škopceček nebo žlábeček
dřevinný/ do kteréhožby voda z trubčky kapagij
cý šekala/ potom at dopustí krupice na rameno ka-
pari/ a tak dlouho at rameno tam drží/ yakž mu od
lékaře rozkázano bude. Ten čas když pomine/ at wy-
gme rameno/ wodu setře/ a potom Olegem náležitým
namaze/ mže tělo wšecko ginde dobře zakryté.
Gestliže pak hlavu škopowati chce/ tu má prvé dá-
ti oholiti okolo spogenij kostí lebowých/ kteréz slo-
wu Coronalis a Sagittaria, to gest/ wěnečné a šíjpo-
wé. Kterážto wěc aby zřetelnějšy a srozumitel-
nějšy byla/ wědět se má/ že gest troge spogenij neb
scházení kostí hlawních/ to gest Lebky/ z kterýchž
první slove Coronalis, Řecky στεφανῶνα to gest Wě-
nečná/ kteráž se proto tak gmenuge/ že při kvasých
Wence z kwitij wonného na to místo kládawali.
Druhé spogenij zadnějšy gest při zadní straně hlav-
y/ kteréz λαμβδονειδης Řekowé gmenugij/ od podob-
benství litery Řecké Δ. Kteráž tak znj yako naše L.
Třetí spogenij gí mezy těmi w prostředku obogij tak
to předčecená spolu wíjjící/ kteréz Řekowé ὀβελῶνα
gmenugij/ yakoby řekl šíjpowé/ Nebo gde upřímno
od Wěnečného/ to gest přednějšyho spogenij/ přes
wrch a zadní stranu hlavy/ až k zadnímu/ yako
Šíj nebo Stréla/ Rakoz z tohoto wymalování
zřegně bude:

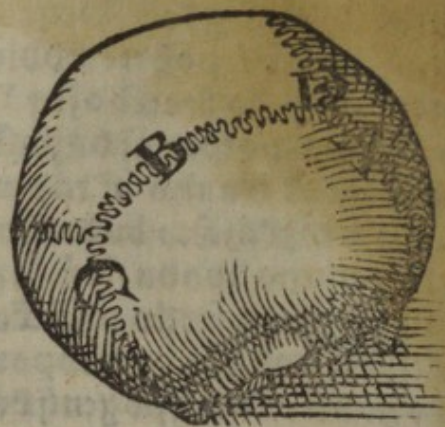
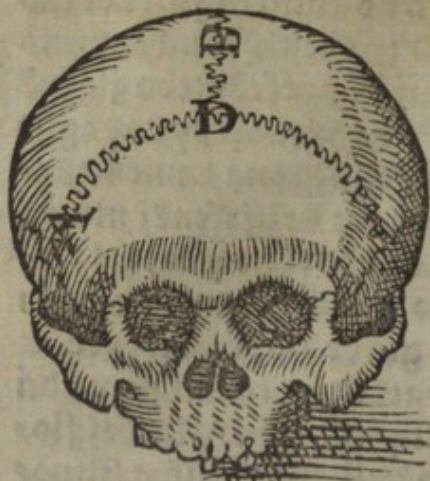
Způsob yak se
škopowati má.

Hlavu kdo
chce škopowati/ yaf to
činiti má.

Spogenij kostí
hlawních gest troge.
Coronalis.

Lambdoides

Sagittaria.

- A. Spogenij Wínečné.
- B. Spogenij Sšípowé.
- C. Spogenij kteréz Lambdoides slowe.
- D. Zolenij at se tu počne / a gde až do mýjsta wyměs
řeného / krupte pať na ten puñt D. at pa
dagij.

Děti kdy po
čínagij mlu
witi.

Spogenij wě
nečné yť se
hledati má.

Poněwadž pať Lebka gest tlustá welmi / níkudyby
moc Wody nemohla progýti než skrz ta spogenij /
kteráz při dětech prwé než se srostau výborně se spa
třiti mohou / a Matky prawij že děti prwé mluwíť
nepočínagij / než až se gim ty kosti w hromadu spo
gij. Protož Lékari věij mýsta spogenij wínečného
hledati tímto způsobem : Aby palec lewé ruky přis
ložil na konec nosu / a ruku aby wprýjmo k wrchu hlas
wy wstáhl / potom prostřednij prst na též ruce dos
sáhne / tu je gest to spogenij kteréz Wínečné slowe.
Aneb aby dlaň položil na to mýsto / kdez se nos me
zy Očíma počíná / a kamž prostřednij prst dosáhne /
je na tom mýstě to spogenij gest. Odtud at se Wlas

sy holiti počnu k zadní straně hlavy / čey přstůw
zdělý a drav přstůw zssyřý / A na to proholené mý-
sto at kapagý krupěge. Wody at se nabere do Nás-
doby čisté a prostranné / yako do Putny / a do ní pro-
wrtagje důřku at se wstrčý kohůtek neb čápek / ssyř-
sý neb wssý / yakž toho potřeba wáže / weysse nebo
nůž / podle potreby té Nemoey / A pod to at se pod-
stavý Nádoba / do kterězby Woda kapagýcy s hla-
wy stékala. A wssak ssetřiti se tuto má / gestliže
nemáme wod Tepličných horkých / abychom tyto na-
sse prosté zhřeti dali / a nikdy gich w té wěcy stude-
ných nevžíwali. A poněwadž ta horkost případná
snadně w mýzý / potřeba gest aby tu služebnýk stál /
kterýžby wždycky horké Wody přilýwal / aby wždy-
cky gednostegná horkost w něj zůstawala / též aby gi
wždycky gednostegně mnoho bylo / aby gednostegně
tuze wen kapati a na hlavu padati mohla. Nebo
krupěge z plné nádoby tauze padá / nežli z té w které
giz málo wody gest : Protožby se toho gednostegně
vžíwati nemohlo. A poněwadž nasse woda pro nez-
přítomnost horkosti ne tak weliké mocy býti se zdá /
mohú w něj wařeny býti / Bukwice / Majorana / Ro-
smaryn / Stechas, nebo Plešiwec Arabský / Ssalwég /
Materý dāusska / Brotan neb Božý dřewce / Poley /
kwět Bzowý / Růže / a podobné k těm Byliny wona-
né / a hlavě prospěšné. Pro libý toť Wody čas-
tokrát Nemoený w sen wpadagý / též pro to že hor-
kost paussý páry do hlavy : Ale spaný se gím do-
pausseti nemá / než hned wzbuzení a občerstwení bý-
ti magý zpěwy libými a rozprávkami / wssak sami at
nezpýwagý / a mnoho nemluwý / Nebo kdyby dua

Woda w Fro-
pený má býti
wždycky hor-
ká.

Byliny kterě
se wařiti ma-
gá w wodě
studené.

Sen w Frope-
ný škodný.

Do Kropení
co se činí
má.

Woda w Kro-
pení jaká by
býti má.

chowé zase do hlavy obrácenti a pohnuti byli / Může
by se párami naplnil. Giných radějí ať poslaucha-
jí / nežli by sami tuze mluvíti měli / aneb velikým
mluvením se zaměstnávali. Kropení když se
vykoná / ať wyře hlavu šatami / wšak nepřijí-
horkými a ostrými / aby se nad mřu nerozpálila : Na
hotově ať má kus šarlatového Sukna / málo del-
ší a širší nežli to místo oholené gest / aby nim to
místo dobře zakryti mohl / a k němu ať přišyge dvě
šňůrky hedbávné / a pod Bradau ge zaváže / a pil-
nost má aby to Sukno k místu oholenému wždycky
dobře přilýhalo / A potom ať Čepice neb Karkul z
dvonásobného plátna vdelanau / wždycky na hla-
vě nosí / a toho / yakož po wšeckem ten čas / pokud
Kropení užívá / tak potom za 40. dnů / ať co muž
nayvýce ostříhá. To Sukno zbraňuje aby Wjtr
rychle na to místo nepřicházel / a aby hlava zase br-
zo nastuzena nebyla / A pomáhá aby horkost woda
wvedená dále w něj trwala. A to znamenati šliffy /
aby z počátku Woda nebyla příliš horká / došti ge
aby od wlažné počato bylo / a potom postupujíc
den ode dne horkosti aby se přidávalo : Kdyžby pak
giž na nayvyšší přišel / totíž k prostředku toho čas-
su / může se nayhorčegšší užíwati : A potom zase po
malu zpátkem giť / tím způsobem jakž o mytí pos-
vědijno gest. Sále / Audové některij gsau wel-
mi studenij / totíž Znátoré a Člankowé / pro kosti
a nerwy z kterýchž složení gsú / ti Audové horčegšší
mi Wodami škropowati se magij. Tolikéz y Starij
lidé kterij Lebku giž twrdau magij / a ta spogenij
hlavy giž gim téměř gsau zarostla / horčegšší wody
w tom

W tom vžiwati mohau. Na ty tehdy krupěge mohú
z wysoka paussějny býti/ aby tijnm taužegij na hlavu
bily a padaly: Pacholatum pak/ Ženám/ libem roze
kossným a rozmazaným / též tělo wlhké magijcým z
nižššyho a blížššyho mýsta.

Dlaubost pak čas
su w kterémby se každého dne toho kropení vžiwati
mělo/ má nayedššy býti (gestliže gest Woda velmi
horká) za půldruhé hodiny: wssak se při tom ssetře
ti má y Bowu/ kterýž w té wodě panuje / též y toho
yakt a woda sylná neb mocná gť/ tolikéž yakt nemoc
ný sylný nebo mdlý gest / kterézto wěcy při dobrém
zdání a vsauzení samého Lékaře opatrného zůstá
wagij. Příhodný k tomu čas gest/ hodina gedna
po Wýchodu Slunce/ a dvě před Západem. Aníž za
den wíce přes dwačrate kropení vžiwati náležij.

Celý pak čas kropení vkládá se podle způsobu té wo
dy: kteráž gestliže gest velmi horká / tehdy se to do
dwanácti neb do patnácti dnůw protahuje: Pakli
gest mírná nebo prostřední do XXIII. dnůw: W
newelmi teplé do XXX. aneb do XL. dnůw trwati
máje. Obědwati náležij skrowně a nepřjliše dlúho/
A tehdaž ať se wystřijhá odewssech pokrmůw hrubě
okořeněných / a těch kterij hlavu dymy naplňugij /
yako Cybule/ Ossleychu/ Česneku/ Zorčice/ Chřenu/
Mandlůw/ Wína sylného: aby kropení působdnij
mu překazeno nebylo / kteréz wssak má býti krasšy
nejli rannij: yako kdyby ráno dvě hodiny geho vžje
wal / po Obědě dosti bude na půldruhé hodině. A
tak podle toho vřázaného času / nemocný může sobě
času wíce přidati neb vgiťti/ tak yaktž geho syla stáa
sseti mocy bude. A ať ne hned obědwá nebo wečeřij/

Æ

Času dlaub
ost w němž
se kropení v
žiwati má.

Čas k krobe
nā příhodný.

Zpráva při
chowání w
strawě.

Nemocy w
kropení přis-
cházegýcy.

Když to kroupení wykoná / ale teprw po gedné nebo
po dvou hodinách / a mezy tím bude mocy na Lůžku
odpočinauti. Přicházegý také w kroupení nřya-
ké případné těžkosti / a skoro ty wsecky / kteréz ty
kterýž se mygý trápit obyčeg magý / Protož hogenj
gich odcud se wzyti má. To o pak obzwlássený eu-
to býwá / že Rýma častá na ně přicházý / Nebo když
se w hřosti w hlavě rozhřegý / rozpaussý se Slegma
a welmi teče / některým skrz osta / giným skrz chrýpě /
Ale toho se zbraňowati nemá / poněwadž skrze pruo-
chody od přirozený k tomu narižene wycházý. Kte-
rý pak prsy mdlé magý / na ty Bassel těžký přicházý /
kterýž gestliže bude welmi odporný a nesnesýtedlný /
a byloby se obáwati zadussený kroupení se za některý
den zanechatí má. Aneb gestližeby Bassel nepřýlís
překážel / aby gednau za den kroupení vžýwal / a času
vkrátil / též at Woda nený tak horká / gestliže z níž
ssýho místa kapati bude. At držý w vstech wždycky
Conseruam rosarum, Aneb Zulep Siolowý / Cukřan-
dy / a zwlásteť když má spat gýti / a to at mu se w v-
stech pomalu rozpustý. Aneb at přigme Bechie čer-
wené / aneb Pokrautky z Diatragagantu cum bolo.
Když se po wsecken ten čas kroupení wykoná / at hla-
wu dobře přikryta má za XL. dný / a nikdá w tom
času at gi nemyge. At se wystřihá od Slunce / Wes-
truow / a odewssech nezpůsobnostý porwterý : A
wssech těch wěcy / kterézby po pitý Wod hogitedla-
ných / též po mytý se w nich zachowáwany býti mřs-
ly / at podle náležitosti ostrýhá.

O Vžívání Vod Hogitedlných w
příkladání/ Počráních/ Nápoji: tolikéž
o Gestyněch nebo Skreyských/ Sůlcých / a
o Blátu Teplém.

Kapitola Sedmá.

Který pro něyaka poskvrnu na
Těle aneb je tomu nevyškli/ aneb proto
je gím toho potřebný/ není/ celého Těla w
Wodě mýti neb smačowati nechcejí/
mohau na Aud nedůžiwý / aneb na ten který nápras
wy potřebuge/ Wodu hogitedlnau do Zuby/ Plsti/
aneb Sušna hustého nabranau příkladati/ a to čas
sto opětowati. Takowé příkladání může za část
ku mýtí držáno býti / a protož k mýtí přičteno býti
má: než je tuto ne tak tuhých Zpráv neb Regulí př
strawě a gíných wěcech vkladati a ostřihati gest po
řebí/ a zwołáště gestliže ten Aud / který se tak zhrý
wati má/ není přední/ totiž Hlawa/ Srdce neb Já
tra. Na žaludek často se takowá příkladání dře
lagí/ buďto z hogitedlné neb gíné Wody/ w kteréž
by Byliny a Kořený k tomu Uduhu a Audu příslu
šegící/ wařeny byly. Tak gestližeby kdo na hnás
tích otok měl/ a Wolata neb Kaka na prsech hogi
ti chtěl/ yaka gí toho potřeba/ aby wšech tělo smá
čel. Ale není mi potřebí dlouho se tuto mēstati/
poněwadž y šrže vinný / tak mocná příkladání na
řizena býti mohú/ A tato neyspůjs od těch gsau wys

O příkladání
Wod hogite
dlných.

Pořmowé
magli se w
Wodách ho-
gitedlneych
wariti.

Warení wo-
dau hogitedl-
nau nezmě-
nau.

Solné vody
Wodnotedl-
ným vžitečné

Woda máli
se s Wínem
mířeti.

myšlena/ Který nemocným pochlebowati a lahoditi
chtěti. Při čemž ten a týž způsob jako w mytí ostře-
hán býti má. Maloliby se pak Maso a gínij poř-
mowé w Wodách hogitedlných wariti/ pochybné
gest/ Nebo ne wssechnem se to ljbij/ aby pořmowé
s Lékařstwým mířeni byli: Ačkoli Hippocrates pra-
wí je w Lékařstwí gí pořm / a w pořmu Lékař-
stwí. Gist gestliže pořmowé magí od přirození
nasseho proměnění aneb w gínij způsob wwezení bý-
ti: a naproti tomu Lékař ta gest vlastnost aby přiro-
zený nasse zgináčowali a proměňowali / newím s
yaktým vžitkem odporne sobě wěcy smířeny býti mo-
hau. Necht se doložij y toho/ což nahoře powědij-
no gest / že wsseliyáke zrostliny / Kterýchž lidé w po-
řmých vžiwagí/ genž obecně warení slowau/ wo-
dau hogitedlnau gsauce wareny nezměnnau / a maso
je twrdšy učiněno býwá / a dobře se newarí.
Kteréžto wěcy nechutenstwí by wzbudily/ a Maso
by nezajiwněgšy činily. Může se y toho doložiti /
že hogitedlná moc warením snadně odgata býwá a
zmizí/ tak že špatný vžitek obtud pogíti muože.
Solné vody bylyby vžitečné wodnotedlným/ Kdyby
w nich pořmowé warení byli. Ale slaná Woda mūs
je se w domácí Kuchyni / dáduc do ní tak mnoho
Soli/ způsobiti: A mohau též vžiwati wěcy w láku
solených jako Zerynku/ rosola w němž Ryby wareny
byly/ aneb Gíker rybích w Soli a w olegi močených/
což Wlassy Caiaro gmenugí. To též o mířenij wo-
dy s Wínem saubiti se má. Gestliže gest woda sla-
ná způsobij welikau žížen: Symaré Wody ku pítí
gsau welmi nepřijemné/ a pokazilyby Wíno. Pak

liby kdo k takowému mýšlení chut měl/ pro mne ges
mu dopustěno býti může/ Takž o tom dolegš/podlé
zprávy některých Lidů/ oznámeno bude / že Wody
Buchlowské geden z Staru Rytířského vžíwal.

Geskynů neb skreysšů a bláta vžíwání byloby velmi Geskynů př
vžitečné: Ale poněwadž w Morawě Wod kteréž se Teplicech v
horké preysšů/ nemáme/ daremně snad wěc widěti ž
se bude/ aby o tom co wyprawowano bylo. A wssak

aby wypisování wěcy k Teplicem náležitých/ nedos
statku žádného nemělo/ widělo mi se za vžitečné/ aby
ta wěc / nemohlaliby skutkem / ale gménem toliko
Morawanům w známost wwedena byla. W kte
rých místech wody velmi horké se preysšů / tu gsau
vměním a wtípem lidským skreysse neb komůrky přis
trogeny/ tak že w nich několik Osob/ aneb také Aus
dowé některých sami směstknati se mohou. W Tes

plicy Bayanské w Campanii we Wlassých gest w skale Balanská Tes
velmi twrdé wytesaná Geskyně/ do kteréž/ z Teplice plice.

kteráž pod tau Geskynů gest / wchází pára čistá / a
tak velmi horká/ že w ní sotwa kdo / stoge vprůjmě/
setrwati může: než musý do té Geskyně kozkau lezti /
k tomu místu kdež se Woda preysšů. A naysprwé
když tam kdo gde / náramně weliký Pot z něho teče.
W kterých Geskynůch tři neb čtyry Osoby se směsto
knati mohou/ ty gměnují Stufas, yakoby řeči Swěts
nice: Které pak pro některé obzwláštěnů Audy gsau
přistrogeny/ čím říkagů Foueae, to gest důlky. Kte
réžto tak gsau přistrogeny / že noha / rameno/ gedno
neb obě/ též y sama ruka/ tam dobře wstrčiti / a ma
ge wssacko giné tělo přikryté/ na ten Aud toliko pá
ra suchá paussčeti se může. Gistě velmi gsau pro

Stufae.

Foueae.

Pačení suchá spěšná tato suchá pačení k wzbuzení potu / kterýchž
 w Gessyněch poněwadž nemáme / na gegich místě vžíwati se má
 k le^v vžitečná že Lázní nassých obecních. Ale je w těchto gest pá-
 ra wodnatá a w hčá / w oněchno pak horká a suchá.
 Wyčistiugů neb wyprazdňugů wsecko tělo strze po-
 cenů / zahřívagů a sůsů / wyprazdňugů / změkčugů
 ztwrdlé Audy / to rí / Růži / Članky / a Audy na kono-
 cy těla postawené / to rí Ruce / Uohy / rč. Gsau v-
 žitečně proti bolestem Člankuow / Rýčluow / proti
 nožní / kloubní Dně / proti prassynám a lisségum.
 Spráw a wěcy těch se má ssetřiti jako w mytí / to rí /
 zpuosobu těla / pohlawů / wěku / času yasněho a ne-
 mračného. Počistění tuto wěssyho gest po-
 třebů / Nebo pro subeylnú a pronikawěssy horkost
 w hčosti se rozpustí a rozplynau / a bylolíby gich
 mnoho obtížilyby některý Aud předně. Pro rozby
 dobře bylo / aby ti kteří wodnotedlnost aneb bolest
 w Člancých magů / a pro tu přičinu celé tělo parčí
 muségů / hlavu wen wystrčije / gich vžíwali. Pot
 nemá zastawen býti / by pak y hrubě tek / Než Nes-
 mocný kdyz wen wygde / mage průduchy w Růži o-
 twřeně / at se do Lázně položí / a w něm setrwa do-
 tud / ažby tělo zase přivedeno bylo k tomu zpuosobu /
 w yakémž tehdáž bylo kdyz do Lázně šel. Potom at
 pogů. Gestliže pak Aud některý do dálku k tomu
 připraweného wložiti má / na gíných místech tělo at
 wssudy dobře ohradí / kdyz pak již přestati má / at
 gey wygme / věře / a namaze Masti neb Olegem k to-
 mu nedostatku příslussegým / aneb moc takowau
 jako ta pára magým. A tomu Audu at nedá od-
 počínutí / než hned at nim heybe / Nebo hnutím

Počistění w
 pačení po-
 třebné.

Pot w pače-
 ní nemá za-
 stawen býti.

Aud yaf se
 obzwlástině
 pariti má.

horkost se rozmnožuje / a z Tlervůw zahřetých zdřeš
winnij neb zernutij vychází / swazowé změknu / a
mocy té páry / hnutijm Cžlaněw / po sluně bywa
gij. Swakrát také za den má párenij vžijwati / a
to wždycky způsobem horkým / wssak tak aby horko
sti buď přidáno neb odgato býti mohlo / yakžby toho
ta nemoc potřebovala / a Nemocný sněsti mohl.

Hnutá hora
Fost rozmno
žuje.

Ukládá se k tomu patnácte neb naywíce dwadceť
dnij. W stravě táž správa / tak w vžijwánij yako
po vžijwánij zachowáwana býti má. Wečere at gť
hogněgšy nežli Oběd / a přihodiloliby se co odpor
ného neb neobyčegného / to způsobem o mytí ozná
meným naprawiti se má / Těb mytí a párenij gsau k
sobě welmi podobná.

Párení yaf
dlauho kona
ti se má.

Mazaní blátem hogitedl
ným bylby weliký vžitek / zwláště w těchto Bragi
nách / kdež tak weliké množstwí lidí od žrení střer
ního / na klauby chromých / a yakž rýkagij / zkontra
stělych se nachází. Welikau gsem práce měl w wy
hledáwaní geho / Ačkoli w Slatinské / w Zranické /
a w Buchlowské něco gsem ho našel / wssak w něm
stěrku neb kamenička drobného a písku mnoho by
lo / tak že se při něm mastnosti / černošti / lepkošti / blá
stnawosti a klowatošti nřyaké málo spatřiti mohlo /
kromě w Gezeře v Cžyče / yakž na swém místě pra
weno bude. Plinius také o tom pýsse že Staríj blá
ta studničného vžijwali / a wssak tak aby bláto nas
mazané Sluncem vschlo. Každého pak bláta Ma
terye gť podstaty křidowaté a hlinowaté nebo hnog
né / yako hnüg / kwasnice / aneb nřyaká nečistota křes
ráž se w Wodě na dně vsadí / a páchne neb ssmakuge
tau wodau kteráž odtud pochází / a má w sobě mno

Potrava w
párení yaf se
načditi má.

Mazaní blá
tem hogitedl
ným.

Bláto yafau
podstatu má.

Bláto nebo
kal jak se w
wodě dělá.

Bláto také
včínky působí.

Při užívání
bláta čeho se
šetkati má.

Mazání blá-
tem dwogým
způsob.
První způsob
mazání.

ho pryskyřice neb Syry/ a gsúe času letního ob slun-
ce pohnuta / okolo břehůw neb kragůw hnige/ Edyž
se pak voda rozvodní/ a potom zase na své místo
spadne / také s Wodau do hlubiny vstupuge / a také
se shusťuge : Což se snadně w Gezeře velikém a na
osloně ležícím v Čeyce státi může / Edež Paprskos-
wé sluneční bez překážky opýrati se mohou. Vleba
Woda poněwadž gest leniwá a stogatá/ a žádnau čis-
stau woda se nikdy neobnowuge/ k prawdě podob-
né gest že hnige/ a Edyž se shusťne že se z něj kal a bláto
dělá neb shromazďuge/ a na dno padá. Což yz smra-
da od lidí tudy gdaucých snadně poznáno býti může
že. Takové bláto má moc obměkčující/ a po-
tom welmi rozráží a rozpauští ty věci kteréž gi-
zřednuté a změkčené gsau : též wysussuge a posyluge
Auduow nerwowých : zahřívá a posyluge wssch-
Auduow zastuzených / a zvláště částek nerwowých a
Czankůw/ na kteréž se bláto přikládá/ Ačkoli ge ně-
který také na hlavu/ a na prsy přikládali. Protož
Edyž bláta užívati chceme/ nayeprwé rozvážen býti
má způsob té nemocy/ místa/ příhodnost pohlawí/
věku/ časové roční/ počíštění a jiné věci/ kteréž
w předesslých Kapitolách giž několikrát opřewány
gsau/ tak žeby testliwé bylo opět ge tuto připomínat
ti / poněwadž od onud sem wzaty býti mohou.
Dwogým způsobem mazání se užívá. Někdy ten
Aub který potřebuge aby blátem namazán byl/ dobře
zhřet býwá tau woda z kteréž bláto gest wzato/ to-
tíž je w Wodě hogitedlné horké ten Aub tak blaudo
se drží/ až se dobře zahřege/ Potom geý blátem maza-
žeme/ zawinauce geý do šatky / aneb necháwáme ho
tak

Kapitola Sedmá.

177

tak nezavinnutého / gestliže se bláto dobře drží / a po-
tom ten Aud na Slunce nayhorčegššy vykládáme /
zahradíe ostatek těla / aneb w stínu ge postavíe / a
by od horka Zymnice / aneb bolesti hlavy / též yzblázo-
nění neposslo. A w tom tak dlouho trwati má / až se
bláto spadá a stvrdne / tak žeby se zdálo / žeby samo
dolůw spadnauti chtělo : tehdy ať se ten Aud zase z
Slunce vezme / a Wodau hogitedlnau horkau vmy-
ge / A to mazání dwakrát neb třikrát ať se opětuje
zpuosobem giž oznámeným. Potom po nayposled-
něgššym mazání a vmytí / ten Aud ať se vtře / a O-
legem neb gínau Mastí / tomu Audu a neduhu pře-
slussegící namaze. Těž způsob po Obědě zachowa-
ti se má / ale teprw když se prwní zajetí wykoná / to
gest w sedmi hodinách po Obědě. Bláto wždycky Bláto w ma-
má býti horké / mage horkost od své vlastní Rudy. záná má býti
Tuto každý rozumný porozumí jak veliký rozdíl gi horké.
mezy mocý bláta z Teplic wykopaného / jakž se děge
v Padue we Wlassých / a mocý toho bláta / kteréz se
bere z studeného Gezera v Tzeyče. Ale jakož ten /
kdoby wody hogitedlné vjíwati chtě / gi prvé zhře-
ti musy : tak kdo bláta vjíwati chce / má ge do též
Wody wložit / a ge w ní zhřeti / a tak horkého vjí-
wati / Ačkoli strach můjmo swau naděgi / vžitek men-
ššy z toho vezme. Ale musíme to tak činiti jak muo-
žeme / poněwadž toho tak jakž bychom chtěli mít
nemůžeme. Gest také druhý způsob mazání Druhý způs-
blátem / kterýž se widí býti bezpečněgššy : neb se to sob mazání.
wykonává w místě od Slunce vzdáleném. Ale po-
něwadž tuto bláto wystydne / strach gi aby také Aud
newystydl / a poslednj omyl aby nebyl horššy prwnj

ho. Sílá se Koryto dřevěné/ neb Skopýček aneb nádoba vydlabaná/ ku podobenství Audu nedůležitě roého / a tak se zformuje aby Aud vražený snadně tam vložen býti mohl. Ten Aud do té nádoby vložený zhřeti se má dobře Wodau teplejší / potom na něj trochu bláta horkého má přiloženo býti (kterés hojto horkost vždy pomalu přivěššowati se má) potom geho více přidati / a tak wsečen ten Aud tím přikryti / potud ažby se toho Bláta pro mnozství a tůhotu více na Audu držeti nemohlo : A tak dlouho nemocný ten Aud tam držeti má / ažby ceytil / že bláto stýdnauti počíná / potom to přeč wžiti a jiné přiložiti / a tak po třetí y po čtvrté učiniti / tím způsobem jakž napyrw učiněno bylo. Naposledy až dobře tu nečistotu tauž woda u smyge / šatami wytře / a Olegem přislussegýcým namaže. Tím třetí Kontrakt aneb chromotu na Audech magů / prospěšný gest Oleg z Hlíšťuow zemských / z Bobrowého stroge / z Enforbium, z Cyhel / a podobné věci. Můželi tím Audem pracowati / tehdy až má pilnost / až nim co muž nejčastěji pohybuje / a tím způsobem až horkost do toho Audu wwozuge / A tak zbytekové do Uerwůw w pití a wwezení snadněji stráweni budou / a moc bláta bude jako rozbrážděná a z ostřena. Bláto pak jakby welikau horkost mjeti mělo / w tom se na způsob nemocy / wěku / času ročního / a těla ššetiti má / podle kterýchžto věcí rozdýlnosti / také ta horkost zpravena býti má. Vžíwání pak toho mazání může do patnácti nebo dwadýti dnů protaženo býti / Ráno za gednu aneb za půl druhé / ano y za dvě hodiny w tom trwagýc : A po Obědě tolikéž

Po mazání
co učiněno bý-
ti má.

Bláto jak
horké býti
má.

Mazání jak
dlouho koná-
no býti má.

tať blaho. Přes toto vyměření nemá vykračovat
váno býti / Nebo kdyby bláto mělo v sobě mnoho
pryskyřice neb Syry / vvedloby do Krve a do Du
chůw / již prvé od Slunce zahřetých náramnů hors
kost / z čehožby se Zymie ostrých / a girých mnohých
zlých věcí očekávati muselo. Na naučení Antyla
lowo pamatovati máme / kteréz gest v Kapitolách
o pití a mytí oznámeno / abychom ve vsseliyakém
vžívání Wob hogitedlných / počnauc naysprvé od
mála / vždy toho pomalu přiwěssowali a přidáwa
li / ažbychž k prostředku přišli : Potom pak zase do
lů šli / v gýmagýe a v menšsugýe / ažbychom se zase ku
prvnímu cyli nawrátili. Tím způsobem se žádného
omylu nestane / a když přirození vsskozeno nebude / ti
kteríž gich podlé mírnosti vžívati budau / také
vssech věcí mírných očekávati magý / Neb vsseli
ká wěc příjliší gest přirození odporná.

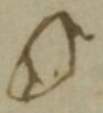
W mazání přihoditi se mohau ti jako v mytí / protož
tam Čtenáře odsílám : jakož pak y v těch věcech /
kterýchžby w potravě ostříhat / a coby před maza
ním / w mazání / a po mazání činiti měl / odtud zprá
wu vzýti může. Až ten po XL. dní ať mže Oles
gem k tomu příhodným / aby moc od bláta w
něm zanechanau déle zachowal / nezane
bawagýe při tom y mírného
pracování.

Konec Druhé částky Kněhy této.

*Nednhowe
w mazání při
házegacy.*

Handwritten signature or mark, possibly 'L. Y. H. S. G.'

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text at the bottom of the page.]

Třetí Částka Kní- hy této.

Wypsaný Wod Hogitedlných
Markrabstwý Morawského.

Předmluva.

Ož k naynešnadnějšť část-
ce Kníhy této přistoupím/ Ne-
bo w ný obzwláště Wody hogitedlné
w Markrabstwý Morawském se nacházející/ wy-
psány a rozsaženy býti magij. Nač welmi pak o-
mylná a negistá wěc gest wyhledáwati a wystihati/ Kowůw w
Wodách wy-
hledáwati
wěc nesnad-
ná.
Kteráby Kuda nebo Kow w kterých Wodách se zbr-
žowal/ z nahoře psaných wěcý/ poněwadž znamenij
a způsob yakby se wystihnauti měly/ wypsán gest /
Každý tomu porozumij: Neb se tu spatřiti a powá-
žiti má celé položení toho mýsta: Středěnka k které
straně Swěta obrácena gest/ preysšeli se Woda wen
nad zemi/ čili se táhnauti neb wážití musý. Též wo-
da po barwě/ vůni/ doeknutí/ a chuti rozeznána bý-
ti má: Mýsto přes které Wody tečau rozváženo:
Na wěcy na žlábcých/ plewách aneb mrwách lpící
šetrčno: na kamení pohledýno: bláto wykopáno:
(Kteréz gestli slýnowaté/ aneb zase pýšité/ welký w
R iij

tom rozdíln bude.) Též y toho což na Wodě spleyvá
zanedbáno býti nemá : Zlábkové kterýmiž voda te-
če spatríni býti magů. Potom se to musy procediti/
wariti/ a předystyllowati nebo přepáliti : Kal který
se vstogů/ strze powoninů/ počud gessťe horký gest/
rozsaufen/ prsty třen/ na Sluncy sussen/ na Plechu
železném rozpáleném pálen býti má. Též Obywate-
lé k tomu powolání/ a na nich o mocy těch Wod wy-
ptáno býti se má/ kdy se počaly? kdo gest ge napy-
wé wyhledal a nalezl? k jakým wěcem gich lid obec-
ný vžívá? pigůli ge howada/ aneb Lidé vžívá-
gůli gich w pokrmitých nebo w Lékářstwu? též wa-
rili w nich warení? a podobné wěcy wyzvědány
býti magů. Tak pak weliké práce a snažnosti gest
potřebů k tomu/ aby wěcy s Wodau smýšsené/ tak
rozpuštěny neb rozebrány byly/ aby rudu nebo kow/
wodě moc dáravagůcy wystihl? Silozoffowé pra-
wů je to sám Bůh a přirození způsobiti mohau/ aby
wěcy celé s ginými celými wěcmi/ dokonale smýšseny
byly: tak podobně/ wěc složenau a smýšsenau na ge-
gů prosté a žiwelné částky zase a znouu rozděliti neb
rozebrati/ je týmž/ totiž Bohu a přirození/ příslu-
šný/ žádný tomu s právem na odpor býti mocy nes-
bude. Co se pak Osoby mé dotýče/ Gistě w
wyhledávání Wod Morawských/ podle možnosti
swé/ takowau gsem pilnost měl/ že gsem z předpo-
wědných wěcy a znamenů žádného mlčením nepo-
minul: Ale w prubování a wystihování gich wa-
sťecky ty wěcy/ o kterýchž nahore/ že se na ně sferčeti
má/ praweno gest/ před očima gsem měl. Způsobili
gsem pak w to co vžitečného/ nechť ginů o tom sau-

Bůh sám a
přirození wě-
cy w hromas-
du dokonale
smýšseti/ a za-
se rozebrati
mohau.

Pilnost Spla-
sowatele kni-
hy této.

děj / Já na své pilnosti a upřímnosti dosti mám / neb
 jsem tuto nic nepsal / než to což jsem sám zkusyl a wi-
 dal. Nepochybugi než že tuto / ti kteří rádi mnoho
 věděti / a všecky věci jako po snivě mýti chtějí /
 na to očekávati budou / abych konečně oznámil / jak
 by veliká částka jedného každého kovu v gisté ve-
 likosti neb množství vody se zdržovala / aby obtud
 gistá jako míra nebo podobenství bráno / a potom
 y nepochybná moc té Wody vystřížena býti mohla.
 Ale k tomu se znám že s to býti nemohu / Těb y o
 předcích mých / kteříž giných Bragin Teplice wy-
 psali / aby co takového před se brali / nikdež se nechte:
 A já také v Alchymii tak zběhlý negsem / abych to
 dokonale smýšlení / na jeho drobné částky rozděliti
 a rozebrati mohl. Gestliže pak to komu Bůh dá / že
 toho šťastně dovede a dokonati moci bude / má os-
 demne také bezesfelijaké závisťi schválen býti.
 Nigda se snad také přísní nřacy lidé / kteříž ne-
 lžostivě o to se neřaditi / a tomu chtěti budou /
 žeby moci wod Teplicných z samých toliko účinků
 gegich / a zkusenij vyhledávány býti měly: tento
 základ toho magijce / Poněwadž všecka giná Lé-
 kařství / jako ohledáním jakýms nalezena / částým
 užíváním a zkušením potvrzena a v vážnost v-
 wedena / a naposledy za gistá a mocná držána a wy-
 hlášena gsau: Protož že o moci Teplic podle sa-
 mých účinků a zkušenij / a ne podle rozumu a pří-
 čin / souditi se má. Těm se odpovídá slovy Zips
 pokratovými z Aphorismu, kdež děj / Že život náš
 gest krátký / v němž pak je gest dlouhé. Těb aby v
 nřakau vážnost tato vznesená Lékařství vwe-
 de-

Lékařství
 jak gsau na-
 lezena.

na býti mohla/ sotwa k tomu gednoho člověka wže
 postačiti muože: zkussenij pak se do chází z častého a
 mnohého vjíwání a prubování. Což tehdy o
 Teplicech kterýchž až posawád vjíwáno / a hned o
 nich wědijno nebylo / prawiti se bude? Co o nich
 zkusseného mjeti budeš? a tak tehdy w vystawicném
 mlčenij / a jako w temnostech zůstati musěj? Na
 také zkussenij v Tároduow hlaukých a newčených/
 kterijž prwe na žádné včinky nesserčili/ žádné zpráwy
 w potravě a w mytíj nikdy neostříhali / a wšeho
 toho sobě nic newážili / wyptáwati se budeš? Ale
 gisté/ jakožto w věci noworné/ wyhledajíc Kowu
 w Wodě panugjcy/ zdalij wěc smijšená newkláze při
 rozenij těch wěc/ kteréž w sobě zdržuge? A když wy
 stihneš přirozenij Kowu/ co bude na překážce/ aby
 odeud mocy té Teplice wyzwědětí neměl? Budeli
 pak tomuto přirozenému spatřování a prubování
 také zkussenij nápomocno / žádný tomu neodepře/ že
 to mnohem gistšy bude / čehožby syc/ leč w mnoha
 časých a letech / sotwa dosáhnutí mohl. A protož
 tuto práci / já tolikéž na potomky nasse oddám a
 obložím/ při gegichžto wuolí bude/ toto mé wyhle
 dání a sepsání/ buď proměnití a opraviti / aneb na
 to místo lepšy vdelati. Trinácti tehdy Wod
 hogitedlných Morawských / kterýchž gsem až posaw
 wád známosti dogijti mohl/ nayprwe gměna polo
 žím/ kteráž gím od toho místa kdej se preysstij/ dá
 na budau. Kdej se nic na pořádek nebo na dobrotu
 a mocnost gegich ssetřiti nebude/ než k které gsem pr
 wě se dostal/ a kterau gsem prwe widěl/ ta také na
 prwnijm neb na druhém místě položena bude.

Druhé

Přirozenij
 Teplic spässe
 wystijeno bu
 de strze prů
 bowání nežli
 strze zkussenij

Porádek část
 ky četij.

Druhé oznámeno bude / jaký Row která Woda w sobě má / Nebo ne wsecky gedem Row toliko w sobě zdržují : ale některé w sobě mnohé Rowy mají. Třetí / gedna každá Woda pod svým vlastním Rowem / w ní panující / položena bude. Naposledy Wody wsecky / wssak každá obzvláště / wypsány budou / a přitom vžitkové gegich / kterýchž tělu lidskému z pořádného gich užívání / pogýti mohou / oznámeni budou. A tak s pomocí Boží k konci Knížky této se přigde.

Iména Wod Hogitedlných Morawských tato gsau :

I.	Losynská.	
II.	Hranická.	
III.	Wirowanská.	
III.	Bochořská.	
V.	Slatinská.	
VI.	Buchlowská.	
VII.	Petrovská.	
VIII.	Korytnenská.	
IX.	Trenčinská w Vhřích.	
X.	Nezdenická.	} kyselé.
XI.	Zahorovská.	
XII.	Suchalozská.	
XIII.	Gezero weliké w Tzeyče.	

Z těch Wod :

Cosynská má w sobě Syru nayčistšý / aneb
radše páru syrnatú / a trochu Sany-
tru / o kterémž wšak pochybowáno býti může.

Hranická zbržuje w sobě Witriol / kámen wá-
penný / a žlínku červenau.

Wirowanská / žlínku červenau / nebo Rudku
Tesařkau.

Bochořská žlínku žluttau a něco Soli.

Slatinská má Syru / kámen wápenný a Alúnu.

Buchlowská Syru hognau a něco Sanytru.

Petrowská má páru Syrnatou / a hognost
Gypsu.

Korytnenská / Syru hognau / Sól / a žlínku
žluttau.

Trenčinská / Syru / Alaunu hognost / a Gyps.

Nezdenická kyselá má Alaun a Sól.

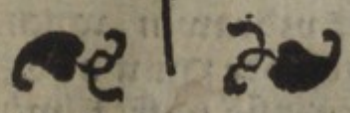
Zahorowská / Sól / witriol a prystyřicy.

Suchalozská / prystyřicy / witriol / Sól / a
žlínku žluttau.

Gezero b Čerňce / má w sobě hognost Sa-
nytru a Syry.

Aby pak ty věci zřetelnější byly / na Tabuli do-
 lepsané se vskáže / kdež pod každým Rowem geho-
 vlastní Woda položena bude.

Syrus	{	Losynská	{	Alún	{	Trenčinská	{	} w sobě má.				
		Slatinská		Nezdenická								
		Buchlowská		Slatinská								
		Korytnenská										
		Trenčinská										
Petrovská	{		{	Sas nytr.	{	Losynská	{		} w sobě má.			
		Buchlowská										
		Gezero Čejeské										
		Čejeská										
Wiz triol.	{	Zharnická	{	Pry- stýciy	{	Zahorowská	{			} w sobě má.		
		Zahorowská		Suchalozská								
		Suchalozská										
Hlinu červe- ná neb rubiku	{	} w sobě má.	{	Gyps	{	Trenčinská	{				} w sobě má.	
						Petrovská						
Sůl	{	{	{	Wáp- no.	{	Zharnická	{					} w sobě má.
						Slatinská						
Bochořská	{	{	{	{	{	Bochořská	{	} w sobě má.				
						Nezdenická						
						Korytnenská						
						Zahorowská						
						Suchalozská						

Woda Ssummerská nebo Losynská.

Losynské Te-
plíce polože-
ná.

Losynská wo-
da yafan přij-
činou nalezee-
na gest.

Woda Losynská / mezy Wodami
Zogiteblnými Morawskými / gest yafan
Králowna / pro dobrotu swau a stawes-
náj kteréz při ní gest: též y pro to že me-
zy wssechnými Wodami / sama toliko trochu wlažna
gest / giné pak wssecky studené se preysstij. Wyska-
že ta Woda na Lauce weselé / w žlebě hlubokém
pod vysokými horami / kteréz Morawskou Zemi od
Slézske děláj / a od Starých Sudetes gmenowány by-
ly. Nalezena gest pak ta Woda / yafz Obywa-
telé wyprawugij / náhodau tauto: Sedlák něyafz
Koně churawého / hubeného / a od Wředaw a praz-
ssywošti gíz téměř vschleho wyhnal / neb se mu newis-
dalo geho děle w domě chowati a trpěti / aby se giný
od něho nenakazyli / Anobrz y Pýce gemu gíz dawá-
no nebylo. A protož ten Rán gsa tu na Lauky blíž-
ké wyhnán / náhodau přissel do té hlubiny neb Lau-
že / a tu vpadl / a za tři dni ležel / až potom mocý té
Wody / wáletí se w tom blátě počal / potom wen wy-
skočil / a na těch Lukách se pasa / po kolikás málo
dnech / napiw se snad (yafz k prawdě podobné gě)
také té Wody / kúže nowé nabył / a prassywošti zbył.
A gsa tak vzdrawen / w nenadále / neb gíz domnánij
bylo / že gest ode Psúw a od Zwěří rozerhán a sežrán /
gíz wděcněgssý host / k swému starému pánu se na-
wrátil. Odtud té Wody vžijwati se počalo. A pos

Losynská wó
da dymy swý
mi hlavu
naplníuge.

D. Jordano-
wi od Losyn-
ské wody co
se přihodilo.

Wody když se koncy prstů dotkneš / a omočíš /
yako Luh ostrý / plžkau gi býti nalezneš / Odtudž se
domeššlým / že s ním něco zpáleného / yako Popela a
trochu Wápná smíššeno gí / od nichž té plžkosti doo-
sáhla. Prawíj Obywatele / když kdo přílís blauiho
w Wamě sedí / že se často treffuge / když chce wen gi-
ti že se škácý / a po hlavě na zemi vpadne : Což oně
mdlobě z blauiého mytí pocházegýcý / aneb syle a
mocnosti té Wody / připsugý / kdej wšak dymum
hlawu naplnugýcým wina přičístiby se měla / Těb
se ta Argumentacy dobře treffuge : Obržugi hlavu :
protož gsau Syrnaté nebo Prystýřicné. Tuto pos-
nřwadž se žádného znamení Prystýřice nenalézá / sa-
mé Syře wina dáwati se musý. Mě také když
gsem wíce než hodinu / prozřetebnost a čistotu té
wody / pilně s yakausy rozkošsý / spatřowal / a na bu-
blénky rozhůru wystařugýcý sferil / a mezy tím také
sám w sebe přirozený a moc té wody / spolehšsý na yas-
týs Trám / rozgýmá / chřege odtud ginam gí / cey-
til gsem že mi se hlawa kolem točila / a hned ani nos
hy / ani mysl své powinnosti newykonawaly / tak
gsem na stěnu se zpodepřel / až potom na služebníka
spolehšsý sotwa gsem wyšsel. A když mi hlawa tak
obřžena byla / anobřž ztrnula / očí gsem téměř pos-
zdwižnůti nemohl / a prařgýcým se / sotwa odpowěd
dawal / a s těžkostij gsem přes Lauku neweliku / přes
kterau gsem do Hospody gíti měl / přegýti mohl.
A práwě k sobě přigýti gsem nemohl / až při Wečeři /
když zdrawěgšsý páry od pořmů rozhůru wstupu-
gýcý / ty prwněgšsý dymy nebo páry rozehnaly.
Počal gsem potom sám w sebe přemýšlowati o přě-

čimž toho závratu / Až jsem se potom toho domys-
lil / že jsem té páry / hledě na tu Wodu kaurějcy /
přichýlivo se trochu nad ní / přilís mnoho se nalkal /
a tak že jsem pro svou neopatrnost pokutován.

Widěl jsem prvé o tom / že se to w Teplicy Badens-
ké za Wjdný často přiházelo / Neb ti který se kra-
tochwýlem a hrám těch který se mygij / s hůry dý-
wagi / sotwa za čtvere hodiny ty páry Syrnaté (neb
ta Woda w skutku horká gest) wzhůru zdwýžené /
snášeti mohli : Ale ti který se w hlubíně mygij / gsau
toho wssého prosti / proto že páry wzhůru se kaurěj /
a toliko ty / kterýž na zabradla spolehše dolu hledij /
vrážejij. Na druhý den chtěge ohledati takliby to
bylo / a od párli wzhůru wstupugijcých to mi se přis-
hodilo / widěl jsem že se dwa myli / kterýžto zápasýce
spolu Wodu zakalili / z kteréžto mnohem wíce pár
wysflo / tak že jsem / když na mne podobný nedostas-
tel / wssak ne tak tuhý přissel / brzo odeud přeč gijti
musel. A nemohl jsem spatřeti / aby z které Teplice
Morawské tak mnohé a tak husté páry / a to wsta-
wiczně se kaurějcy / wystupowaly / yako z této. Aniz se
w té wěcy času ročnímu studenému winna přičijtas
ti má / neb jsem yá gi spatřowal s počátku Měsíce

Srpna. To wsseko přítomnost Syry wyznamená-
wá. Sanytr pak aby přítomen byl / kdyby malá
ostrost / s horkostí dosti špatnau snýssena / toho ne-
vklazowala / a Lazebník mi toho negistil / že strze čas
sté vžijwání té Wody břicho se obměkčuje (což se
ani Syře ani Alaunu přičijsti nemůže) žádného by téa
měř znamenij nebylo. Anobrž y to mi prawil (yakž
gsau lidé mistrní) mage Zymnicy / když se mu Wjno

Badenská
Woda páry
welké z sebe
wypaustij.

Losynská wo-
da husté a
mnohé páry
z sebe wyda-
wá.

Sanytr gesta-
li w Losynské
Wodě.

Prubování
té vody srže
dystyllování

Prubování
té vody srže
vaření.

a pivo znechutilo / že tu Wodu varil a vystavena
často pigel / a tak obměkčil a počistil břicho / že se
zhogil. Tuto podobné k pravdě gest / že cožkoli Sy
ry tu bylo / to srže vaření vymizelo / a že samé toli
ko Sanytrowé částky pozůstaly / kteréž snad břicho
obměkčily. Nebo aby tu Sál byla žádného znamení
se nenachází / lečby to někdo syrovosti té Wody / což
břicha vzbuzující přivlastnit chtěl. Ale já když
gsem tu Wodu pilně dystylloval / zhola nic na dně
kolby neb sklenice naleznouti sem nemohl. Anobrž když
vsecka Woda vyvěla / tak že gý ani krůpěge ne
zůstalo / velikau prudkostí ohně / s velikým násys
lím / sklenice mi se rozpukla / a půsek w hliněné nás
době se zdržující vzhůru vyhodila s nemalým hře
motem : na sklenici pak nic ani nazmenšší věci se ne
nasslo / Jako w Zranické (o kteréž trochu dolegij po
wědijno bude) téměř až k Klobauku wápnó vystu
pilo / tuto pak z sklenice nic zstrahati se nemohlo.
To já přičítám subtylnosti Syry / kteráž tak brzo
vymizela / Cjehož potvrdze y neobyčejná čistota
neb prozřetelnost té Wody. Aneb poněwadž půda
gest prkny podlážena / a pramenové ne vzdychy prá
wě na proti dírám w prkních se wypryscující / pras
witi se může / že se tak woda jako procezge / aby čisto
ssý a neporusseněssý vycházela / Kal pak nemoha
wen wygíti / že pod prkny zůstává. To též se
přihází / když gi kdo vařiti chce / Nebo když gsem
gi okolo XV. liber do Zrnce polijwaného wlijeti a
w něm vařiti dal / chtěge o kalu / jakýby byl wyzwo
diti / ani drobte gsem potom na dně nenalezl. Po
tom sem gi podruhé varil / ale vše nadarmo : nýbrž
když

Když Woda wsecka wywřela / spatřil jsem že Zrnec Brnec od
 wssudy wůkol obarwen byl barwau černau neb sy wody Losyna
 wau / nápodobnu k té / kteréz Zrnčiči k dělání a barv k zčernal.
 wení Zament vžijwagů / totiž / k wolowěnné neb žes
 lezné / z černa se trochu čerwenagůcy : rovně jako
 kule měděnné Syrau tlučenau / aneb giné Vládoby
 Wolowem natřené zčernagů. A protož nezleby něs
 kdo řícy mohl / zanechagůc Alaunu a Sanytru / že se
 w Wodě Losynské / sama Syra / a to welmi čistá a
 subtylná zdržuge / Nebo když jsem s pilnostj spa
 třowal místa okolnj / nikdež jsem ani na žlábcých /
 ani na Mrwách nebo Plewách / žádného znamení
 Sanytru (kterýž syc snadně těch wěcy se přidržj)
 widěti a nagůti nemohl. A mám za to žeby prawdě
 wblíženo nebylo / kdyby kdo rozgimage wlažnost ge Losynská wo
 gů / kterauz w sobě má / to prawil / žeby se hned hors da proč se
 ká preysseila / kdyby před čas neopatrnostj těch ktes horčegssy ne
 řjž gi kopali / pramen vody studené (kteréz Potůč preysstj.
 kowé tady mýmo tekau) s ný smýssen nebyl. Té
 Wody kdo w mytj vžijwati chce / a na zhřetě dosti Kdo se chce
 mýti nebude / než také studené zkusyti mýnj / ten ať w studené té
 se toho nechwalitebného obyčege kterýž tēm / genž se Wodě mýti /
 mygů / w zwyku gest / wystřjhá. Nebo bezewsseho yáť to činiti
 pořádku do Wanny sednau / a tu trochu se zhřegje do má.
 hlubiny skáagů / kdejto když se gíž dosti vychladj / Vžjwánj wo
 zase do Wanny gdau / A tak serwrauc průduchy w kú dy spolu ges
 ži a zase ge oterwrauc / gednát horkau / gednát stude dnát horké /
 nau Wodu do těla paussřegj / s welikau swau sřkos gednát stude
 daw. A nebudůt té sřkody hned ceytiti / wssak ať wěs ně gest sřkoda
 dij / což se gím nynj trochu problj / že gich to potom líwě.
 nemine / a že se w Sřřewách a w Čzlaných potom
 A a

Losynské wo-
dy studené
který a jakým
způsobem vs-
křívati magů

Woda hogi-
tedlná zhrta
moc svou po-
tracuje.

wšecky zlé věci w hromadu zběhnau / a vweďau
mdlobu / že odeud mnohé Nemocy pogřeti mohau.
Nebo přirození wšelikých takových sobě odpor-
ných promít nad míru sobě nelibuge. Ale kteréž gsů
dobrého způsobu těla / a mas sytý křwe hognost a
Zialudek nepořázený magůcý / též kteréž Kámen tras-
půj / ti mohau bezesřody do hlubiny wgřeti / wšak a-
by w něj s požogem nestáli / než wždycy sem y tam
chodili a plowali / tak aby přičinau hnutí těla přes-
mohli studenost / kteréžby od Wody dosáhnutí mo-
hli / A čím wíce sebau hejbatí budau / tím wíce mys-
tůj gím prospěge. Na Zialudek ať přiváží Pytelje-
ček / bylinami Zialudku prospěšnými naplněný / opá-
šyc na to pinstu / aby se pewněgý držel. Když se gíž
tam dosti občerstwí / a ceýtiti bude žeby mu gíž tam
přijlís zyma bylo / ať po znenáhlu do teplé wody sed-
ne / kteréž naxprwé má býti wlažná / A do něj ať ry-
chle newstakuge / než znenáhla ať se do něj paussť / a
potom horčegšy wody ať dá přilíti : a odeud ať zase
znovu do studené nechodí / aby škrze průduchy ote-
vřené zyma do těla newesla / Nebo wšeliké promě-
ny tuhé neb násylné přirození gsau welmi škodlivé.
Lépe gest tehdy prwé studené Wody zkusyti / Nebo
když se zhrťwá / mnoho z své dobroty potracuge /
když se páry Syrnaté subtylné tím wřením wykau-
tí / pro nedbanlıwoš Lazebníkůw, kteréž sobě k to-
mu chwíle nedagí / aby zlehky wodu zhrťwali : než
zanitíje Oheň wodu hned waří / aby krossce wody
wraucy / mnoho studené přilígí / poněkud mírnau
gi učiniti mohli. Protož se toho šetřiti má při
wšech Wodách hogitedlných studených / když se

zhřívati magů aby newřely/ než malý oheň pod ní/ aby se tělo dobře néslo a strpět mohlo. To je pravdivé gest/ každý poznati může poněwadž Woda gsauc zhřeta/ skoro wsecku chut potratí/ a tím wařením mnoho gů z prwnīgssy a přirozené dobroty odgato bude.

Lépeby také bylo aby Wanny vzdáleny byly od kras gůw této Teplice/ pro přičiny nahoře oznámené/ a na jiné místo postaweny/ opodál od hlubiny/ aby páry wstawičně wystupugýcy/ čím který Zlawn mclau magů nemo cy napředpsaných přičinaw nebyly.

Mocy pak Wod hogitedlných/ že záležegů na swých Kowých/ gž často o tom gest praweno.

Syře tyto mocy připsuge Dioscorides že zahřívá/ rozráží/ a rychle zwařuge neb zajiřwá. Galenus pak gi přičítá moc táhnaucý/ a složený horké/ s nřyas řau subeylností bytností gegů. A w Knize de compositione medicamentorum secundum genera, prawí že Syra řakowau horkost w sobě má/ že w kterém mýš řte se dclauho mēstá/ to bez pochyby zprudí.

To oznámíw prawiti budu že Woda Losynská pítá gest wžitečná při wsechněm nedostatku hlavy od studeného a wlkého nespůsobu pocházegýcym: Totiž gmenowitě/ lezení wlasow/ wssak tak řdyž ne od řanské nemocy dolů padagj: proti bolestem hlavy od přičiny studené/ nebo rozpaussčegů a zřediugů Slegnu/ a gi řkrze chřýpě nebo wsta wywozugů. Ale ti kterým Řéma a řlusowé do řrsů řekau/ ať se gi warugů/ Nebo řdyby Řéma řkrze rozpussčegů Slegmy rozmnožena byla/ yako wprkem by dolů řekla/ a řdyby řrsy řacpány byly/ přisřloby zadussený.

A a ij

Wody hogla ředlně řludené yaf se zhřívati magů:

Syra yafau moc má.

Losynská woda w pítá wřř waná proti kterým nemo cem gest pron spěšná.

Nemocy hlawný.

Který se ř wody warowati magů.

prospěšné gest pití té Wody proti bolesti hlavy
 od Slegmy a Melancholie/ to gest/ Wodnotkewno-
 sti/ a Czernotkewnosti pocházející: Adež ačkoli
 wysussuge/ wssak také zahřívá/ a wlhkost Melan-
 cholicau w hlavě se zdržující činný: též pro-
 ti Sslaku/ když se již w Kontrakce neb změknutí Aus-
 duow obrátil/ proti umrlčímu Smu/ a wssednám
 ospánlivým neduhům/ proti potracení paměti/ vs-
 žitečné gest. Zawratu pak a padaucý nemocy/ ač-
 koliby pro příčinu wlhkosti/ z kteréz ty Nemocy po-
 cházejí/ prospěšná byla: wssak má rada gest/ aby
 se od ní zdržowali/ pro množství pár/ kteréz ta Wo-
 da z sebe wypausséj/ lečby od nedostatku žialudka
 pocházely/ Neb w té příhodě užívati se již dopau-
 sséj. Užitečná gest proti Řeči/ křivnutí vst/ třese-
 ní/ sllakowé dně nebo chromotě/ Melancholij od-
 střenw pocházející/ Smyslu pomínutí wssak bez žy-
 mnice/ Kdaussení neb tlačení (kterémuž Lid obec-
 ný Wura říká.) Též prospívá proti neduhům
 Očí/ též proti Ophthalmij, to již bolesti očí newlast-
 ní/ totiž té která ne od zbytečnosti krwe/ ale od Sleg-
 my půwod svůj má/ proti bálmu. Též proti nedu-
 hum Vssí/ bluchotě/ znění/ a syptění/ a proti toku
 hnoze/ aneb syc gíných slusůw z vssí: Proti otoku
 Chřtánu/ opuchnutí a stvrdnutí Jazyčka a Poje-
 radla/ žlúze za vchem: Proti otoku w hrdle od pří-
 činy studené/ a zwláště při pomínutí geho: Proti
 Wolatům/ wystaupení neb změknutí kosti w Poje-
 radle. Ačkoli na hoře na tom zawrúno gest/ že
 Wody tím částkám toliko/ přes kteréz gsauc pítý/
 kterať tím au duom pomá- přecházejí/ spomáhají: a wssak počudj Slegmu

Zawrat a pa-
 daucý nemoc
 magický/ Lo-
 synské Wody
 warowati se
 magij.

Neduhové
 Očí.

Neduhové
 Vssí.

Neduhové
 Chřtánu a
 Hrdla.

Wody píté
 kterať tím au
 duom pomá-

zředugů/ a svůj páru do hlavy paussťegů/ potud to/ bagů/ kterých
což praveno gť/ také jako přýpadně wykonati mo- nepřecházejí
hau. Nebo to což gest přýčinou těch Nemoců/ totiž
Slegmu rozpaussťegů/ a do dolegšťých částek vwozu-
gů/ Anebo posylňuc horkost přirozenau / k zvařením
aneb zažitů té Slegmy gsau nápomocny. Gestliže
pak ti neduhové od dolegšťých Audůw pocházejů/
pokudž tu Materij zahřeti a wyvesti mohou/ žádně-
mu pochybně není/ než že také samy od sebe / to gest/
svau mocý a předně ty Nemocý vzdrawugů. Což se
také o neduzých Prsních rozuměti má/ Nebo gsau
prospěšné proti nemocem w Prsech/ poněwadž se to
wzdycky spatřuge / že w pití také něco do Prsů wa-
padá / Podlé powědiní onoho starého Poěty/ kte-
rýž napomíná aby w Psý dní často pití vžíwáno
bylo/ prawě :

Τὴν νεφεληγεγεμένην τοῦ ζοῦρ ἄστρον ποτίεσθαι.

To gest : Tlamačug plíce Wýnem / nebo psý
Zwězda giž vychází.

Těž y Lěkaři o tom wědomost magů/ neb welí a-
by ta Lěkařstwů / kterážby měla do plíc pronikati
lůžána byla. Proti dušnosti tehdy tato Woda gť
welmi vžitečná/ též Sauchotinám teprw se počínas-
gůcým/ vychrťowáním Glusuw hogných / třesením
Srdce/ tak dalece pokud Dymy a Páry rozrážů / a
Slegmu w Prsech se držící zžůrá neb zžůwá. Těž
gest prospěšná proti kassli z přýčiny studené. Nasy-
wůce pak spomáhá Audům přes které přechází : pro-
to že zahřůwá / Slegmu rozpaussťegů / těch částek po-
sylňuge/ též wlhkosti wen wywozuge/ když s ním něco
co Soli a Sanytru smýšleno gest. Protož se gť vží-
vá iij

Neduhové
Prsní.

Woda Losyn-
ská která gť
prospěšná
těm Audům
které přechá-
zí.

Losynská wo-
da w mytj v-
žáwaná kře-
ným Audám
a Nemocem
prospívá.

Elephantias-
is.

watí může w wymeywání vst / Edyž dástě a požera-
dlo zwředované neb zpryštěné gest : w hogenj hrd-
la : studenosti a bolesti / též nadutj a otoku žialud-
ka : weywratku (ačkoli se o ni pravj / že zkormuc-
ge žialudek aneb Weywratek wzbuzuge) w hogenj
žření střevnjho wsseliyákeho : sřekaweť nebo hlj-
stuw : nemocy Jaternjch studených : počátku woda
notedlnosti / též wodobnotedlnosti wětrné y wobnaté /
w hogenj žlautenice / zacpání Slezyny a Jater / Led-
wů flegmy a pŭjstu plných / kamene w Měchyři y w
Ledwů / gestli že se wyhnati má / w wywedení moče
zastaweného / w hogenj Rjezawky / wředů w mē-
chyři a průchodech močowých / W zahřívání Ma-
tky / wzbuzení toku Měsyčného zastaweného / též w
zastawení toku bílého / Totiž Edyž horkost posylně
na a flegma ztráwená bude / též w hogenj wředů w
matky. W mytj Edyž se gŭj vžjwá / předně gē pro-
spěšná těm Audám kterých se dotýká / aneb těm kte-
rj w mytj smocení býti mohou : To gest / zahřívá
wssěko tělo / wysussuge / zředuge / a ztenčuge / otoky
rozpaussť / a Wředy neb žlŭzy k sežrání přiwodj :
Wssechněm nežitum nebo posřwornám na kŭži spo-
máhá / yako prassýwosti / fflekum neb žábě / lupum
neb lišegum bylým : nessesowicem zlým a gŭjzlivým /
malomocenstwů kterémuž Rjekowé Elephantiasis řj-
kagŭj / swrabu / wředům lupowatým a nehogitela-
ným / kterjž častokrát zahogŭje se / zase se zgterj / též
y těm kterjž od slaných wlkostí pocházegŭje / nē-
Edy se zahogugŭj / A wssak tak gestliže gsau bez hork-
osti. Prospívá také nemocem Člankůw / yako
člankowé a nožnj dně / bolestem kyčel / wywinutj neb

oslabnutý člankůw / zernutý kloubůw / Kontraktu :
 Nedostatkum Cecuow / zervornutý / Raku / nedo-
 statku Mléka / aneb geho shustnutý. Též pomáhá
 studenosti žaludka / a nemocem odtud pocházejí-
 cým / zacpáný Sleziny a Jater / též zabíjívá wссе-
 cel okolo těla / a horkost přirozenau rozmnožuje /
 elusté Lidi wysussuge neb hubené činí / zbytky pod
 kůží se držící ztrawuge. Pomáhá těm kterých kámen /
 ledový pýsku plné / a řezavku magů / též těm kterých
 moče držeti nemohau / pro oslabnutý muskule Mě-
 chýř zavřagujícího. Též spomáhá žení / skrze kliš-
 ter do života přigará. Nedostatkum Matky pro
 spěšnější gest w mytí nežli kdyby pita byla. Za-
 bíjívá Matku / což měsíčný červený wzbuzuge / ku
 početí napomáhá / bílý což / ztrawíje Slegmu / ho-
 gů. W Kropení vžíwaná wssechněm swrchu
 psaným Hlawy / Očí a Vší neduhum gest prospě-
 šná / gednom aby tělo a hlawa dobře wycíštěna by-
 la / aby se wětšých nemocí obáwati potřebí nebylo /
 kterézby / kdyzby volhkosti pohruty byly / z toho po-
 gůti mohly. Žení nebo střevní bolesti / prvé než-
 liby Kontrakt wwedla (což se z třesení rukau / a bo-
 lení lopatek poznáwa) krůpěge horké na počátek
 Pátele / v Týla / kapající / zkusené gest že spomáhá.
 W této Wodě kdyzby se ní hlawa měla pokropowa-
 ti / mohau wařeny býti / Bukwice / Mayorána / Ro-
 smarýn / Růže červená / Ožanka / a giné / podle roz-
 šílnosti nemocy / a potreby přitominé : Jako kdyz
 wlasý ležau / Brotan / Melíř / a giné k těm podobné
 kdyz Oči bolegů / Ambrozka / Wlastý kopr / Werbe-
 na / polní ručka / ič. A wssak ti kterých hlawa horkau

Losynská wo-
 da w Kropení
 vžíwaná / kte-
 rým Nemocě
 prospěšná
 gest.

Byliny kterých
 se w té wodě /
 k Kropení hla-
 wy wařiti
 magů.

Kropený se magý/ ať se kropený vystřihagý/ aby gsauce wýce
 nemá vžřwa rozpálení/ wětšyho neduhu newwedli / a Může aby
 ti když hlawa zkormúcen nebyl : syc zahřwá/ wysuffage/ wyprazd
 horká gest. nuge wlhkosti studené/ Může a mázder geho posy
 Losynské wo luge. W příkladání na Audy obzwláštěný/ když
 dy vžřwáný se nemá wsecko tělo smačowati/ také se té Wody w
 w příkladání zřwati může/ Nebo na hlavu se příkladati může wo
 k čemu vžř- da do Zuby nebo Plsti nabraná / w hogený lezení
 tečné. wlasuow/ strupu na hlavě/ fflusuow studených/ we
 wsech ospánliwých nemo cech / w sflaku těžkém / w
 blázniný od příčiny studené/ a od Melancholie / na
 gegichžto hlavu syc Zolaubata mladá roztiatá / a
 Plíce Skopowé/ hned yakž se howado zabige wyňas
 té/ se příkladagý. W těch řku Wleduzých muoze se
 Woda na hlavu příkladati/ a hlawa ný zhřwána
 býti. Na zewnitřný Audy wsecky může se příklá
 dati/ yako na Cečky stwordlé/ Zlýžy studené/ Těz y ti
 gi w příkladání vžřwati mohau / Který magý no
 hu/ rameno/ ič. zernulé neb zdřewnělé/ aneb syc gí
 né Audy wyhubenělé. Může příkladána býti na zas
 ludek studený/ nebo posylínuge částek slabých Zialub
 ka / a gegich wlhkosti zžřá. Na wywinuté Audy
 též může příkladána býti / anobř přitáhnauc Mas
 terý neb wlhkost/ a zahřegýc Audy/ může mýsto Glas
 stru z Smoly přístrogeného vžřwána býti / a k nas
 roštěný massa napomocná bude. Tak které žiny
 w Matce nedostatek magý/ a pro horkost Jater as
 neb Ledwý wseho těla smocíti nechregi/ mohau ta
 korých příkladání vžřwati / w příčinách nahore
 oznámených. A wymýwání Wředůw dřawých
 a hlubokých k wyčistlowání a zahogowání gich /
 může

muože se přikládání vžívatí / na kteréby koli částce
tíla byly: A tak Edyž maso naroste / zahogij se wres
dowé yak koli nehogitedlnij. Adoby pak páření

suchá / nemage na mokřých dosti / mýti chěl / w gích
nedostatek / poněwadž tu strogena býti nemohau / ať
wezme vody do hrnce šyrokého / a (gestliže Matku
zhřeti chce) dádau do ní byliny Matce prospěšné /
podlé potreby té nemocy / ať gi zwať / a potom ať
šrže Trychtýř neb Tálewku / samau páru nebo dým
do Matky paussij. Aneb prowrtať poštěku /
kterau hrnec přikrytý gest / ať do té dířky trubicku
nebo píšťalku wstrčí / A tím způsobem velmi příj-
hodně a snadně / páru z vody wařené přigijci mocy
bude. Kterij těžce a nesnadně stolicy magij / a kte-
rým Krew z žily zlaté gde / ti ať se posadí na stoličku
prowrtať / pod kterúzby škopek vody horké plný
podstawen byl / sukny nebo šaty dobře se ohradij / a
tak ať do zadku tu páru paussij. Kterij w chrý-
pých a w vřech wřed žrawý / a jiné nežity magij / ti
velmi příhodně tu páru do nosu a do vřij šrže try-
chtýř paussietí mohau / tak aby se na strany nerozka-
čila / než spolu gsauc shromážděná / dotýkajíc se to-
ho místa / aby wěššy moc měla. Tím způsobem tak
té Audowé obzwláštne páření býti mohau. Tyto
wsecky wěcy pocházegij od mocnosti Syry.

A
wšak tuto wěděti semá / poněwadž gest powědijno
že Woda Losynská gest mýrná / totiž že samé téměr
páry Syrnaté / ať trochu husté w sobě má / Aby žád-
ný nřakých diwných wěcy z ní neočekawal / než w-
šecko mýrné pro mýrnost a powlovnost gegij. Ktes-
ráž rozkošným toliko Osobám / ženám / dětem a star-

Páření suchá
při Wodě Lo-
synské yak se
strogit magij

Losynská wo-
da mýrná w-
šak působí.

Woda Losynská.

cuom/ Kterýž wsecko w podezření magi/ a welikého
násylí a zkormaucení se obáwagí/ něco prospěti
může. Sedlstíj pak a twrdíj lidé/ káží a tělo husté
magický/ gestlize malý vžitek z něj mýti budau/ mdlo
bē gegíj to přičísti mohau/ Kteráz samau toliko páru
Syrnatau w sobě mage/ něcho/ cožby gi posylněti
nebo pomůkauti mohlo/ s sebau smýšleného nemá/
(poněwadž aby tu Sanytr byl w pochybnosti gest)
a by pak y byl/ že hlavu hrubě vráží. Protož kdož
by chtěl sylněgšsý Wodu mýti/ ginde gi hledati musý.

Woda Hranická.

Hranické Te
plice polože
ný.

NA předměstí krásného Města
Hranic/ v řeky Bečvy/ w místě weses
lém/ gest Lázeň/ a w ní hlubina k mytí
přístrožená/ do kteréž se welicý prame
nowé Wody hogitedlné preysstíj/ tak že se w ní y
plowati může: ale mnohem gest menšsý nežli Losyn
ská. Ta Lázeň a ta hlubina gest zdíj obehnaná/ a
Střechau přikrytá/ aby ti který se mygíj před nepo
hodlností porwětríj ochráněni býti mohli. Zogným
pramenem ta voda se preysstíj/ Anobř y w prostřed
Řeky (což gsem plawě se přes ni na Cylum/ spatřil)
též okolo obaudwau břehuow/ widíjny byly bublé
ky vody hogitedlné se wyprysstugíčy a nad Wodu
wysstugíčy. To místo/poněwadž gest Lukami zes
lenými/ horami a Lesy obklíčeno/ a řeka mýmo ně
teče/ nemalau rozkos s tím který se mygíj/ přinássý.

Když jsem tam naprvé wessel/ hned mi yakás wůs
 ne Sýrnatá nos zarazyla/ ale hned zmizela. Swrchet
 Wody byl yakoby mastností nýyakaupotažený/ do
 mníwal jsem se že gest pryskyřice: Ale wodau dáw
 no nebylo heybáno/ z toho se na ni wdělalo yako nýas
 tý počátek pěny/ kteréz když sebráno bylo/ hned zho
 la nic mastnosti w sobě nemělo/ a prsty gsauc rozetěs
 no/ yakaus ostrost vřazowalo/ a na pohledění zdálo
 se býti yako nýaký pýšek drobný. Na pániwi w ke
 réž se Woda zhrňwá/ přilnula yakás kámenitá nečis
 stota: tu w pecy ležela hromada prachu kterýž pra
 wili že gest z Wanen do nichž se Woda k mytí lýwá
 odšťrabán/ tak aby ty Wanny setrauc tu nečistotu/
 čistší byly: Též prawili že ten popel anebo Prach
 do dalekých Kragin brán býwá/ k hogení wsseliyas
 tých Koňských nežitůw. Wody té kossowawo/ ne
 malau jsem na Jazyku ostrost a kausawost ceýtil/ a
 wssat žádné swýrawosti na Jazyk a Požeradlo/ ani
 yakého přýlifs welkého swědění neowedla/ než chu
 ti sseredné a ossklivé byla: tak že když gi k do naprw
 do wst wzal aneb wstl/ hned ceýtil žrawost yakoby
 gehlami bodl/ na koncy Jazyka: když se pak ta woda
 dlaho w wstech držela/ tu swau kausawau moc tras
 tila/ wssat ta sseredná chut předs se zstáwala/ Ačkoli
 z častého opřecowání a kossowání gij/ také trochu
 yakés drsnatosti a suchosti na koncy Jazyka zstalo.
 Tím který se w studené té Wodě mygij/ prawij že se
 welmi káže skrčuge a swrastuge/ a zwlášť Lúno/ tak
 že w ní žádný přes čtwrt hodiny déle trwati nemů
 že. Na žláby po kterých woda z hlubiny teče/ aby
 se přýlifs nepřeplnila/ když jsem parčil/ Ruku tam

Hranické wo
 dy způsob.

Prach z Wa
 nen zstraha
 ný w Teplicy
 Hranické k
 čemu wžiteč
 ný.

Chut téwody

Bláto w hra-
nické Wodě
yafé gest.

wstrčíw/ wytáhl gsem zase hrst země nebo hlíny do-
sti lepké/ a at zprosta powijm/ prawé Ochry/ to gest
Zlínky žluté/ plnau: Kteraužto hlínau Edyž g em
Trámy a Prkna barwil a mazal/ eáž se barwa naléza-
la/ A to což na prstech zustalo/ Edyž vřchlo/ prawé
žluté a sšaffcanné barwy bylo/ a wřřak chutí té yafé
Woda nemělo. Půda té hlubiny gest prkny podláš-
žena/ a giž na některých místech prohníla/ šřže řes-
řéžto díry wřřopal gsem hrudy bláta černého a smř-
dutého/ řeréž wřřak nebylo mastné a lepké/ než tu
chut yafé Woda mělo. Odewřewřse žlábký nebo
trauby wřřecku gsem téměř wodu přes noc z hlubiny
wypustiti dal/ abych na druhý den Wodu čistšřý mřř-
ti mohl. Káto Edyž mi ta Woda nowá/ řeráž se w
nocy shromáždila/ přineřřená byla/ tak byla řyselá a
ostrá/ že y lařřominy na zubých zpřřsobila/ rowně tak
yafé se vřřiwání Olege Wicriolowého přihází. Čes-
hož ne yá sám toliko/ ale y giný znamenitý Mřřžř/
řeréř gi řesřcowali/ tehdaž gřau žřřřřř. Kal řeréřž
se w wařření a dystyllowání té Wody wřřál/ žádněs
ho dymu nebo páry z sebe newyřřal/ ani chutí wlařřnj
co proměnil/ nebo giné nabyřř/ než to což po wařření
zustalo trochu zběřřelo. Z řech wřřcy gřřřřř dřřwos-
bowé wřřati býti mohú/ že Ruda neb Row této wos-
dynenřř prostý/ samorňý a gednořřegný/ než nřřkolřřes-
řý a rozdířřný. Saudřřm pařř po ořřřřm/ řauřřawém/
a welmi subřřřlném zpřřřobu/ že w nřř nadewřřřmi pařř-
nuge Wicriolum: potom vřřřřwám po řalu a Popeřř-
lu wřřřřm/ že gest w nřř řámen wápenňý: řřřřř gest
w nřř Ochra, to gest/ řřřřna žřřřř. Anřřž také tomu
tuže odpřřřřm aby w nřř nřřřco Syřř býti nemělo/ a

Bal té wody
po dystyllo-
wání wřřřřř.

Hranická
Woda yafé
řowý w řes-
bě má.

wšak tak málo / že když se k gíným rudám přirovná /
za nic téměř počítsti se může. Domníwagij se někde
tj žeby w něj také byl Sed / aneb pára gedowatá.

Prawij že žiaby do něj vvržené hned zemrau : v pro
střed řeky kdež se pramenové wyprysstiugij že se žáb
né Ryby nenalézá : a Haduwo je žádných na tom mý
stě nebýwá. Ale co gest to divného ? Nebo žádný
živočich z těch ostrých a kowných Wod potravu
swoe nemá. Rozprávigij Obywatele že Pan Bro
páč / g a před časý w držení toho místa / o to se sna
žil aby počátek a půwod té Wody wyhledal / zdali
by w hoře Seudenta horká byla / z kteréžby se tato
Woda wyprysstiowala. Protož že rozkázal (stalo
se to před dewijeti Lethy) důru wdělati do toho wre
chu / kterýž gest od Lázně dwau toliko kroků vzdalý.

Ta Skala když byla wylomená / a důra trochu pro
lomená / tak z něj sšeredný dým nebo pára wyšla / že
někteří jakoby zawrat na ně přišel padali. Což Pá
nu hned oznámeno bylo / On pak mage to za zpráwu
omyltau aneb daremnij záškeru a wemluwu / rozkáz
al aby w té práci předse trwali / a Něstianum pos
ručil aby sami při těch dělujících byli / a prawdu to
ho wyhledali. Což se tak stalo. Tu když gedem z děluj
kuwo / z sínělo stili čili z wšetečnosti w té práci předse
trwal / nálewo se té páry vpadl / a málo potō zdech /
gínij pak gsaue zštrasseni rozběhli se. Potom do té
důry psy / Kočky metány byly / kteréž hned pozdya
chaly / A tak tehdaž od toho důla přestáno / a ta dů
ra za se zamerána gest. Předíwná wěc gest / že y nynj
ta gedowatá pára kauriti se nepřestává. Nebo w
místě blízkém v Lázně / totiž pod tauj gestet Strés

Žiaby w hra
nické Wodě
zemrau,

Pan Bropáč

Důra w stále
gedowatá.

Loch nebo
Plž v Teplice
Hranické du
šný.

Ptácy přes
džru v Hra-
nic letíce ze-
měli.

Propast nes-
bo Jáma v
Hranic.

chau gest plž neb Loch pod zemí / ne docela tříť neb
čtyř krokůw zhloubí / w kterémž Lazebník pivo ku
potřebě mygicých se choval / do kteréhož když někde-
tí z nasseho towaryšstwa wessli / yakás pára sladká
(yakž prawili) hned ge zarazyla / kteráž wssat přsy
swírala a dussnost působila / tak že dychtíce / yakoby
z daleka přiběhli / wstawse wen wssli / a na dussnost
sobě welmi steyskali. Potom y té džry ohledati žado-
stiwí byli / Ale y tu na ně těžký záwrát přissel / tak že
když se k nám / neb gsme gich tu blížko na wssku oče-
kawali / zase nawrátili / zbalí se býti yakó zmiámení.
Ale hned zase k sobě přissli / prawíce a gistíce to / že
by žádný z lidí / za dosti krátký čas / bez nebezpečens-
stwí života swého / té páry sněsti a strpěti nemohl.
Na druhý den když opět k té džře se nawrátili / hře-
se gím stalo / neb byli gesset nic negedli / A prawili že
se gím rowně tak stalo / yakó se tím přiházý / kteríž
do sklepu winného / potud Wíno mladé kysse a wře-
wcházegí / když gím Můž párami mnohými vrazen
býwá. Ale tuto nic widěti / ani gínými smysly ceýtiti
se nemohlo : Což gedowatosti nemalý gest důwod.
Wyprawugí také Obywatele že Ptácy přes to mý-
sto letíce / mnohokrát dolů spadli / a toho že gesset
očití swědkové před rukama gsau. Cžehož potom
málo / Můž gedet wíry hodný / z ponuknutí mého
do té Teplice se wyprawiw / také pogissciowal. W
podezření y to gest že naproti Lázní na druhé straně
Ržetý / hora gest wysoká a příkřá / na kterážto hory
wrchu gest weliká Jáma (hrozno na ni hleděti) od
wrchu až dolu procházegící / yakó Propast / aneb
radssse peklo nřyakté / do kterážto před časy Libé na

smrti odsauzenij metáni býwali. W té propasti na
dně gest Lauje neb woda stogata/ do níž yakž žwě
neb gíná howada wpadnau/ hned se potopí a zabys
nau: Tolikéz dřiwí a gíné wěcy/ kteréz se tam/ když
kdo chce hlubokost gegí změřiti / s hůry paussčgí:
Aniž gest kdo kdy hlubokosti gegi wystihnauti mohl/
Tak jeby někdo ne zle a scestně smysliti mohl / že z té
Propasti Woda skrze podzemní průchody pod Rje
kau/ na druhau stranu prochází/ a tu se teprw wen
preysstí. Nebo když se Rjeka rozwodní a z břehů
swých wystupuge/ také se zřegně poznati může/ že w
té Propasti wody přibývá. Pustili se některij z na
ssých do té Propasti / a okusywosse té Wody našli gi
smrdutau býti / rovně yako Wodu stogatau / snad
proto/ že dlanho pohnuta nebywssy/ od toho dlanh
ho stání poněkud shnila. Cjehož znamení byla sles
mowitost zelená/ kterúz swrchet té wody wssudy pos
tažen a přikryt byl: a prawili že žádné hogitedlné mo
cy neb chuti při ní nenalezli: Ačkoli Obywatele tauž
chut a moc/ yako druhé Wodě/ gí připsugí. Roz
prawel mi geden dobrý přítel můg kterýž téměř gíž
w Sedmdesáti letech gest/ že za mladých leth swých/
chtěge hlubokost gegí wystihnauti/ w ní plowal/ a
pod wodu se pustil / zdaliby dno nagíti mohl: ale že
to daremné bylo / ačkoli plowati welmi dobře uměl.
Snad také ta zelenost gí přirozená a wlastní té wo
dě: ale mně se newidí/ Nebo gsem s hůry spatřil/ že
se Woda po wrchu kalila/ a dole byla čistá: lečby ta
zelenost Witrioli na wrchu splezwagícy mu přičena
byla. Cjehožby se přiklad na Wodách Cyprských zes
lených/ o kterýchž Galenus pússe dán býti mohl.

Woda w hra
nické Propa
sti yaká.

Propast Bra
nická dna ne
má.

Hranické Woda pak w Lázní tuto obzvláštní vlastnost má /
 Wody powa řdyž se powětrí / yasné w possimurné obracuge / a ř
 ha neb vlast- Sestí se nachyluge / že se ta Woda prvé začalí / a
 nost. několi dní před tím / gsauc mimo swúg obyčeg kal
 nēgssy / nečas aneb baurku nastawagicy gisto mē před

Prubowání
 té Wody str-
 ze dystyllo-
 wání.

powídá. Řdyž byla w nástrogých sklených w
 Pýsku / podle způsobu na hoře w Částce prwní / w
 Kap: VIII. vřázaného dystyllována / nic g'ného po
 ný / než Wápno / a to chuti žádné nemagúcy / a wssak
 w množstwu welikém / nezustalo / Ačkoli Oheň weliký
 pod ný rozničen byl / tak že Popel nebo Wápno / až
 do Klobauku wzhůru wehnáno býti muselo. Též

Prubowání
 té Wody str-
 ze waření.

gsem tu Wodu y wařil / ale žádné g'né Rudy w kalu
 spatřiti gsem nemohl : Snad proto že Materya řas
 menná g' hustá a zemnatá / a z té příčiny ne tak snad
 ně / yako Syra neb Prystkyřice p subtylnost swé Was
 terye / w páru se obracuge / ale Ohni wíce odporuge :
 Syra pak a Prystkyřice snadněji se rozpustí a wymís
 zý. Lečby řekl žeby w té Wodě Materya Witeriolo
 wá byla / Neb gsem ginde wířdal / že oley Witeriolo
 wý wygedssy sklenicy / w býlau a ředowat au yakaussy
 ř Wápmu podobnau podstatu se obrátil. Ale tuto
 chut gest tomu na odporu / neb toto Wápno gest bez
 zewssy chuti / Což řždý z toho řteréz yá doma cho
 wám řkusytí a řprubowati muže. Ačkoli na hoře
 powědijno gest že od Alaimu zubowé žrnau : wssak
 Alaim zemnatau a hustau swjrawost má : tuto se pak
 nacházegú částky subtylné s yakaussy ostrořtí a řaus
 sawostí : A při Wodě Alaimowé někda se nenalézá /
 aby řakowé gedowaté páry z ný vycházely : Witerio
 olum pak že tu vlastnost má / z důwoduw dolepšas
 ných

psaných každý tomu porozumí. Nebo Galenus 9. simp-
plicium medic: kdež Cyrské doly / z nichž se Witriolum
wykopává / wypisuje / tato slova mezy ginými po-
kládá: Když jsem pak koncy té Gestyně / kdež se ta-
to vlažná a zelená Woda bere / sešel / powětrij toho /
wůně zdala mi se býti zaduslující a nešestředlná /
Witriolem bílým / a Grunspatem zapáchající / a
Woda také měla chut takowau. Protož nazý a s we-
líkým pospýcháním we Šebáních gi wynášeli / a
nemohli se tam dlouho mestrati / než spěšně se zase na-
wracowali. Též y Mattiolus takto praví: Witri-
olum když se wykopává / vydává z sebe páru smrd-
utau / a wůně těžkau / nápodobně téměř jako Syra.
Pro kteraužto příčinu w zawřitých a zahražených
místech někde se newykopává / než pod Nebem na
powětrij prostranném. Nebo kdyby w Gestyních
podzemních jako giníj Roworvé wykopáwano bý-
lo: z těch příčin / ne pro duchy nebo páry Witrios-
lowé s wodau smíšené / ale proto že ta Gestyně blíž
to ležící tak škodliwau páru z sebe vydává / nera-
dil bych žádnému / aby této Wody w pitíj vžíwati
měl. Ačkoli gi pak mnozí Sedlácy tady gdaucy beze
škody pili: wšak rozumný Czlowěk má w tom opas-
ternější býti / a s obecným Lidem w tom bludu nes-
má se stowáwati. Ty věci magíce oznámené /
a Row té Wody wyhledány / giž se má z toho moc
gegůj rozwážiti a wystihnauti. Witriolum / pravíj
Dioscorides, swíjrá / zahřívá a kúru neb lupinu činí /
a w wlně do nosu pusečné hlavu počisťuje. Gale-
nus pak dokládá / že s tau sylnau swíjrawostí gi smí-
šena horkost nemalá. Totiž / krze horkost kteraž

Galenowa
slova.

Witriolum
wuoni má
smrdutau.

Hranická
Woda píti se
nehodá.

Witriolum
yafého gest
přirozené.

Woda Hranická.

Wápno yafá
moc má.

Wápno w te
pliených wo-
dách co gest.

Rozdíl mezy
Popelem a
Wápnem.

Hranická
Woda yafé
mocy gest.

wlhkost zžirá / a skrze swýrawost kteráž podstatu
stahuge a skrúge / a tu wlhkost trochu wylacuge / že
maso delegi od hnití zachováno býwá. Protož že
swýrá / wysussuge / a podstatu maso w hromadu sta-
hugé. Wápnu se přivlastňuje moc ohniwá / kausa-
wá / připalující / a kúru neb ssupinu činící. A wstat
po některém času ani kúry nečiní / Ačkoli také zahřívá / a maso rozpauští neb změkčuje. A wstat
wědět se má že Wápno w Teplických wodách nale-
zené / nic gineho není / než yafás Materie spalená
aneb kámen / kterýž zůstává po shorení země / aneb
míčky kamenné / rovně yako Popel nřaký po shore-
ní zůstawagující. A ten toliko mezy Wápnem a po-
pelem rozdíl gest / že Popel po shorení dříví / po-
pel pak po shorení kamení zůstává. A protož přijí-
činou ohně a kamene Wápno má moc velmi zahřívá-
wagující a wysussující / Až pak y Popel pro přijí-
činu Materie spalené z kteréž pochází / rozdílntý gě /
a jeden sylnější nebo mdlejší nežli druhý se nalézá.
Což na Popelu z Sýtkového dřeva / z rewií winného /
z kofciáluow želných / a z Lústkowů spaleného / w dře-
laném / zregné gest. Prawiti tehdy budu že
Woda Hranická má moc velmi zahřívagující a wy-
sussující / s yafaus subtylností a řídkostí proni-
kající : a že nemalo swýrá / kúži kausse / skrúge a
swrastuge / a wylacuje wlhkost / podstatu maso w
hromadu stahuge. Což se dvěma slowy takto obsá-
hnauti může : Poněwadž wsecky Wody hogitedlné
magí moc zahřívagující a wysussující / protož s
horčostí welká swýrawost od Wicriole / též y s su-
choostí taz swýrawost od Wápna pocházegující / spo-

Woda Hranická.

211

gena gest. Může této Wodě přirovnána býti Woda Butilianská
da Butilianská velmi studená w Sabinské kragině/ Woda stude-
řat Plinius o nīj pūsse/ kteráž řakým s sánjm neb ta ná.

ženjm/ a téměř řakoby řausánjm na tělo přichází. A
Plinius prospěšnou gi býti pravj řialudku a Tero-
wům wssého těla. Též Obywatele dīwne mocy

této Wodě připsugj w nedostatečy řialudka/ Tak
že Měšťané z rozkoře aneb z potřeby w nīj se mygij-
ce/ pravj že musgij čtyřkrát nebo pětkrát za den

Hranická
Woda chut
gādlu činj.

gijsti chřgijli hlad zahnati. Též pravj že gest pro-
spěšná dnu nojnj magjčym : tolikéz y to působj/
sož nedáwno oznámeno gest / totiz řdy řdo dlaho

w studené té Wodě sedj/ že slabgssy částky těla / a
Audowé plodistwj se řkrugj a w hromadu zbūha-
gij/ a s nējakým sánjm řauřawost neb řwēdnj na

nē přichází/ a řāzi se welká řěžkost činj / kteráž na
překážce gest že řādny w té Wodě dlaho sedēti ne-
māje. Co se vřjwānj gij dotýče oznāmil gsem na

hoře/ že pro páry a dymy gedowatē z Gestynj a dē-
tu bljžkych se řauřjčy/ řādnému řu pītj dāwatī se ne-
mā/ w řterēmžto smyslu gesser gsem a trwām/ ponē-

wadž se nic wssetečně při těle řidřkēm činīti nemá.
Ale ponēwadž se pravj že mnozý tady gdauce/ bezes-
řřody gi pili: Protož gestlizeby řdo neosřeychage a

neboge se řēch pár a dymūw gedowatych / chřl moc
té Wody wřstihnauti a gi řkusyti/ w řnāmořtu mu w-
westi chey proti řterýmby nedostātkuom neb nedu-

hum ta Woda vřřtečna býti mohla / aby z neřnāmo-
řti neb newēdomořti neřblaudil/ a potō aby pro řwau-
neřmřsnoř a wssetečnoř řřody newřal. Prořpřj-

watī pak māje proti Řēmē od přjčiny hořké pořha-
Cc ij

Hranická
Woda pitá
proti kterým
neduhům gť
vžitečná.

zegýjcy / proto že průchody skrze kteréž řídka a voda
náca flegma teče svžuge / svžrá / a volhkosti vysušu
ge : Těz w bolestech Očí / tečenj Glusu do Vssj / w
otočtu pozeradla / bolesti w hrdle / gestlže se vsta tau
wodau wymýwati budau / ne bez prospěchu dáwana
bude : Těz Zuby wtklýcy se vtwordj / Sásně wygedlé
wyčistj a w celost wvede / Bez aneb slemowitost na
zubých se držjcy setře když se nť vsta často wymýwa
ti budau. Prsům pak pro welikau gegj swžrawost /
sskolidnau býti saudjm. Ačkoli některj Oleg Witrio
olowý s wodau Kopřowowau smjsseny w dussnostj
schwalugj : Lečby gi kdo w vychitowanj křwe ku
pitj dáwati za dobré saudil. Zialudek pak je welm
prospjwá / gista wč gest / ponřwadž žjlký geho slas
bé / tuze a mocně stahowati může : a ponřwadž moc
gsauc sgednocená gest slyněgssý nežli na různu rozptý
lená / protož Zialudek wysušj / a swau kausarostj
setře moc flegmy tam se zdržugjcy. Mám také za
to že w Auplawicy / Czerwéné nemocy / a w mořenj a
wyháněj Sstřawek / těz w točtu křwe řídke z Ja
ter / w horkosti Jater a Ledwj : tolikěž y w tom /
když kdo pro oslabnutj Mjstule w hrdle Měchýře
moc nedobrowolně paussj / w wypussčenj moče kř
wawého prospěšná bude / kámen w Ledwj y w Měs
chýři rozdrobj. Příjlišný toč Měsýcný / těz příjliš
ný toč křwe z žjł zadkowých / a potracenj Plodu zas
stawj : křehosti nápomocná bude vtwordj mēs
kost neb slabost Měky / a posylnjc gi swau swžraw
wostj : těz potu welikému brániti může. Ale bylo
by lépe a s menšým nebezpečnstwým aby gť radšse
w mytj vžjwáno bylo / Nebo téměř rovně ti včine

Kové a vžitkové z toho pogdú/ a není potřebú žád-
ného nebezpečnostvú se obáwati. Nebo přes to že
volhkosti z vnitřku těla vytahuge k zevnitřku / a za-
prešťuje kůži/ ostré volhkosti wywozuge / také Au-
dům wssechném syly veliké/ ze wsseho těla gi shro-
máždúje a w hromadu sejenau přidá. Protož at se
w nů mygú ti/ kterú magú žialudek mdlý/ chut k gú-
dlu zkaženau/ bolest w žialudku / dáwenú/ a toť bři-
cha yakýkoli. Tolikéz žiny/ kterým z matky Měsíče-
ný toť bílý aneb syc nepořádný gde/ pro Matky a ge-
gúch swazúw neb žúl slabost: též y ty které bez zřete-
diné příčiny plod potracugú: Tolikéz ti které bo-
lest w žlancých magú/ pro množstvú glegmy klau-
by oslabugújce/ a maso zemdlúwagújce/ Nebo swú
swúhrawostú posylňowati / a glegmu w žlancých se
zdržugújce zžírati bude: Otoky a hrboly twrdé na
žlancých změkčí a rozptýlí/ a posylní Audúw aby
potom netak snadně zbytkúw tam wehnanych do se-
be přigúmalí. Též proti wssechném nečestem na kůži
bude vžitčná/ yako proti swrabu/ wředům odpor-
ným/ prassowosti hlavy. Nebo stžírati bude nečisto-
tu/ a zrůstu massa w hlubokých Wředých napomá-
hati bude/ a mocý swú wysuřugújce sýlně zžírati bu-
de volhkosti/ z kterýchž Wředowé pocházegú. Kterú
magú Twář trudowatau/ a yako nřyakých bradawic
neb neřowic plnau/ ti at twář často tau wodau vo-
mýwagú. Na které přicházý zapálenú Auduw / a
ohně peče nř/ yakž slowe/ ti mohau tuto Wodu slu-
denau na Audy přikládati. Anž o tom yakú pochy-
nost mám/ aby ti které dnu magú / Edyž se poblé Re-
gulú nahore oznámených chorací budau / velikého

Hranická
Woda w my-
tú vřawaná/
proti kterým
Nemocem gě
vžitčná.

vžitku z této Wody dogýti neměli. Nebo poně-
 Cílankové wadž Cílankové nemocy gsau z počtu sflusowatých
 nemocy od- Nemocy / proto že z vlhkostí z gednoho Audu do
 kud pocháze- druhého tekancých / pocházejí / a poněwadž w těle
 gá. lidském to tak zřízeno gest / že přední a wzácnějšší
 Audové své zbytky chaternějšším a zadnějšším au-
 dům dodáwají / dotud ažby k narymdlejšším a od
 Srdce / yakožto Studnice horkosti / narywzbaleně-
 šším / (yako gsú Cílankové) přiwedeny byly : Pro-
 tož tato Woda / Audu toho kterýž předně ten flus
 od sebe wyháńí ztrawě w něj řídka a wodnatú sleg-
 mu / kteráž k tečení gest welmi příhodná / posylnos-
 watí může : Též může průchody šerze které vlhkosti
 procházejí sauziti / aby ten flus técy nemohl : Též
 husté učiní tu vlhkost / aby vprkem dolů nepada-
 la / kteráž čím hustší bude / tím k tečení bude nezpů-
 sobnějšší : Tolikéž toho Audu / kterýžby ten flus do
 sebe přigýmarí měl / swým wysussowáním a swýrá-
 ním posylní / tak že snadně od sebe odjete aneb y ztrá-
 wí to cožby do něho od g mud wtěkalo / aneb gíž ro-
 teklo. A tak poněwadž sama tato Woda může brá-
 niti wssechněm přičinám Snu wrodějčím / což gest
 tehdy na překážce / aby se prawiti nemělo / gestliže
 která / tehdy že tato Woda předně Cílankowym bo-
 lestem pomáhá. Tuto se pak mluwí o nemocech
 hogitedlných / ane o těch / kteréž gíž zastaralé gsau :
 Ačkoli y o těch / by pak do cela zhogeny nebyly / gísta
 naděge býti má / že něyaké polehčení mýti budau.
 Tak kterým Znátowé měkým otokem naduti gsau /
 gímž tut množstwím Wody gest naplněn / A který
 toť Semene magí / ti si k této Wode yako k bezpeč-

Hranická
 Woda mezy
 gínými Cílan-
 kowým bole-
 stem naypro-
 špěšnějšší.

Woda Hranická.

215

němu Zradu se užívají. W nesnadném stolice mýš
wání / w vycházení Střeva prospěšná bude / jakož
w přikládání tak y w mytí užívána. Ať to krát
ce zavrhu w rŏsŏch Nemocech / kteréz sevrŏení a wŏ
sŏsŏení potřebugí / welmi bude užitečná. Tí genž
Kému magí mohau nŏ Zlawu pokropowati / aby
studný a wŏhŏký nespŏsob hlavy napravili / a gí pos
yltíli. Gestný neb suchého páření nemuže se při
teto Wodě užívati / poněwadž se horká nepreysŏí.
Kteríby pak rŏsŏeho tĕla smačowati nechťli / mohu
w nŏ sedĕti aneb gí přikládati. Kteréžto wĕcy je od
Láznĕ nebo mytí rozdŏlnĕ negŏau / než w welikŏstĕ
neb malŏstĕ / na ginĕní mŏjŏstĕ o tom gest praweno.

Woda Wirowanská.

D Towačowa Čtwt mŏle wzá Wirowanskĕ
dálj gest wes gmĕnem Wirowany / kdez Teplice polos
gest Láznĕ wystawená / chaterná jako jenŏ.
Chalaupka Sedlská / při břehu gednoho
welikého Rybníka. Tu gest Studnĕ Wody hogite
dlĕ / kteráz před časŏ / je gí páni z Pernŏtĕna uŏ
wali byla welmi wznessená. Ta studnĕ není přŏlŏs
hluboká / gednoho Látra od wrchu až do Wody / a
druhého Woda až do dna zhloubí. Ta Woda nes
má žádnĕ wŏnĕ neobŏčĕgnĕ / ani chutĕ přŏlŏs od gĕ
nĕ rozdŏlnĕ. Chut gegí gest sladká / než kŏyž se stu Chut Wody
dená pige naposledy trochu ostroŏti neb swŏrawŏ Wirowanskĕ
ŏti / ač y tĕ hned pomĕgegíjĕ / po sobĕ zanechawá.

Kterým Ne
mocem té wo
dy se užívá.

Bal nebo blá
to té Wody.

Wirowanšťá
Woda yafau
Kudu w sobě
má.

Měli se tehdaž w něj dva Měšťané Olomůvští /
geden proto aby ránu neb Wřed / kterýž se mu w no
ze na noze wywrhl zase zahogil: Druhý pak člověk
starý / magc prassýwoft suchau na kůži / když se w něj
dwačrát neb třikrát zmysl gítil to / že mu ta prassý
woft / yako šupky nřaké / dolů se laupila. Též někte
ří pravili / že gest proti Dně a Kontraktu welmi v
žitečná. Když jsem rozkázal tu Wodu téměř wšes
ťu z studně wytahnouti / Lazebník z mého poručení
wyňal ze dna půlěk drobný / anobř holé Bláto / w
kterémž škorůpek / smetů a jiné nečistoty šeredné pla
no bylo / neb studně dávno wyčišćiowána nebyla.
Syc to což se w zběhování Wody na pániwi přidr
želo / k Zlínce červené. Kteréz Tesari užívagij aneb
k jiné zemi hlinowaté / podobné bylo. Kterauž hlij
nu Lazebník člověk prostý / vsuřyl a na prach slau
el / a z těch nemocných gednomu prodáwal / aby když
by z Wanny wysřel / tím prachem hned ránu na noze
poseypal / k kterézto potřebě pravil že geý také do
Tzech nosy. Ta Woda když se wařij / zřegně se kalij
a kormautij / a mýmo swůg obyčeg se šhustne / snad
že horkost toho kalu hustého / kterýžby se syc vsadil /
pozdwihuge. Rossyle když se tau wodau perau / pras
wůj že zčervenagij. Protož pravím že w té Wodě
Syry ani pryskyřice / owšem pak Alauu nic není /
nej toliko hlijnta červená / kteráž dořlegšy a čerwes
něgšy gest než Ochra, to gest Zlínka žlutá. Anž o
tom pochybnost mám / aby se Woda z Rybníka do
studně táhnuti / a potom své mocy od země dosahoa
wati neměla / poněwadž hlubokost té studně gest zas
rowen s wrchem Rybníka / kterýž sotwa dwa kros
kůw

Woda Wirowanská.

215

Kůw odtud vzdalij gest. Z té swůjrawosti neb ostrós-
sti (nebo pravili že kůži drsnatou činij) žádného gi-
stého znamenij seznati se nemůžē / aby tu Sanyer neb
Alaum býti mēl. Gestliže pak těch věcy něco w té
Wodě gest / tak gich musy malo býti / že se za nic po-
čijsti mohau / poněwadž gsem gich ani yá cecitē nes-
mohl. Že pak oni pravij že se gím w mytj kůže wel-
mi swrastuge a skrčuge: zdalij toho y hljny hogitedla
né swau suchostij zpuosobiti nemohau? Těz se to y
tām často tressuge / Eterij w teplé Wodě sladkē sedij /
totij když zbytkowé pod kůžij se zdržugijcý / Eterij
kůži yako roztahowali a naplňowali / zstráweni bý-
wagij / že kůže opadá a skrčuge se.

Proč kůže se
w mytj stro-
žuge.

Woda Bochořská.

D Přerowa okolo desýti honůw
vzdalij / ležij wes Bochoře / na panstwj
Chropynském / gest Studně pod Nlebem
totij nepřikrytá / Eteréžto gij od dáwnja
ho času k Lékařstwj se vjžwá. Woda w ný gē stus-
dená. Eteréž gē Gehomilost Pan Janus Haugwic rč.
Heytman Markhrabstwj Morawského často s pros-
spěchem vjžwal. Pravij že dva Nowořtency
Muž s ženau Walomocenstwj na těle swém magij
ce / tau Wodau se zhogili / a kůžezdrawé zase dosáhli /
odtud že ta Woda wznessená a slowútná býti poča-
la. Není tak čistá yako Wirowanská / než barwy
smědýššy a trochu kalná / zvláště když gē Nlebe pos-

Bochořské
Wody polo-
ženj.

Bochořská
woda odtud
slowútná bý-
ti počala.
Zpuosob té
wody.

Woda Bochořská.

Chut Wody
Bochořské.

Bochořské
wody a Wi-
rowanské po-
dobnost y roz-
dílnošt.

Bal Wody
Bochořské.

Prubování
Wody Bo-
chořské šrze
dystyllování

Prubování
Wody Bo-
chořské šrze
vaření.

Smírné: snad y proto že není dobře ohražená / aby
nečistota z míst okolních s wodau deštěrowau do ni
netekla. Ta také gest chutí sladké: trochu také s vů-
ňavostí neb ostrošti na Jazyku zanechawagije / ale y
té sspañné a ne dlouho trwagijey. Mnohem wijce
se tuto hlíny červené nasslo / jakož na Pánwi / tak na
žlábcých / po kterýchž se Woda / z studně wytažena /
do Pánwe weđe. Nebo ti žlábkové dřewinnij obar-
weni byli barwau červenau / z příčiny wstaročiného
wody po nich tečenij. Protož tyto dvě Wody ho-
gitedlné soudijm býti sobě velmi podobné / kromě že
Wirowanská hustššy rudu w sobě má / pro kteraužto
příčinu nepochybugi než je také mocnějšíššy včinty při
soběti bude: Tuto pak gest wšestko subtylnějšíššy: w
této není ostrošti: onano pak také trochu (snad od
bahna na dně té studně se zdrjugujícího) smrdij. Syc
tyto Wody we wšsem sobě wespolek velmi gšau po-
dobné: Tato Woda / má kal masnějšíššy / ne tak s
ššerškem a piškem smijšený jako Wirowanská. Pro-
tož soudijm že gím gednoštegne mocy přičteny býti
magij. Když w nástrogých sklených w Pijšku dys-
tyllowaná byla / z VIII. lib: té Wody / wytaženo by-
lo trochu křidy nebo hlíny červené / k Jácram waře-
ným (yáž Diofcorides prawij) a k hlínce Te'aršské
velmi podobné. Kterážto gšau kššicowaná / byla
poněkud slaná. To což se z Boila zšštrabalo když na
rozpalené železo wloženo bylo / rozpustilo se / a dým z
sebe wydalo / a chut mla jako bláto masné. Kal
který po waření zůstal / týmž způsobem g a prubo-
wán / hned se w vhel obrátil a zčernal. Ten pak kal
který se po dystyllování vsadil / mla barwu smrdij /

tím pálením slané chuti ostřejší dosáhl nežli gi pro-
wé ml než na žele, o wložen byl. Tak že o rudě těch
to Wod giž žádné pochybnosti není: totiž že se w
nich hognost hlíny červené / a trochu Soli zdržuje.
Že pak země hogitelné moc swýragující a wyžýragje-
cí magů / swědčí to Dioscorides. Nebo wysedliny a
orekliny rozrážejí / wyrostliny namaslu sblazugují /
w Wředých hlubokých maso rodí / hrboly na člani-
cích zmenšují. Protož w těchto Wodách yaka-
koli hlína gest / buďto hlínka neb Rudka červená
Synopenšká neb Tesaršká / Ochra, to gē / hlínka žlutá
aneb g nā masná hlína / buďto Bolus Armena, a
neb Terra Sigillata: wšak wšech tyto hlíny wysuš-
ují a mázdrů včimje zacpawagi a swýragují Protož
do Glasůw na rány / a do poškarek wysušujících
a swýragjících přimíšeny býwají. Břicho zatv-
rugí w Waycy mčím přigatē / aneb do klistera da-
né. Též se dáwagi těm kcerjz nedostatek na Játrách
magů. A protož tyto Wody budau sůšci / ochla-
zowati / swýrati / a posylňowati / Neb wšech tyto
mocy každá hlína má: protož tyto Wody wybora-
ně to puo sobiti budau. Poněwadž pak w Bo-
chořské Wodě trochu Soli gest / protož přičinán ge-
gi také trochu zahrňwati / a pro to za sčnégšy držá-
na bude / neb kdyz bude pita / břicho obmčej. Wi-
dal gēm gednau y po druhé / že Gehomilosti Panu
Heytmanu Markhrabstwj Morawského / kdyz w té
Wodě po kolís malo dní sedal / a potom mytj zane-
chal / kž se tak zprejštila / a swrab na ni přissel / že
témě obecných wěcí říditi a zprawowati nemohl /
neb se nanim yako by rosa nescowičy ostře a swrabo-

Bochořská a
Wirowanšká
Woda yaka-
rudu w sobě
magů.
Země hogite-
lné yakeho
gsau přiroze-
nų.

Země hogi-
telných w ya-
kých lékař-
stwach se vs-
žiwá.

Bochořské a
Wirowanšké
Wody včina-
fowé.

Bochořské
Wody včina-
fowé obzwl-
šně.

Woda Bochořská.

Wirowanská
woda tu pitá
ne každému
dobrá.

Tungri Mě-
sto.

Tungrinské
wody moc.

Bochořská
woda pitá ya-
ky užitek pře-
nášlý.

lawé wysypaly / kteréz potom káži wšecku zprudily /
ne bez weliké těžkosti / ale s prospěchem znamenitým /
poněwadž z wnitřku těla k okolku wlehkosti zlé wyta-
ženy byly. Wirowanské pak Wody aby w pitíj vžij-
wáno bylo ne každému bych radil / pro studenost ge-
gij / Ale ačkoli wysussuge a stahuge / wšak obáwati
se gest / aby těm kterij gsau žaludka mdlého a studeně-
ho / poněwadž woda nayeprwé do něho wchází / ne-
způsob geho studený pitíj Wody zwěstsen nebyl.
Kterij pak od přičiny horké / a od zewřenij Cholery /
žaludek magij slabý a změkly / ti gi s užitekem welikým
píjí mohau. W Měste řečeném Tungri, w Frank-
reychu (yakž Plinius prawí) gest studenka znama-
ná / mnohými bublénkami wen se preysstějcy / chutí ge-
yako rez železná / kteráž se w pitíj teprw naposledy po-
znává : Ta Woda počissuge Těla / Zymnicy třetj-
ho dne a Kámen zahání : Kterážto gsau k ohni pře-
stawená zkormautij se / a naposledy zčerwená. To-
téz gsem spatřil při Wirowanské / tak žeby se někdo
mohl domeyslet / žeby tu něco železa bylo / poněwadž
barwu má ke rzy nápodobný. A některij za to magij
že Ochra hlínka žluttá gest puowodný a počátečníj
Materie železa. A wšak položenij obogij této stu-
dně gest rowné / nůžké / a bahniwými Wodami ob-
kljčené / tomu smyslu gest na odpor / A zwlastě po-
něwadž ani Rez aby se na kamentij držela / ani drobty
neb trusky železné / aby tu nalezeny byly / někdy toho
od žádného spatřijno není. Bochořská tehdy Wo-
da když pita bude / mírně zahřege žaludek / Břicho
lehce obměkčí : přičinau Soli / též ženíj střewnímu
užitečná bude / Jatra w mírnost wweđe / z Ledwíj

půsok wyčistij / a k wředum w Měchýři velmi přij
hodná bude. Tolikéž proti nedostatkum Matky /
velmi prospěšná bude / početij plodu napomůže /
wysussý swazy w matce / tak také pro blízkost / bole
stem kyčel spomáhati bude / když se wlkosti / přičinu
gim dāwagýcý / wyčistij. Těestem pak na kůži je
wýborně spomáhá / obecně zkusenij toho do swědču
ge / poněwadž y Malomocný Wodau Bochořskau
gsau tu prwněgssýmu zdrawij nawrácení. A wssak
se zdá / že tēm kcerý suchú prassýwost / lissege / a swrab
od slaných a ostrých wlkostí pocházegýcý magij p
spěšněgssý budau / nežli tēm kcerým hnognatá a lep
ká nečistota / wen se preysstij. Těb ti neduhowé nay
wíce od zpálené krowe a z nezpůsobu Jater horkého /
půwod swuog magij : Wody pak tyto swým ochla
zowaným a swýřaným / také nezpůsob Jater po w
lowněgssý učinit / a w mýrnost wwesti mocy budau.
A tak y přičině y neduhu odtud pocházegýcýmu / ge
dnau pracý poslauzij. Při mytí pak malý se rozděl
w těchto Wodách nalezne / leč pro přičinu Soli / k
ráž Bochořskau Wodu zosťuge a posylňuge / aby w
ce kůži kausala / a lektala / a wíce stýrala / Audům sy
ly přidáwala / a to což pod kůžij wězy mocněgý roz
háněla a zstýrala. Wirowanská pak woda hladí /
a mocy swau pomazugýcý / ostré wlkosti tupé činij /
a kůže ne tak zdrsnatij. Aby ním pak hlawa po k
powána byla / nesaudím za dobré / pro gegich stude
nost. Těb ačkoli se o n. ch prawij / že swýřagij a wy
sussugij : wssak poněwadž Mozk gest od swého wlast
ního přirozenij Aud studený a wlký / a Slegma tu
swé naywětšý panstwowí má / protožby se snadně roz

Do itj

Bochořská
woda w my
tí vžáwaná
co působí.

Wirowanská
woda w my
tí vžáwaná
co působí.

Bochořská a
Wirowanská
woda k trope
ni nepřibod
ná.

Woda Bochořská.

Příkladaný.

pustila/ a kdyby nezpůsob studený se rozmohl/ wšh
kostiby vprkem dolu tekly/ aneb pohnuty g'auce/ Zás
wrat/ Padaucý nemoc/ aneb neduhy ospánlivé/ též
y Sslakby vvedly. Z strany pak příkladaný/ a se
daný w nich/ není potřebý tak velmi se starati/ po
něwadž g'iz u kolkrat praweno gest/ že ti který wšes
ho těla smočowati nechcují/ k tomu vtecy se magú.

Woda Slatinská.

Slatinské
Wody polo
žený.Wůně vody
Slatinské.Chut vody
Slatinské.

Na panstwū Plamlowském/ kte
rýž drží pan z Pernssee na/ Wes gest
gménem Slatině/ od Prostějowa téměř
dwo mýle vzdalý. Za tau wšy pod Nes
bem preyscký se studentka z Skaly přetwordé. Ta ská
la g'auce na mnoha místech rozsedlá/ Wodur velmi
čistau/ skrze Pruliny z sebe wypausscký. Tu blízko gest
potůček wody sladké/ kterýž tekauc skrze Wes/ k té
studénce přibývá. Když kdo tady gde dosti z dale
ka smrad Syrnatý cyrci muože: když pak blížje přis
taupý/ g'iz není žádné pochybnosti/ aby každý y z os
becného lidu/ gen trochu rozum mage/ žeby tu Syra
byla/ saudit neměl. Nabráno bylo té Wody do ko
sflyka stříbrného/ kterýž malo potom zčernal neb zo
synal. Též y chut té Wody Syru ukazowala. Na
dně byli kaménkové a šetrk drobný/ k škremený/ kte
rýmž se oheň z Oceli křesse velmi podobný. Když
do těch Prulin nebo rozsedlin w skale/ žerd wstrčena
byla, zdaliby se počátek té studénky vyhledati mohl/

rozsílá z těch prulín jako vprkem jakés věci drobne
na vodě spěšmagičy / jakoby perij aneb listkové
krovnor / Aterážto vše newidana a neobčegná /
nám všem divná byla. Potom služebnícy / vstr
čiraffe do těch prulín ruce až po lokty / vytáhli ven
Bláto velmi smrduté černé / hned zprosta vůni ta
kowan jako Prach Kůčnický magičy / Ateréz když
do Boffliktu vloženo bylo / chut mělo k té Vodě po
dobnou / a ten Bofflikt černau barwau tak zanečistil
lo / že potom ta nečistota Luhem a Slamau sotwa se
trýna a odstradána býti mohla. To pak bláto když
vsuseno bylo / prvnj swau vůni zachowalo / než že
přitom také Rybnickým bahnem zapáchalo. Ciehož
bychom se byli několi nenadáli / poněwadž ta Woda
z Skaly pře wordé velmi čisté se převstij / kdež se nic
smrdutého nenacházelo. Anobř Woda vyplýnúc z
své studénky / do potůčka mýmo tečaucýho wtíká /
a geť tak barwí / že se vssecka Woda w něm hogite
dlhá býti zdá. A kdyby weliká Sedlakow těch ne
dbanlivost na překážce nebyla / mohlaby tu Jama
nebo hlubina dosti prostranná / srazyc a swedauc ten
potůček na g né mýsto / odilána býti. Tato Wo
da také se studená wyprysstunge / Aterážto když w Al
lembiřtu (aneb raděgij w Skienicy kteréz Retorta ríj
kagij) dystyllována / též y w nádobě prostranné wa
řena byla / zustalo na dně co sy býlého / což jeby Wa
pno bylo (nebo bylo jako kassise) nesmělbych gístiti /
kdyby wssudy wškol kámen wápenný velmi dobrý
kámán nebyl : Anobř ne do cela tříj krokůw od wr
chowistě byla pec wápenná / gestě Wapna plná.
A od okolních Panow / též y z Seawu Ryciřského

Bláto té wo
dy.

Prubowánj
té Wody ste
ze dystyllo
wánj a was
řenj.

Slatinské wá-
pno dobré.

Alaun per-
natý.

Balu na žele-
ze rozpálené
prubováný.

Bláta prubo-
váný.

Slatinská
Woda yafé
Bowy w so-
bě má.

lidý/ kterýž semnan k té studénce se wyprawili/ Wá-
pna toho dobrota schwalována byla/ Anobř Mus-
zý některýj hodnowěrnýj to gístl/ že časem s tau wo-
dau hned čisté Wápnó se wyprysstíge. Cžmeyřij
nebo peyřij w kalu po zwařenij zůstawagijcý/ právě
podobité bylo k Alaunu/ kterémuž w Apotekách Plus-
meum, to gí Pernatý/ říkagi/ a chut geho trochu sla-
ná byla. Ačkoli to Cžmeyřij potud gessce na Wodě
spleywalo/ totiz potud gessce syrowé bylo/ žádné chu-
ti w sobě nemělo. Na kalu který se po dystyllowánij
vsadil/ znamenij bylo Alaunu a Sanytru/ Nebo chut
míl slanau/ kteráž wssak hned zmizela. Rdyž ten kal
na železo rozpálené wložen byl/ s gístčenijm dým z se-
be wydal. Ten pak kal který po wařenij zůstal/ sám
od sebe žádné chuti nemage/ Rdyž na železo horké wlo-
žen byl/ slanosti trochu nabył/ což se snad od toho
zpálenij stalo/ ale barwy nezměnil. Bláto naysprwé
yafoby něyafau zpáleninau smrdělo/ potom trochu
zbělelo/ naposledy stwrdlo neb zkamenilo/ zachowa-
wssy před se barwu černau. Protož soudím že tato
Woda hogitedlná w sobě má Syru welmi sůbtylnú :
(poněwadž ani drobtuow níkděž widěti nebylo / ani
na blížkých wěcech aby se gi co přichytilo / nic nalez-
no nebylo.) Též že má w sobě kámen wápenný tak
sůbtylný/ žeby geg mýžkau kamennau raděgij gmeno-
wati mohl/ pro geho měkost k kasssý podobnú/ kte-
rýž také prsty gsa třen/ žádné drsnatosti neb ostro-
sti neměl : naposledy že má částku Alaunu sůbtylného.
A Rdyby se tato woda horká preysstala/ za lepssý bych
gi býti soudil nežli Losynskau. Protožby / yafož Ges-
homilost Pan z Pernsteyna/ tak y ginij okolnij pánt
nemalo

nemalo w tom Wlasti své poslauzili / kdyby pro po-
 hodlých Nemocných / bohatých y chudých / při tom mý-
 stě stavení nřyké vřelati / ge zdů ohraditi a přikry-
 ti / a tu Wodu do nřyké hlubiny k mytí přijhodné
 vvesti dali. A tím způsobem aby lidé pomýkli k pře-
 bývání na tom místě / kteréz nyní s velikau toho
 wssého okolního Krage škodau / pusté gest / rovně
 yakoby Božské pomocy a darowé knassemu vžitku
 načizeni / zaumysla zanedbávání od nás / a opomý-
 tání byli. **Mocy pak Syry a Wápná nahore gsú**
 oznámeny / totiž že obě znamenitě zahřívá a wysu-
 sšuge / s nimi spogen gest Alaun / gehožto mocy dole /
 když o Wodách kyselých mluweno bude / sšjregů wy-
 psány budau. Dioscorides počláda Alaun w počtu za
 hřjwagjících wěcý / a wssak tak že přitom počissiu
 ge a swjrá. Též zkussené gt že Woda Alaunowá tak
 té kowý wyžjrá. **Protož o Slatinské Wodě smys**
 sšleno býti má že gest horká / pro Alaun / tolikéz y ne-
 malo swjragjících. A k dostatečnřgššymu wypsání
 mocý též Wody / musý sem wzato býti to wssacko což
 gest prwé o Syře a Wápnu praweno bylo / Což každý
 sám od sebe učiniti mocy bude / A potom také y to
 což o Alaunu praweno bude / přidáno býti má. A
 protož wssacko což nahore o Syře / Kamenu wápen-
 ném / aneb mýzce kamenné / wyprawowáno gest / sem
 přenesšeno : potom také y to / yaké Alaun mocy má /
 k tomu přidáno býti má. A tak z toho / když to na
 gednu hromadu sšesseno bude / mocy Wody Slatin-
 ské wystizeny a wyhledány býti magj. Nebo ta wo-
 da škrze pomoc Syry bude zahřjwati / k sežrání přis-
 woditi / pronikati a přitahowati : škrze pomoc Ka-
 fowé.

Při Slatins-
 ké wodě yak-
 by se Lázeň
 přisřogiti dá-
 ti měla.

Alaun yakau
 moc má.

Slatinská
 Woda yaké
 mocy má.

Slatinské
 Wody vřina
 fowé.

mene wápenného / bude welni zahřívati a wysuffo-
 wati : Alant pak přilissnau pronikavost Syry jako
 na vzdě zdržowati bude / Slusy odháněti / též průcho-
 dy swířati / toky zastawowati / yakž o tom dolegý
 powědjno bude. Slatinská zagistě Woda / pro wel-
 mi přikně toho Wrchowissce položení / hognost pra-
 mene / a čisto tu nebo prozřetedlnost swau / mēlaby li-
 di tady gdaucy ku pití ponaukati a pobízeti. **Pí-
 tí** gi bude užitečné proti nedostatům studeným hla-
 wy : proti bolesti hlavy z flegmy a z Melancholie :
 též y proti bolesti hlavy přičinau giných Audůw po-
 cházegýcý : proti Snu umrlčijnmu a hlubokému / Zás-
 wratu / Kontraktu / Řeči / třešení / zkormaucení mys-
 li / zbláznění / tlačení neb duffení krwe / kteréz Lid
 odecný Murau gmenuge / bolestem studeným Očí.
 Též tēm prospěšná bude kterým bez wůle gegich slzy
 tekau / proti wychrkowání krwe / bolestem studeným
 Zialudka / proti wezwratu / Psý neb nenasycené chu-
 ti w gýdle / proti nechutenstwu / nezřizené ženské chu-
 ti w gýdle / proti bolesti Srdce mdlobě Jater od
 přičin studených / zacpání gich / proti zlautenicy /
 zacpání Slezyny / proti wředům neb nežitům na Aus-
 du muském / též w Ledwí / w Matce a w Wěchýři /
 proti moči krwarvému. A tak Summanu proti wsses-
 chněm neduhům od Slusow pocházegýcým wybora-
 ně / a wíce nežli giné / pomáhati bude / Nebo Syra-
 zbytky zžírati / a Wápno wysuffowati bude : Alant
 pak posylný Auduow aby wlkostý do sebe nepřigý-
 mali. Ty též užitek působiti bude gsúc w mytí a w
 kropení užíwaná. Ačkoli se zdá že Galenus 8. Me-
 thodi, w mytí a w kropení Alantových wod nešchwa-

Slatinská
 Woda pitá
 proti kterým
 Nemocem gě
 prospěšná.

Slatinská
 woda w mytí
 užíwaná pro-
 ti kterým nedu-
 hům prospěšná

luge / dáwage příklad na tom Mladency / kterýž w
wodě Alauowé / Albulæ řečené / v Ržijma se myl / po Albulanstá
kládage toho y tu příčinu / že wody Alauowé swýj Woda.

ragij / neb stahugij kúži / a tak důrky průduchové za
epawagi / a sewrauc kúži / páram vycházeť zbraňu
gij / a tím způsobem Zymnicy wwozugij. Ale tuto
není na překážce / Nebo swýrawost Alauowá opas
wuge se horkostí Syry a Wapna / kteréžto věci do
statečné gsau k tomu / aby průduchové w kúži oter
řenij zůstati mohli : a potom menšší gest nebezpečná
swýj když se Woda zhřege (onen se pak w Albulansté
wodě studené myl) A ta horkost skutečná dosti moc
ná gest / aby důry w kúži oteržené zdržowala / tak že
se tuto něcho obáwati není potřebij. Tau Wo

dau at hlavu mytí / kteréj hlavu lupowatí a wssy, Glawy mytí
wau / též Wředy tečauy na hlavě magij / též kterým tau Wodau
často slzy z Očí / a sflusy z Vší tečau / které Rema
trápi / wssak po mytí at wětru na hlavu nepausťe
gij. Kterij w Požeradle wředy magij / at tau wodau
vsta w smýwagij / tím také smrad w vstech zhogij.

Též mytí w té Wodě žialudek studený zahřege / Sles
zynu opuchlau a oteklau změkčí / Játra nadutá zten
čí / Matku zahřege / a gegich swazuow neb žijl posyl
nij / a způsobijc dobré zajiť toť měsýčný neb arewný
naprawij / toť semene opravij / wywinuté neb oslaba
nuté Audy wwordj / též nedostatům na kyčlách / nož
nij a člankové dně vžitečná bude. Potom w hogee
nij wsseligatě prassowosti / tolikéž Malomocenstwij /
wředůw na hnátých / zlých zastaralých a odporných
neb nehogitedlných / vjíwati se gij příhodně může.
Potom časté gi vjíwání a zkušení / wíce vžitkůw

J Woda Slatinská.

gegich wygerwíj gestliže to mýsto / kteréz až posawad
zanedbané a opowříené bylo / tak šťastné bude / aby
od okolních Saujedůw wystaweno a ozdobeno bylo.
Neb o žádném z Panuow Morawských / yakž w této
Zemi bydlím wídomosti nemám / aby té Wody vžij
wal / krom Pana Albrechta Czernohorského z Boza
kowic / někdy Heytmána Markhrabství Morawa
ského / kterýž w Ausowa w té veselé své Saubrawě /
w níž gest Wepřůw diwočých / Selenůw / Srt a gis
né zwěři weliká hognost / rozkázaw dům letní sobě
přístrogiti / tu se každého roku / w této Wodě / z této
studénky tam přivezené / za několik dní mýwati o
byčey měl. A wssak ti který horkost welikau / aneb
giné tuhé neřeští na káži magij / at se této Wody wy
střihagij / neb gest příklad před rukama na gednom
Polátku z staru Rytýřského / tu blízko odtud bydle
gijcyho / kterýž mage nohu zapálenau / když neopatro
ně tau Wodau nohu vmýwal / bez mála žeby byl wla
ka sobě na ni wwedl / a wssacku nohu sobě pokazyl.
W kterýchžto příhodách / ti který gsau rozumnější
Lékařowau radau neměliby pohrdati. O suchých
pařeních w Gestyněch žádné se tuto zmýnký nečinij /
poněwadž se ta Woda horká nepreyssť. Bláta ta
ké žádný vžitek není / poněwadž není dosti lepké a
mastné. Kdoby pak této Wody vžíwati chťel ne
gsen proti tomu / aby gi prvé w studénce zafaliti ne
měl / aby obedna a od kalu wěssý moc y nabyla : a
wssak ne hned do kalné wsednutí má / než když se zhrě
ge / at se gi prvé vsaditi dopustij / a čistší částku at
skrze trubičku wypustij a slege / a potě do ní wsedne /
Neb tak wěssý moc mýti bude / nežli kdyby toliko
po vrchu brána byla.

Pan Albrecht
Czernohorský
Slatinské wo
dy vžíwal.

Saubrawa
Ausowská.

Pařenj suchá

Slatinská
Woda yak se
bráti má.

Woda Buchlowská.

Od vysokým Zámkem Buchlowem ležij Městečko Buchlowice/ od kteréhož sotwa Czwort míle w Vdolj hlubokém gest Studénka / kterauž Sedlácy Českým neb Morawským Jazykem od smradu Smrdiawka/ yako by řekl smrdlawá studénka/ gmenují. Ta se z Skaly twrdé/ studená a welmi čistá preyssij/ a gest obrácena k západu Slunce / w místě zastýněném a hustém. Kteráž ačkoli se zdá/ že nemnoho wody w sobě zdržuge / poněwadž není welmi hluboká: a wssak došti mnoho Wody z sebe wypaussyj / anobrž wssudy wůkol se wypryssyuge/ a bláto nebo bahno dila/ ale ne mastné neb spolu se držící yako hlína/ než téměř yako pýsek / kteréz wssak chut y wuoni má k Wodě podobnau. Ulesnadný gest přístup k té studénce pro bláto / a wterowýj stromowé suché/ a na cestu wmetané/ snad pro to/ aby tam přicházegjcy Lidé/ yako po mostu gíci mohli / a w blátě netouli. W tom Vdolj pod tau studénkau teče Potůček/ kterýž některým Rybníkuom wody dodáwa.

Křjže dřewinné neweliké okolo Studénky do země wstrčené gsem widel/ Když gsem se na přjčinu toho ptal/ dána mi odpowěd / že z okolnjch míst lid Serbský tam se schází/ a ti kterj Zymnice magj/ tu wodu plnau kátrau pigj/ a odtud neodcházegj leč až se nasytj/ a potom gi také domu s sebu odnássgj/ potom pak gsaue vzdraweni je tjm znamenjm dobro

Le ij

Smrdiawka
studénka.

Buchlowské
studénky po-
loženj.

Křjžowé pře-
wěnnj v stu-
dénky Buch-
lowské/ proč:

Chléb v Stu-
dénky Buch-
lowské proč
zanecháván
bývá.

Pan ždanský
Buchlowská
vodu s Wä-
nem müßfel.

Kassna yafby
se při Wodě
Buchlowské
přistrogiti
mohla.

Buchlowská
woda yafé ru-
dy w sobě má

Podobnost a
rozdíl Wody
Buchlowské
a Slatinské.

dinij ob Wody sobě včinné/ vysvědčují. Též sem
spatřil že zde v onde kauskové Chleba suchého / giž
rozdobeného leželi/ týmž (yafz prawj) vmyslem tu
zanechanij / yafoby ge Bohům Studnic za zdrawij
nawracené obětowali. Rozprávil mi gedem z sta-
ru Rytířského/ žeby Pan ždanský/ před časý Mark-
hrabství tohoto podkomoříj/ gsa Pánem toho mý-
sta/ pokud žiw byl/ při Obědi tuto Wodu s Wjnem
müßfeti obyčej mýwal. A tak ta Woda/ kdýž gi be-
zewsseho rozdílu Temočníj/ tam se zbíhagující pili/
slowutná býti počala. Tu oblůžce žádného stavení
nemij/ aniž k obecnému vžijwánij ta Woda se chowá
(ačkoli wjm že gi některij domu wozyci dali/ a zhře-
wse gi w níj se mylí) poněwadž z Studénky sorwa
tolik vody nabráno býti může/ cožby k mytíj poska-
čilo. Ale poněwadž Prameny má vstawicné/ dobře-
by bylo aby asy okolo desýti krokůw vzdálj pod stu-
dénkau / Kassna vdelána byla / do kterézby Woda/
sama od sebe tekúc/ anebo po trubách wvedena gsú-
wcházeti mohla / Aby tu gsúe shromážděná / mimo
to cožby se gij z studénky nabráti mohlo/ mytíjčym
se dostatku dodávala. Že Syru w sobě má/ to-
ho při wúni a chuti gegij znamenij gista gsau/ s kte-
rauž že trochu Sanxtru (pogeno gest/ střawost zřeg-
má/ kteráž od těch genj gi pigij se spatřuge/ to vka-
zuge. A wssak o mocy gegij obměčugující nic gsém
zwěděti nemohl/ poněwadž gi wssyčnii studenau př-
gij/ k teplé chuti nemagice. Z strany položení/ prey-
stčnáj/ Wody wen z Skaly wystačowanij/ a čistoty/
we wssemby k Slatinské podobná byla: a w obogij
témž gi gednostegné množství Syry/ než že w Sla-

činště gest Wapno / gehož se tuto žádného znamení
spatřiti nemohlo : A onano také více pár Syrnatých
w sobě má. W gíných věcech rovné sobě býti mo-
hau / protož podle sebe položený gau. Poslán byl
pro tu Wodu s Láhvicí welikau yakýs Sedlak kter-
rémuž rozkázáno bylo / proto aby Woda ob nádoby
chuci cyzý nenabyla aby tu Láhvicí slanau woda
dobře wymyl : on pak na celé Cestě / totiž za tři mý-
le / té vody slané w nádobě zanechal : Potom zase se
nawrátil / přinesl mi Wodu / ačkoli wuoni Syrnas-
tau magýcy / wssak tak slanau / že se mnohem slaně-
šy / nežli která Mořská woda / býti zdála. Kteráž
ědyž předystyllowana byla / takowau ostrost / kau sa-
wost / chut totiž ostrau a kausawau měla / že gšem ne-
malé domněnů mál žeby w nů hognost Witriole a čá-
steč geho Melanteria, Sory a Chalcitidis, bylo. Po ně-
kerém Měsíci ědyž gšem se sám k tomu místu do-
stal / ten omyl se wygeril. ědyž gšem tu Wodu teh-
dáž znoru wařiti dal / nic se z nů kalu nebo kwasne
wytáhnutí nemohlo (což se subeylnosti té Wody s
právem přičítá) Nebo Woda wssacka párau wys-
sedšy wsmízela / žádného kalu po sobě nezanechaw-
šy. Po dystyllowaní pak malo trochu čehos zusta-
lo / barwy smědé / keréž ědyž iweřkáno bylo / yakaus
ostrost na zubých a trochu slanosti na Jazyku způ-
sobilo. To gšem přičítal wíce Sanytru než Soli /
Nebo nehned / yakž Suol obyčeg má / na Jazyku se
rozpustilo než yakusý nerownost / škěupje w zubých
včinilo. Pro oz o mocech Buchlowské Wody pra-
witi mage / Čtenáře odsylám k tomu místu / ědež o
mocích a wlastnostech Syry wypsáno a často opě-
rowé.

Omyl při
Buchlowské
Wodě staly.

Prubowaní
té Wody.

Buchlowské
Wody učin-
rowé.

Sanytr ya-
řeho gest přis-
rozený.

Sanytr stro-
gený/ gest od
přirozeného
Sanytru roz-
dílný.

Sanytr přis-
rozený zahy-
nul.

Sanytr také
včinky půso-
bí.

rowáno gest/ aby řečeno nebylo/ že bych wssudy wsses-
cko prawiti / a daremnými slowy Papijř naplniti
chtěl. Kterým tehdy nedostatkům prospěšné g/au-
wody Syrnaté/ čím také woda Buchlowská vžiteč-
ná bude. O Sanytru pak gednosworně se snášsegij
Doktoři/ že wysussuge/ zajiřwá/ a gestliže do těla přis-
gat bude/ sussij a ztenčuje neb zředuge husté a lepke
wlhkosti/ mnohem mocněgij nežli Sól/ A wssak moc
a páliwost solnú má. Vměním pak přistrogený Sa-
nytr / kteréhož se nyní vžijwá/ a k strogený Prachu
Ručnického se beře/ daleko gest rozdílný od starého/
přirozeného a prawého Sanytru (což g'em tuto me-
zy ginými věcmi připomenuti chtěl) tak že se to mäs-
že gistiiti / že ten přirozený Sanytr zahynul / a tento
strogený na to místo powstal: a wssak žádné věci
nemáme kterážby tomu starému Sanytru blizšý a
podobněgšý byla/ jako tento. Protož kdýž se má za-
té Lékařstwí zewnitřní přikládati / pro nedostatek
onoho/ tohoto se na to místo vžijwá: Nebo na mäs-
stě onoho přirozeného / žádnému do žiwota bezpeč-
ně dáwan býti nemůže. Pořádá se pak Sanytr za-
částku Soli / kterýž velmi stírá / zředuge husté wlh-
kosti/ lepke pak přetrhuge: Protož břicho obměkču-
ge/ strakaté a rozdílných barew wlhkosti mocně wys-
čissuge/ a ty věci kteréž se w hlubokosti těla shusta-
ly neb sšedly / totiž kusy krew / a ginau krew sšedlau
rozpaussij/ z hluboka wytahuge/ rozhánij a rozpty-
luge. Gestližeby pak wíce nežliby náleželo/ pítý byl/
také kře weywratek obyčeg má počissciowati/ a tak
žialudek zkormucowati, kterýž wssak wyžena zbyteč-
né nečistoty / potom k wykonáwanij své práce/ syl-
něgšý

něgššy učiněn býwá. Těhož tuto pro skrownost Sas
nyeru/ s woda u hognau sinjššeného/ nepotřeba se os
bawati. W hogenj Wředůw nebo ran/ pro moc stj
ragjcy/ kteráž od Sanyeru pocházý/ tato Woda gi
ně přeweyššy. A protož kdožby tuto Wodu chtěl pjs
ti/ w něj se mýti/ a w kropený gi vžjwati/ ten ať moc
a přirozený Syry/ giž prwé wypsané/ rozwážj: k čes
muž když toto o Sanyeru přibá/ snadně/ yakúby nas
digi o této Wodě mýti měl/ sám od sebe sauditi mo
cy bude.

Woda Petrowská.

Nedaleko od Strážnice / Panůw
z Žerotína obydlj / na břehu Morawy Petrowské
řeky w Markhrabstwj Morawském ney Teplice polo
předitěgššy / ležj Wes gménem Petrow / ženj.
w kteréž gest Lázeň ochrana / a pro starost giž téměř
na upadenj / w kteréž wssak místa gsau rozdělena pro
přednj Osoby / též y pro obecný Lid obogjho pos
hlawj / kterýž tam aby se w té Wodě myli přicházý.
Woda se bere z Studně nehluboké / sotwa Cjlowěku
až do Pasu / na břehu Potůčka tekaucýho / w místě
nižššym nežli Lázeň gest ležjcy. Woda wořowý neb
gbeř wytažena / po zlábcých do Pánwe nad Ohněm
postaweně / se wede / Těb sama od sebe gest studená :
z Pánwe gi Pacholcy / k mýtj do Wancu / nosý. Tě Wůně a chut
kterj gi pigj ceytj w něj chut Syrnatau / též y Kłos Petrowské
wůně Syrnata zářj / kteráž wssak w Wodě horké Wody.

Woda Petrowská.

Petrowské
Wody k wa-
ření se užívá

Petrowská
woda břicho
obměkčuje.

Prubování
té Wody.

Bal té Wody

Prubování
toho Balu.

z Pánve nabrané/ vssecka se tratí/ tak že krom pá-
hé a prosté Wody/ nic se w ní nenalézá. Což je se při-
vssech téměř Wodách obecně děje/ w tomto prubová-
vání a vyhledávání těch Wod jsem spatřil. W
žijvá se gi w věcech Buchynských / k vaření Po-
můw / právní sstatuow / tolikéž gístil to Pacholek L
zebnýkár / že se w ní y vaření (totiz zrostliny zema-
ské gichz se w Počrmych užívá) dokonale zvařugia
Abyž mi horko bylo / nemalo jsem té Wody wypil /
poněwadž jsem toho dne Cestu gessce nemalau před
sebau měl / žádně jsem hned těžkosti té Tocy potom
neceytil. Druhého pak dne a noci následující / ne-
můž praveno býti / yať velmi gi mi břicho obměkči-
la / a yať mnoho wlkostí (od wezení strad také po-
moc mēwssy) wswedla. Widěl jsem gednoho Člo-
wěka z Stawu Rytířského / když w té Wodě seděl / že
gfa zahřel / tu Wodu hrubě pil. K Lékařství pak /
to gest k hogení Tlemocý aby od toho pita byla / o
žádném g'em až posawad nesyssel. Prubowal jsem
gi rowně yaťo giné / yaťož škrze dystyllování tak y
škrze vaření. Bal vsedlý byl yaťo Bassise naybāleg-
ssy / kterýž když vssecka wlkost zstráwena byla / byl
yaťo křida naybālegssy / dočknutý mēkého / drsnatosti
žádně widěti při něm nebylo / ani chut yaťau zřetedlo-
nau w sobě měl. Odkudž se domysllým že něco Gyp-
su w ní gest. Což po vaření zustalo / bylo trochu
ostřegssy / ne tak býlé / chut trochu slanau mēlo : Ale
řekl bych radssě že gest Alaun / poněwadž swýrawost
ač velmi lehkau mēlo / kteráž wssak také při Gypsu
obyčegně býwá. Bal který se po vaření vstal / na
ohně gfa wložen zčernal : ten pak který po dystyllo-

Woda Petrowská.

235

wánij zůstal / smědau barwu na sebe wzal. W tom
 když gsem železu winu dával / že snad nebylo wssudy
 dobře rozpálené / dal gsem y plech znovu zahřeti / a
 ten kal obogij / téměř gedem podle druhého položiti.
 To též gsem našel / totiž že kal po wáření pozůstalý
 zčernal: Systylowaný pak kal / že toliko popelaté
 barwy nabyl. Po zpálení žádné chuti čiti nebylo /
 krom yakés bahniwé nebo blatné. Protož praz
 witi budu že w Wodě Petrowské panuje pára Syr
 natá s množstwým Gypsu. A protož zewnějšíjm
 Uduhuom na Bůži prospěšnýssý bude / nežli kdy
 by pita byla. Nebo Dioscorides Gypsu připsuge
 moc swijragijcý / a že Krwe a Potu preysstěnj neb
 tečení zastawuge / ale pitý gsa že zadussuge. Přidá
 wá Galenus y to / že wysussuge podle obyčege wssech
 kamenitých wěcý / a že gest příhodný k přikládání /
 to gest / že dodává Materie k strogenij Glasurow /
 pro swau židkost a lepčnost / kterauž se snadně w hro
 madě drží. Co se pak tuto o zadussenij prawij /
 to se o samé podstatě Gypsu / a zvláště strogeného /
 kterýž se z yakéhoz Kamene páleného / genž se na ta
 bulky a kusky rozdrobiti a rozebrati muže / dělá /
 rozuměti má / kdyžby geý kdo přigijmal / poníwadž
 w počtu gedowatých wěcý / yakož od Dioscorida tak
 y od Arwicensy / se pokládá. Tuto pak yak malá
 částka Gypsu / s nesmýrným množstwým Wody g
 smýssena / tak že se pítí gi není potřebij tak wela
 mi obáwati / poníwadž gsem y Já sám / neznage ge
 sse Boku w něj se zdržugijcýho / tu Wodu bezessko
 dy pil / a giné z mého Towaryssstwa pítí widěl.
 Lečby kdo w něj mýžku Mramorowau býti prawil /

Petrowská
 Woda yaké
 Bowy w so
 bě má.

Gyps yakého
 gť přirozenj.

Gyps stro
 gený dussnost
 wwodij.

Woda Petrovská.

Ale tomu na odpor gest mýsto rovné a nýžké/ ano y bahniwé k rozený Mramoru nespůsobné. Z doby gi pak za několik dnů pořád/ w nalezitě mje pije chřel/ poněwadž Gyps na nayvyšším stupni gest studený/ a moc má velmi swýragující/ tak žeby průchody ducha sauziti/ a z toho y zadusiti mohl/ potřebné gest napomenutí aby chom se gi vystřihali. Lečby k do smyslel že tím s Syrau smýšlením škodliwost Gypsu naprawena bude: Též poněwadž se gi k týmž wěcem vylíwá jako Wody sladké/ podobné k prawdě gest/ že od mocy Wody prosté málo gest rozdílná. Též y ta wůně Syrnatá/ zdá se že má jako prostředek mezy smradem Syry a smradem bláta nebo bahna. Poněwadž ta mýsta okolní gsa bahniwá/ a Ržeka Morawa rozwodňuje se/ častokrát až k tomu téměř mýstu se wylíwá/ a bláto wynáší. A wssak gis stá gest wěc že Woda Gypsowá wytknutý nebo wywinutý Czlaněkwo nebo Alaubůw velmi spomáhá: Též těm ženám které často plod potracují/ tolikéž Nemocem kteréž gsa spolu s tečením krwe (odtud koli pocházejícím) břicha/ moče/ a toku Měsíčného spogeny/ prospívá/ neb ten to zastawuge/ Mstku posylnuge/ a ku početí způsobitai činí/ a zwlaste při těch ženách/ kteréž Semene přigatého zadržeti nemohú/ než ge hněd/ pro mēkost neb slabost mstky/ a pro mdlobu mocy přitahující a zdržující/ wypaustěgí. Bolestem očí přihodná bude ta woda/ poněwadž také Gyps s býlkem Wagečným smýšlený a přiložený ty bolesti hogí. Že pak nerestem na kúži spomáhá/ obecně zkussení to wkazuge/ Nebo z Města Strážnice dosti lidného/ každého Téhodne

Gypsowá
woda kterým
Nemocem
prospívá.

Petrovská
Woda yake
nemocy hogi

Woda Petrowská.

237

Lidé tam gdu/ A z okolních míst / w gístý čas z Jar
ra a na Podzým prassywij se scházegj/ a vžitku z nich
nemalého docházegj/ tak že žádné téměř Wody není/
kterézby se tak mnoho Lidij scházelo jako k této.
Posylunge také tato Woda zewnitřních částek / též
gsem widěl že y Zialudku vžitečná byla/ Nebo Létka
1570. s Gehomilostij Panem Janem naystarššym
z Žerotčina a na Kláměstij a Kosycých / kdyz gsine
byli w Czechách w Teplicy Cysáře Karla / ginať w
Warých/ téměř za dwa Měsíce/ potom na Podzým
geli gsine do této/ z kteréz / w nezpůsobu studeném a
wlhkém Zialudka a Střew / po kterémz bylo přišlo
žertij střewnij tuhé / wětššyho gsine dosáhli vžitku/
nežli z oné/ tak welmi slowůtné a wznesené. Lečby
někdo řekl/ že Teplice Cysáře Karla/ jakožto mnohém
mocněgššy/ tu Nemoc nowau/ aneb gessce celau/ w
krotila neb wpořogila/ a nemohššy gi do cela přemo
cy jako připravila/ aby potom skrze tuto / tím snad
něgij zhogena a zahnána býti mohla: ať pro odpor
nost té Nemocy ani tuto podle žádosti nassy/ se nám
nezdařilo. Abych pak to Summowně zawřel /
Woda Petrowská / přjčinau Syry zahřijwati/ a ty
wčinký/ kteréz od horkosti pocházegij puosobiti bu
de: přjčinau pak Gypsu/ bude swjraci/ sussyti/ a
posylňowati.

Petrowská
Wody učině
fowé.

Woda Rorntnen- ská.

Sf 19

D Brodu Vherstého / weliké mja
le vzdalý ležý Wes Korytná ginénem /
Tu giž od dáwního času Woda na slo
wo wzata / ať Lekařskému vžijwánij os
brácena gest. Preysšij se Studentka w Lesě hustém /
w Wrchu příkrém a skalnatém / w místě od lidí wz
daleném a nepřístupném / mezy horami Karpatský
mi / kteréz Vhry od Morawanůw dělý. Ziadného
tam Stawenij není : opodal odtud gest Mlýn / a
wssak y tu welmi pusto gest / tak že není díwu / že ta
to Woda tak dlanho w skrytosti byla. Rowně jako
Buchlowškau / Smrdiawškau gi nazýwagij. Geho
milost Pan Sětřich z Kunowic / na gehož Panstwíj
to místo gest / dal gi Sřaňky ohraditi / aby Zowa
da a stáda k ní docházeti nemohla. Ten týž Pán /
chrége mocy gegi / od giných schwalené / w mytí zkus
fytí / dal tu Studentu wycýditi / kteráž gsauc trochu
hlaubě wybraná / přestala potůčkůw z sebe wydawa
ti / a w sobě wssacku tu Wodu jako w klíně zdržela.
Ten který mi Cestu k té Studentce ukazowal / y giníj
Drábi kteríjz mi pro bezpečnost přidání byli / gsauc
těch míst y mocy té Wody powědomi / gednoswora
ně to gístili / že gindy mnohém sřeredněgij ta Woda z
daleka smrdíwala / nežli se nám tehdaž / když gšme tu
blížko v níj byli / zdálo. Kteréžto wčey příčinu
když gšem wyhledáwal / přišlo mi na mysl to / že Wo
da nemohla wen wytěkati. Nebo když z Pramene
wždy nowá a čerstwá Woda wyskakuge / podobné k
prawdě gest / že wčessý moc toho Rowu w sobě mý
ti bude / než kdyby tam dlanho na Sluncy stála / a sa

Korytnenské
Wody polo
žený.

Karpatské
Hory.

Smrdiawka

Korytnenská
Woda proč
prwé wčce
smrděla než
nyný.

ma od sebe vymizela. Této příčiny y zkušenný pos-
twardilo. Nebo když Woda pohnuta byla / pára
smrdutá wyšla / a Woda gšauc do Sčbánku nabrá-
na / wěšsy hogitedlnau chut y wuoni z sebe wydawas-
la / nežli ta / kterauž gšme prwé swrchu brali. Ta
Studentka dno má hlinowaté / nepřijliss čistá wysta-
tuge / a okolo dwau krotuow zšijetý wššudy wůkol se
preyšeý. Bahno a bláto bylo mastněgšý / nežli w
šfecka giná kteráž gšem prwé až posawad widěl / Ač
koli také w sobě má hognost pýšku : ale wíce smrdí
nežli giné. Barwa té Wody gest načernalá / kteráž
když kššowána byla / welmi byla nepřijemná :
Syrnaté sšeredné wůně / a chuti oššliwé. Čjasu žy-
mujho když hustá pára wystupuge prawý že od těch
kšerý tam přicházegý / widýna býti maože / a že gest
smrdutěgšý. Což nic diwného není / Nebo we wššech
studných / wrchowistých / Jamách podzemných / to
býwá když se průduchowé zemšstý wššudy zawru / že
páry škre pštraněgšý průchody wycházegý : kteréz
gšuce od studenosti porwěej wůkol ge obšlicugýcý /
obustnuty / také zšeredněgšý gšú. Též když horkost
p tauž příčinu w zemi zawřena gš / a nad swůg oby-
čeg se rozmůže / co gest w překažce aby také oheň pod
zemní posylínin nebyl / a wody také wíce nezahřel / po-
nawadž také y giných wrchowist a studný vody hor-
čegšý gšú w žymě nežli w létě. Bal kšerý na dně šle
nice w dystylłowáný se držel / prawě podobný byl k
winným kwasnicem nebo Winšteji / kterýž z winných
beček zštrauhan býwá. Mel wůni došti libau / bři-
kostí yakaus hlavu naplnugýcý / k Brámšým ko-
řenemym wěcem podobnau / tak že některý k wuoni

Bláto té wo-
dy.

Barwa Wo-
dy Korytnen-
ské a chut y
wůně.

Bal té Wody
po dystyllo-
wáný osedlý.

Prubování
toho Balu.

Korytnenská
Woda proti
Kontraktu
dobrá.

Korytnenská
Woda yaka
Kudu w so-
bě má.

dřeva Aloës jí přirovnávali. Ten Bal když ko-
stován byl / zregmau slanost w sobě měl / a na koncy
hořkost nemalau. Prvé než na Plech rozpálený wlo-
žen byl / zdál se velmi hořký býti / když pak ta slanost
wymizela / a na Oheň vložen byl / zčernal / žádného
dymu z sebe neroydawsšy. To co po zpálení zůstalo /
bylo přigemněgšy / ne tak slané / ani tak jako prvé
hořké. Geden z nassych / po zčerní střemným když w
Kontrakt upadl / chtěge se w něj mýti / pro lepšy po-
hodl / dal té Wody do Brodu Vherského přiveztí /
w kteréz když se Teyden myl / shledal jí velmi mocný
býti. Potom mytí zanechal / gedno pro to že se ze-
mdlený obával / druhé že w stravě dobře chován ne
byl / neb sobě sčestkal / že tam stravy dobré neměl.
Dal tu Wodu třikrát neb čtyřikrát zvařiti / prvé
než do Wanny wsedl / domníwage se že tak woda od
nečistot wyprawena bude. A tým několykém wa-
řením prawil že vůně Syrnatá nic vmenšena neby-
la. Z čehož se domysšlím že w té Wodě netoliko pár-
ale také drobtůw a podstaty Syry / nemalo gě. Neb
o giných Wodách / že malým toliko wařením moc
Syrnatau potratily / napřed několykrát praweno gě.
Těz mi prawil / že ta Woda kteráž prvé načernalá
byla / tehdáž téměř zbělela / a na Kotle že kal Syrnas-
tý zůstal. Z těch přičin soudím že Woda Koryt-
nenská má w sobě hognost drobtuow Syrnatých /
množstwí Soli / a snad trochu země hogitedlné hli-
nowaté. Neb Lékáři toho pogištiugy / že Wody
které w sobě magy žlínny hogitedlné / liběgšy vůně
magy nežli giné. Ale toto se wíce podle důmyslu po-
kládá / nežli jeby to gistotně z Balu wystiženo bylo.

Protož

Woda Korytnenská.

241

Protož kdyby tato Studénka podle náležitosti zpra-
wena/ Woda dobře wyčištěna/ a místo od nečistot
wycyzeno bylo/ směl bych gi k Aponitanské w Padus
anském Kragi/ Wodě welmi slowůtné / a po wssém
Swětě wznessené/ přirovnati/ kdyby se horká prey-
ssila. Neb gsem žádné we wssecké Morawě widěti
nemohl/ w kteréby Sůl tak subeylná s Syrau smý-
ssená byla. Mnoho pak wgi má dobroty gegi ta
případná nebo od ginud nabytá horkost/ kteráž kdy
by přirozená byla / tato Woda wsseckyby Moraw-
ské Wody přeweyssyla. Ale giž to tak přigymati mus-
síme/ yať býti muože / poněwadž toho / yaťz bychom
chtěli mjeti nemuožeme.

Pod Studénkau (což
gsem y při Buchlowské Wodě za dobré saudil) mē-
laby hlubina přistrogena býti/ do kteréžby Woda w-
cházela/ a z kteréžby potom k mytí y ku pití / od kaž-
dého příhodněgi brána býti mohla : a wssak tím
zpuosobem / aby wždycy té Wody něco wen wyče-
kati/ a na to místo giná nowá přicházeti mohla/ tak
aby wždycy stogata nezustávala. Protož saudim
že Korytnenská / Czeyčská / a Zranická/ mezy wssemi
Morawskými hogitedlnými Wodami gsau naysyl-
něgšy / poněwadž giné wssecky nebo mdleyssij aneb
mijcněgšij gsau. A protož Nemocy tuhé/ a těla syl-
ná magicy k těmto se wtičkati magj. Aniz tuto o mo-
cech a wciných Syry připomijnati gest potřebij/ než
toliko o mocy Soli krátce powědjno býti má.

Dioscorides prawij že Sůl swjrá/ stjrá/ wyčištěuge/ Sůl yať mo-
rozhanij/ zastawuge neb sflačuge/ ztenčuge/ káru neb
lupy činij / a od shnilosti zachowává. Galenus pak
přidává to / že slanost připravuge a stahuge pod-

G g

Aponitan-
ská
Woda.

Při Koryt-
nenské Wodě
yaťby hlub-
na přistoge-
na býti měla.

Wody Mo-
rawské které
naysylněgšy.

statu/ kteréz se dotýká. Súl cojkoli w tálých neb w
wěcech hmotných wštkého gest to wšsecko yakéž za
strawuge a ostatek podstaty celistwé swýráním stá-
hugé/ a rowně také swau slaností hmotné wěcy wy-
sussuge / a od shnilosti zachowává. Z toho zregmen-
gest/ yaké vžitky Súl telu lidskému přinássý / A proto
tož nalezíte Wody slané w wážnošti býti magij.

Kosol a Láť z
ryb a massa
soleného sta-
rým w Pokr-
mích obyčeg-
ný.

Sardi, Sar-
delli, Encra-
sicholi.

Cauari.

Slané wěcy
Zialudku vji-
tečné.

Holubi f. de-
mu Soli vji-
wagý.

Tolikéž stáří Rjekowé a Rjýmané/ Kosol nebo Láť
z massa neb ryb w Soli močených / za rozkošný po-
čím měli: Vatož pak y slanau wodau Zelý Bořený/
Owoce/ yako Oljwoč, a Kappary / polýwali a tak
gýdali. Nyný pak Ryby Mořské gimž Sardi nebo
Sardelli, a malé Rybičky genž Encrasicholi, aneb že gim-
hlawa odtráta býwá Mutilati, a od Genuenských In-
chioas se gmenugý/ na to místo se vjýwagý. Kteréž
také gž při nassých stolých/ do těchto Bragin přine-
ssené známé g'au: at mčým o g'kách Sstýrowých/
Ryby tak řečené / s Solí a Olegem přistrogených/
Kterýmž Wlassý Cauari říkagý. Kteréžto wěcy yaka-
by w Lékařstwu vjitečné byly/ a yaká w nich rozkoš
při gýdle gest / o tom Dioscorides, Galenus, a Aegineta-
w obzwlášených Kapitolách wypsali. Nebo když
Zialudek ku počmu chuti nemá / vjýwáný g'ch wy-
borně tomu spomáhá / a ferrauc Slegmu z Zialudka
také břích obmčugý / gestliže s Olegem / Ocrem /
dobrau myslí Španyelskau/ bylínau tak řečenau / a
neb na gegim místě s troškem Pepře w prvných po-
čmých gedeny budau. Holubi také g'sauce tomu
od přirozený naučení/ mdlý Zialudek mladých swých
Holoubátek/ dáuac g'm do vst Soli/ aneb země sla-
né/ napravugý: yakož pak y howadům Súl/ zwla-

Jeť pak w těch welikých Balwaních wykopanau /
 Edyž chuti ku Pastvě nemagů lizati dáwáme. Že Sůl maso
 pak Sůl maso od ebnilosti zachowává / obecně žlu od ebnilosti
 ssenij toho do swědčuge: Anobřz Kterij Wino od žlu zachowává.
 ženij / a od přílišného zewřenij zachowati chetij / Wino od žlu
 Sůl do něho dáwagij / Kteráž swau tishotau kalnost ženij a zewře-
 krasničnau dolu srazij a zrahuge: a zdrawěgšij gest nij čím zachowati.
 w přetahowánij Wina / vžijwaná Sůl nežli Syra: Wino wlače-
 což ani tām není neznamé Kterij Wina wlačkowitá Powitě čím se
 Solij palenau opravugij. Widěti se někomu buď opravuge.
 že je gsem w tomto promluwenij z cesty se povchýlil:
 a wssak příklady potworditi těch věc / Kteréž Dios-
 scorides a Galenus o mocch Soli wypsali není snad
 naprosto od předsewzetij mého wěc vzdalena / Tak
 aby / obrátěc to na Cizowitka / coby Sůl w tře Lid-
 ském způsobiť mohla / zřetelněgij poznati se mohlo.
 Kdož tehdy Korytnenské Wody vžijwati chce w pi-
 tuj / w mytj / w kropenij / nasprwě ať pohljдне do
 těch Kapitol w kterýchž se vžijwánij těch věc wy-
 pisuge / aby cele a dokonale Regulij a zpráw nahore
 oznámených ostrjhal / a tak w naděgi své zklamán
 nebude. Nebo ta Woda když pita bude wssedky w Korytnenská
 čínky Syry nahore oznámené působiti bude / a to mo Woda pitá
 četij nežli g né Wody až posarad wypsané. Sůl co působij.
 pak s ní spogená / wlkosti mocně zstrawij / zwarij /
 seče a welmi wysussj: Zlawy / pršiw / a zpodníj přj
 brady tla nedostatkům prospěšná bude / Kteréžto
 věcy w wypsánij giných Wod / gij často opěrowány
 g au Zymnicy magijcť ať se od ní zdrjgij. Su-
 šným bude vžitečna: ale ne tehdaž když ge ta Nemoc
 trápj: Též kašli a Rémě wsseliyate / kamkoli teka

Glad přiroze
ný co gest?

Korytnenská
Woda proti
žřenj střew
nĕmu welmi
vžitečná.

Woda Mons
tis Catini w
žřenj prospě
šná.

cý/ lečby slaná byla a rýdká / a žeby Sauchotinami
brozyla. Žialudku pak náramně bude prospěšná /
neb ge zahřege / a swau slano stýj Slegmu setře / w yslu
ššý wšsecku zbytečnau wlhkost / a stáhne a škrcj žia
ludk (Nebo kdyz se ceýtj / že se žialudek škrcj / to slo
we hlad přirozený) a tak chut k gýdlu potracenau
nawrátj. Nemoc této Braginé obyčejná / so
ewa ktera ginau Wodau / krom tauto / bude vžiteč
ně mocy škrocena býti : to rjž řku / žřenj střewnj / w
těchto Zemjch tak welmi obyčejné. Nebo poně
wadž prwnj geho počátek od žialudka pocházj / a
potom do střew postupuge / gestlize této Wody mĕj
ra naležitá / w klisteru gednau y podruhé přigatá / to
l kĕž wywedauc husté nečistoty z žiwota / gestlize ge
dnau neb dwaťrát / též w slusné mĕře / co mĕže naye
horčegššý býti / pita bude / kdyz se žialudek zahřege /
slanoť pak Wody k wywedenj pobŕžeti bude / nepo
chybugi než žeby w krátkém času wššychni žřenj ma
gŕjcy zhogeni byli. Aniz od pitj přestáno býti má /
gestlizeby gednau y dwaťrát toho w sobě nezacho
wal ale w tom trwati má dotud / ažby Střewa ote
vrĕjna a cesta prostranná včinná byla. Že pak to
tak snile gŕijm / mám toho přjklad na znamenitých
Lĕkářjch / kterjž w Florencj w Špitáljch / Wody
hogitedlné / netoliko za Wĕšyc některý / ale také za
mnohá Lĕcha / w welikých Nádobách chowagj.
Nako widel gsem že po prwnjím s Nemocnými roz
mluwenj / a zpusobu gegich wyzwĕdĕnj / Wodu
Montis Catini w Zetrurj / (gĕ pak y ta slaná) a Wo
du kteraž de Tuccio gmenugj / hned w klisteru / a též
na druhý den přjci dávali / po Poledni / byloli gĕ po

treba/ že klister opěrowali : A tím způsobem že gich
bez počtu we dvou nebo we třech dnech zhogeno bylo.
Ten týž obyčej magij w hogenij čerwené nemocy / w
kteréz wssak kyselé Wody bylyby snad přihodnější.
Tuto ačkoli o tak šťastném a spěšném prospěchu
sotwa naděje býti může/ pro příčinu těl Lékám odo
porných/ pro neřádné chování w stravě/ a pro nes
poslupnost Nemocných : wssak aby časem swým nes
moc tím způsobem přemožena býti neměla/ žádné po
chybnosti o tō mýti nemáme. Tolikéž ačkoli Woda
notedlným pitij giných Wod hogitedlných gest za
powědijno : wssak tuto Wodu bezesškody pítí mo
hau/ pro slanost kteráž tu wlhkost wodnatou wysu
ssyti/ a otewrauc průchody gi wywesti mocy bude :
yakož pak y Mořské vody pitij/ a Počmůw co ney
slanějších užívání/ gin dopuštěno gest : Matku
zastuzenau zahřege. A kdožkoli zahřeti neb wysusse
ni wssého těla/ aneb některých gistých Čudůw potře
bowati bude/ ten toho šrze tuto Wodu gistočně do
sáhne : Kámen w Ledwí a w Wěchýři zdrobú/ čas
pání a nešradnost moče zastawí. Mytí pak w
té Wodě prospěšné bude lidem Kontrakt magijcým/
a wssak tak aby se nehned z počátku té nemocy do ní
pauštěli/ Ale gestě wlhkost nedocela do člankuow
se wpíla/ ale gestě wstawičně teče. W kteréžto wě
cy wzdychy Nemocní welmi zle činí/ kteréž nepora
díwse se s Lékari/ w té Nemocy Wod hogitedlných
užívají. Nebo poněwadž wlhkost z těla do Ču
důw na konce postawených gde/ a zvláště do rukau
ač některým y do noh wchází/ protož toto gegi hnu
tí neb wcházení/ neza geden/ a několičo malo dní/
G g iij

Wodnotedlná
Borytnenská Wodu
pítí mohou.

Slané wěcy
Wodnotedlným
vžitečné

Borytnenská
Woda w my
tí užívání/
proti kterým
Nemocem
prospěšná.

Kontraft yz-
tým způsobě
přichází.

Škody z ne-
časného mytí
w Kontraftu
pocházející.

ale za několiko Těhotných ano y Měsícůw / se wrko-
náwa. Nebo z počátku cestů se pod Rozj / yakoby
gim Draweney po hauffých lezli / aneb yakoby Ges-
hlami bodeni byli / potom gim počínagij Ramena
dřevinneti / což gest znamenij té wlhkosti gij teka-
cý / Potom Zymnice na ně přichází : nebo wlhkost
musí z počátku horká a řidká býti / syby técy nemoz-
bla : Potom to přichází k Lopatkám / odtud k přij-
hby Lektowému / naposledy také Kuce a Prsty pod-
manj. A tak tím pořádkem Kontraft přichází / když
geden Aud po druhém hnutí zbaven býwa. Gest
ližby se tehdaž w Wodě myl / sowa to bez nebezpe-
čenství žiwota učiniti by mohl. Nebo wlhkosti wja-
ce se zapalij / Zymnice se rozmnožij / A cožby syc pos-
malu a yako po pořádku do klabů bylo teklo / to yas-
to gedným vprkem tam se wwalij. Nebo Wody ma-
gij moc k sobě přitahující : A tato proměňování /
a wlhkostí z gednoho místa na druhé přenesení a
přeliňování / bez velké škody nebýwagij. Pro což
rojdáme / že z té přejm padující nemoc na ně přichá-
zí / když wlhkost do hlavy wstúpuge : gíným gda-
wlhkostí z hlavy do Chřtánu / tak že naplní se Prsa /
ge zaduffugij. Ale když gij wlhkost wšsecka se wpla-
(což se poznáwa z přenesení bolesti na jiné místo)
a když klabowé gij yako umrlí / wšseho hnutí zba-
weni gauce / dolů wšy / a žádného znamenij Zymni-
ce nepozustáwa / s la žialudka také trochu gij napra-
wena / a chut yakáz takáz ku přigijmání pokrmu w
přijtomná gest / gij gí důwod toho gistý / že ta wlh-
kost z těla do rukau dokonale přenesena gest. Teh-
daž teprw pro zhřetí klabůw / obnowení horkosti

Woda Korytnenská.

247

přirozené pro zstrávenj vláhkosti Slegmowé/ kteréz Bontraft ma
 w ne wých muskuljch a waých plno gest/ do wo gých/ kdy se
 dy at se pustij a o dokonalém zdrawij nawrácenij mýti magj.
 at naděje gestau má. Tyto wěcy / žádostiw gsa
 r. Technem pro pěti g'em připomenul/ Abych obecně
 Lékaře y nemocné z toho obyčejného bludu wyswedl.
 Lékaři zagisté žádného zrenij na pohnutí vláhkostí/
 a na čas se nemocny nemagjce/ Nemocné jako kna
 gistšymu vročissí do Teplie odsylagj : Nemocní
 pak bez rady do nich se paussagj : A kdyz ge naděje
 zmeslj wssěcku w nu Wodám přičjtagj/ kteráz ge
 gich nevmělosti a nebbanlivosti přičena býti měla.
 A wysussowánj lidí elustých tato Woda welmi po
 mocná bude/ kážj učinj stkwilegssj / ačkoli z počát
 ku drnatost nřakau na ni wweđe/ Což tčm wědomé
 gest / kterjz se někdy w Mořské wodě myli. Ti kes
 rj kámen magj moc gegj pro spěššau býti shledagj.
 Nedostatkům Macky studeným bude vžitečná / po
 nřwadz swau slano stj bude wysussowati a posylňo
 wati : Toť býlj naprawj a wssak kdyz ty wěcy přj
 comny budau kteréz včinkuw Wody posylňowati a
 ponaukati mohau. Wředům Sál gest vžitečná / ne
 bo stjrá a sussy / ačkoli z počátku kausse. Ale w této
 Wodě není tak mnoho Soli / aby swau kausawostj
 boleť včiniti mohla : Ale lépe se gich vjijwati bude/
 w hogenj zastaralých nežli nových Wředuw.
 Wodno redlnj w nj sedati mohau a wssak tak / aby
 gsice rozpáleni / mnohým nápojem se nepřepňowa
 li. Keerým kropenj přjhodné gest / ti Wodu tuco Kropenj.
 mnohem slyngssj býti shledagj / nežli kterau ginau
 z napředpowěděných. Tolikěz tčm kterj nj hlavu

Korytnenské
 Wody učin
 fowé.

Hlavy mytj myeti budau/ w prassynosti a lupých hlavy/ bez pochybnosti sstiafne se powede: Anobrz ku posylněniju hlavy/ a wysusseniju mozku/ nemalau pomoc přinese. A protož w nemocch tuhých/ neb odporných/ kteréz od giných Wod přemoženy býti nemohau/ saudijau aby této užíwáno bylo/ poněwadž za sylněgšsý neb mocněgšsý/ nežli giné Wody Morawské držana býti má.

Woda Trenčinská.

Trenčijn gest Město w Dhersté zemi slowěné/ a přičinau Hrabství/ a Zámku na břehu Wáhu řeky welmi prudké a weliké/ na Skále přikře ležícího/ slawné. Welikau mýli odtud/ preyssěj se Woda horká/ kterauž/ pro blízkost k Wodám Morawským přičijsti mi se widělo/ poněwadž y z Morawy lidé do něj chodij: Anobrz z Slézka/ z Těch/ y z naydalšsých Polských krajín/ Tlemocnij w hauffých tam se scházeti obyčeg magů. Powětrěj tam gest welmi pohodlné/ mýsto zdrawé/ položenj geho mezy Karpatšskými horami/ wesele. Wdolj nezawřené/ než proti Západu Slunce a Pálnocy otewřené. Obilij lacynost/ Ryb/ pečkůw/ a wssedněch letních Owocůw weliká hognost/ mēlaby těch/ kterij tam geti wmysl magů/ k sobě yako wábici/ kdyby Laupežníkúow a Lotrůw (což na Pomezních mýstech obyčegně býwá) w Lesých/ skrze kteréz se odsud tam geti musý/ nebylo/

Položenj Teplice Trenčinské.

nebylo / kterýž statkům pocestných / a často y živo-
tům gegich vklady činiti obyčej magij. Saffrán
dij Saffrán výborný / kterýž swau dobrotau y Ka- Trenčijnský
kaušy / y Morawský daleko přewyšuje. výborný.
Abyž se do
té Teplice proti wětru gede / od některých honůw
smrad Synatý Nos zarazij. Do kteréž když gsem
přigel / stawenij téměř žádného wیدهti nebylo / a to
které gest / z trámů a křowů swázané / a samau střes-
chau přikryté / gíž také na vpadenij gest / strze než wj-
tr wšudy procházeri může. Takowá gest obecni
Hospoda / při tom Chalaupka Sedlská / potom místo
pro pohodlį Chudých lidi / aby před deštěm a zym-
au se schrániti mohli. Měsíce Maje / Čerwna /
a g'ných Měsícůw kterýž za nimi gdu / kterýchž to-
časowu moc té Wody sylněgšy býti se saudij / a wj-
ce se lidi do Teplice scházý / Páni a Staro Rytířský
w Stanijch na šyroké Lauce rozbitých bydlegij.
Obecný pak Lid z Průci / z Ljůs / a ratolestij / k čemuž
Le'owé blížcy dostatek dodawagij / budy sobě stro-
gij / Tak jeby někdo řekl že tu někde Wogenské leženij
gest. Zěbrákůw Almužnu žádagjých nemálo tam
býwá / kterýž wšak po ty Měsíce kterýž k mytj ob-
centi g'au / odtud gijti / a g'ným lepšým místu wstau-
piti musgij. Potrawa w okolních We'nicech se kus-
puge / aneb tam od Sedlákuow přinášyna býwá / a
neb w Měste se gedná. Gest tu Studénka Wody
sladké / kteráž pro swau ljbost a studenost / yakož k
warení pořmuow / tak y k vychlazenij nápoje
přijhodná gest. Ač také nedaleko odtud potáček tes-
če / kterýžby ten týž vžitek přinesti mohl / kdyby Wo-
da Tepličná do něho wedena nebyla. Zorkost té

Horkost Wo-
dy Trenčijn-
ské.

Glubiny k
mytí.

Trenčijnská
Teplice proč
na dně podla-
žena není.

Lázeň chu-
dých/ horčeg-
ssý a mocněg-
ssý Wodu w
sobě má.

Panská Lá-
zeň.

Wody gest libá / mírná a přijemná / wětšy než w
Teplicy Wijnenské / ale ne tak wraucy / jako w Tepl-
cy Cysáře Karla. Mýsta k mytí přístrojená gsau
dwě / w obau hlubiny dosti prostranné / sotwa desýti
krokůw gedna od druhé vzdálj. Prwnj gest před-
njm Osobám odewzdáná / druhá Lidu obecnému os-
bogýho Pohlawj bezewsseho rozdílj. A každý do-
njj / y prassýwost obyzdnau magýcý / swobodně gýti
může / a té rýkagý Lázeň chudých lidj. Gde se do-
té hlubiny po několika stupnjch. Oboge hlubina
Půdy nemá žádně / Pro dwě příčiny podlažitj gý
dátj nechtěgý. Geden prawj / Ebyby Prkny neb des-
skami podlazena byla / zebý se woda ne tak horká prey-
ssila / pro přetážku té půdy : Druhě / Edyž kdo hor-
čegssý Wodu mýti chce / gestliže koncy prstůw Pýsek
na dně rozhrabe / zehned Wodu w bublénkách wrú-
cých wyškakowati a wzchřu se něsti / ceýtiti bude /
Což Edyžby často opěrowal / pozná / že Woda mno-
hem gest horčegssý / než Edyby s pokogem na tom mý-
stě stal / a sebau neheybal. O té hlubině / genž Lázeň
chudých slowe / prawj wssýchni gednomyslně že gest
horčegssý a mocněgssý / což Božjmu působení přis-
čegagý. A wssak y to příčinu přirozenau má. Obo-
gý hlubina gest w zemi wykopaná / swrček Wody s
zemj gest zarowen. Z Panské Lázně nic wen newy-
stěká / neb nemá trub aneb žlabůw skrze kterězby / otes-
wrauc spuntý / Woda wen wyházela : A tak wždy-
cky gedna a táž Woda tam zůstává / Protož není
možné aby se newykaučila / tolikéz nečistoty plno aby
w njj býti nemělo / Edyby gý Pacholcy z rozkazu Pa-
nůw (což se někdy / ale z rýdka stáwá) gbeljky aneb

škopky až do dna newyvážili / a tím způsobem troš-
chu newycedili. Kteráz kdyby wytékati mohla / gest
k prawdě podobné a nepochybné / žeby rovně tak čis-
tá / horká / a mocná se wyprysceiowala jako druhá /
poněwadž tak blízko gedna od druhé ležij. Chudých
pak Lázeň / aby naschwal tak wdělaná býti měla / w
pochybnosti mám / Těb šrze zbořený kus stěny / anoz-
brž šrze shnilau prwního stupně částku / Woda w
hognosti wen vycházeťi mvoie. Odkudž pochází že
w Wodě wždy w nowě se wyprysceiugijcy horkost se
rozmáhá / a mocnosti přibývá. W panské pak a-
neb Bohatých Lázní / poněwadž gest Woda stoga-
tá / to býti nemůže / Těb když východu nemá / nemů-
že také gedno za druhým gíti. A protož to gísti-
smijm / žeby mnohem horčegšší byla / kdyby gi wen
wytékati bráněno nebylo. Když gsem do Lázně we-
šel / zdala mi se býti barwa té Wody právě modrá /
k té velmi podobná / Kterauž ti genž se po Moři plas-
wíj na něm spatřugij / gijž některij Thalassinus, to gest
Mořská / aneb Benatská řykagij / Tož mi hned pří-
činu dalo k přemyslowání o Alaimu / poněwadž ne-
byla příliše od Alaimowé barwy rozdílná / a při to
byla velmi čistá. Ačkoli to některij při prubování /
Sspisglosu neb Antimonio, aneb Wolowu bílému při-
čítali. Toho domnění o Alaimu potwordila barwa
té sklenice do kteréž Woda k dystyllowání wlita by-
la. Nebo když wšecká Woda zstrawena byla / a dys-
tyllowání se wykonalo / sklenice gsúc z pýšku wyňas-
ta / pokud byla Woda naplněná / potud právě tak-
kowau barwu měla. Ta Woda když k osstowána by-
la / horkost měla w sobě takowau / že snadně pita býti

Chudých
Lázeň.

Barwa Tren-
čijnské wody.

Trenčijnská
Woda také
Bowy w so-
bě má.

Trenčijnská
Woda prož
Létha 1579.
mdlá byla.

mohla/ a krom Syry kteréž w ní gest hogně/ také y
kés swýrawosti na Jazyku zanechávala. Což gest
mého domutí o Alamu potvrdilo/ s tímž se y těch
kterij se myli/ y Obywatelůw smysl o tom/ bez pochy-
by od znamenitých Lěkařůw wzatý/ srownáwal/
Neb také prawili je gest w ní Alam s Syrau smýšle-
ný. Widěl g'em smysl aneb saud o Trenčijnské Wo-
dě sepsaný od gednoho znamenitého Lěkaře/ kterýž
giz umřel/ ten gi Sanytr připsowal. Ale poněwadž
w mém prubowání žádného znamení Sanytru při-
mij se neukázalo/ A tolikéz důwod toho mám na ged-
nom Lěkaři nezadním/ kterýž podleť minulého/
přec dosti velikých koflůk w té Wody wypil/ wssak
žádného/ ani hned špatného/ w životě pohnutí neb
obměkčení gi necepil: Protož soudím je w ní Sa-
nytru není. Neb nahoře Wodám Sanytrovým ta-
korá moe přiwlastnina gest/ že žialudek a Střewa
zkormucugij a obměkčugij/ tolikéz y weywratek je w
zbuzugij. Geden Mladenec z Stawu Rytijského z
Morawy dosti bohatý/ myl se tam toho času/ kterýž
dewět hodin pořád w ní seděl. Druhý z geho Čes-
ládky/ přes celau Noc tam trwal/ a w Wodě sedě y
spal/ kterýž wssak yatz g'em při Obědě widěl/ velmi
zemlený byl/ a chuti k gýdlu žádné neměl. Kterij
prvé o mocech Teplice té wědomost měli/ wimn gi
dávali jeby Roku tohoto 1579. mdlá byla. Což
ačkoli oni skryté nřy také mocy Nebeské přičítali: w-
ssak mně to nic diwného nebylo/ pro to že tento celey
Rok negednostegný/ a w swých počasých nemijrný
gest byl. Protož není diwu/ že také Woda tolika de-
ssi a wětry Poledními poťazena gest/ poněwadž

rostecky zrostl ny zemské / skrze poručení škobl'ové k
skáže přistly / krom samého Obilí / kteréz wssak w něs
kterých místech málo Sedláky obohatalo / o čemž na
hoře w Czastce druhé / w Kapicole druhé sýřegj wy
prawováno gest. Abych pak té Wody co nayčist
šy dostati mohl kázal gsem Služebníkům Sčbáně
zacpaný až ke dnu pustiti / a tam důru oterwau wo
dy do něho napustiti / a zase zacpati a wzchřu wytrá
hnutí. A tím způsobem dostal gsem Wody welmi
horké / neporuffené / a giné mocy / nebo přirozené své
powahy slyněgšy magičy. A dyštyllowání / dal
gsem Láhwiцы dřewinnau dosti hrubau / důřku w
kau magičy / týmž způsobem ke dnu potopiti / a ten
který té Wody nabratí měl (gest pak ta Jáma Czlo
wěka naywysšyho zhlaučí) držán gla ode dwau
Pacholkůw / hlavau dolů do hlubiny se potopil / tak
že mu sotwa Paty nad Wodau se wystetowaly : Tím
způsobem gsem radše odedna neporuffené Wody do
sáhnutí chěl / nejlbych gi od nečistoty nemocných
nakáženu / a po wrchu nabranau / do Alembičku dá
wati měl. Bal se vkázal bily hrubnatý / podobný
k kaménkuom drobným / kteréz z Tybure do Ržjma
přiwážegj / a gim Confetti de Tiuali rýřagj / proto že
gla napodobný k semenu Anýzowému / Kopru wla
ského / a Koryandrowému / kteréz Apatekari pro chut
Cukrem potahowati obyčeg magj / kterýmž řku spro
stné a hlaupe lidi ssalij / Edyž gim místo Cukru kame
ný kossowati dáwagj. A wssak w twrdosti rozděl
gi mezy těmi kaménky a kalem / A tuto také zewnějš
ný toliko twárnosti srownání se činij. Chuti pak w
tom kalu žádné cytici nebylo. To co po waření z
h h i q

Trenčijnské
Wody čisté a
neporuffené /
yť nabráno
bylo.

Bal Wody
Trenčijnské.
Confetti de
Tiuali.

Balu toho
prubowaní.

Kowové w
Wodě Tren-
čijnské/ krej.

Trenčijnská
Teplíce pro-
není wysta-
wená.

Rozdíl mezi
horkostí přiro-
zenou/ a v-
měním přiro-
zenou.

Vmění gest
přirozené
Opice.

stalo / právě k Alamu pernatému Apatekárskému /
genz Alumen plumeum slowe / aneb k kamenu Amian-
tečenému / podobné bylo / a roštělé chuti (kromě bě-
losti světlé) zbaveno bylo. Když na Oheň podle
obyčeje wloženo bylo / té bělosti nepotratilo ani ne-
změnilo / dymu žádného z sebe newydalo. A protož
saudím že Woda Trenčijnská horká / mnoho pár sy-
natých / a to subtylných w sobě má / s kterýmiž také
nemálo Alamu gě smíššeno. Veliká nedbánlivost
Obywatelůw / nemůž než hanjina býti / že se o ozdo-
bení toho místa nic nestarají. Na čej když gěm na-
říkal / dána mi odpověď / že Sedlácy we Wsě blízko
odtud bydlející / podle nadání Králůw Vherstých
k té Teplici právo mají a nij vládnau / A pro swau
chudobu / též pro to že ta místa od Lotrowstwa gšú
nebezpečná / že žádných nákladůw na wystawení gšú
činiti nemohau a nechťegš. A to je za právo gest / a-
by žádný na cizých gruntech / bez wůle toho čj grun-
ty gšau / vládnauti moci neměl. A tak když o swé
wlastní wěcy péči máme / obecné wěcy na zkázu přis-
gšeti musgš. Poněwadž pak tato Woda sama z
těch kteréz gšem wypsati uměnil / wlastní a přiroze-
nau horkost má / protož nemalé gest chwalý hodná.
Nebo přirozená a yako od přirození poslá horkost /
yak welmi rozdílná gě od horkosti vměním přistro-
gené / to gest / od ginud wzaté / ten o tom dobře wš /
který tomu yak přirození daleko vměním přewyššuge /
rozumí. Vmění se nazývá Opicy přirození : Wěc
pak tu podobensťwí některé giné wěcy wdělaná / za-
dněgššy gest nežli ta wěc z kteréz fforma gegš wzata
gest. Přirození dokonale smíššylo Kow a ge pod

pálilo: Zorkost gest wždycky gednosteyná a rowná/
nikdá sylněgšy ani mdlegšy. W těch pak Wodách
které se studené preysšij / kdyby se zhrňwati měly / níz
kda ta gednostegnoť nebude mo cy zachowána býti.
Neb někdy pro nedbánliwost služebníkuow / někdy
pro swýwolnost Lazebníkúw / Woda gednák wraus
cy / gednák wlažná / častokrát také y studená / do was
nen se lige. A gestližeby se w ní dlanho seděti mělo /
museloby se gednák horké / gednák studené přilňwa
ti / aby se tím způsobem něyaké mýrnosti dosáhnauti
mohlo. Tyto pak proměny přirozený nagsau přijge
mné a přijhodné. W této pak Wodě wstawičně gē
gednostegný stupeň horkosti / poněwadž wždycky
čerstwá a nowá se wyprysšige / Ačkoli swrchet Wod
by / kteréhož se powěříť dotyká / ceytj se / že někdy
wychladne: a wssak když wždycky nowá a horká wy
stakuge / mýrnost se yakás zachowává. Dakby
pak weliký wjiceť od té skutečné horkosti pogýti mo
hl / tak mnoho se zdá že od nepohodlného obydlj sst
by přicházý. Nebo by pak w Stanjch bydlel / aneb Obydlj nes
baudy sobě přistrogil / a wssak nesnadně se nepohodl
nosti powěříť possmaurného a wětry zkormaucenés pohodlné př
ho / někdy wywarowati mo cy budeš / (neb newždy Trenčianské
cký gest Nebe yasně.) Tolikéz nemuože to býti / a
by ti který daleko od Teplíce Stany swé rozbili / když Teplicy yaká
tam gdau a zase se nawracugj na wjter wegdauce / stody přia
přirozenj swému nasylij něyakého učiniti nemeli / po
něwadž průduchowé w káži otevířní gsau / a wjter
naproti wřgýcy / yakyby koli byl / přigjmagj. Ač
koli se pak widj že na tō nemnoho zalej / ponwadž
by to ti který se mygij snadně sněsti mohli / a že z to

Obydlj nes
pohodlné př
Trenčianské
Teplicy yaká
stody přia
nášly.

Regula.

ho žádný zregného vstození necytil: a wssak nerois
dijm yakby ten kterýzby tu Wodu pít chěl / nahore
psaných Regulij w tom ostrjhati mohl / Kdež se přis
kazuje / aby se wsseliyákého nezpůsobného powětrij
wywarowáno bylo / a na Slunce y na wjter aby choz
zeno nebylo. Těkdy se má potiti / yak se Koltrami
neb ssaty ohraditi bude mocy w místě oteroweném /
strze kteréz wjter wssudy prochází / Těkdy w ged
nom Pokogi nebo Swětnicy dwadceř Osob / rozdij
né způsoby na sobě magijcých / ležij / yak tu může zdra
wij ssetřijno býti / Co pak dijm o kroupenij / giste nis
kda se ho s vžitkem nemocných vžijwati mocy nebu
de. Gestliže Wodu do Města nosyti dáse / na tak da
leťe Cestě wystydne: málaliby pak znoru zhřijwána
býti / rovně se gij tak stane yak o studené / a toho také
ginde dogijeti se může / protož tato Woda nic w tom
před ginými mjeti nebude. Gsau Wesnice odeud we
čwrti mýle / kdežby snad w Chalaupce Sedlské ho
spodu magijc / přijhodněgij tu Wodu pít mohl: a
wssak y tuto se gest obáwati / aby gsane wystuzena /
prwé nežliby tam donešena byla / mblegssy včinná
nebyla. Protož gest načnarijkat / že tak znamenitá
Woda / pro nedostatek obydlj k samému toliko mys
tj pohodlná býti má / poněwadžby yak ož mytjm tak
y kroupenjm / wčessy vžitek / nežli ten kteréhož se z sas
mého mytj očekáwati může / lidem způsobiti mohla.
Anobř dolowé / gestyně / a komůrky mohliby tu přis
strogeny býti / poněwadž se ta Woda horká preysstij:
Ale my newážijme sobě tak mnoho žiwota a zdrawij
swého / yak o ti národowé / kterijž zdrawij swého nad
wsseliyáké bohatstwij ssetřij / protož pro zachowanij
geho /

geho / anebo potraceného nabývánij / wsseliyatých
wřecy zkusugij / okolo Teplie mýst ku pocení a páres
nj příjhodných / s nemalým nákladem nastrogiti da
wffe. Protož mi se zdála wěc býti daremná / abych
na tomto mýstě wyprawowati měl o vžitých Wod
dy / Eterijzby z pitij gij a z kropenij pogijti mohli / pos
newadz tomu pustota mýsta toho a geho newystawes
nij na překážce gest / že se gij tak vžíwati nemůže : do
stiby bylo na tom / aby ti vžitkové Eterijzby z mytij
pocházeli oznámení byli. Ale yakož se časowé mání /
a my w nich / tak to býti může / žeby ti Eterijzby wlas
sti své dobře poslauziti / aneb něyakeho gména odo
tud dosáhnúti chtěli / něyaky náklad a pomoc na wy
stawenij a zprawenij toho mýsta učinili / třebaš pří
kladem Mahometanským k tomu ponuknutí gsauce /
Eterijz Karawasary ozdobre stawégij / Eterez Turec
kým Jazykem slowau Kieruuuafsarahler, to gest weliké
Hospody pro přespólnij Lidi. Gest takowých w
Konstantynopoli 418. (Krom Spítalů / gegich
Jazykem Imaret řečených / Eterých gí 100 / A giných
Hospod řečených Kattergli hanler, Edež toliko Sauma
ti a ti Eterij na Mezých nosý / Hospodu mýwagij /
Těch gest w témž Měste 115.) Tu se potravá Hos
waduom darmo dáwá / a Wody welmi čisté z mýst
dalekých / k vžitku lidem y Horwadům / nákladem wes
likým se wedau. Protož gsem yakož těch Eterij nemj
žiwí gsau / tak y potomkůw / těch vžitkůw / ač gestli
žebych gim yaké způsobiti mohl / zbawiti nechťel.

Praweno gí že ta Woda w sobě má Syru a Alam: Trenčijnská
protož to což o Buchlowské a Slatinské Wodě ozna Wody vžit
meno gest sem přeneseno býti má / nezanedbáwagijc kowé.

y toho což o Gypsu aneb mýzce kamenné praweno
 bylo: Nebo kalu toho nechutnost a bílost/ znamená-
 wa že tu také přestomné gšau/ Cžehož také mýsto skal-
 naté/ k rození kamenůw přijhodné dostředuge. A
 wssak y to ať se přibá/ že tato Woda ty wčey wssacký
 sylněgý a hogněgý působiti bude / pro libau / mýrnú
 a přirození horkost swú / kteráž k wzbuzení a proní-
 kání nassý přirozené horkosti welikau pomoc učiní.
 Nebo budaušl krupte na hlavu paussčiny/ horkost
 tato pronikání spěšněgšsý učiní / a horkosti mozku
 bude přijemněgšsý nežli přepadná a od ginud na-
 byta horkost. Tak gestližebý gi kbo přti wmysl
 mál/ giste z této wčsšyho vžitku dosáhne/ nežli z giné
 wmrtným zhrjwané. Který se do ni pohřžugý neb
 se w ný kaupagý / ti přjčinau hnutí a pracowaný /
 též přjčinau horkosti přijemné a mýrné / horkost
 swau leniwa a mdlau wzbudí a občerstwí / poně-
 wadžby syc w Wanně seděti / neb w studené aneb w
 trochu wlažné Wodě/ s welikau škodau žialudka p-
 cházeti se museli. Též wčsšych vžitkůw z této /
 nežli z Wýdenské očekáwati se má / neb se horčegšsý
 tato prešstý: Ačkoli pamatugi že některý včený
 Muzý neradil aby Trenčijnské Wody vžjwáno by-
 lo / hnutí gsauce samau marnau a negistau powěstý
 a zpráwa/ totiž tau/ žeby řjdcý z těch genž se mygi/
 Gymnice wwarowati se mohli. Toho yakož gsem nes-
 lyssel a nezkusyl/ tak aby to ginače bylo ani gistiti a
 ni odporowati nechcy. Ale co gest to diwnéhoť po-
 něwadž ti který se mygi pro welikau swau nesmysl-
 nost a nebbánliwost/ žádné w tom rady nevjwšse/a
 toho nerozwážiwšse/ budeli ta Woda gegich nemo-

cy přijhodná čili nebude / přitom žádné správy w
strawě neostřihagýce / a což wíce gest / Lékařským
Regulem opomýtagýce / wssetečně do té vody gdiš.
Těž o Pessantské Wodě w Vhřích obecný Lid roz-
práví / že každý Nemocný / tam ve třech dnech aneb
vmřítí aneb zhogiti se musí. Oni to za nějaký díw-
magý : ale Já to mocnosti té Wody přičítám. Ne-
bo gestliže Woda k nemocy které gest přijhodná / ta
gest tak mocná / že welmi rychle swýg skutek wykoná /
a nemoc wykoření : gestliže pak gest té nemocy od-
porná / co gest napřekážce / aby nemocného hned vs-
mřiti neměla ? Ačkoli vzdychy gedným způsobem
dýlo své koná / ne gináč než jako Slunce / gednau
pracy Wost rozpausť / a Bláto twrdé činí. Což ne
k rozdýlnému puosobení Slunce / než k rozdýlnosti
těch wěcí / w kterýchž své dílo působí přičteno bý-
ti má. Těm kteréž kámen magý / wěc gístá gest
že prospěšná tato Woda bude / a zwlastě byliliby
Ledwí a průchodové moče / Půstem aneb Slegmau
naplněni : nebo horkost / krom toho že bolest krotí /
také průchody rozssýrge / změkčíc průchody moč-
ové a Ledwí / aby tak cesty rozssýřeny / a kámen k
wygiti / prostranněssý průchod způsoben byl. Ne-
méně by užitečná byla Smu magýcým / o kterýchž k
zdrawí nawracení gesset pochybeno není / wssak gě-
ližeby ostřihali Regulí nahore oznámených. Nebo
Syrá zstrawí zbytky / Alau pak posýlní Auduor /
aby gíných nepřigýmali. Sslakowau dnu aneb
Chromoru (paralyfin) zhogí / gestliže po kruptých
na počátek pátečního Mozku / pod týlem pausťena
bude / tak aby po wssem páteři dolů tekla.

Pessantská
Woda w
Vhřích.

Trenčijnská
Woda proti
kterým nedu-
hum prospě-
šná.

traktelým pro příčinu hnutí bude vžitečná. Nebo
 krom toho že skrze horkost od Syry pocházející /
 vlhkosti zážity budau / také pomocy Alaimu nerwo
 wé wysuffení a vpevnění budau. Počud w Wodě
 gsau zdá se gin že wyborně rameny hýbatí / a magij
 s počátku pomoc od giných / také choditi mohú (po
 něwadž hmotná wěc nebo tělo / na swém místě zuz
 stáwagující tího ty neb wážnošti nemá) tak yako by
 se znouu kráčetí / a prsty držeti věli : tím zpuosobem
 pomalu klaubům prwotný heybání w zvyk wwodí.
 Widěl gsem tam gednoho Starce wodnotedlného /
 na stupni po kcerémž se do hlubiny sstupuge ležící /
 tak že wsecken w Wodě pohřžen byl / krom samau
 toliko hlavu wen wyskrčenau měl. Kteréhož když
 gsem se tážal / ceytilliby yaký prospěch z vžítwání té
 Wody ? náramně mi gi schwalowal. Ale bogtím se
 že žiw nezustal / neb mi se widělo že giž wíce než Sfes
 desáti Leth zstátí byl / a toliko dwa dni se w nj myl /
 z kteréz prawí že někda newycházel. Studeným
 nedostatkum Matky tato Woda vžitečná bude / bůž
 lému roku / též zaduffený nebo rdauffený Matky / ale
 ne tehdaž když nemoc trápí. A at krátce wsecko
 zawru / poněwadž horkých Wod w Morawě nemá
 me / saudím že nad tuto / yakožto blížkau a welmi
 mocnau / žádná gina y dosti daleko odsud ležící / les
 pšší není. Těb gest mýrnějšší nežli w Czechách w
 Teplicy Cýsaře Karla / a mocnějšší nežli Wýdenšká /
 kteréz mezy těmi Wodami které se horké preysstí /
 gsau nám nayblížší.

Trenčijnská
 Woda wse
 cky okolní
 Wody přes
 wysfuge,

Wody Kyselé.

Napsáný Wod Kyselých na-
 hoře zanechané / sem k tomuto mje-
 stu obloženo gest. Kdež se nayeprwé roz-
 gümari bude / odkud gsau té kyselosti dosáhly: po-
 tom yakého gsau složený / horkého čili studeného :
 Třetí k samému toliko pít gsau přehodně / čili ta-
 ké k mytí / aneb k obému se gich užívati může : Na-
 posledy slovnítejššy a známějššy Kyselé Wody Mo-
 rawské wyčteny budau. **J**ž pak hogitedla-
 né Wody / přitrožený a mocy své dosahugý od Ko-
 rowo přes které tekau / gž častokrát o tom praweno
 a opřetowáno gest. Náležíť se tehdy někdo zeptati
 může / čímby to bylo že žádná z napředpsaných Wod
 Kyselosti w sobě žádné nemá? Zdalí Kyselé obzrolá-
 štený nýaký Row mýmo giné Wody w sobě magý k
 čili od někud ginud to přicházý / odkudžby gin té kys-
 selosti vděleno bylo? Spisowatelé to gístý / že Sa-
 nyer / Alam / Witríolum / Rubryka nebo Zlínka čer-
 wená / Železo / Měď / Wolowo / Gyps / Kyselým Wo-
 dům Materye dodáwagý. Zdalíž těch a týchž Ko-
 rowow / také giným Teplicem přitroláštěno není? k
 nimž nic wíce přidáno není / než Pryskyřice / Sůl a
 Syra : a wšak tam o kyselosti žádné se zmýnký nečís-
 ný. Gistě gestliže šrže okusšený wěcy okusytědlné roz-
 suzowány budau / pozná se že wšyckni téměř Rowo-
 wé bez chuti gsau / krom Soli / Sanyeru / Alamu a
 Witríole. Sůl a Sanyer obzroláštený a podobnau
J t iž

Pokádek a
 Summa Kas-
 pitoly o Wo-
 dach Kyselých

1

2

3

4

I.

Odkud Wo-
 dy Kyselosti
 dosáhly.

Rowowé kte-
 rý Materye
 Kyselým Wo-
 dům dodá-
 wagý.

Rowowé kte-
 rý chut magý

Rowowé kře-
tj Wodám
Kyselé chutí
Dobráwagj.
Witriolum.

Alaun.

Země hogis-
sedlné.

Měd.

Smolnice
Město we
Spissi.
Grunsspat.

Železo máti
chut Kyselau.

č sobě chut magj : samý Alaun a Witriolum s svojí
rawostí a kausarostí / Kyselau yakaus Mjzku mjeti
se spatruje : tak že ne bez příčiny ten / Edoby Kyselé
Wody kossowal / saudití bude / že w něj nad giné Ro-
wy Alaun a Witriolum přednost magj. Nebo gest
liže s prosta Wodau smjssys Witriolum / hned ost-
ran chut s Kyselau smjssenau ceptiti budess. Ten týž
rozum gest o Alaunu / a hljnách Alaunowých / Nebo
stahugj Jazyk swjrawostí patrnau / a zregmé zna-
menj Kyselosti wydawagj. S ginými Zeměmi hogis-
sedlnými / yako s Hljnau / Bolo, rudkau Tesarstau / s
hljnau Synopenstau / může něyaka mjzka Kyselá smj-
ssena býti / kteráž wsecku Zemi nakwassuge (což o
rolhčosti Melancholické Lěkaři také wypisugj) tak
že ona odeud Kyselosti docházý / a Wodě mjmo tes-
taucý / Kyselé chuti wděluje. O Mědi (aby Kyselosti
příčinau nebyla) pochybnosti není žádné. Nebo wj-
dáme že se strogené Witriolum z Mědi dělá. A wka-
zugj to Wody Witriolowé / kteréž železo wyžjragj
a w Měd obracugj / při Měste Smolnicy / w té stra-
ně Vhersté země kteréž se Spjssse gmenuge. Též
Grunsspat / poněwadž z Plechůw Měděnných / pro-
sypauc mezy ně stopek od hroznůw winných / a octem
polegjc / se strogj / spolu s mocý swau wyžjragjcý /
také Kyselost w sobě má. Wody pak železné bylyis
by Kyselé / aneb radše Wody Kyselé / mlyliby w sobě
co železa / w pochybnosti býti muože / poněwadž při
Prachu železném / ani při Trusce / neb nečistotě Žele-
za / totiž při Rzy / žádné chuti se nenacházý. A pro-
tož Železo sotwa samo od sebe Kyselau chut Wodě
dá / Ale gsauc s ginými Rowy smjssené / bude snad
něco Kyselosti přidati.

¶ Wody Kyselé.

263

¶ Bylyliby pak Wody Kyselé přirozený horkého nebo studeného / poráženo býti má / to gť / Ebyžby ob edla nasseho yačymkoli způsobem vžijwány byly / za hřiwagůli ge čili ochlazugi? Gestliže své Kyselosti do sahugi od Alauni a od Witriole / yačého ty wěcy přirozený gsau takowého y Wody budau. Gestliže gsau Wody studené / také y kowowé giž řečený / budau studený : pakli gsau horké / tak se y o kowých prawiti má. A zase na odpor : Gestliže Alaun a Witriolum gsau přirozený studené° neb horkého / to též o Wodách se prawiti má. Snáštěgi se pak Spisowatelé wěcy přirozených w tō / že yačož Alaun / tak y Witriolū horké gť. Witriolum má moc wyžjragjcy / což od ginud nepocházý než od horkosti paljcy / od studenosti pak ničda : gsau při něm částky subtylné / pronikawost nás ramná : kterážto wěcy také od horkosti zředugjcy a ztenčugjcy pocházegi / Tleb studenost shustuge a zatworzuge. Olege Witriolowé° málo koliks krupěgi / vžjwa se k rozdrobený kamene / k wywozowánj moče zastawené° / k přetržený a ztenčený Slegmy w Prsech. Anobř tyž Oley skralaupy yačo oheň činý. Ty wěcy nepřislussegjliž horkosti působjcy? Tlebo což se prawj o mýzce Limonowé / a mýzce kurtj nohy / byliny tak řečené / že společně kamen w Ledwý a w Měchýři lomj / w tom gť giný rozum : yačož pak y o mýzce hrozna trpkého / kteráž se Omphacium gmenuge. Že pak Witriolū také moc swjragjcy má / žádný to° na odpor nebude : ale ta se prwe může přičjsti k suchosti / po newadž také od horkosti y ob studenosti pogjei může. Anobř Galen diwý se to° yačymby způsobem s nárasnné welikú swjrawostj slyhá horkost spogena byla.

II.

Wody Kyselé yačého gsau přirozený / horkého li studeného.

Witriolum yačého gest přirozený.

Alaun yake-
ho gest přiro-
zený.

Lékaři proč
wod Kyselých
w hogenj ne-
mocy horkých
vzjagaj.

Těž y Alaun we wssch svých rozdílnostech / horký
se býti sandij. Woda Alaunová kapající / wyžírá
Kowy velmi tvrdé. A protož coť se zdá / horká
wěc co způsobij w těle Lidském / gestliže tak přigata
bude? Proč tehdy / poněwadž odporné věci strže
giné odporné hogeny býwagij / Lékaři Wod Kyselých
k ochlazení Auduow horkých / aneb Tlemocy od
horkosti pocházejících w mírnost wwezení a zho-
geny gsau vzjwali? W rozpálení aneb w horkém
nezpůsobu Jater / ledwí : tež Zymnicy Hefticam ma-
gijcým / a wssak gesset newyschlým pýti ge dáwagij?
Když w Ledwí a Někých wřeby a rány gsau / vzj-
wati gích dopaustegij? Tež w oslabnutí Zialudka
od příčiny horké / k wychrkování krwe / w toku ne-
mocy ženské prawij že spomáhagij? Tyto věci přis-
padagij a vlastní gsau studenosti / a toho žeby Wo-
dy Kyselé studeného přirození byly / doswědčugij.
Kozum s zkussením gsau tuto sobě na odpor / kterés
Odpowěd. mu se tehdy wíce wřití má? Za starodáwna Lé-
kařstwj wsseliyaka / nenáhodau / ale strže zkussení
gsau nalezená / Protož kdo zkussení odpýrá / smyslu
odpýrá / prawij Silozoffowé. Shledáno gest to že
Wody Kyselé / ty věinky působí / kterij studenosti přis-
padagij / A protož tomu / že ochlazugij / odpýráno
býti nemá. A tak tehdy ani s Wieriolem ani s Alaun-
em wčastenstwj nemáij? Utereffuge se / Nebo
wěc smýssena newždyc-
ky gť toho přis-
rozeny jako ty
wěcy z nichž
smýssena gest

newždycťy to býwá / aby wěc smýssena byla téhož
přirození jako wěcy smýssedlné / na kterýchž ona zá-
leží. Aneb ať swětelegij powijm / Wěc smýssena new-
ždycťy má tu a tauž fformu / jako ty wěcy z nichž
gest složená. Sopustme toho že Wieriolun a Alaun
gsau

gsau velmi horkého přirození / yakby gich koli mno-
ho s tak velikým množstvím Wody smíšeno bylo.
(Aristoteles praví in Meteoris, že krupté Wína s
gedným Stem Amffor vody se nesmíšuge, ani se s ní
nesgednocuge / poněwadž mezy nimi žádné Proporce
nebo rovnosti a podobenství není) Wssak w Wo-
dách kyselých tak veliká částka gest Wody / že snad-
ně zemdlí moc wyžírající a horkau / kterážby od
Alaunu a Wieriole pohybi mohla. Což y smysl vka-
zuge / Nebo tím kterí gi hrubě pili někda hrdla ani
žaludku newyžrala : a tím kterí se w ní myli / hned
z počátku kůže nezprudila / aby skralaup učinila.
Z té příčiny praví se má : Ačkoli gest w nich tak
mnoho Alaunu a Wieriole / že k vvedení těch Wod
w swú moc nebo přirození dostatečné gsau : a wssak
moc a množství Wody / že žrawau neb wyžírající
moc Rowůw docela odgíma. Odědž trochu hork-
losti w Wodách gest : a wssak od toho smíšeni s
wodau / také studenst přichází. Což se Octu / z sto-
tu / a z zkaženého Wína strogenému přitrefuge. W
kterémž ačkoli gsau nějaké částky horké : wssak mno-
hém wíce gest částek studených / aniž se s prvním
swým počátkem srownawagí / poněwadž gsau hork-
lost Wína potratily / zachowawsse toliko subtylné
a řídké částky od shnilosti poslé : syc že Octet sylně
ochlazuje / obecně zkussení to vkazuge. Tak Wody /
tím smíšením s Rowy yakés kyselosti nabyly. A ač-
koli od horkých Rowůw počátek swág magí : wssak
příčinau toho smíšeni s Wodau studenau / wíce
zachowaly částek studených nežli horkých ztenčující-
cí pak neb zředující a proměgující moc zachowaly /

A

Amphora
drží w sobě
24. Měsu.

Octet Wínný
gest ochlazuje
gácýho přiro-
zení.

gegýžto pomocý také k Ledovým a k Měchýčím pro
 níknauti / a kamený zlámati neb rozdrobiti mohou /
 tau mocý jako mýzka Limonová a Kuliň nohy / to
 působí. Protož do cela se tomu odpýraci nemá / a
 by w Wodách Kyselých něco horkosti býti nemělo :
 a vsať tak / že horkost od studenosti daleko se přewy-
 sšuge / Cžehož zkússený do swidčuge / tak že ne bez přis-
 činy někdo domníwati se může / že obecný Lid ty
 Wody / pro přibuznost nebo podobenství chuti /
 kterauž / když se kóssugú / s Octem magú / aneb pro
 studenost zřetelnau / kteráž se w nich nalézá / Kysel-
 ými gmenuge. W gichžto dystyllowáný tuto pa-
 mětí hodnau wěc w tomto průbowáný a spatrowá-
 ný Wod gšem spatřil / že samé téměř Kyselé Wody
 chut swau přirozenau w dystyllowáný zachowaly :
 gine pak Wody z wěssý částky potratily chut Syra-
 natu / aneb gínau yčaukoli / kteráž gsau před dys-
 tyllowáným mla. Nebo kal vsedlý Solnau / Alau
 nowau a Witriolowau chut měl / rovně tu která se
 prvé w Wodě nacházela. Anobř také Kal když na
 plechu rozpáleném pálen byl / té chuti nikoli neztra-
 til / ale gi moeně zachowal. Což zemnaté / husté / a
 celistvé gegich podstatě / kteráž se w káuiti nemů-
 že / přičteno býti má. Nebo poněwadž ti Rowové
 nejwíce od připálení země pocházegú / protož nic
 parnatého neb dymowého / cožby snadně w páru se
 obrátiti mohlo / w sobě nemagú. Jako Syra
 podstatu Ohníwan a Powětrnau magúcy / tu vlast-
 nost má / že snadně wymizý / a malým Ohněm zhře-
 ta gsau / pro subtylnost pár snadně se rozpustí.
 Wapno / Gyps / též y gine země hlinowaté / poně

Kyselé Wody
 od studenosti
 své magú.

Wody Kyselé
 chut swau w
 dystyllowáný
 zachowaw-
 gú.

Syra snadně
 wymizý.

¶ Wody Kyselé.

267

wadź žádně chuti nemáij / není potřebij aby gi pro-
mėnily / poněwadź syc gřau bez chuti / lečby od páles-
nīj / yako Popelné / chuti dosáhly.

¶ Wod Kyselých vžijwáno býti muože rovně yako
to giných Wod hogitedlných / tak w pitij / yako w
Mytj / a zwlastě od těch kterj sobě Kuoži jedijti
aneb zpruditi chęgij / pro wytaženj zleých wly-
kostj z prostředku Těla k okolku zewnitřnjmu.
Syc částegij se gich w pitij vžijwá / o čemž níže
praweno bude.

III.

Kyselých

Wod yaf vžij-
wáno býti
muože.

Woda Kysela Ne- zdenická.

ND Brodu Vheršského puol Mij-
le / gest Wes Nezdenice / na Panstwij
Hradu Běnowa / za Kteraužo Wsý /
kolikerychs Honow vzdalij gest Stus-
dénka pod Wrchem w mįstě nįzkém / Wsudy wuoz-
kol gřau Kolj vrodné a Lauky zelené. Studénka
neb Woda Studničná w Pařezu wnitř prázdném /
yakoby w něyakém Zialáři gest zawřená / tak je k nį-
ani howada přicházeti nemohau / A poněwadź
gest ten Pařez Cjlowěku až do Pasu zhloubij / musj
je Woda wzhuoru tahnauti / Kteráz gest welmi čis-
tá / a patrnau Kyselost a to dosti přijemnau / ten
kdož gij pije / w nį ceytij.

Lid Sedle

ský tam se zbįhā / a žjžen pijjm gij vhařuge / A

At q

Nezdenické
Studénky po-
loženy.

Nezdenická
woda fu pitj
přijemná.

Pocenij proz
z pitij Wody
studené po-
cházý.

Powěrný
smysl o Wo-
dě Nezde-
nické.

Zěney Nezde-
nickau Wodu
hrubě pigij.

Chut té Wo-
dy.

Prubowá-
nij té Wody.

Bal té wody.

prawi je gest proti wsechnem nemocem welmi pro-
spěšná. W čas jni prawi je býwá welmi studená/
a kterij gi tehdáz pigij / že se náramně welmi potij.
Cjemuz se žádný díwiti nemá / poněwadž to každá
studená Woda působij vprostřed letního času pitá/
Těbo wcházý do wnitřních Audůw horkých / kdež
horkost gsúe obklíčena / rýdké wlhkosti z kterýchž
pot pocházý / wen wyhánij. To pak což Obywa-
tele okolnij za gisté znamenij magij / gest wěc powěra-
ná: Totiz / kdyby někdo nemocy gsa obklíčeny / a
nemoha sám k té Studence gjeti / a té Wody pjeti /
na swém mýstě / giného někoho / aby tu Wodu pil
wyslal / gestliže tomu ta Nemoc gest k smrti / že hned
tá Woda / rakž ten kdož gi pjeti má / k ní přicházý /
čistotu swau w Studence potracuge / a tak welmi se
zkormucuge / že mýsto Wody bláto wytahnauti mus-
sy: pakli ta Nemoc k smrti není / že swau obyčegnu
čistotu zachowává. W té Wsý sotwa do které
Chalaupky wegdes / aby w ní několiká Sčbanuow /
Sškopkár a Wderec té Wody plných nezřel / pro-
časté gi w pitij vjýwánij. Zěney zbýhagýce se w
Lécě tak mnoho té wody berau / a tak hrubě gi pigij /
že / ačkoli gest Woda wíce než Čilowka zhlaubij /
wssak gi častokrát až do dna wywážugij / a pro do-
brou této Wody potokem nemalým / kterýž tady
mýmo teče / a Ryb rýčných w sobě hognost má / po-
hrdagij. W chuti krom Kyselosti / nic obzwlástinj-
ho gsém neshledal / než že trochu slanosti také při tó
bylo. Když wařena byla / w odala z sebe pínu / ktes-
ráž Alauem a Sanytrem trochu zapáchala. Když
Bal té wody. pak do Alembiku dána / a wssěcka přehnana byla / kal

Woda Kyselá Vezdenická. 269

Který zůstal / bublentý yakés pěnavé velmi bývá /
na sobě vřázel / podobné k těm / kteréz když se Alaun
k Lékařským potřebám pálij a rozpausstij / wýdány
býwagij. Tolikéz když nástrogové stlennij / w nichž
Woda dyssyllowaná byla / od Ohně odstaweni byli /
děrawau (rowně yako kámen kcerému; Pěna mořská
říjtagij) pěnawau a velmi býlau podstatu zachowá-
wal. Wůni naywíce solnau měl / Ačkoli pro zgero-
nau Kyselost / též pro stěwauy bělost / a p ty bublen-
ky / žeby tam Alaun nemálo bylo / pochybowáno bý-
ti nemá. Wůně toho kálu byla yako wůně močowá.
Kterýž gsa na železo rozpálené wložen / prastěl / z po-
čátku byl bálejší / potom wzal na sebe barwu šně-
dau / když slanoš se rozmohla. Chut geho také yako
močowá. Když pálen byl žádného dymu ani páry
newyšlo. Přednost tehdy má w Vezdenické Wodě
Sol s Wodau Alaunowau / a snad také s nýakau
malau částkau Sanyeru.

Prubowáný
toho Kálu.

Vezdenická
Woda yaké
fowy w sobě
má.

Woda Kyselá Zahorowská.

Nedaleko odtud přede Wsý Zaho-
rowicemi pod vysokým Zámkem Swě-
lowem ležící / druhá se spaciuge studen-
ka / vprostřed údolí / na rowníně serofech
strán gedno stegně od hor vzdalené / při Poroku / kte-
rýž odtud k Vezdenickým teče / w místě skalnatém.

Swětlow
Zámek.
Zahorowské
Studenky po-
ložené.

220 **G Woda kyselá Zahorowská.**

Glubokost té Ta Studentka gest čtwerhranatým kamením ohras
žená / a Woda má své stoky / giniž když se rozwode
Studenty. níj wyčkatí muože. Glubokost gegij prawij Oby
watele / je gest třij nebo čtyr Later. Mezy Sausedy
gest rozepře o dobrotu těch Wod / každý swau chwá
lij: tito své wětšij moc připišugij a druhau haně
gij / A na odpor / Slowutněgšij gest Zahorowská

Zahorowská
Woda Wo-
lata hogij.

pro mocnost / Neb za to magij / že Wolatým / aneb
průtrž hrdla magijcým / prospěšná gest. Obywate
lé rozprávěgij že z těch Hor Dherstých Slowácy / a
no y Polácy / yako o základ k této Studentce se zbij
hagij / a že skrze pitij té Wody / a přikládání gij na
hrdlo / též y noh tau Wodau zhrětau mytj / Wolata
sháněgij. Gestliže prwnjho Roku žádosti gegich za
dosti se nestalo / že druhého y třetijho Roku se nawra
cugij / až se dokonále zhogij. A kdyby žádného vžit
ku odeud nedocházeli / žeby se každého Roku zase ne
nawracowali / a giných wolatých lidí s sebau nepřis
wodili / kterijž magijc gi od giných schwálenau / také
gi spatřiti a skusyti chtěgij. Což ani mně když gsem
tu Wodu spatřowal a rozważowal / nic scestného
byti senewidělo.

Chut té Wo-
dy.

Gistě tato Woda k druhé gsúe
přitrownaná / gest mocněgšij / neb y chut ginačegšij
a rozdůlněgšij má. Nebo když kossrowána byla /
mnohem wětšij slanost / s ostrau / kausawau / a Jas
zyk pronikagijcý / též y s yakaus ohnawau a oskliš
wau chutij / se zgewila / a protož to smeyssleno bylo
že giné Rowy w sobě má. Kyselost při níj není
tak weliká / než ostrost Soli / a swědění Jazyka gest

Prubowa-
nij té Wody.

čitedlněgšij / a rostat také gedowatau chut měla.
Zmnece w třerémž wárenu byla zčernal / a kal bily té

Woda Kyselá Zaborowská. 221

chuti jako Woda / zůstal. Po dystyllování pak Kal té vody.
 vsadil se Kal černý / hrudnatý / k Soli Mořské / Která
 ráž se na březích Moře Adryatského / a Akwitan-
 ského nebo Pitkonského vaří / právě podobný /
 tak Barwan černau / jako ostrostý / a slanostý. A
 rošťak k němu byl připogen smrad neobčejný / Který
 též tu Wodu ku pití nelibau a nepřijemnou činil.
 Ten též Kal na železo ohnivě vložený / mnohém vo-
 ce prastal nežli první / a w hrudky se zběhl / z částky
 více zčernal / z částky bělejší učiněn byl : anobrž
 na gednom / at tak dým / droben Soli na gedné stra-
 ně bělost / na druhé černost viděna byla. Slanost
 pak wčesší / ostřejší / a kausarwější učiněna byla.
 Dým žádný newyšel. Ale Kal po zpálení snadněji
 se na Jazyku rozpustil než před zpálením / Kterýž teh-
 dáž ostřejší / a žuby gsa žwekán twrdší byl.
 Po těchto znameních soudím že Woda Zaborowská
 Soli mnoho w sobě má / potom vznávám po mocy
 kausarwé / že Witriol / a po smradu / Kterýž není Syr-
 natý / jeněco pryskyřice w sobě zdržuje.

Prubování
 toho Kalu.

Zaborowská
 Woda také
 Fomy w sobě
 má.

Woda Kyselá Suchalozská.

S D Brodu Vherského k Wýchodu
 du Slunce malau Mýli / ležící Wes Su-
 chaloza / za kteraužto okolo Czerwci
 Mýle / na weselé a šyroké rovině / ložený.

Suchalozská
 Studénky po
 ložený.

222 **Woda kyselá Suchalozská.**

vprostřed Luk/ vyškakuge Studénka kyselá. Kterauz kdýž gsem gel spatřowati / z daleka gsem vzšel že se odewssud zastup Sěweček Sedlských scházel. Ta wěc kdýž mi se nowá býti zdala/ dána mi odpowěd / že w hauffijch pro tu Wodu se scházegij / Což gsem z blízka/ kdýž bližze k nám přišly/ spatřil/ že magijce na sobě nádoby wodné/ tu Wodu do okolních Westric odnássely. Anobř praweno mi gest/ Ačkoli nedaleko odeud gsau Pahrbkové a Wrchowé Wjno welmi dobré rodijcy / a Lid obecný Piwa k nápoji užívá: wssak že w té Wsy/ málo Wjna nebo Piwa wypígegij / a na to mýsto že té Wody kyselé užívagij / Kterauzto děti y Starij obogijho pohlawij / po celý Rok již se zahánigij. Tolikéz prawij že Městiané Brodšcij / kdýž tam Seno sekau a hrabij / a neb Obilij z Polij swážegij/ w Psý dni/ nad wsseliyas ký Nápoj/ tuto Wodu sobě oblibugij a gi pigij/ tak že netoliko Sedlákům ale y wycwičeněgšým Lidem gest wzáctná. Studénka gest sřaňky neb zabradly ohražená / za kterýmiž wně gsau postawená koryta dosti prostranná / z kterýchž se napágij Dobytěk / kterýž welmi chciwě / a plnau/ yatkž rýkagij/ kátrau/ tu Wodu pige. Nedaleko odtud pásli se Koňowé/ kterijž tehdáž kdýž gsine tu Wodu spatřowali/ přiběhli/ a tak mnoho té Wody z koryt dřewěnných pil/ že gsine se tomu nemalo diwili. Sůl že gi přijemná a potřebná hrowadům/ kdýž přejíwagi/ wědij o tom pastýři. Že pak wssěcky studně w Brodž Vherškém Sanytru hognost w sobě magij/ znamenij toho gest to / o čemž mi od Gehomilosti Pana Sětřicha z Kunowic / kterýž pánem toho Města gest/ zpra wa

Suchalozská
Woda ku pi-
tí libá.

Suchalozská
Wodu Doby-
tek rád pige.

Brodské stud-
ně Sanytro-
wan Wodu
magij.

Woda kyselá Suchalozská. 223

zpráva gest dána / totiž že koni / když tam téhodný^o
 Obroku po Měrice owsa snědij / wjce wytlustnů / než
 li kdyby gin na Ostrowě dwa krát tolik dáwano by^o
 lo : Což oni přičítají Wodě / kterauž tak rádi / pro
 slanost pigů / že se nů nasytiti nemohau / a protož že
 tlustšy věcmi býwagů. Tato pak Woda také w
 Párezu wnitř prázdném se zdržuje. A ačkoli nemno
 ha koliks krotaw od této Studenty / giná Woda k
 této podobná se preysť / a wssak na ni nedbagů /
 nebo tato hognost wody ku pití dodává. Pili gine
 gi gednau y podruhé. A ačkoli některým z Torwa
 ryšwa nasseho wbděla se býti kyselagšy nežli giné :
 ale Já gi w kyselosti / prostřed mezy Tlezdenckau a
 Zahorowskau pokládám / ač gi w mocy rozdílnau
 býti soudím. Krom kyselosti ceýtla se také při nů
 swjrawost / a stjrawost neweliká. Chuti sšeredné
 žádné w nů nebylo / jako w Zahorowské / w prostě
 řku Wodě : ale w kalu smrad byl weliký. Párež
 w wnitřku / kde se Wody dotýkal / byl potažen zemí
 čerwenau řjdekau kterauž gšem Tlechey zstrauhal / ta
 byla měká / chut gegů maštná a kyselá : Bylo také při
 tom znamení Soli. Bal po dystyllowání pozus
 skalý gšem prubowal po wůni / chuti / barwě / a dot
 ěnutí. Wůně byla sšeredná / práwě prysťečná :
 chut na narywššm stupni slaná / s welikau swjraw
 rostí / a to hluboko pronikagící : barwa bola čer
 ná : když prsty třen byl ukázal se maštný. Na dně
 sklenice / pod hustšy toho kalu podstatau / skrytý byl
 Oleg smrdutý a tekutý. Když ten Bal na rozpálený
 plech ro mazán byl / wjce prassel nežli Tlezdenický /
 méně než Zahorowský : Dým wydal sobě podobný /

Bontowé z
 Sanyrowé
 Wody tlust
 nau.

Chut té wody

Bal té Wody
 a prubowání
 geho.

274 Woda kyselá Suchalozská.

totiž smrdutý / potom se w vhel obrátil. Olegná
pať nebo mařná částka rozplynula se po plechu: po
tom se zase w hromadu zběhla: částka gegij obrátila
se w kámen / aneb w vhel černý: částka vřázala se sine
dá / a yaťo blatnatá: chut měla velmi ostrau (snad
přijčinau Kalcinování nebo palení) a zvláště ta
kteráž se w vhel obrátila / a lastominy velké na Zus
by vvedla / když dlanho w vřech držána byla. Ktes
rýžto kal / wíce nežli z které giné Wody / Jazyk bodl
neb kausál / a podle obyčege zprysřugijých Lékař
řwíj / Prysřýř (kterýž mne po celé dwa dni trápil)
na Jazyku / učiniw / téměř mi geg zpálil. Po těch
to znamenijch saudijm / že w této Wodě přednost má
Prysřýřice / potom Wicriolum / s trochem Alaumi /
třetij Sál hogná / čwrté Ochra, totiž / hlínka žlutá
o kteréž pochybowáno býti nemá / poněwadž že
mě okolnij za čwrté mýle nebo wíce / tak mnoho čer
wené hlíny w sobě má / že nepochybugi / kdyby wyčis
řena / přeprána / a od kalu wyprawena byla / žeby tu
Kudla a hlínka mařná dělana býti mohla / kteréžby
se bezesřkody k Lékařřwíj / a zvláště pať od Barbis
řů / vřijwati mohlo. A o té částce toho Kalu pá
leného, o kteréž gsem prawil / že w palení sinědé bar
wy nabyla / a chut nerak ostré měla / ne bez přijčiny
by někdo prawiti mohl / že gť začátek nřyaktý této Že
mě / poněwadž se w hliněnnau barwu a podřtatu o
brátila.

Suchalozská
Woda yaťe
řowy w sobě
má.

V Suchalozě
mnoho hlíny
čerwené k Lé
kařřwíj pro
spěřně.

J Growná
nj Wod kysel
ých gedné s
druhými.

J Ze tří těchto Wod kyselých / saudijm Vezdentca
kau býti za naymijněgřřý. Zahorowskau pať na p
řřednjm / a Suchalozskau na naywyřřřým mýřte /
yaťože naymocněgřřý / podle zprubování kalu / po

kládati musím: Ačkoli podle chuti Zahorowská mno-
hém ostřejšy a mocnějšy nežli tyto býti se vidí.
Ale víjce Já důvěřuji prubování kalu / w kterémž
gsau rudy od Wody oddělené / nežli okusšený proste /
kteréž ne tak dokonale saudití bude o rudách w wodě
skrytých a téměř zatopených. Tito tehdy stupňové
a ta podobnost mezy nimi se počítá / že jednu míra-
nou / druhau mocnějšy / třetí nymocnějšy a naya-
slnějšy býti saudím. Gestliže kdo pilně ty věci
rozjímáti bude / které w vypsaných gích oznámeny gsú /
nic se přičině tohoto rozdílu dívti nebude. Nebo
Alaun a Sál můžky gsau dobrotivějšy nebo přige-
mnějšy: Wieriolum ostřejšy: Pryskyrice má w so-
bě mnoho ohně / gehožto přičinau welmi slynu moc
má. Poněwadž pak giných korůw / kteréž se s wo-
dami směsugú / wsecky mocy na swých místech gsau
wypsaný / pozustává gestť abych o samé Pryskyrice /
genž Asphaltum nebo Bitumen slowe / něco oznámil /
aby také lidu obecně wědomé bylo. Když Pryskyrice
gmenugi / že nemijním klů z Horad / aneb klů z kůbů
lepšau / kterýmižto mnohé věci slepowány a sklego-
wány býwagú : ale jednu přirozenú wěc neb můžku /
w wnitřnostech zemských shustlau. Nebo Pryskyrice
cy nazýwám podstatu mastnau / židkau / olegowatou /
z skalí a z země se preyssějcy / aneb na wodě spleywa-
gúcy / a wssak tak že neb s wrchůw stěká / a prudkými
potoky zachwácena býwá / aneb sama od sebe teče.
Podle Sigůry mluwení / genž Antomomasia slowe / od
hystorií a přirozených věcí Spišowateluow / kteréž
obecně gméno za wlastní berau / prawá Pryskyrice
(bitumen) gmenuge se ta / kteráž z Gezera nebo More

O Prysky-
rice.

Pryskyrice co
se tuto wlast-
ně gmenuge.

Pryskyrice
prawá která
se gmenuge.

Gezero mrtvé.

Jordā Rje-
fa.

Semiramis
královna zdi
Babilonské
wystawěti da
la z čeho?

Pryskyřice
ge rozdělňá.
Částky Pry
skyřice.

(neb gest w něm Woda slaná a hořká) mrtvého
(neb se téměř nic nehybe) w Zemi Palestynské po-
cházy/ kdež pomsta Bojstú Sodoma a Gomorra/
s okolními Městy propadšy se/ do gruntu shorela.
Do toho Gezero / ačkoli Jordan mezy Jüdskými
Rjekami narywěššy wcházy : wšak Woda w něm
je slaná/ těžká a hustá/ a málo se hebye/ leč když gšue
Wetry pohnuta/ mastnost po wrchu splewagijcy/
aneb ty wěcy kteréz ode dna wyškafugij/ na břehy wy-
mýtá/ tu se to horkostij Slunce shusťunge/ zbýhá/ a
lepké co hlína učiněno býwá / A protož prawij že
žádná Ryba z Rjeky dále do Gezero newcházy.
Strabo lib: 16. prawij že od zemětřesenij/ a plápolanij
Ohně to Gezero s Teplicy Syrnatau a Pryskyřičnau
se wyprýštilo. Ale gináče o tom píšmo Swaté
wyswědčuje/ že ne z Země ale s Nebe ohně spadl/ a
na wěchnau té wěcy památku/ znamenij hrozné po-
msty nad neprawostmi/ od Boha pozustaweno gest.
Semiramis Královna zdi Babilonské z Cyhel a z
Pryskyřice wdělati dala / kteréz se mezy Sedmi diwoy
Swěta počítají. Má pak Pryskyřice několik
rozděluow nebo částek/ Neb se na mnohých místech
zbírá w Studénkách a na Wodách : Též se wykopá-
wá kámen Gagates (kterýž obecný Lid/ Akšteynem
černým nazýwá) Naphtha, to gest / Země smolnatá/
Ambra wonná / Petroleum, to gest / Oleg skalnatý/
Akšteyn / Basse / kterézto wěcy wšecky gsau částky
Pryskyřice/ proto že welmi snadně zazženy býwají :
Ačkoli některé z nich twrdé a kamenného přirozenij/
giné pak tekutau podstatu zachowáwagice/ aneb ya-
ko Wost se shusťse/ z Země se wykopáwagij/ tak že se

z nich pochodné a Swýce delagij. Také y w Mo-
rawě Prystkyřice hognost se nachází. Nebo ty drob-
ty a hrudky kteréz se okolo Prostegowa na zboží Pa-
nuow Sřarowců w Potocých sbýragij / a kterýchž k se sbýrá,
kaděnj / zwlaště pak Knežij / žádostiwij gsau / a ge-
za dosti drabě penýze kupugij / a za Myrrhu se pro-
dávagij / nic g něho negsau než pauhá Prystkyřice.

Kteréz ačkoli barwau gsí poněkud k Myrrě podob-
né : wssak gsau bezewssy chuti / a když se žweykagij /
žádné hořkosti nemagij / také se snadně rozdrobí a
rozetřijti dagij : Myrrha pak swau lepkořtí a židko-
řtí / při zubých yako něyaka klowatořt se drží. Též

mezy hrudkami čerwenými také mnoho černých bý-
wá / kteréz také barwau k Prystkyřici podobné gsau :
anobř gsauce rozžweykané / a na Kuce rozmazané /
Saffranowé nebo žluté barwy téměř byly / wuoně
Akšceynowau měly / a spisse zazřety byly nežli prawá
Myrrha.

Potom Myrrha gest mýžka tekutá / z
stromu Arabského řrže Kuru prořezanau se wyprý-
šciugijcy / kteráž potom hořkostí Slunce se shusřtu-
ge / a yako Gummi aneb klowatořt řtordne. Anž w
wuoni se řrownáwagij.

Mezy Czernauhorau Bozkowřtá
a Bozkowicemi w Gutij Alaunowých / z nichž dwě Prystkyřice.
gsau téměř podle sebe ležijcy / w té která k Bozkowis-
cým přisluřř / wykopáwagij se mezy zemij Alaunowau /
hrudy několiķa Liber zřijij / křrau eluřřau ob-
taženě / žerwnitěnj twárnořtí prawě k Akšceynu po-
dobné / tak je musy dobře zběhlý a opatrný býti / aby
wůni tohoto / když zapáleno býwá / od wůně Akšcey-
nowé rozeřnal. Za Kadidlo ge tam prodáwagij /
Libru také za Tolar cenijce : Ac žádné přýbuznořti

Rozděl mezy
Myrrhan a
Prystkyřic
Morawřkau.

Myrrha co
gest.

Bozkowřtá
Prystkyřice.

Radidlo pra-
wé co gest/ a
odkud po-
cházy.

Pryskyřice
yakaui moc
má.

Pryskyřice f
žemu prospě-
šná.

Nezdenická
Woda pitá f
žemu prospě-
šná.

nebo podobensťwj s Radidlem nemagij kteréz w Sas-
beyské zemi z stromu obzvláštěnjho teče/ a ne z Země
se wykopává. Toto gšem připomenul/ abych da-
ry této Kraginy také giným zgewil: též aby Balbjři
nebo Lěkaři nevmělji oklamati sebe nedali/ a mįjsto
Radidla a Myrrhy do lékařstwj gi nemįjsseli/ s we-
litį škodau nemocnųch. W podkuřowanj nemį tak
nebezpečné/ gednom w bolestech hlavy aby toho v-
žiwano nebylo/ kterýmž wůně Pryskyřice zapálené ne
malau škodu přinášy. Dioscorides přiwlastňuje
Pryskyřicy moc rozrážegųcy/ slepugųcy/ zmřčugų-
cy/ a od rozpálenį zachowawagųcy: Galenus pak
wysussugųcy a zahřįwagųcy na druhém stupni. Ale
poněwadž se také z daleka zapaluge/ žádný tomu na
odpor nebude/ aby ohniwé mocy mįjti neměla. Těs-
bo přįčínau olegowaté své masťnosti/ hned k sobě
plamen přitahuge/ a protož nemalá horkost přįčįta-
ti se gų má/ kteráž wssak od wláčkowitosti a lepkości
poněkud zemdlena býwá/ p kteraužto přįčínu k swa-
lowanj ran nowųch w přįkládanj/ gegų moc se sch-
waluge/ a zwláště gestlįže gegi horkost/ trochem Bo-
li Armenae w mįrnost wwedena bude. Do žiwota pak
přįgata/ kusy křwe zsedlé rozpaussę/ a těm kterį s
hůry dolů spadli/ a roztrhsse žįlu/ křew wychřęgų/
s prospěchem se dává/ a giné mnohé vžitky působį/
o kterýchž na tomto mįjstě praweno nebude.

¶ Woda tehdy Nezdenická/ poněwadž Sůl a As-
lųn (a snad y trochu Sanytru) w sobě má/ pitá gsųc/
prospěšná bude obzvláštěně těm/ kterį se často dá-
wį/ pro otewřenį wrchnųch vst žaludkowųch: též

w sseliyacké Auplawicy/ červené nemocy / zatvrzení/ vycházení Střeva vychrkování krve/by pak již y rána byla/ vžitčná bude. Nebo od Soli setření a wysusšení rány/ od Alánu pak zastavení toku pochází. W horkém nezpůsobu Jater/ toku Jaterním/ Cholerycké nemocy/ žloutenicy/ horkosti ledwj/ prospěšně se jí užívati bude: Kámen w mýchýři rozdrobí/ tělo rozpálené w mírnost vvede/ žízeň vhasí/ rozpálený žaludek ochladí. A poněwadž Galenus w zymnicy horké (Kterýž Řekové Caulum'gmenugj) mladency mas sytému v prostřed létha/ žádné w slabinách o toku newida/ wodu sladkú w velikém množství přeci dopaustí/ p vhasení horkosti w Audech wnitřních: gístě této s menšším nebezpečnějším užíváno bude/ nežli prosté Wody. Nebo syrovost gegi šrže smíšenj Soli a Alánu gě opravena/ a spíše přijeti mo cy bude: též gestli šrže weywratet zase wygde menšy škodu způsobí: pakli zachována bude / šrže moč a pot rychlegi/ p subtylnost kterýž má pro gde: tak že bych yá čím kterj vstawičnú Zymnicy magi/ a kterým wnitřnj Audové rozpálení negsú/ snadně tuto Wodu třebaš y studenú přeci dopustil / tak aby potě dobře gla ssaty nebo peřinami přikryt/ za několik hodin se potil: Nebo když tak woda z těla wyhnána bude/ yáťas mírnost zustane/ když wnitřnj Audové ochlazení budau/ kterýž syc od horkosti Zymničné sussení byli. Těkterj wssechnám čím kterj Zymnicy přestawagjcy magi/ Wody kyselé we směs pjetí dáwagj/ a to tak mno^o yáť se jim líbj: Nebo Obywatelé gich užívagj na místě nápoje obecné/ protož se w sstození žaludka nepotřebj obawati/ poněwadž méně

¶ Woda Nezdenická.

nejli obecná Woda ochlazující. Pro ož Nemocy Cholerycké tato Woda hogů/ Cholera wywozuce/ a gegů wraucnost a ostrost vhaššuge: Toku Semen/ též tem Který moč njmo wůl páussťgů/ tolikéž tím Kterým Měsýcný tok přilissně teče/ prospěšná gest. Ti/ Kterým w horké Zymnicy wsta wysychagů/ a Kterým se Razyt padá a sšůpá/ totiž ti Který Prým na Jazyku magů/ ať ný wsta wýmýwagů/ teplau nebo studenau/ yak se jim lýbítí bude: tolikéž ti Kterým Jazyček otěká/ a spada. Mýti se w ný mohau

Nezdenická
woda w my-
stě vjžwana
yaké včinky
působí.

bezpečně y Hečici, to gest wyschlý/ wšak aby přiliss zhrěta nebyla/ nej w horkosti aby mýrnost zachowās na byla: též y Sauchotiwů/ wyhubenlů/ neb dlan hau nemocy zemdení/ aby syly a masfa zase nabyli: Tolikéž ti Který po wšecké Růži swrab/ kámen/ páliwost moč/ magů/ a Který nesnadně Moč wypausťgů. Může se také do ran Audu mužského/ a průchodu močowého/ šrže trubičku wštrikowati/ pro setření talowu/ a swalení y zahogení rány: též do Wředu w Matce paussťeti se může. Též s prospěchem se w ný mýti budau ty Ženy Kterým matka wyscházý: Průřz magůcý/ a ty Které často plod potracugů: Každý tehdy bezpečně této Wody vjžwati může. Než aby w krození někdo gi vjžwal/ k tomu bych neradil/ a přikládání gi řečlbvch je gest dšremné/ poněwadž lehčegů a bezewššy škody/ gednau pracý wšecko tělo smočiti se může.

Kropení.

Zahorowská
Woda yaké
moc má.

¶ Zahorowská Woda pro Wieriolum a Pryškyřice/ a wěššy hognost Soli gest slyněgšy: Nebo přičinau Wieriole má moc kaurawau/ wysussugůcý/ a welní

welmi pronikawau : přičinau pak pryskyřice bosá
hla gest mocy zwaňugýcy / k sežráný přivozugiýcy /
bolest krotýcy / zahřýwagiýcy / a změkčugiýcy : Sůl
pak pomocná gest k rozražený / stýráný / a rozptylo-
wáný wlhkostí. Pročby tehdy y Wolatům prospě-
šná nebyla ? Ale miloby prwé o mnohých wěcech /
kterýmižby wlhkosti připraweny byly / oznámeno bý-
ti / o nichž Lid obecný neb newý / neb gimi pohrdá.
Nebo wlhkosti studené / gsauce z hlavy w požeradle
w konce Jazyka / okolo tékosti vprostřed hrdla / kter-
ž obecný Lid Ohryzek říká / shromážděné / ten o-
tok činý : kdez tak wysstuzeny býwagi / že / když říká
ka wlhkost wždycky tam teče / horkost Audu toho /
syc z přirozený studeného a wlhkého / téměř wdusnu-
gý / poněwadž tam wssého těla nečistoty / jako do
nřakého / s odpusštěním / přewěta wehnaný býwa-
gý : odkudž té talowité a slé wlhkosti nečistota / k
Wostu / Medu / tuku / logi / aneb k kassý podobná /
tam se zbývá / a hrdlo tak welice nadeymá. Když
tehdy tělo a mozk náležitě prwé wyprázdňn a wy-
čištěn bude / Ta woda přičinau pryskyřice bude mo-
cy každau oteklinu změkčiti / wlhkost zahřeti / a zwa-
řiti : přičinau pak Wirirole a Soli moc wysussugý-
cý proniká / a do wnitřností prochází : též také strže
swýráný práchodowé se svžugý / aby wíce nepřigý-
mali wlhkostí tam z mozku tekancých. Ale to se dře-
ge při počátku Nemocy / Nebo w zastaralé / widěl
gsem že ani nayslněgšý Lékowé nic prospěšni neby-
li / pro welikau té wlhkosti odpornost : owšem pak
aby tato mdlá Woda / takowé otoky / a wolata roz-
ptýliti mohla. Ale takowý odeslání býti magý k
M m

Wolata z yas-
ké přičiny po-
cházejí.

Zahorowstá
Woda yak
Wolata hogi

Woda Zahorowská.

Brál Franšký
Wolata dot-
knutím vzd-
rawowal.

Pryskytické
Wody pro
w nedostate-
cích hlavy
negsau př-
padné.

Suchalozská
woda k čemu
prospěšná.

Sůl gest
mastná.

Brálí Franšké / kterýž yakž prawý / od Boha ten dar
daný má / že rozdáwauc Almužnu / samým dotknutím
nad kterými swým Jazykem říkal tato slova: Král
se tebe dotýká / a Bůh tě vzdrawuge. mno-
hé ať nedím nezčůslné / vzdrawil. Nahoře jsem po-
wěděl / že Wody Pryskytické / k nedostatkům hlavy
negsů přispadné pro parnatost. Nebo Pryskytice má
w sobě plno páry mastné a husté / pro kterauž snadně
se rozpáluge / a hlavu dymy naplnuge / protož bych žád-
nému neradil / aby gi w nedostatku hlavy pítí měl.
Tam kterýž Czerwenu nemoc magij / skrz klister přiga-
ta bude velmi prospěšná: též y žření magijcým / po-
dobně ku pítí / a w klisteru daná. Zlantenice magij-
cým a wyhubenělym přispadná bude. Též když nale-
žité pita a přigata bude / kamentí w Měchýři y dosti
hrubé zdrobů. Nedostatkům Prsuow prospěšná se
býti widí / Nebo w lhosti tā shromážděné zwariti / k
sežrání přiwesti a skrze to k snadnějšemu wywedení
připrawiti může. Zialudku studenému bude vžiteč-
ná / neb gey zahřege / a přičinai slanošti cožbykoli na
něm se drželo / to seře / a gey mocý Wieriole skřij neb
saujij. Rozpuští kusy křwe w těle zsedlé / od pádu / v-
deření neb od zbití / shromážděné.

Týchž věcí z Suchalozské Wody očekáwati / ale
skromněji a opatrněji vžíwati gi máse. Nebo
snad veliký toho kalu znamenawa w nj mno^o pry-
skytice. Nebo ačkoli ta olegowatá podstata / kteráž
na dně sklenice / totiž pod kalem yakž praweno / se
shromáždila / může také od Soli půwod swůg mýti /
poněwadž ona mastná gest (z níž oleý Alchymistowé
wytahuj) což vřazuge woda mořská / k swýčce přis-

litá/ kteráz se spolu s ný zapaluge/ pro mastnost ohni
potravoy dodawagýcy: wssak pryskyřice z sseredné
wůně se shustý smrad z sebe wydáwa/ kterýž někda
od Soli nepocházý/ Těb ona wssacký wčey od shni-
losti (s kterauž smrad spogen býwa) zachowáwa/ o-
wsem pak aby smrdutost nýaký/ kteráz gí tuto prá-
wě pryskyřičná / a k smolné podobná / od wůně pak
Syrnaté velmi rozdílná/ způsobiti mēla. Z té přý-
činy kterýž káži zpruditi chęgý/ aby tim Lěkařstwj-
m jako ze wssého těla raněného / rýdké wlhosti wywe-
deny byly/ příhodně se w této Wodě/ třebas y w stu-
dené za několiko dní mýti mohú a wssak aby prwé za
luděk dobře zahradili/ aby ta skutečná studenost kdy-
by dlanho w ný seděli/ žaludku gegich/ dotekagýc se
geho/ newssodila. Brwi z žýl zadkowých přýlís tes-
kaucý gest prospěšná. Otoky slabé nebo mēké kdeby
koli na těle byli / prospěšně skrze přikládání sezene.
Těkterý prawý/ že takowými Wodami/ twrdé otes-
klíny neb hrboly dnu magjých lidí změkli a se rozbe-
hli. W bolesti zubůw skrze wymeywání se gí vžjwá/
když se dlanho co nasyhorčegssý w vstech držý: Zuby
wtorzuge/ a ge dlanho w celo sti / nezkažené/ totiz nes-
wygedené zachowáwa/ otok dásní krotý: wyrostliny
masa w Wředých neb w ranách skrze časté wymey-
wání zmenšuge a zžjrá/ slezynu ztenčuge: skřawky
mořý/ též Sečné zrno/ a wyrostiowání masa/ na
wýčkách nad očima/ snjma. Naposledy ranám ne-
bo Wředům wnitř prázdnyým a zastaralým / rozgý-
dagýcým se/ a zle zahogeným pomáhati bude: yakož
pak y ti který prassýwost yakau koli magý/ k ný yako
k gístému wtočissi/ wtecy se mocy budau.

Suchalozská
woda w mys-
tý vžjwána
co působí.

Sezero v Čechách.

Sezero
Čechského
položení.

Čechská Wo-
da hořká.

Barva té
Wody.

Bláto v té
wodě také.

V An Čeněk z Lippého zc / Nayo
vyšší Maršalek Bralowský Čech-
ho / má Dvůr veliký na Panství Ho-
doněnském / při kterémž leží Sezero /
patnácti Seth krokuow zdělý / a devíti Seth kro-
kuow zšířý / Do kteréhožto žádná Woda od nikud
nepadá / ani zase z něho wen vyteká. Poněwadž
gšem pak pozdě zvěděl / aby Wody z téhož Sezero k
Lékařství užíváno bylo / protož gšem naysposléze
gi spatřoval : A gsa času Letního a Podzumného
vyhledávaním gných Wod zaměřenán / této gšem
zprubovati nemohl / až teprw času Zumného / když
den naykrasší byl. Bylo tehdáž to Sezero zamrz-
lé / protož gšem Led / kterýž dlani zelaustij byl / pro-
lomiti / a Wody nabrati dal. Kteréž okusyw / nad-
gegij hořkostij welmi sem se zkrasšyl / Nebo tak wel-
mi hořká byla / že mi se zdálo / že Hořec / Zeměžluč men-
ší / Peliník / anobř y wsseliwých žiwotčichůw žlu-
če / swau hořkostij přewysšuge. Hustá gest a nepřij-
lifs čistá / a gsúc do stlenice wšeta / barwy byla zeles-
né / a yako nážlutlé. Kopauchowé zmrzlij / nebo
kusowé Ledu / ačkoli byli došti prozřetedlnij / wssak
prostřednij barwu mezy zelenau a žlutau měli. Tři
pjdij pod Wodau dno se nalezlo / odtud gšem Mo-
tykami a Háky dal wytráhnouti něco blata / kteréz
bylo těžké / černé / mastné / a naprosto smrduté / pra-
chem Ručníčným zápachagijcy / kteréhožto Bláta

dal jsem plný hrnec natlaští. potom povolav k sobě Obywateliuow dotazowal jsem se na nich / zda-li by o mocích té Wody yaťau wědomost měli. Právili mi že gest k wsslechtěm nečestem powrchním na kůži vžitečná : A že se do té Wody Roňowé prassyrwíj honíwagíj / kcerýžto wyplawíjce se gednau nebo dwaťrát / že zhogeni býwagíj. Sedlácy okolníj berau gi do nádob / a Děti též pro tu přičinu w nuj mygíj. Znam gednoho z Starou Rytířského (ge Čejčá Wo hožto gneňa mlčením na ten čas pomnu) kcerýžto da prassyrwí od mrzuté prassyrwosti gsa téměř wswadlý / když se w ny hogí. této Wodě za deset dníj myl / se zhogil / a kůže hladké a celé dosáhl. Ačkoli pak na něj ta prassyrwost / po druhé / po třetí / y po čwrté w polawetíj přišla / p to že prvé těla newyčistil / a w strawě žádné g stě zpráw y a střídmosti neostěhal : wssak wždy tam se zase wtýkage / w naděgi své zklamán není / než zdráw učiněn. Druhého znám Syna gednoho Zemana / kcerýž se w té Wodě též p tůž nečest na kůži myl. Ten gsa od Otce napomenut / když také hlavu tau Wodau smačowal (neb měl také zlý Serup na hlavě) po čwrtém mytíj hned mu se strupy / yako nesa yaka kůra laupili / a gednom prázdna mýsta / yakožto předešlých prassyrwin znameníj / zůstala. Věda nýk toho mýsta rozprávěl mi / že předešlého Věda nýka bratr / tu Wodu we Sčbáně dobře zacpaném několiť dníj chowal / po com že wnitř w com Sčbáně / kdesi geho Woda dotýkala / ta střepina yako kůs ra nesaťa se laupala / a do wnitřku pabala / a wssak zewnitř je ten dčbán zůstal w celosti. Ryby w com Gezeře negsau žádné (odkudž zřegmé býti muože / že

Ryb w Čejce
ském Gezeře
není.

Běhowé to-
ho Gezera.

Čejčské Wo-
dy jak se w
mytí vžívá.

Prubování
té Wody.

žádný živočich hořkých věcí ku potravě nepožívá)
a když od ginud gsauce přivezené // do něho vvrženy
býwagij / hned zemraí. Však divná věc je že ho-
wada a stáda / kteráž w tom dvoře gsau / tu Wodu
pigij: když pak tam od ginud přihnána býwagij / teh-
dy se gij netknau / pakli gi pigij / tedy zemraí. Takowú
moc má zvyklost. Před časý Kačata / Husy / když do
toho Gezera vvrženy byly / hned zemřely. Tynij pak
praví že bezesškody tu Wodu pigij. A tak mnoho Ly-
sek / Husy divočích / a Kačat gístého času w Roca na
tom Gezeře býwá / že pro množství toho Pracowa /
Woda se zdá jakoby černým Suknem přikryta byla.
W tom dvoře gsau tři Studně / w kterýchž Woda
trochu tau Gezerau zapáchá / ale není tak hořká / než
Syráu trochu woní. W Létě když gest w Gezeře
méně Wody / běhowé býwagij bývají / jakoby Sníh
nebo Mraz na nich ležel / což / oni praví / že pochá-
zí od Sanytru / kterýmž místu okolní potraussena
býwagij / a z daleka / čím kterij tam přicházejí / zdá
se mnoho kráte / jakoby Kviť bílé bylo. Po-
něwadž pak při tom Gezeře samý toliko Swor / a
žádné Lázně vstavené není / ti kterij se mytí che-
gij / wkopagij na břehu Kotel do země / a Wody do
něho nalezij / potom vdelagije Oheň / gi zhrěwagij /
a w Wanně se mygij. W Létě pak do studené
Wody gdaí / a w ní se kaupagij. Ale praví že mo-
cnější gest / když zhrěta býwá. Též praví že čas
su Letního smrad těžký z toho Gezera pochází.
Čehož gsem yá nikdy / ač gsem tady často gezdil / ne-
cevil / snad proto že gsem o tom prvé newěděl.
Mařil gsem tu Wodu : což když se wykonalo / to což

nab Kalem té Wody plowalo gšem slil a procedil/
 Eterez mlo barrou Plawau / Eterez Rjekowé ^{kužgov}
 řijagij / Lwowé řáži podobnau / aneb starému Wýs
 nu nažlaucelému / Eterez Falernum, aneb z Wosurwis
 anské Hory Rjeké Wýno Wlassij gmenugij / Tak žes
 by swau prozřetedlnostij a čistotau každého oklamaz
 ti mohla. Ale tak gest hořká že bez vřtkozenij žias
 ludku ani krupte na Jazyku držeti se nemuože / a
 mnohem byla hořcegšij / nežli prostá neb newařes
 ná.

Poněwadž tu žádných Domuow není /
 Pan Maršalek dobrým vmyslem / tu potřebě přes
 polních Lidij / při tom Gezero / giž dáwno Krému
 vřawěti dal / aby ti Eterizby se hogiti a meyti chře
 li / měli kde Potrawu sobě kupowati / a giné potřebs
 né wěcy gednati. Wřtrogij w krátkém času také pře
 nau Lázeň tu dáti vřawěti.

Kal pak Eterez
 se na dně po dystyllowanij vřkal / w hognosti weliké
 čistý Sanyr z sebe wydal / po řauscých bliskawých /
 yakoby nřyaké Šupinky nebo Řurky. A nemohl
 gšem wystihnauti aby s tím Kalem co giného smij
 šeno bylo. Po wykauřenij / nebo par wygitij /
 co se vřkalo / to po wrchu zbělelo / yakoby Rosau neb
 Snehem posypáno bylo / tak clusté yako nřyaká řuža
 ka / pod Eterauž Bláto řní podobné / giž řwrd
 lé nalezeno.

Z čehož se znáti dáwa / že w té
 Wodě Sanyr / před gineymi Rowy (ačby se tu
 yaké někdo beyti domnřwal) předeť má. To
 likéz že y Syry tu nemalo gest / Bláto řalowité a
 při něm wouně Sornatá nepřřgemná to vřazus
 ge / Ačkoli dosti řpatné znamenij Syry při Rowas
 řnicech nebo Kalu se řpatřge. Odkud pak má tak

Kal té vody.

Čejčská wo
 da yaké Ros
 wy w sobě
 má.

Čeýčská wo-
da odkud tak
velikau hoř-
kost má.

Čeýčská wo-
da ku pití ne-
má dobrá.

3 Čeýčské
Wody / Sa-
nytru hog-
nost vdělati
se může.

Čeýčská wo-
da k jakým
Nemocem
prospěšná.

velikau hořkost? Nebo vřazuje to zkušený / že jáb-
n / kow takové hořkosti w sobě nemá. Protož pra-
weno býti má / že gest s tou Wodau můžka zemská
šťodlivá spogena / kteráž y bez gedu není / pro kte-
raužto příčinu y Ryby moří. O Wodach hořkých
nikdež se zmínka nečiní / než w písniích Swatých /
kdežto Eližus prorok / mocý Božskau / sladké a ku
pití příchodné Wody učinil / kteréz prvé byly šťo-
dlivé a nezdravé. Že pak w této Wodě něco
šťodlivého gest / vřazuje to barwa neobyčejná /
totíž plavá / kteráž také / že tu nemáá můžka žlu-
čová gest / té Wodě barwu dávajícy / znamená-
vá / neginác než jako w rálích lidských / wíme že ley-
na a moč od Cholery / z můjstu žlučového vycháze-
jícy / žlutau barwu přigýmají. Protož bych
žádnému n. kda neradil aby tu Wodu do života pře-
gýmal. Nebo poněwadž pro gedowatau chut gegý
nerozumná howada gý pití nechcejí / slusné gest
aby gý také žádný Člowěk ku pití / ani w Lěkařství
nevžíwal. A také by gý pro barwu gegý bledau / a
hořkost nayvyšší / vsta a pozeradlo nepřigalo.
Kdyby tu huti Sanytrové vřaweny byly / nepo-
chybugi žeby tu tak mnoho Sanytru vděláno býti
mohlo / žeby netoliko této Zemi / ale y gíným okolním
s dostatkem se geho dobawati mohlo. Nebo téměř
3 VI. lib: Wody wywarilo se okolo 2. vnci: Sanytru.
Gestližeby se té Wody k Lěkařství vžíwati mělo /
yako k hogení Raka / Wlka / a gíných sřeredných ku-
powatých a gýzlivých Wředuow a neřestí na kúži /
saudým že we ršfecté Morawě / nad tuto žádné lep-
ší Wody k tomu není. Nebo krom toho že tak wela-
mi hořká

mi hořká gest/ také náramně stírá a vysuště.

Tolikéž gestě g'au před rukama ti / kterýj sylné gegij Čejčská wos
mocy zkusili w hogenij Wodnotedlností wsselija da wodnotes
kých. Půsac Sůchodnij Paně Maršalkuow / g'au dlnosti hogij.

Wodnotedlný / tak že mu mnoho vody šrze průdu
chy kožnij / na hrátých wyčkal / třikrát se tau Wos
dan zhogil / neb mu se Woda wždycky znovu zrodila
la / poněwadž Jater jakožto předního původu a
počátku té Tlemocy / prvé hogeno nebylo. Byl tas

ké gedem Sedlak we Wsy Kodylím / ten s welikým
prospěchem Dobytěk hogijwal / tak že k němu Doby
tek w hauffých na Lékařstwj hnán byl. A wssak z
geho rozkazu do Čejce geg hnáti museli / tam geg
hogil / a w krátkém času zase zdrawy domů odsýlal.

Ja nepochybugi než že geg samau toliko tau Wos
dan vzdrowowal / Ačkoli to° tagil / a tím zakrýwal /
když prawil / žeby něy aké Masti z Bylin / kteréz tam
trhati musý / strogil. Lečby také někdo řekl že ten Do
bytek Wodu z toho Gezera pil / a z toho vzdrowen
byl. Ale to gest wěcem sworchupsaným na odpor / kdež
gest praweno že Přespolnij Dobytěk té Wody píti
nechce / A také by gi w krátkém času wrozknutí ne
mohl.

Bláta také k tomuto podobného we wssý Bláto w té
Morawě gsem nenašel / kteréz chorow Soma w Wodě yafau
Swětnicy za Měsíc / spatřit gsem že moc gehu po moc má.
malu zmizela / a smrad wyčichl a z černého se w smes
bē obrátilo. Když pak pohmuto a ztláceno bylo / w
těch kauscích černých / kterijž gestě pozůstali chut y
wůně w celosti zůstávala. Pachole své kteréz pra
ssywošt suchau nazad na týle mělo / namazal sem nim
wečer / ráno gsem našel / že giž ty strupy na wěssým

Sedlak Čejč
stau Wodau
Dobytěk ho
gij.

díle vschlí a spadlí. A oteklínám a wysedlínám
 neb hrbolům Lidů Snu magických / též Ludům změ-
 řlým a zkontraktělým anebo po sllaku ochromělým /
 tolikéž wssedhnám twrdým opuchlínám / za gístau
 wěc prawiti mohu žeby vžijwánj tohoto bláta welis-
 mi prospěšné bylo / a saudým w tom blátě tak welis-
 kau moc býti / jako w tom kteréz gest w Kragi Pa-
 duanském we Wlassých / a Bláto S° Bartholomége
 se gmenuge. Wodnotedlnij by tím blátem nama-
 zání býti mohli / Jako za starodáwna zakopáwání
 byli do půjstku na břehu Mořském / Edyž Slunce naye-
 horčegssy bylo / aby Woda w nich wyschla. A wssak
 to bláto at od toho mýsta kdez se beře / daleko odná-
 ssýno nebywá / aby z něho Suchowé nebo páry Syr-
 naté newymizely / a tak aby mblegssy učiněno nebylo.
 Alež aby té mocy / kterauž od Syru a Prystkyřice pod
 zemij skryté / přigalo (poněwadž hlýna a třetj od Os-
 hne kterýž pod nimi gest / gsau pořazený) w celosti
 Ludu nedůžiwému dodáwalo. Způsob pak / yakby
 se toho vžijwati / a čehoby před vžijwánjím ostrýjs-
 háno býti mělo / z Kapitoly / w kteréz se o tom ob-
 zwlašsně wypisuge / wzyti se má.

Bláto S°
 Bartholomé-
 ge.

Bláta Čejč-
 ského yak se
 vžijwati má.

J Měsíce Máge Létha tohoto 1580. znorwu
 gsém tohoto Gezero ohledowal / kdez tehdaž Gehor-
 milost Pan Marssalek také byl. Tu gsém widěl že
 mnozý vpřjmo přes prostředek toho Gezero plowas-
 li / kterýmž Woda byla až do hrdla / a kdez nayhlau-
 bégj bylo / níkdez Člłowěka zhlaubij nebyla / ani po-
 bradu nedosahowala. Sworane jako o základ káž-
 deho dne se w něj kaupali / a (což dšwná wěc gí) wy-

Čejčská wo-
 da tělo lehke
 činí.

šedše pravili/ že gim těla jako polowice vbylo/ yas
 koby dwognásobnij túhotu těla měli/ když do vody
 šli/ když se pak zmyli že gim o polowicy lehčegij bylo.
 Ziadnému z nich škody se nestalo/ krom pacholeti o
 kolo dwanácti Leth zstárj/ kteréz Zymnice napadla/
 proto že po mytí spalo/ A Towaryšsy mému pocest
 němu/ kterýž giž dospělého věku gsa/ k náboženstwí
 se byl oddal/ Ten když po Obědě do studené Wody
 wessel málo potom/ w Stodole lehššy/ chvíli spal.
 Potom procytíw na vstalost nebo zemblení/ a boles
 nij hlavy s něyakauszmau šteyškati sobě počal: po
 tom Kofflýt Wína plný wypil/ potom zkormautil
 se mu žialudek/ bolest hlavy se rozmohla/ a dáwení
 welké na něj přišlo: tak celý večer od horkosti a
 Zymnice trápen gsa/ nepowečerew do Lúže lehl/ a tu
 noc poškogněššy měl. Aniz potom když gšine domů
 gel/ yakeho vškózenj při sobě ceytil. Wššyckni Smu
 w tom winnu přičítali/ kterýž že mygijcým se škoda
 liový gest/ za šussenau wěc býti pravili. Já pak
 winnu dáwám tělu nečistému: neb se to často wí
 dá/ že ti křečij těla zlych wlkostí plná magij/ když se
 průduchowé w kúži pro studenost Wody zawrau/ w
 denní Zymnice vpadagij/ yakož nahore o Wodě Als
 bulanské v Ržijma/ praweno gest. Po Wečeri šre
 bla se Wichřice/ Bauřku a Přijwal předpowijdagij
 cy/ Tu když Wjer od Gezera wíj/ wššecky nás smrad
 wcliký zarazyl/ kterýž wššak když bauřka wtichla ta
 ké pomínul. Bláta černého plný hrnec gšem s sebu
 odtud wzal/ kteréz mocy nahore oznámené wššecky
 zauplna mělo/ s yakausy masťnau/ a k Glasťrům nebo
 k mazánij příhodnau/ podšťatau. Já sám mál gšem

Sen faupa
 gijcým se w
 Gezerě Čejce
 štem škodli
 wý.

Bláto Čejč-
ské Lissege
hogá.

Bláto Čejč-
ské také kow
w sobě má.

Woda Čejč-
ská proč pita
býti nemá.

yakýs Lissege rozgýdaway okolo vst žialudkowých /
čterýž když gsem pro swrab weliký rozdrápal a zgis
čil / po tři dni gsem gey mazal / a zhogil. Ale když sem
z něho bláto gž suché nehty snímal / a odlaupíw
Božku ty rány zase znorou mazal / nemalo mne kausa-
lo a sscúpalo / tak že každý z toho porozuměti může / že
w tom blátě ne toliko samé Syry a Prystýřice / ale y
Sanytru / a giných kausawých věcy nemalo gest.
Těž když ten rozgýdaway Lissege neb Serup se sšyroce
rozgedl / musel gsem žialudek po wrchu wssečen na-
mazati / od čeréhožto mazání / ačkoli studeného /
wssak žialudek móg welmi rozpálen byl. Těž když
horkostý Slunce wrcheť bláta v břehůw toho Ge-
zera mezy Těčím / vschne / ti čerý na ně wstúpugý /
oklamáni býwagý / Nebo tenká ta kůra / mikan a
blatnatá žlíná začýwá / když pak kdo na ni tuze
wstaupý nebo wskočý / nohy se mu do bláta probor-
řý. Pili tu Wodu některý z dětinské a bláznor-
ské wssetečnosti / a wssak gim nic wsskoženo nebylo.
Služebnýk muog také gi pil čterýž za celý den té we-
líké horkosti z vst nikoli wymyti nemohl / ač syc žado-
né giné těžkosti z toho nemil. Ten pak Towarys
muog / chřege gi kossowati / také gi kolíks krupigý
požhrel / čemuž on zkormaucený žialudka swého přis-
čítal / Snad proto / že / když žialudek pokrmy napl-
nen byl / Woda nad pokrmem splewagýcý / žádné
mocy nad tělem nemála. A wssak gsem gich napo-
menul / aby nic neopatrně a wssetečně ne mli / Ne-
bo poněwadž ta Woda prákům / howadům čerw-
nóhým / a Rybám gest škodliwá / nemuož to býti a-
by w něj něyáké gedowatosti skryto nebylo / Čehož

lucis interjectis mensibus, cum ex mea commendatione magnus vulgi
ad lacum fieret concursus, ansam porrexit curiosioribus loca vicina
investigandi: ita vix centum passibus à medio, inter arundineta, et uligi-
nos reperere fonticulum, aqua libere scaturientem, quæ gustata omnino
lacustris aquæ saporem præ se ferret, eoque a vicinis Germanis, qui religio-
is causa patrum rotem vertentes, hic consederunt in usum tracta, miris
reconius collaudata; nam non modo lautum, verum etiam potatum exhibita,
viris morbis contulisse dicitur. Equidem viroso sapore caret, foetor nullus, aqua
pyridior, coenoso, graviq. odore destituta, ut non vana conjectura sibi quis
vacaverit (nihil repugnavit lacus amplitudo) aquam universam ex eo ma-
re fonticulo, et rivulis emissis, a terra quem perfluent, nitro et bitumine
lecta, virulentam qualitatem adipisci. Vires ejus adhuc exploratas non
tenemus, cum examini eam subiacere hactenus non vacaverit. Longe tamen
naviorem, licet gratiorem, lacustri putamus. Quod de reliquis aquis a
nobis factatum est, ne hic quidem suppetere ocio neglecturi.

Fons Hlucensis.

omnibus loco ad calcem libri, cæu Epilogum Hlucensis aqua rejecta est,
nam velut ab instituto nostro alienam, et præter libri sollicitationem, cum
q. callida, neq. alia medicamentosa qualitate imbuta sit, huc repositam
irabitur quispiam. Verum tamen cum universa de aquis medicatis trac-
tatio latens nonnihil, et abstrusum præ se ferat (veluti subterranea corpora
vixiti quid habent) ob metalla, quæ illis commiscuntur, et in abditiis terra vis-
ribus generationem suam adeptæ, illinc eruta, in conspectum venient,
tum demum consideratio de iis instituit, præterire silentio hanc quo-
aquam nefas duximus, quæ intrantibus, majorem, quam fama, aut
latu aliorum de ea audientibus admirationem parit: in max. Hluc ^{pagus}
inde medio inter Ostroviarn, et Humobrodam itinere situs est, pagus

Flux, palatio eleganti Baronum à Kunovitz amoenae recessu nobiliter
hinc tormenti aenei jactu austrum versus medio agris ~~visit~~ visitz fons
ambitu. pedum: ad quem obscura ducit semita | Fons Fluensis
situs: loco plano, ita solo equatus, ut nihil supra terram promineat,
quam vero scrobem referat. Fons propriè dici debeat, cum nullum la-
cem evomat, dubium: terra potius hiatus, vel crepidinem aqua, n-
adeo divite vena redundantem dixeris. Perpetuo illuc bullit aqua: ne-
quo unquam marginem foveae excedit vel gutta. Bulla exaltant, in-
sublime saliant, in se se iterum regurgitant, nullum augmentum, ne-
decrementum conspicit (euryptus videt, continuus motu suo recipi-
tu Mathematici de suo circulo ajunt, eum unde coeperat, orbe perac-
to in se se reverti, ita cylindri instar volutat). Alget aqua, lutulenta,
turbida, ac si arenas, limum, et argillam volveret: quod uberi gleba
terra pingui, atrox acceptum ferri potest, quia Septembri mense, quo
conspicatus fuit fons, cum agricolae sulcis ductis terram aratro ma-
dissent, primum absuit, quin totum arando obruissent, adeo ut duce ressi-
deret etiam nos locorum ignaros pene fugisset. Murmur sine strepitu
quem aqua luculento exstructo fons lebeti inclusa, vehementer bulli-
edit: aut si maris crepitum ei similem, qui leguminibus, utpote pri-
sabis, lentibus, potissimum autem milio, ut in pulmenti formam red-
dendi aptiora fiant, igni admotis, vel vires calori aquam si scrobibus
affunderis, ad emussim refert. | Superstitiosa opinio de fonte Fluensi.
ut numen loco adesse procul adventantibus provaderent incolae, inque
si sacrilegi, adulteri, foeneratores, vel similibus flagitiis enormibus pro-
fiterent, tum sile, et immotam persistere aquam. | Fons Fluensis ma-
ior homines proditi, qui cum recesserit, illuc missum, et geminum re-
re motum: nominato etiam e Tamprachionum genere Barone, olim h-
suo, qui veritatem facti exploraturus, concitato equo, cursu rapidissimo
tervolavit: hic dum fonti vicinus esset, ab affantibus aqua immota vira

ullum protervatus cum ~~est~~ esset, veterem induisse naturam. Quod aliquo-
ies repetitum miraculo fidem auret: ita a nilibet hisce magis mendacis
et oritatem conciliare student. Alieno a comuni aqua, id est, proculien sapo-
omnino est destituta: hinc fit, quod in usum medicatum nunquam fuerit
ansolata, licet M.D. Theodoricus à Kunovitz utribus, et cadis plenis eam
cuserit, in eaq. calefacta plures dies continuas leaverit, nulle hinc inma-
tione comperta, præter eam, quæ a simplici aqua cuti suppeditat. Fun-
um cum dimetiri videremus, bacillis destituti, cubito tenus manū inserta-
tum atram eduximus. Unde autem hic strepitus, aquæ de siccitate?
Hippocrates in Aphorismis de sterminamento vermone instituto, videret
tinnitus inquit a vento per angustum locum, cum impetu propulso ori-
i, veluti Doreas, per exiguum rimam sive fissuram illi concessa
hu, simili edit sonum. Fervor, vel strepitus in aqua fluctans, unde
antos illic latere aut subterraneos flatūs, qui contra aquæ naturam in-
celive vergentem in altum eam cum impetu violenter elevent, tergi-
ensari nemo potest. Et quia non adeo capax est hiatus ille terre, seu
orago, sonitum aliquem edit. Bullas docet fieri Aristoteles, dum flatūs hu-
non includit, quod in spuma maris liquido conspiciat. siquidem acu-
rtusa bulla, exitu aeris concluso concessa, bulla cum spuma eodem
omento dehiscunt, et evanescent. Fervor quoque musti bullientis a fla-
tus excitat, veluti castaneæ nucleis munitis admota crepitum edunt in-
mendum, et procul ab igne resiliunt, nisi ceu carceribus effractis
ortex prius incidat. Si a ventis conclusis cur nunquam ibi terra quassa.
zones observata? Patet locus, et quidem satis capax pro copia flatuum illic
eti tentium, ut via patente elidi possint. Cedit etiam aqua compressarum,
t molle flatui, contra soliditatem suam, et compacta substantiæ terræ, eva-
orationi majori resistit, licet sit porosa: inde majore exhalationum copia
ingesta, terram concuti necesse est, cum violenter venti exitum quarant.

Denique hic non est flatuum ea moles, quae sufficiat ad terrae concussione.
Hæc dum nuditor, opportune incidit in Gorgii Tyricoli librum de
Lura corporum subterraneorum, ubi insanas huiusmodi aquas nuncupat
afferit, hinc verbis, lib. 1. de natura eorum, quae effluunt e terra. *[In
zomb Unimur]* item dicti *Inoani*, quod aqua ebullire *[Pag 113]* r
atur, cum sit frigida. Ab iisdem ad quartum lapidem item *Egre*
venus acidula est, furiosa nuncupata, quod ebulliens magno
tu tanquam tonitru quoddam effert. Hucamus fons dignus quo
fuit, qui Chorographia Moravia insereret, et Poetis praestant
mis de re scribendi materiam suppeditaret, quod sequens Epigramma
docet:

Generoso Baroni Do.

mino Joanni Theodorici a Kuno..

vici filio, bonarum literarum studioso,

Timo, juveni nobilissimo.

Paulus Fabricius Casarius Ma..

thematicus Medicinæ doctor

S..D.

Fons est Hungaria primis in montibus; unda

Non procul a Moravi fluminis, ille jacet.

In ditione tua, sub amoena finibus Holca,

E medio terra surgit et ille sinu.

Effluit hic nunquam, nunquam quoque deficit undis:

Et quasi subjecto bullit ab igne liquor.

Non tamen ille calet, quamvis ebulliat attē:

Turbida sed bullit ~~semper~~ ^{semper} frigida aqua.

Visu jucundum, dictu mirabile narro:

Vera Bars dici scio genere tibi.

Illuc ducebat Medica me Doctor in arte;

Incola Reumundus fertilis Holca tuus.

Illuc ducebat, spectacula talia monstrans,

Magnifici jussu me patris ille tui.

Tu quoque de causis scrutare, etq omnia lustra,

Utile noscamus nunquid et unda ferat.

Cum in capite de Aoidulis, Moravica Mumia, sive bitumi-
nis mentio fiat, quid excellentissimus vir D. Ulysses Aldrovandus,
rei herbaria, etq omnis materia medica indagator, et illustrator
solentissimus, Academia Bononiensis Professor, de ea scripsit, ut
eius vis constaret, sequentem epistolam subiiciendam censuimus.

ULYSSES ALDROVANDUS. PHi..

Cosoppus a Medicus, excellentissimo D.

Thoma Fordano Medico

S. D.

Litteras tuas una cum Mumie, et Planta Aliometis, recepi;
quae plurimum voluptatis mihi attulerunt, cum ex illis facile
perceperim te maxima benevolentia me prosequi: et ut brevibus
agam, nullum dubium plantam ad me missam, Alioma Dioscoridesse,
quod alias ex Helvetia habui: quamvis varia planta nomine Alioma-
tis circumferant, haec tamen vera descriptioni plurimum convenire
videt: quibudam in locis Calceus diva Virginis nuncupat. Id vero quod
a Matthiolo in suis commentariis fuit depictum, historia non quadrat.
Est et aliud inter meas Icones plantarum depictum Alioma, quod
secundo loco a Plinio descriptum est: necit in Sylvis, et nigrius est,

et majoribus foliis: in reliquis similitudinem gerit cum hoc tuo: ne-
radicem eandem valde fibrosam habet et florem consimilem, qui o-
mnitamen refert aliquo modo, ut Theophr. 3 hist. cap. 16 de Arbutu.
florem parere concavum tanquam ovum excavatum, ore apertum.
Fuerit tam aliqui, qui putarant tuum Aliorne esse lonchitum primum
sed cum neq. flores, neq. folia respondeant, et cum veram lonchitum
primum, quem secundum Dioscoridis in nostris libris habeamus in omni
convenientes physiologiae, non est quod plura dicamus de hac planta.
Gratum mihi feceris, si semina hujusmodi planta pro horto publico
nostro ab illo pharmacopola eruditissimo habere curebis, et si qua res
semina in his locis sunt, quae grata nobis futura arbitraris, impartiri
non dedignaberis. Fragmenta illa succorum concretorum a te reperta
torrentibus illis prope Graftennam Moraviae, mirum in modum
cara facere, in meoq. natura Theatro statim in Tui memoriam apponere
nil aliud crediderim esse, quam speciem funeris conditi medicoc-
Viodori Sordani. Nam infestores, qui praeparant funeribus, et defunctis
condendis apud Aegyptios, triplicem condituram habebant, sumtuosam, me-
diocrem, vilem: prout volebant sumtus facere, conveniebant cum illis infestoribus.
Pro divitibus autem aromatibus, et aliis preciosis in condiendis
cadaveribus utebantur, quibus etiam pro odore conciliando cinnamomum
miscabant, et non tantum homines mortuos, verum etiam multa
animalia bruta apud Aegyptios condire solebant, ut prole oves, caprae,
cervos, ac felis. Pro aliis autem civibus, medicorum condituram ge-
bant. Pro vilibus, et pauperibus solo bitumine, et pissasphaltis ea
farciebant. Nam modus iste condiendi apud Aegyptios per longum
tempus ante Moysen servatus fuit. Illa vero ob aeternitatem conditi

debant, ut optime conseruarent, ne putrescerent. De hac vero defun-
tum conditura Herodotus ac Dioscorides in cap. de cedro meminerunt.
in cedrina mortuorum carnes conseruari dixerit. Et in testamento veteri
denus illius mentionem factam fuisse: nam Moyses mortem Jacobi patris
israhel ait 40. diebus more Aegyptiaco conditam, defletumq; septuaginta
diebus. Nam condituras omnes has tam sumptuosas, quam mediocres, ac vili-
mas in meo Museo aservatas habeo, quae in variis defunctis fuerunt inuenta-
ti etiam ex Tulliola M. T. Ciceronis filia defuncta, et aliam habemus
tractam ex eujusdam Reginae alvo, cujus sepulchrum in insula Fozzia
reperitum est, quemadmodum mihi communicavit nobilissimus, ac humani-
simus D. Vincentius Pinellus Neapolitanus, qui harum rerum natu-
ralium cognitione plurimum delectatur. Te latere non debet, harum conditu-
rum quosdam colore subrubro, alias nigro, aliasq; luteo reperiri colore.
nam quae rubescit, omnium optima: quae vero nigra, deterrima habetur.
Simus saepe apud Venetos pharmacopaeas et Alexandria Aegypti integra
cadavera solo bitumine, vel picibitumine condita, ut ex colore et odore
conoscere potuimus, quae quidem cadauera cum carne pro Mumia vendebant
veneris Medicis; cum funera condita suo proprio vocabulo nuncupanda essent.
Nam quidem est, Arabum Mumiam, Graecorum Pissaophaltum esse. Eam vero,
quam mihi misisti viliores condituras plebis esse crediderim, nam cum ibi
offim circa illum torrentem, ubi reperitur hic succus, monumenta sint, qui ab
his incolis falso opinionem vulgarem sequentibus, mumia dicunt, non est
attendendum in dubium, hoc fragmenta, quae sublutei sunt coloris, succini
species, nam admoto igni, et accensa, pinguis apparent, et odore elec-
ti sunt; quae vero nigra habent ramenta, Sagatis speciem esse, non est, qui
dubitet: nam igni admoti, ignita fiunt, ad instar carbonis ardentis,

et odorem asphalti redolent. Cum vero Sagates, quemadmodum Thra-
lepis sit bituminis species, non est quod ambigamus, utrumque ad condien-
cadavera aptum esse. et cum tam Succinum, quam Sagates in Moravia co-
cra habeant, nimirum si his simul admixtis mortuos condiebant, et
praesentim pauperum (nam Asphaltum solo, teste Strabone, ignobiles
dicebant) non est mirum, si in Moravia, ubi hoc facile haberi potest
et paratu sicut facillime, ab omnibus ad illorum cadaverum conversionem
traherent. Quod vero me admones, plurima numismata barbaricis
ractoribus insignita ibi reperiri, cuprem modo aliqua ex illis dim-
cum tibi sece offert occasio, mihi mittere non renuas. Si qua etiam ali-
qua in plantis, quam in Aribus Moraviae habere arbitreris, quae
nobis non sint, horum quoque participem ne facias rogo. Vale.
scriptum Bononiae anno MDCCLXXI. Februarii 1571.

Andreas Zbuzky
Scriba Slavocientis.

Leitori - S.

Viduum est D. Jordano ante aliquot annos mea opera utri in transscriben-
thermis Moraviae, Latinae a se conscriptis, in nostrum vulgare idioma
remissam. Quod cum ex voto successisset etiam propulsa meo studio
et industria mea collaudantibus, placuit eidem, ut indicem, et ma-
nualis notas etiam Latinae adiacerem: quod illi negare aures non fecit
et quia in Boemica editione nomen meum quoque adjectum fuit, equi-
censui hoc in parte etiam illi morem gerere, ne liber hic quoque
eius vultus exiret. Vale, et fave.

Gezero v Čzeyče.

293

se domysliti muozeme y z toho / že / yaki to shledano
gest / howada žijznic / rychlým během / pro rhasses
nij žijzne tam chwatagijce / yaki se k té Wode
přiblijžij / hned / yakoby se spalili / zpátkem
postupugij / A to prwe nežli gi okusy /
tak se před nij sstijij. +

Konec Částky Třetí Knihy této.

+ W latinskom wyšedny maphygy bytu yst žirizogmu
přivodky +

Un iij

Andres Zboršký v: přijmému Čtenáři Po- zdraveníj wzkazuje.

N Čkoli bpřímý Čtenáři
Jazyk náš Český tak hogný/
ohebný/ a ozdobný býti se widí/ že
gim wsseliyáké wěcy pěkně a srozumis
teblně wssloweny a wyjádřeny býti mohou: wssak
když w něm o wěcech trochu neobyčejných/ a zwlaš
štěk Silozoffij a přirozenij náležejících něco se wy
píseje/ tehdy se to wždy zdá býti yakés twrdé a ne
přijemné. Nebo Národ Slowanský/ a tak y nassy
Čechové a Morawané/ mnohém pozděgij nežli gis
nij Národové k Vmění Litternijmu mysl swau glau
obrátili/ a ge sobě w zvyk wwedli: a gesset na to/ a
by se týmž vměním/ w gíných Jazycích sepsaným/
učili/ owssem pak aby sami w swém Jazyku/ k užitek
swých blížnjch/ o tō něco spíslowali/ a Jazyk swůg
rozhogňowali a ozdobowali/ málo dbagij. Protož
také/ yakož ty wěcy/ tak y slowa k nim náležita/ z ři
ka se w Jazyku Českém nacházegij: Tak je tomu/
kdo se naryprw o to pokusyt/ a něco o tō psáti chce/
dostí těžce a nesnadně to přichází. Protož Já
mage tuto Knížku o Teplícech aneb Wodách hogis
tedlných Markhrabstwij Morawského/ od Vroze
ného a Wysoce včeného Muze/ Doktora Thomáše

Jordána z Blauznburku / Lékáře Zemského w Mark
 hrabství Moravském / sepsanau / na žádost geho z
 Latinského Jazyku do Českého překládati / a znage
 svou nestatečnost a sprostnost / téhož nedostatku slovo
 k tomu příslušejících velmi jsem se obával / a té
 mě o tom / abych to vykonati mohl / pochyboval.
 Ale jsem žádného neměl / kterýžby netoliko přiroze
 ný / a to divné Řowůw s Wodami smýšlení / ale a
 ni gména vlastnj týchž Řowůw / od kterýchž Wody
 hogitedlné moc swau magů / owšem pak jiné věci /
 o nichž se w této Knížce zmínka činí / Českau řečí
 wypsal / gehož bych Já w tom následowati / a slovo
 případných od něho jako wypůgčiti / a k swému vo
 žitku obrátiti mohl. Wssak nic méně / takowým
 Doktoru Jordána / kterýž na mne tu práci wzložil /
 dobrým o mně smýšlením / tolikéz y láskou kterauž k
 comuto Markhrabství Moravskému / jakožto k
 vlasti své / mám / wzbuzen a zazžen gs / a prohléda
 ge na to / žeby tato Knížka / kdyby do Češtiny pře
 ložena byla / Obywatelům tohoto Markhrabství /
 ano y jiným téhož Jazyku užívagícím / vžitky ne
 malé přinesti mohla / tu práci jsem podstaupil / a gi
 s pomocí Boží / k šťastnému (yáž za to mám)
 koncy přivedl. Ačkoli jsem pak pilně o to usylo
 wal / abych w překládání gi / slovo swětých a srozum
 itedlných užívwal / tak aby věci w této Knížce ob
 sažené / wssyční pochopiti / a jim porozuměti mohli
 wssak nepochybugi / než že se gestte přes pilnau a sna
 žnau práci mau / nedostatkůw nemalo w tom nagde
 Protož o vprůjmém Čtenáři tu naděgi mám / a
 nobrž geho za to žádám / gestliže co takowého naleze

ne / že mi toho na zlu stranu obraceti nebude : Ale
pomyšle na to že my lidé / a zvláště při počátku / v
ničem tak dostatečný býti nemůžeme / abychom vždy
v něčem nepochybeli a se neomýlili : že mi to lást
vů wážití bude / A mne / budeli mŕti k tomu čas a
místo příhodné / přátelsky w tom napomene / Ueb
negsem tak nevstupný / abych od giného vmělegšsýho
napomenut gsa / w tom cožbych pochybil / napraviti
ei neměl.

Vla ty pak křečijš giných práce budto
strašfowati neb haneti a hysbiti / bez hodné příčiny
ny obyčeg magij / a wšak nic swého / z čehožby lidem
nějaký vŕitek pogŕti mohl / neroydárwagij / nic nez
dbám : Pakli co lepšsýho a vŕitečnegšsýho na swěta
lo wydagij / rád gim w tom wstaupiti / a práci
gegich schwaliti chey. Ale mám za to /
že y tato má yakákoli práce bez
vŕitku nesegde.

4 listy
vŕit vŕit

Registrum věcí pamě- ti hodných w této Knize se zdržugý- cých/ podle pořádku liter Alf- betu sebrany.

A.

Alaum yakeho gt přiro-
zenj a mocy 9. 225. 264.
Alaunová mýzka — 62.
Alaunová Woda yake se
poznává — — — — — 4.
Alaunové Wody wíce
z člověka močem než
stolicemi vycházejí 109.
Alaum pernatý — — — — — 224.
Alaum nenij k hoření
způsobný — — — — — 46.
Albulanská Woda — 227.
Allianská Woda horká
wssak nehogitedlná 139.
Alumen scissile — — — — — 63.
Antidoti odkud původ
swoj magij — — — — — 88.
Antidotus proti wssech
něm gedum — — — — — 88.
Aponitanská Woda — 241.
Aqua fortis — — — — — 68.
Aqua Camenaria, Martia — 32.

Aqua de Brandula yake se
počala — — — — — 89.
Aquarianská Woda — 38.
Auernus Gezero — — — — — 58.
Æthna Hora w Sycylj
plamenem hoří — — — — — 40.

B.

Badenská Woda páry
weliké z sebe wypúšťí 191.
Baianská Teplíce 94. 123.
Bděníj nočníj w pití
wody na nemocné pří-
cházející/yake má ho-
geno býti — — — — — 130.
Bisfextilis annus odkud
swé gméno má — — — — — 114.
Bláto yakeu podstatu
má — — — — — 125.
Bláto yake se w Wodě
dělá — — — — — 126.
Bláto yake včinky pů-
sobí — — — — — 126.

W

Registrum.

Blátem mazánij Kolis		nepřijhodná — — — 221.
kerý způsob — — — 1>6.		Bolest hlavy w mytíj
Bláto w mazánij má		přicházející yak se
býti horké — — — 1>7.		odgýma — — — 158.
Bláto yak horké býti		Brandulanské vody moc 89
má — — — — — 1>8.		Brodské studně Sany
Bláto w Zranické wo		trouau wodu magij 2>2.
dě yaké gest — — — 204.		Buchlowské Studenky
Bochořské Wody po		položení — — — 229.
ložení — — — — — 21>.		Buchlowská Woda ya
Bochořská Woda od		ké Kowý w sobě má 230.
rud sloužitná beyti		Buchlowské Wody w
počala — — — — — 21>.		činkové — — — — — 231.
Bochořské vody chut — 218.		Bůh nic na darmo ne
Bochořské a Wirowan		včinil — — — — — 1.
ské Wody podobnost		Buoh každau Kraginu
y rozdílnost — — — 218.		wěcmi k zachováníj
Bochořská a Wirowan		žiwota potřebnými
ská woda yaka u rudu		hogně obdaril — — — 6>.
w sobě magi — — — 219.		Bůh a přirozeníj wěcy
Bochořské a Wirowan		dokonale w hromadu
ské Wody včinkové 219.		smířeti a zase roze
Bochořské vody včink		brati mohou — — — 182.
kové obzvláštníj 219.		
Bochořská Woda pítá		
yaký vžitek přináší — 220.		
Bochořská woda w mys		
tíj vžíwaná co působí 221		
Bochořská a Wirowan		
ská Woda k kroupeníj		

C.

Cautari gřky Rybíj — 242.
 Čas ku pitíj vody ho
 giteblné kerý gř ney
 způsobněgšy — — — 111.

Registrum.

Czas ktery gest k mytj
 přijhodny — — — 143. 151.
 Czas yak dlouhy k mys
 tji byti má — — — 151. 152.
 Czas k krozenij ktery
 nappřijhodnigssy 163. 169
 Czasu zymnijho Woda
 w studénkách gi horo
 čegssy nezli gindy — 239.
 Částky Prystyřicné — 276.
 Čejčské Sezero — — — 58.
 Čejčské vody diwná
 moc — — — — — 60.
 Čejčského Sezera polo
 ženij — — — — — 284.
 Čejčská Woda hořká 284.
 Čejčská Woda proti
 prassyrwinám lidem y
 dobytku prospěšná 285.
 Čejčská Woda yaké
 Rowy w sobě má 287.
 Čejčská Woda odkud
 tak welikau hořkost
 má — — — — — 288.
 Čejčská Woda ku pitij
 není dobrá — — — 288.
 3 Čejčské vody Sany
 tru hognost by se w
 dělaci mohlo — — — 288.
 Čejčská Woda k ya

kým Nemocem pro
 spěšná — — — — 288.
 Čejčské Wody Bláto
 yakau moc má — — — 289.
 Čejčského bláta yak se
 vjijwati má — — — 290.
 Čejčská Woda tělo
 lehké činij — — — 290.
 Čejčská Woda proč
 pita byti má — — — 292.
 Cynobřové vody se ne
 má piti — — — — 105.
 Chut zlá k gijdlu w mys
 tji přichazegijcy yak
 má naprawena byti 157.
 Chléb v studénky Bus
 chlowské proč zane
 chawán býwá — — — 230.
 Čilankové nemocy ods
 kud pochazegij — — — 214.
 Confetti de Tiuli — — — 253.

Dabrawa Lusowská 228.
 Děšť yak hluboko do
 země proniká — — — 210.
 Děti kdy počijnagij
 mluwiti — — — — 166.
 Dýra w skale v Zranic

Registrum.

gedowata — — — 205.
 Doktorowi Jordáno
 wi od Losynské Wo
 dy co se přihodilo — 190.
 Dryak ssestého měsíce k
 dokonalosti přichází 55.

G.

Galenus proč málo o Te
 plicech psal — — — 90.
 Gestynij při Teplicech
 užívánij — — — 123.
 Gezero mrtvé — — — 226.
 Gyps yakého gest při
 rozenij — — — 235.
 Gyps strogený dussnost
 vroduj — — — 235.
 Gyps w počtu gedowa
 tých věcí se pokládá 235.
 Gypsowa Woda ktes
 rým Clemocem pro
 spjwá — — — 236.
 Gména nemagij moc
 nad věcmi přiroze
 nými — — — 114.
 Granuellijs Santona — — 62.
 Grunspát yak se dělá — 83.
 Grunspát má moc wy
 žjragjcy — — — 14.

H.

Hakelberk Hora plamen
 z sebe vydává — — 46.
 Hlad přirozený co gē 244.
 Hlavu mýti brzo po gje
 dle gē wěc škodliwá 164.
 Hlavu kdo chce skropo
 wati/yak to činiti má 165.
 Hljiný s Wodau se smē
 ssugjcy — — — 66.
 Hnutí odporná gsau
 přirozenij škodliwá 121.
 Hnutí horkost rozmno
 žuge — — — 125.
 Holubi k čemu Soli w
 žjwagij — — — 242.
 Horkost nepochází od
 Popela/než Popel od
 horkosti — — — 33.
 Horkost tepličná od o
 becne° ohně pochází 36.
 Hranické Teplice polo
 ženij — — — 202.
 Hranické Wody způsob 203.
 Hranické Wody chut 203.
 Hranická Woda yaké
 Kowy w sobě má. 204.
 Hranická propast dna

Registrum.

nemá — — — — 207.
 Zranická woda proměs
 nu w powětří před
 zvěstuge — — — — 208.
 Zranická Woda ku pís
 tů se nehodů — — — — 209.
 Zranická Woda yaké
 mocy gest — — — — 210.
 Zranická Woda chut k
 gůdlu čínů — — — — 211.
 Zranická Woda pitá
 proti kterým neduhů
 gest užitečná — — — — 212.
 Zranická Woda w mys
 lů vžíwaná / kterým
 nemocem gě užitečná 213.
 Zranická Woda mezy
 ginými k člankovým
 bolestem neyprosper
 snggšy — — — — 214.
 Zubenost pocházý od
 suchosti — — — — 16.

S.

Játra w mytí yak mas
 gů ohrazena býti — 147.
 Jordan Ržeka — — — — 276.
 Island Ostrow w Mo
 ři puolnočným — — — — 46.

R.

Radiblo pravé co gě/
 a odkud pocházý — 278.
 Raffr w Wodě hořů — 47.
 Bal vstálý neb vsedlý
 yak se průbowati má 81.
 Ramenná mýzka s wo
 dau sinýssená kolikrá 60.
 Ramenná mýzka co gest 61.
 Ramenná mýzka yak se
 w Wodě poznává — 73.
 Karawasary Hospody
 Mahometanské — 257.
 Karpatské Hory — — — — 238.
 Rosslytkowé ku pití les
 psšý dřevinný nezli 3
 Rowůw vžilání — 121.
 Rosslytkowé z yakého
 dřeva dělání beyti
 magů / a yak welicý — 121.
 Roňowé z Sanytrowé
 Wody tlustnau — 273.
 Kontrakt yakým zpuo
 sobem přicházý — 246.
 Kontrakt magůcy kdy
 se mýti magů — — — — 247.
 Rorytnenské Wody po
 ložený — — — — 238.

[Co iŕ]

Registrum.

Borytnenská Woda pč
 prvé wíjce smrděla
 než nynij — — — 238.
 Borytnenská woda pro
 ti Kontraktu dobrá 240.
 Borytnenská woda ya
 kau rudu w sobě má 240.
 Borytnenská Woda pí
 tá co působij — — 243.
 Borytnenská woda pro
 ti žčení střerovnímu
 welmí vžitečná — — 244.
 Borytnenská woda w my
 tj vžíwaná při kterém
 nemocem prospěšná 245.
 Borenowé od stromůw
 yať hluboko do země
 rostau — — — — 30.
 Boroowé kterij se s wo
 dami směřugij — — 63.
 Boroowé vzdychy se
 znou rodij — — — 49.
 Boroowé pod zemij ne
 gšau tať twrdij yať
 nad zemij — — — — 63.
 Boroowé polowičnij — 65.
 Boroowé twrdij yať se
 w Wodách wyhledá
 wati magij — — — 83.
 Boroowé wššychni moc

magij wysussugijcy — 138.
 Boro w Wodě wyhle
 dawatí wěc mylná — 181.
 Boro: kterij chut magi 261.
 Boroowé kterij woda
 kyselé chuti dodáwa: 262.
 Boral Franský wolata do
 tknutím vzbrowowal 282.
 Breč w pitj wody na ne
 mocné přicházegijcy — 132.
 Bropenij Wodami ho
 gicedlnými proč gest
 wymyšleno — — — 160.
 Bropenij yať dlaho se
 vžíwati má — — — 169.
 Brijžowé dřewinnij v
 studénky Buchlowské 229.
 Brupže z wysoka pada
 gijcy hluboko pniťagi 161.
 Butilianská wo: studená 211.
 Bůže mytím zpruzená
 yať se má hogiti — 155.
 Bůže w mytj proč se
 střuge — — — — 215.
 Byselá Mlýžka — — — 63.
 Byselé Wody od kud
 kyselosti dosáhly — 261.
 Byselým wodā kterij koro
 wé materye dobawagj 261.
 Byselé Wody yaťeho

Registrum.

gſau přirození — — 263.
 Byſelé wo: odkud ſlowu 266
 Byſelé wody chut ſwau
 w dyſtillowánij 3a
 chowawagij — — 266.
 Byſelých Wod yať vjí
 wáno býti muože — 267.

L

Laťotné pitij weywas
 tek wzbuze — — 118.
 Ledwíj w mytíj yať ma
 gij ohrazení býti — 147.
 Lékař nať má paciti
 prwe nežliby Wodu
 ku pitíj dáwal — — 106.
 Lékař čeho před krops
 ním ſſekiti má — — 163.
 Lékaři proč Wod kyse
 lých w hogenj nemocý
 horkých vjíwagij — 264.
 Lékařow nevmělých
 obyčeg — — — 106.
 Lékařské vmění yať geſt
 ſwůg počátek wzalo 87.
 Lékařſt: tuhá nemagij w
 pſý dni dáwana býti — III.
 Lékařſtwj z Opium ſtro
 gených yať má vjí

wáno býti — — — 131.
 Lékařſtwj před prw
 ním zažtím vjíwas
 na gſau ſtkodliwá — 147.
 Lékař z Truſek želez
 ných a moc gegij — — 15.
 Leyna a moč w tele lid
 ſtém odkud barwu
 přigijmagij — — — 288.
 Lipara Oſtrow — — — 62.
 Loch nebo plž v Teplice
 Zranické duſſný — — 206.
 Loſynſká Woda mezy
 Wodami Morawſký
 mi hogitedlnými ſa
 ma teplá — — — 188.
 Loſynſké wody polojenj 188
 Loſynſká wo: yaťau přj
 činau geſt nalezena — 188.
 Loſynſké Teplice wes
 liťoſt — — — — 189.
 Loſynſká woda yaťé ko
 wy w ſobě zbržuge — 189.
 Loſynſká Woda dymy
 ſwými Zlawu napl
 ſuge — — — — 190.
 Loſynſká Woda huſté a
 mnohé páry z ſebe
 wydává — — — — 191.
 Loſynſká Woda proč ſe

Registrum.

horčegššy nepřehššcų 193.
 Losynské Wody studené
 který/a jakým způsobem
 užívati magų 194.
 Losynská Woda w pití
 užívána proti kře-
 řým Nemozem gest
 prospěšná — — — 195.
 Losynská Woda w my-
 tí užívána jaké ne-
 mocy hogų — — — 198.
 Losynská Woda w křo-
 pení užívána kterým
 nemocem gi vžitečná 199.
 Losynské Wody užívá-
 ný w přikládání k čes-
 mu vžitěné — — — 200.
 Losynská Woda mjrné
 účinky působí — — — 201.
 Luh jak se strogų — — — 32.

Machometánové často
 se mýti obyčej magų 86.
 Marcus Curtius. Rájman 58.
 Mastné věci s Woda-
 mi se nesmíšugų — — — 2.
 Mazání blátem hogi-
 tedlným vžitečné — — — 177.

Mazání Blátem jak
 blau° konáno býti má 178.
 Med jakého gi přirození 9.
 Medenná Woda — — — 64.
 Medenné Wody ku pití
 negsau přijhodné — — — 104.
 Místo kde se Woda be-
 re jaké má býti — — — 116.
 Místo k mytí jaké bý-
 ti má — — — — — 144.
 Místo kde se křopení
 děti má — — — — — 163.
 Mízký s Wodami se
 smíšugų — — — — — 59.
 Míška co gest — — — — — 60.
 Mízký w trogím rozdílu 60.
 Moloba w pití vody
 přicházející, jak se
 hogiti má — — — — — 133.
 Morného času Woda
 hogitedlná máli pita
 býti — — — — — 116.
 Morného času mytí
 užívati se může — — — 144.
 Moče páliwost w pití
 Wody odkud na Nes-
 mocné přichází/a jak
 hogena býti má — — — 131.
 Moče nepřibývá — — — — — 19.
 Mož gest od přiroze-
 ný stus

Registrum.

nij studený — — — 221.
 Montis Catini Woda w
 žčeníj prospěšná — 244.
 Miramor nebo kámen s
 wodau se směřugýcý 65.
 Myrra prawá co gest 2>>.
 Mytíj od starodáwna
 obyčegně — — — 135.
 Mytíj mdlobu a vstání
 odgýmá — — — 135.
 Mytíj s saudem vjíwá
 no býti má — — — 136.
 Mytíj yaké vžitky přis
 nássý — — — 13>.
 Mytíjm mtozý zhube
 ných — — — 13>.
 Mytíj kterým Audum
 prospěšné gest — — 141.
 Mytíj když se wykoná/
 co činno býti má — 159.

N.

Nassra Země wodatá — 46.
 Náležkové lidsský ne
 mohau proměnití w
 cy od přirození narů
 zených — — — 113.
 Nawyklost yak se dě
 ge — — — 109.

Nemocným neposluss
 ným nemá se Woda
 ku pítíj dáwati — — 10>
 Nemocného způsob ktes
 rý gest ku pítíj Wody
 naypříhodnější — 109.
 Nemocný když Wodu
 pije yak se má w stra
 wě chowati — — — 126.
 Nemocy w pítíj na lidi
 přicházegýcý — — 12>.
 Nemocy w mytíj přis
 cházegýcý — — — 154.
 Nemocy w kropeníj
 přicházegýcý — — 1>0.
 Nemcy se rádi mygíj — 86.
 Nemcy staří yak poctis
 wost Manzelek swých
 prubowali — — — 135.
 Nezdenické Wody po
 loženíj — — — 26>.
 Nezdenická Woda ku
 pítíj příjemná — — 26>.
 Nezdenická woda yaké
 Rowy w sobě má — 269.
 Nezdenická Woda pi
 tá k čemu gest pro
 spěšná — — — 2>8.
 Nezdenická Woda w
 mytíj vjíwaná yaké
 p p

Registrum.

včínky působij — — 280.

D.

- Obydlj nepohodlné při
Teplicy Trenčjnské
yate škody přinássj 255.
Ocel co gest — — 13.
Ocel gest přirozenj
studeného — — 16.
Ocel winný chladj — 265.
Odporné wěcy/skrze glo
né odporne hogeny
býwagj — — — 264.
Oddělowánj wěcy w
Wodách se zdržugj
cých yate se dže — — 26.
Oheň w zemi se zdržugj
cy wodu zahřjwá 35.37.
Oheň kolikery gest — — 36.
Oheň obecný nemage
potrawy zhasne — — 39.
Oheň w zemi neteká
se wody — — — 41.
Oheň pod zemj w ktes
rém mýstě gest — 45.53.
Oheň podzemnj yateu
Materj má — — — 48.
Oheň dwogjm způso
bem se chowá — — 49.

- Oheň podzemnj od čes
ho zapalen býwá 51.52.
Opat ktery mnoho wos
dy wypil — — — 91.
Opium nemá do žiwota
přigjmáno býti — — 131.
Omdlenj w mytj při
cházegjcy yate se ho
giti má — — — 157.

P.

- Pan Kropáč dýru w
skále v Zranic kopa
ti dal — — — 205.
Pan Zdánstý Buchlow
skau Wodu s wjnem
mýssel — — — 230.
Páry s Wodami se
směssugjcy — — — 58.
Páry zdrawé a škodliwé 58
Pařenj suchá w Gesty
něch k čemu wžitečná 174
Pařenj yate dlabo se
konati má — — — 175.
Pařenj suchá při wodě
Losynské yate se stro
giti magj — — — 201.
Petroleum — — — 46.
Petrovská Woda moe

Registrum.

- svolazující má — — 140.
 Petrow: Teplíce položí 233.
 Petrowské vody k vaření
 po krmu se užívá 234.
 Petrowská Woda Brís
 cho obměňuje — — 234.
 Petrowská Woda yaké
 kow w sobě má — 235.
 Petrowská Woda yaké
 Clemocy hogij — — 236.
 Petrowské wo: učinko: 237.
 Pestantská Woda w
 Uhřích — — — 259.
 Pithecula Ostrow — — 90.
 Píť Wod hogitedl
 ných kterým lidem
 prospěšné gest — — 99.
 Píť Wody když se wy
 koná/yak se dále cho
 wáno býti má — — 134.
 Počistění kterého času
 přijímati se má — — 112.
 Počistění yakých se má
 před píťm Wod ho
 gitedlných užívati — 116.
 Počistění času letní
 ho zapowědání — — 121.
 Počistění w mytí wel
 mí potřebné — — 144.
 Počistění w paření
 potřebné — — — 154.
 Počistění w kroupě
 potřebné — — — 163.
 Po krmové magij se
 w Wodách hogites
 dlných waříti — — 172.
 Popel gest chuti slané — 35.
 Pot w mytí přicházejí: 157.
 Pot proč z píť studené
 Wody pochází — — 168.
 Pot w paření nemá za
 staven býti — — — 174.
 Potokové trůsky zlaté
 w sobě magij — — 64.
 Potrawa w mytí yaká
 býti má — — — 153.
 Potrawa w kroupě
 yaká býti má — — 169.
 Powětří horké tělo ze
 mdláwa — — — 111.
 Powolnost nemocného
 k zdrawí napomáhá 142.
 Prach z železa pilowat
 ný a vžitek geho — — 11.
 Prach z Wanen z strau
 haný w Teplicy zra
 nicke k čemu vžitečný 203.
 Přirození Wod hogites
 dlných saují se z wěc
 w nich se zdržujících — 55.
 p p ij

Registrum.

přirozený horkého a su-
 chého lidem pití w od
 Teplicných škodlivé 110.
 přirozený Lékařským
 zemědělným / odpočíná-
 tům občerstvení bý: 134.
 přirozeným kterým my-
 tí přijíhodné — — — 143.
 Proměny násylné přiro-
 zený odporne — 123. 194.
 Propast Zranická — — 206.
 Prýstkyřice yakého gest
 přirozený — — — 9. — 278.
 Prýstkyřice w wodě horké 47.
 Prýstkyřice z Wody po-
 trawu má — — — 47.
 Prýstkyřičná Mlýžka — — 62.
 Prýstkyřičná Woda kte-
 rá ku pití není přijí-
 hodná a která gest — 104.
 Prýstkyřice co gest — — 275.
 Prýstkyřice pravá která
 se gmemuge — — — 275.
 Prýstkyřice w Morawě
 kde se zbývá — — — 277.
 Prýstkyřice Bozkowská 277.
 Prýstkyřice k čemu pro-
 spěšná — — — 278.
 Prýstkyřičné vody proč
 w nedostatečných hla-

wy negsau přispadné 282.
 Ptácy přes gedowatou
 důru v Zranic letíce
 zeměděli — — — — 206.
 Puteoli Město — — — — 40.

R.

Rež železná horká — — — 14.
 Řeky nayvětšy z naye-
 vyšších Wrchuow
 pocházejí — — — — 23.
 Rok přestupný — — — — 113.
 Rok přestupný yak se
 děje a proč? — — — 114.
 Ropauchové kamenný 57.
 Rosol a Láť z Ryb a
 Masla soleného / sta-
 rým w Počermých o-
 byčejný byl — — — 242.
 Rozdíl mezy Sanytro-
 wau wodau a Solnů — 36.
 Rozdíl mezy Myrrau a
 Prýstkyřicý Moraw: 277.
 Rozpálení těla w mytí
 odkud pochází — — — 154.
 Rtuť Wody gedowaté
 činí — — — — — 65.
 Rtuťové Wody ku pití
 gsau nezpůsobné — — 105.

Registrum.

Ryby vvržené do Czeyče
 šk^o Gezera mrau 58. 286.
 Rychle do vody wskaz
 kowati není dobře - 149.

S

Sanytr yakaui moc má - 97.
 Sanytr yakeho gest
 přirozený — — — 232.
 Sanytr strogený gest
 od přirozeného Sa
 nytru rozdílný — — 232.
 Sany: prozený zahynul 232
 Sanytr yake věcný
 působí — — — 232.
 Sanytrowá mizka — — 62.
 Sanytrowá Woda yake
 se poznává — — — 73.
 Sardi, Sardelli Ryby — 242.
 Saffran Trenčijnský
 výborný — — — 249.
 Sedlácy Wod hogite
 dlných ku počístění
 užívají — — — 97.
 Sedlak gedem Czejskau
 wodau dobytek hogil 289
 Semiramis Královna
 z čeho zdi Babilonské
 wystawěti dala — — 276.

Sen polední pijícím
 Wodu škodlivý — 126.
 Sen hluboký w pití wo
 dy přicházející čím
 má zahnan býti — — 130.
 Sen w kropení Wody
 škodný — — — 167.
 Sen kaupagickým se w
 Wodě Czejské škod
 livý — — — 291.
 Slané Wody wodno
 tedlným vžiteč: 172. 245
 Slané věci žaludku
 vžitečné — — — 242.
 Slatinské Studénky
 položení — — — 222.
 Slatinské Wody chut
 a wuoně — — — 222.
 Slatinské wápno dobré 224
 Slatinská Woda yake
 Bowy w sobě má — 224.
 Slatinská Woda yake
 moc má — — — 225.
 Slatinské wo: věcné - 225
 Slatinská Woda pitá
 proti kterým tlemo
 cem gest vžitečná — 226.
 Slatinská Woda w my
 tů užívána proti
 kterým tleduhom
 p p iij

Registrum.

- prospěšná — — — 226.
 Slatinská Woda yať
 se bráti má — — — 228.
 Slunce nemnoho muo
 že Wodu nad Zemij
 zahřeti — — — 29.
 Slunce yať hluboko do
 země proniká — — — 30.
 Smýšlenij Kowuow s
 Wodami yať se děje — 54.
 Smýšlenij Kowuow ko
 likero gest — — — 58.
 Smolnice Město we
 Spissi — — — 262.
 Smrdiawka studenta — 238.
 Solná mýzka — — — 62.
 Spogenij Kostij bla
 wnych kolikero gest — 165.
 Spogenij Wanečného
 yať se hledati má — 166.
 Starij yať gsú Wod ho
 gicedlných vjíwali a
 kolikerym způsobem — 90.
 Starij Lidé mohau w
 kropenij horčegssých
 Wod vjíwati — — 168.
 Suchalozské Studenty
 polozenij — — — 271.
 Suchalozská Woda ku
 pitij libá — — — 272.
 Suchalozská Wodu
 Dobytěk rád pije — 272.
 Suchalozská woda yať
 kě kowy w sobě má — 274.
 Suchalozská woda kě če
 mu prospěšná — — 282.
 Suchalozská Woda w
 mytí vjíwaná co
 působij — — — 283.
 Súl yať e° gest přirozenij — 9.
 Súl yať se w Wodě po
 znáwá — — — 73.
 Súl yať e° mocy má — 241.
 Súl masso od shnilo
 sti zachowáwá / y gi
 né wěcy — — — 243.
 Súl Zowaduom po
 třebná — — — 272.
 Súl gest maslná — — 282.
 Swýragijcy moc od
 studenosti pocházy — 11.
 Syra yaťého gest přis
 rozenij — — — 9. 195.
 Syra w wodě nehorj 33. 48.
 Syrnaté wody dwoge — 58.
 Syrnatých Wod roz
 dýlnost — — — 65.
 Syra w Wodě yať se
 poznati má — — — 71.
 Syrnatá Woda kčera

Registrum.

Ku pití jest příchod
ná a která není — — 104
Syrovátka kozí ku po
čistění vžitečná — 145.

Teplice k vžitku lidské
pokolení stvořeny — — 2.
Teplicné Wody roste
cky zahrňwagij — — 4.
Teplice ne rostecky Sy
rau wonigij — — — 33.
Teplice Cýsaře Karla
ginát Wary — — — 56.
Teplice za starodawna
k čemu vjžwány — — 85.
Teplic vjžwání gí strze
zkusšenij nalezeno — — 88.
Tlustost pochází od
wlhkosti — — — 16.
Trenčijnská Woda Lé
tha 15 > 9. moc swú
potratila — — — 113.
Trenčijnské Teplice po
loženij — — — 248.
Trenčijnská Woda ya
ké Rowy w sobě
má — — — 252. 254.
Trenčijnská woda proč

Létha 15 > 9. mblá
byla — — — — 252.
Trenčijnská Teplice př
němij wystawena — 254.
Trenčijnské wody vžit
kové — — — — 257.
Trenčijnská Woda pro
ti kterým neduhom
jest prospěšná — — 259.
Trenčijnská Woda w
stěcky okolnij přeroy
ssuge — — — — 260.
Trpkost pochází od
horkosti — — — — 16.
Truska železná yaka
moc má — — — — 14.
Tungri Mesto — — — 220.
Tungrinské Wody moc 220.
Tyberis Rjeka — — — 55.

Včinkové yacy z pití wo
dy hogij pocházegij — 97.
Vesicaria aqua — — — 92.
Vesuius Hora Oheň z
sebe wydává — — — 40.
Vmění jest Opice neb
následownice přiro
zenij — — — — 68. 254.

Registrum.

Vmění yáť do sajeno
býwá — — — 109.
Vzjwání Wody spolu
gednát horké gednát
studené gí škodlivé - 193.

Wápno yáťau moc má 210.
Wápno w Tepličných
wodách co gest — — 210.
Waření w Wodě hogis
tebdlé gsaue wařena
nezměknu — — — 172.
Wěcy s Wodami se
směšugijcy — — — 57.
Wěcy w Wodách ho
gitebdlých se zdržus
gijcy kolikerym způs
sobem se wyhledati
mohau / a yáť se po
znati magij — — — 70. 71.
Wěcy od studenosti
stwrblé škrze horkost
rozpuštěny býwagij 138.
Wěcy které se při pru
bowání Wod powa
žowati magij — — 181.
Wěc smýšlena newždy
cky gest toho přirozes

nj yáťo ty wěcy z nichž
smýšlena gest — — 264.
Willenská Woda — — 67.
Wjno Zetruské yáť se
strogij a vžitek geho - 146.
Wjno yáť se na čerwe
no barwiti má — — 82.
Wjno od zkázení a zes
wření čim zachowati 243.
Wjno wlačkowité čim
oprawiti — — — 243.
Wirowanské Teplice
položení — — — 215.
Wirowanské wo: chut 215.
Wirowanská woda ya
ťau rudu w sobě má - 216.
Wirowanské Wody k
terým Tlemocem se
vzjwá — — — 216.
Wirowanská Woda ku
pitj ne každému dobrá 220.
Wirowanská Woda w
mytj vzjwana co
puosobij — — — 221.
Wjter gí také w zemi — 31.
Witriolum yáťeho gest
přirození — 9. 209. 263.
Witriolová Mjzka — 63.
Witriolová woda yáť
poznána býwá — — 74.
Witrio

Registrum.

Witriolum má wuoni
 smrdutau — — — 209.
 Witriolowé Wody w
 Vhříjch železo w mēd
 obracugij — — — 262.
 Woda wssemi giným
 žiwly wladne — — — 2.
 Woda wssého zrostu
 zemského gt příjcinau — 2.
 Woda prostá studij a
 wlhčij — — — — 5.
 Woda obecná není
 žiwelná — — — — 5.
 Woda žiwelná gest ney-
 studeněgssý a neywlh-
 čegssý — — — — 5.
 Woda obecná snadně
 přirození swé změní — 5.
 Woda sylná yaf se strogij — 5.
 Wody prawé žiwelné není 6.
 Wody hogitedlné wsse-
 čky zahříjwagij a wy-
 sussugij — — — — 8.
 Wody hogitedlné mocy
 swých od Kowuow
 dosahugij — — — — 9.
 Woda w níž Vcel gest
 zhassená yafau moc má 11.
 Wody formé horlost w
 žialudef wwozugij — 13.

Wody prosté a hogite-
 dlne od gednostegné^o
 pñwodu pocházegij — 18.
 Woda gest težká — — — 20.
 Woda nad zemij rodij
 se z powětříj — — — 22.
 Woda yaf se pod Zemij
 rodij — — — — 22. 25.
 Wody horke ne wssecky
 gsau hogitedlné — — — 26.
 Wody horke sladke — — — 27.
 Wody se při počátku
 studené rodij — — — 28.
 Wody čeplicné wzdy-
 cky gsau gednostegné
 horke — — — — 29.
 Wody některé horke
 písti se mohau — — — 32.
 Woda destioná zhře-
 tá Syrau wonij — — — 34.
 Woda mořská strze pij-
 sef procezená osladne — 34.
 Wody hogitedlné stude-
 né přive byli horke — 37.
 Wody hogitedlné za
 mnoho žeth choiwá-
 ny byti mohau — — — 38.
 Wody horke proč gsau
 slane — — — — 34.
 Wody newssecky Syrau

Registrum.

a prystřricy wonij — 50.	Wody kyselé zhřeté chut
Woda čím wijce Ro /	šivau zachovávanaj — 96.
wšrw w sobě sinijše /	Woda w pitij šrže kte /
ných má / tím lepšsy gt — 54.	re Audy gde — — — 100.
Wody horké kowu w	Wody hogitedlné w
sobě nemagjcy / negji	ktěrych Nemocech se
č Lekarštwj vžitečné — 54.	pijti nemagij — — — 102.
Woda ktera železo w	Wody hogitedlné kte /
Wěd obracuge — — — 64.	re ku pitij gšau přij /
Wody hogitedlné mo /	hodné — — — — 103.
hauči vměněním při /	Wody s dobrými kowy
strogeny býti — — — 66.	sinijšene pity býti
Wody hogitedlné da /	mohau — — — — 105.
leko od šivého mřsta	Wody hogitedlné w kte /
wzeze moc šivau po /	rem wěku pity býti
tracugij — — — — 67.	magij — — — — 108.
Wody hogitedlné yať	Wody horké w ktery
se strogiti magij — — — 69.	čas ku pitij se dáwa /
Woda z zhasšenij železa	ti magij — — — — 111.
č čemu gt prospěšná — 92.	Wody studené kdy se
Wod hogitedlných stu /	magij w pitij vžijwati — 111.
dených řijdo se w pi /	Wody hogitedlné časem
tij vžijwá — — — — 95.	šivym moc šivau pro
Wody hogitedlné šrže	měnujij — — — — 113.
zhřijwáníj moc hogi /	Wody hogitedlné ně /
tedlnau potracugij — 194.	kdy prospěšné nikdy
— — — — — 90.	škodlivé — — — — 115.
Woda hogitedlná stu /	Wody ktere počistugij — 117.
dená yať se zhřijwa /	Wody yať se mnoho
ti má — — — — 195. 96.	pijti má — — — — 121.

Registrum.

Woda se má wzdycť
 horľa piťi niľdā stu-
 denā — — — — 124.
 Woda se má nedaleko
 od studenky piťi — — 124.
 Woda yaľ dlanho se pi-
 ti má — — — — 125.
 Woda čím se z Strew
 wywesti má — — — 128.
 Woda yaľ se z žijl wy-
 wozowati má — — — 129.
 Wody horķe něťterē pē
 negsau hogitedlnē — 139.
 Wody wśseľyľi gśau f
 myťij přijhodnē — — 141.
 Woda w myťij horķā w-
 dyľky má býti — — 150.
 Woda w myťij má či-
 ťta býti — — — — 150.
 Wody w kropenij v-
 žiwane yaľe vćinky
 puosobij — — — — 161.
 Wody w Kropenij v-
 žijwane kterým Au-
 dūm gśau prospěšně
 a kterým škodlivē — 162.
 Wody ktere mohau w
 kropenij v-žijw: býti
 Woda w kropenij má
 býti wzdycť horķā — 167.

Woda máli se s Wj-
 nem mįsseti — — — 172.
 Woda w propaľti hra-
 nicķe yaľa geľ — — — 207.
 Wody Morawské kte-
 re naysylněgšy — — — 241.
 Wodnotedlnij Koryť
 nenskau Wodu piťi
 mohau — — — — 245.
 Wolata z yaľe přijčiny
 pocházegij — — — — 281.
 Wolowěnnā Woda ku
 pitij neni přijhodnā 103.

3.

Žiaby w hranicķe wo-
 de mrau — — — — 205.
 Zacpānij skrze horķost
 otwįřāno býwā — — 12.
 Žāhorowśkā Woda pti
 wolatūm dobrā 250. 99.
 Žāhorowśķe studenky
 položenij — — — — 209.
 Žāhorowśkā woda ya-
 ľe lowy wśobē mā — 271.
 Žāhorowśkā Woda ya-
 ľe mocy geľ — — — 280.
 Žāhorowśkā wo: kte-
 raľ Wolata hogij — 281.

Registrum

Zialudek w mytij yať	trawě nepožijmagij — 205.
má obražen byti — 148.	Zimocich žádný horkých
Zatvrzení Bricha w	wod nepožijmá — — 286.
mytij přichazegijcy	Zijzen w mytij přichaze
yať se hogiti má — 158.	gijcy yať se má hogiti — 156.
Zawrat magijcy od lo	Zlatto gest přirození
synské wody waro	mijrneho — — — — 9.
wati se magij — — 196.	Zlatto wšeho Swěta
Zělezo yaťeho gest při	gest Panem — — — — 63.
rozenij — — — — 9.	Zlatto nemůže od ohně
Zělezo máli chut kyselú 202.	přemoženo byti — — — 74.
Země hogitedlné yaťe	Zlatte wody žádného
ho glau přirození — 219.	včinku w těle lidstem
Zemij hogitedlných w	nepuťobij — — — — 75.
w yaťých lékařstwjch	Znamenij po nichž se wo
se vzijwati má — — 219.	da zlažená poznáma — 115.
Zěny Čehotné yaťých	Znamenij po kterýchž se
wod vzijwati magj — 109.	poznati má že giž wo
Zijly přitahugij k sobě	da z žaludku wyšla — 119.
sladké wěcy — — — 125.	Zpuťob yať se krozenij
Zijwluw glau wšlecky	vzijwati má — — — 165.
wěcy složený a wně se	Zymnjho času pitij wod
zaje obratiti magij — 2.	hogitedlných nemij
Ziwlowe geoni zoru	přijhodné — — — — 112.
hých se rodij — — 22. 24.	Zymnjho času wody hogi
Zimocichowe žádnij	tedlné nemagj tať we
kowných wod tu po	liké mocy yaťo gindy — 112.

Konec Registrum.

2.
m.
2

h.
2.
det
m.

1/2

2

h.

b
m.
h.
r.
Deo
ra.

4

2

R.

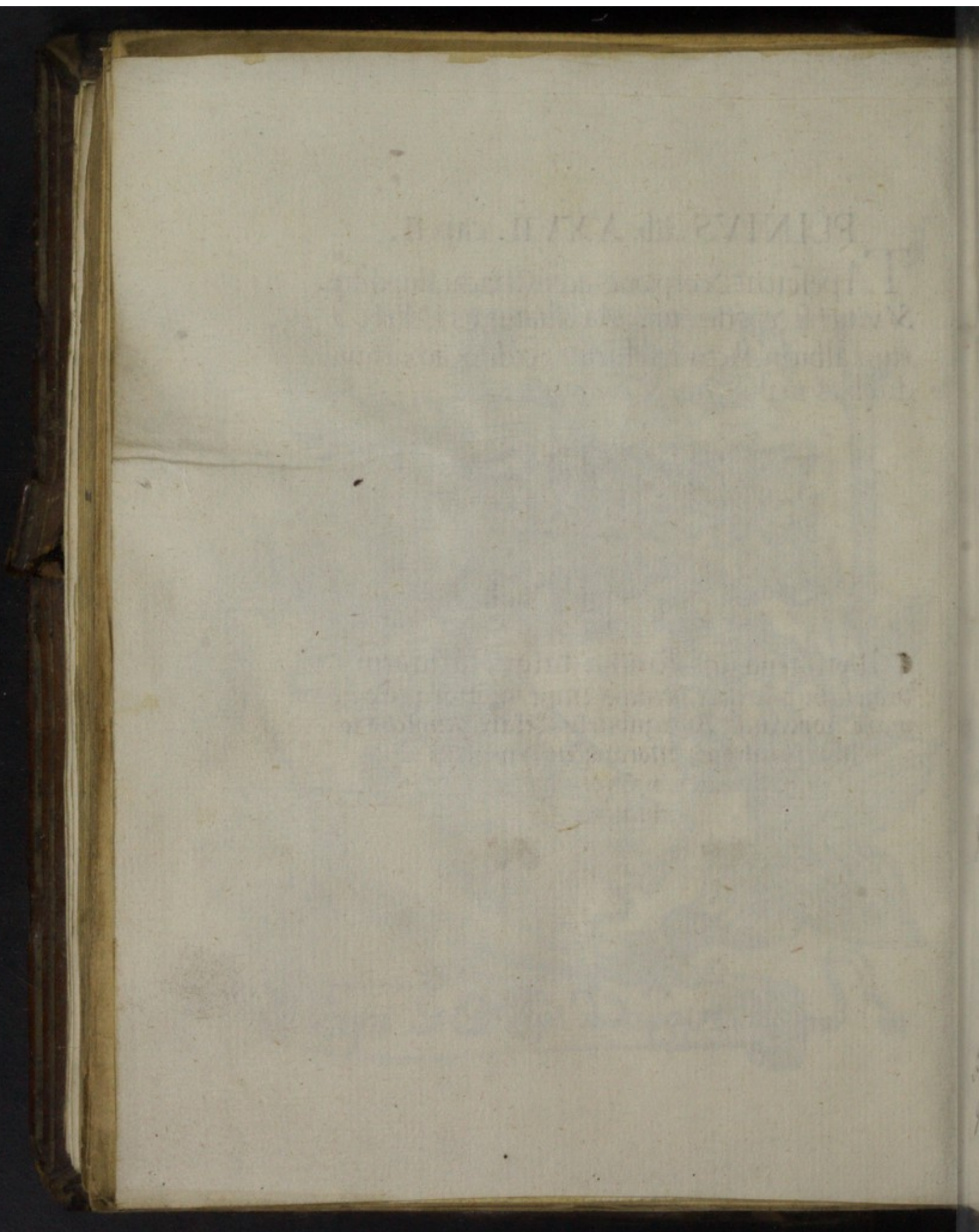
PLINIVS lib XXVII. cap. II.

TApescunt Scorpiones aconiti tactu, stupentq̃.
& vinci se confitentur. Auxiliatur eis Hellebo //
rum album, tactu resolvente: ceditq̃ aconitum
duobus malis, suo, & omnium.

TWytisštěná gest Knijha tato (Nákladem
Vrozeného a Wysoce Včeného Muže / Doktora Co-
masse Jordána z Klauznburku / Lékáře Zemského w
Markhrabství Morawském / w městě
Holomúcy / v Frydrycha Mi-
lichtalera.

28 latinským vydání toto kniha, která byla prvně
v českém vydání v roce 1576 vydána oběma
mistry: Thomae Jordani a Clausoburgo, Publici March.
Moraviae Medici de Aquis Medicatis Moraviae, Commenta.
riolus. Cum indice copiosissimo. Francofurti Apud heredes
Andree Wecheli. MDLXXXVI. in 8vo) stojí na dně strana
nr prvního listu misto nápisu 3 hrady nápisu,
napřevážně. Celus lib. 2. cap. 14.

Oportet neque recentiores viros
in his fraudare, quae vel reppererunt,
vel recte secuti sunt, et tamen ea,
quae apud antiquiores aliquos pro-
posita sunt, autoribus suis reddere.

Vel potius v latině tam byz grigie na Moravě
Pavli, jakož v českém. Po třetí grigie toto (B. 2
napřevážně:

Sacrosancta Constitutio Antoniana,
de Christianorum libertate.

Imp. Caesar. M. Aurelius. Antoninus. Augustus, Parthicus.
Germanicus. Imp. VII. Cos. III. Pater Patriae. Procos. S. P. Q. R.

S. D.

Centiones vos feci de consiliis, propositisq; mei magnitudine, et quae in
mania mihi in discrimine, atq; obsidione alia ex aliis inciderunt, quam in
medio labore atq; aestu confectus fuissim. Sane dum Carmeti essem, speculatore
nobis indicant LXXIII hostium dracones prope novem milibus adesse.
Demq; Pompeianus, quem bello ducem praefecimus, quod nos quoq; videbamus, re-
munciavit. Quumq; in nostrorum militum exercitu haberemus tantum legi-
onem Geminam, et Decimam Fretensem: hostium vero DCCC et LXXVII
co, meosq; ipsius copias cum ingenti barbarorum atq; hostium exercitu compar-
to. Deo patrios votis susceptis rogavi, sed quum ab eis negligere, neq; ab hostibus
mi animadvertere, copiarum mearum paucitatem contemplanis, eos qui apud
nos Christiani dicunt, ac coersivi ac rogavi, inveniq; magnam eorum multitudinem
illosq; minis compelli, quod minime decuerat, propterea quod postea illorum vim
protestatem cognovi. Itaq; non ad celorum preparationem, non armorum, neq; ad
barum urum se contulerunt, hoc enim illos facere Dei causa, et nomine, qui
in conscientia gestant, consuetum non est. Aequum igitur est, ut quos impios esse
et a Deo alienos opinabamur, eos existimemus Deo munitos esse. Quum enim
humis proiecissent, non solum peccati sunt pro me, sed etiam pro toto hoc exercitu
ut famis, ac sitis quo urgebamur, remedium aliquod afferretur: quinq; enim diebus
aquam non sumseramus, quod ea non suppetere, eramus enim in media Germania
montibus undiq; conclusi. Simul autem atq; sese humi abiecerunt, ac Deum
illum peccati sunt, quem ego ignorabam, statim e coelo pluvia delapsa est, in
nos quidem frigidissima, in Romanorum vero hostes grando ignis specil, et simi-
litudine, et fulmina, eorumq; orationibus et precibus statim praesto Deus fuit,
qui neq; vinol, neq; exiguari potest. Quem obrem illinc, exorsi, concedamus
libus, ut sint Christiani, ne qua arma ejus generis contra nos petant, et impe-
rent. Censeo autem neminem, quod Christianus sit, esse in crimen, et in judicium
vocandum. Quod si quis innocentus fuerit, crimini dare culpam, quod Christianus

et longa series; magnamq; nomini avorum, ad illustriorem reddendam pro-
tatem aliquod momentum habet. Denique genitor tuus aliquot annos
annos rerum gubernaculis summa cum laude iustitia, modestia, et incompar-
bilis prudentia praefuit, quam Divus Ferdinandus Imp. Aug. ad summum digni-
tatis fastigium eocetum, ita carum habuit, ita consilia sua ei credidit, tota
etiam regionis cura illi tradita, atq; demandata, ut cum nunciis mortis
afferretur, vix tibi temperare posset, quin acerbissimo luctu eum deplorare.
Imo vero Regia sua clementia specimen illustre extare voluit erga postea
cum te impuberem adhuc in familiarum classem cooptaret. Veneclauum fa-
trem Menapiorum Ducis, Jan Chobellum Auriaco Principi, educandos com-
daret. Maximilianum II. Cas. F. Vltimum Imp. creatorum suffragium
successorem tibi cum destinasset, de eo Pium III. P. M. certiorum facta
Georgio Comiti Helfensteinio in urbem proficiscente, te adiunxit. Para-
omnino erga te postea uisus est clementia, et humanitate Divus Ma-
milianus II. Siquidem Anna August. filia Philippo II. Hisp. Regi de-
ponante, Syria Nemetum in Hispanias deducendo, ad classem usq; in
oceanus Belgico coactam te comitem esse iussit: hinc per celeres revoca-
toam Elisabetha Aug. Carolum IX. Francorum Regem prorsum petitur
ut idem officium praestaret, mandavit. Tutitia rebus ex sententia con-
fectis — totum penitus divisus orbe Britannor. praegrare cum con-
tisses, ab ejus insula Regina omni genere honorum ornatus et cumulat
tandem longis terrarum spatiis immenso, rediit, et incolumis in pa-
triam reversus fuisse. Paucis deinceps annis interjectis supremam
turam provinciam cum gessisses, ea profectus (veluti gradatim ad
sublimia aspirans) a Rudolpho II. Imp. Aug. quam pater gesserat
praefecturam Pro-Marchionis titulo, et dignitate nobilitatus, ingre-
ssus populi applausu, summo omnium favore exceptus fuisti, cum

non vano augurio quoque blandum, serenumque vultum, probitatem,
affabilitatem, juris dicendi peritiam, equitatem, mansuetudinem pra-
ternam revixisse, tibi gratularetur. Neque eos defellit opinio, quae
primis statim gubernationis initiis, magna usque dexteritate, et mo-
deratione sapientem, tectamque studueris mutuum omnium ordinum
concine concordiam, gliscitque intestinorum odiorum semina oppor-
tune retinueris, repressio quorundam conatibus, qui (veluti piscatores
aqua turbata) e Reipublica diffidiis sua quaerebant compendia.
Quantum autem a publicis munus (quod perperam raro contingit) feri-
ari dat, totum id tempus naturae contemplationi, et historiae imperariis
observationes tuas praedaras ad Aristotelis scrutinium, libros inquantum
seris animalium argutissime examinando, et quae circa partem, genitu-
ras, et educationem nobilissimarum animantium, equorum, cervorum, da-
marum, caprearum, leporum, canum, venaticorum explorata habes,
cum Aristotelicis conferendo. Audiri te differentem, quando catuliant
canes, quam diu uterum gerant, quis incrementi terminus, quae vita
vel senii meta: nec non quando ad Venerem pruriant cervi, quae ratione
pulsis rivalibus, cervas in gyrum coactas, sibiq. mutuo succedentes,
denario, et duodenario numero intra unius diei spacium, dilu-
culo, et crepusculo respertino (secudentibus e circulo se se subducanti-
bus impagnatis) insiliant: (ferarum copiam suppeditante amplissi-
mo Roborario Brtniciano): cur ossiculum in cervi corde non hinc
paullo ante pruriginem reperiri vulgo sit creditum: denique num lepo-
res sint promiscui sexus, quid de trite nota minus quam ambiguo pro-
blemate sit sentiendum, in recens caplis oculare demonstratione,

deuro Ψ ix (ut ajunt) explicuisti, in medium productis etiam Ron-
deletii aequatilibus, qui historia fibrisuam quoque de eo mentem, brevis
exposuit. Tacceam aucupiorum varii generis ~~sententiam~~ scientiam,
practum volucrum natura indaganda ingenii acumen, et enarranda
dicendi promptitudinem: equis etiam efferis perdomandis, cum viri
et valetudo ferrent singularem industriam, male habentibus medica-
pantiam: Stirpium, omniumque materiae medicae cognoscenda, solero et
dium: Historia veteres cum ad unguem teneas, nihil ejus generis in-
lucam prodit, quod tu non avidissime perlegas. Quae si minu-
tim enumeranda essent, dico me minus deficiente: quapropter recep-
canendum videtur. Haec autem eo recensui, ut cum virtutum tuarum
heroicarum praeteris sim admirator eximius, alii quoque ex em-
pne ducti, in similem tui admirationem rapiant, quandoquidem a-
ritati nominis, et celebritati famae tuae, nec ex me, neque ex aliis
quicquam accedere posse, mihi sit persuasissimum: Tum, si quae
ex libelli lectione frugem exteri perciperint, illi, omnia tibi esse
accepta ferenda munierint. D. O. M. precor, ut te nobis vivu-
scopitem, et valentem quam diutissime conservet, et afflictis nobis
opportune consulere, et praecipitem ruinam minantem patriae
sulora subicere possis. Vale. Bonnae in Marcomannis. Calend.
Januarii, anno 1585.

LECTORI S.

Populari Provincia sermone, Poemico nimirum, ante amara quatuor
 mei de thermis in tres partes discreti in vulgus ~~exire~~ exire com-
 mentarii: quarum prima in genere omnium originum, altera usum, tertia
 vero enumerationem aquarum Moravia, complecterentur. Postremam tan-
 tum Latine extare volui, exemplo doctissimorum medicorum ductus,
 quorum quique sibi cognitarum regionum aquas, quanta ab illis proficisci
 potuit dextritate, et facundia, illustres reddere sunt conati, quod ingens
 Thermarum volumen Venetiis[†] apud Funtas expressam intuentibus pla-
 num facit. Reinde ceteris quoque notum esse volui, communem omnium
 parentem Naturam, suis thesauris dispensandis, non minus liberalem se erga
 Moravos exeruisse, quam alios etiam florentissimos Europae populos.
 Duas priores partes ex industria suppressi, et quia passim a medicis pertracta-
 tas continerent disputationes (licet et nostra quoque Minerva paulum nitoris con-
 traxissent) et quia causas caloris proprii, et fluxus preternaturalis, de quibus summa est
 disputatio, tam accurate investigavit et discussit, Magnus ille Julius Alexan-
 drinus Commentariis suis salubribus, et omnes strupulos e medio sustulisse, et
 nodum hunc Gordium solvisse, merito gloriari possit. Nostri vero cum hoc
 nova, et obscura ante fuissent, cum per transennam monstranda fuerant.
 De quo lectorem, antequam lectioni accingeretur, admonendum censui, ne en-
 ceptus, et dubium exordium prima statim fronte a residui lectura eam
 absterneret.

† non apud Funtas, sed apud Valgrisiurum Ao: 1571, et ibidem 1588
 in folio impressum opus sub titulo: Bacci Andr. Elpidani de Thermis
 libri septem, opus locupletissimum non solum medicis necessarium, verum etiam
 studiosis variarum rerum natura perutile. Venetis. &

LETTER 3

My dear friend,

I have just received your letter of the 10th inst. and am glad to hear from you. I am well and hope these few lines will find you the same. I have been thinking much of late about the future and the present, and how we are to live in this world of ours. I feel that we must be true to our principles and to our consciences, and that we must not be swayed by the passions of the moment. I feel that we must be brave and firm, and that we must not be afraid of the consequences of our actions. I feel that we must be true to our God and to our country, and that we must not be ashamed of our principles. I feel that we must be true to our friends and to our family, and that we must not be false to our hearts. I feel that we must be true to our souls, and that we must not be false to our consciences. I feel that we must be true to our principles, and that we must not be swayed by the passions of the moment. I feel that we must be brave and firm, and that we must not be afraid of the consequences of our actions. I feel that we must be true to our God and to our country, and that we must not be ashamed of our principles. I feel that we must be true to our friends and to our family, and that we must not be false to our hearts. I feel that we must be true to our souls, and that we must not be false to our consciences.

I am, my dear friend, your sincere friend and admirer.

Yours truly,

Wm. Lloyd Garrison

